Rep. Kollmann

PETRI BALLERINII

PRESBYTERI VERONENSIS

DE VI AC RATIONE PRIMATUS

ROMANORUM PONTIFICUM

ET DE IPSORUM INFALLIBILITATE IN DEFINIENDIS CONTROVERSIIS FIDEI

LIBER SINGULARIS,

in quo utrumque deducitur et constituitur ex principiis concessis ab iis ipsis adversariis, contra quos disputatio futura est.

TEXTUM RECOGNOVIT ET EDIDIT

E. W. WESTHOFF

Paroch. Diested. SS. Theol. Dr.

CUM PERMISSU SUPERIORUM.

Monasterii Westphalorum

SUMPTIBUS J. H. DEITERS.

1845.

„Ad hanc enim Ecclesiam (romanam) propter potentiorem principalitatem, necesse est omnem convenire Ecclesiam, hoc est, eos qui sunt undique fideles, in qua semper ab his qui sunt undique, conservata est ea quae est ab Apostolis traditio."

S. Iren. advers. haeres. lib. III. cap. 3.

PRAEMONITUM
IN NOVAM EDITIONEM.

Quum Petri Ballerinii, Presb. Veron., opus *„De vi ac ratione Primatus Romanorum Pontificum, et de ipsorum infallibilitate in definiendis controversiis fidei“* hac nova editione reimprimendum curamus, supervacaneum prorsus esse confidimus, de operis excellentia, utilitate atque opportunitate multis praefari, illudque commendare. Nemo enim unus, qui litteraturae theologicae parumper peritus existit, illud ab initio statim, quo apparuit, summis ubique gentium in orbe catholico eruditorum applausibus susceptum esse haud ignorabit; utpote quod in adstruendis et defendendis sanis principiis circa hanc materiam, quae licet a multis autoribus perquam scite tractata fuerit, primas tamen eruditorum judicio jure sibi vindicet partes.

Quod autem nescio quis oggannìat, illud forte est, opus hocce Ballerinii, cum contra catholicos agat, iis praesertim in materiis versari, quae ne de fide quidem catholica sint declarata. Eo enim miseriae impraesentiarum passim deventum est, ut omnia illa, quae de fide ab Ecclesia declarata non sunt, complures adeo, ceteroquin orthodoxi, flocci non pendi posse autument; perinde ac si

nihil in sacra scientia atque fidei disciplina aestimandum sit, nihil recipiendum, nisi quod de fide ab Ecclesia fuerit declaratum. Ast quam turpiter decipiantur, qui talia autumant, nemo non videt.

Ut sine expressa Ecclesiae definitione non subjaceas poenis, quae pro foro externo haereticis rebellibus inflictae sunt, tamen coram Deo evadere potes haereticus, et haberi lapis sejunctus a mystico Ecclesiae aedificio, quantumvis illuc pertinere appareas. „Etiamsi lapis esse cernitur, inquit S. Gregorius M. lib. I. epist. 25. ad Joan. Constantinop., tamen extra aedificium jacet." Duplici enim ratione, et hoc bene animadvertendum est, aliquid esse potest de fide, nimirum *quoad nos et quoad se.* Scimus equidem, ut quid sit de fide quoad nos, requiri, ut duo conjunctim adsint: revelatio quippe a Deo facta, et propositio ab Ecclesia. Si utrumque adest alicui doctrinae, ea fide divina catholica est credenda. Ut autem aliquid sit de fide divina quoad se, sufficit id contineri in verbo Dei sive scripto sive tradito, licet obscure seu implicite.

Apposite doctissimus Cardinalis Sfortia Pallavicinus hist. Concil. Trident. lib. 6. cap. 18. Nr. 5. de certitudine fidei argumentans: „Fidei assensui necesse non est, inquit, ut singulos articulos semper Ecclesiae declaratio antecedat: alioquin ad fidei dogmata cognoscenda nullam haberet vim divinae scripturae lectio, sed Ecclesiae duntaxat definitio; et per aliquot saecula, quibus paucula quaedam Ecclesia definivit, licuisset de reliquis omnibus dubitare. At contra legimus, sanctos Patres etiam ante definitiones Ecclesiae detestatos fuisse tanquam haereticos eos, qui aliquem articulum refellebant, *de communi sententia e scripturae verbis deductum:* atque ea de causa

Ecclesia postmodum in Conciliis eosdem execrata est, etiam impiorum nomine et anathemate inflicto; quod sane iniquum fuisset, nisi per fidem ad credendum articulum obstringerentur, antequam Ecclesia declarasset. Ea propter in rebus ad dogmata moresque spectantibus Patres omnes hallucinari non possunt, quin pariter hallucinetur Ecclesia, quae tandem ex illis conflatur, et cum illis consentit. Hoc tamen intelligendum est, ut paulo ante notavimus, cum Patres illam scripturae sententiam tanquam certam affirmant.“ Idem paucis aeque ac perspicuis verbis explicavit S. Augustinus lib. II. in Julian.: „Qui Sanctos rejicit, fatetur se universam Christi Ecclesiam rejicere;“ et Synodus XV. Toletana: „Quidquid creditur contra Sanctos Patres, intelligitur aberrare a recta regula fidei.“

Omnia, quae sunt de fide catholica, etiam sunt de fide quoad se; ast non vice versa, videlicet non omnia autem, quae sunt de fide quoad se, etiam sunt de fide quoad nos, seu ab Ecclesia proposita. Multae enim dantur veritates, sive implicite, sive tantum virtualiter revelatae, ex praemissis revelatis discursu rationis legitime ac rite deductae, et quae fidei proximae et certae habentur, quaeque ab Ecclesia aliquando proponi possunt fide catholica credendae. Conclusio ergo pure theologica, seu quae ex praemissis revelatis certa connexione deducta est, plenam praebet certitudinem, et sane majorem quavis alia non theologica, cum procedat ex una vel duabus praemissis revelatis, ideoque virtualiter revelata existit, quod nulli alteri, quantumvis scientificae proprium est conclusioni.

In rebus utique theologicis, ut clarissimus Melch. Canus lib. I. de locis theologicis cap. I. nos admonet, autoritas primum locum tenet, ratio autem postremum; in

batorum autorum sciscitari doctrinam, et docili corde atque humili potius amplecti et venerari, quam animi vanitate ac novarum studio rerum abreptos, errantium vestigia premendo, postpositis plenis limpidisque fontibus et puris, ex cisternis turbidis haurire faetidisque sentinis, et quidquid novitatis invenerint, commiseranda ex caecitate, utpote certam veritatem dispergere? — Immo vero sapientis est, in his omnibus ad veritatem a Deo revelatam et in Ecclesiae sinum repositam quam proxime accedere; temerarii autem, opinando versari in erroris margine vastae abyssi, in quam facile labetur, si Ecclesiae voci, postea forte clarius loquentis, superbe resistat, suaque nimium amans cogitata a veritatis tramite aberret. Omnes autem, qui veritatis semitam relinquentes, novarum cupidi existunt opinionum, quum aut traditionales, aut ex revelatis principiis evidenter deductas respuunt conclusiones, pro eisque sua propria placita substituunt, nocivarum ab Ecclesia rejectarum propositionum cumulum augent, atque „erroris existunt magistri, ut loquitur Gregorius papa XVI. fel. regn., quia veritatis discipuli non fuerunt, semper discentes, et nunquam ad scientiam veritatis pervenientes.“ —

Quae de implicite virtualiterque revelatis cum veneratione amplectendis paucis hucusque disseruimus, mirum est quantum luminis et claritatis nec non confirmationis ac fulciminis recipiant ex censuris, quas deviis novatorum deliramentis inurendas adhibere consuevit Sancta Mater Ecclesia, ut filios suos dociles a venenatis pascuis deterreat. Ut autem diversas hasce censuras, quibus nocivas solet Ecclesia notare doctrinas, pro diverso scilicet cum fide oppositionis gradu, in promptu habeas, eas hic quam brevissimis exponere placuit.

1. *Propositio haeretica* ea est, quae formaliter et directe adversatur propositioni explicite revelatae, vel implicite revelatae et ut tali ab Ecclesia definitae; cujus ergo contradictoria est de fide.

2. *Erronea* in fide ea est, quae opponitur doctrinae, quam vel unanimis SS. Patrum vel Doctorum Catholicorum sententia mediate revelatam judicat, licet id ab Ecclesia nondum fuerit expresse definitum. Erroneae contradictoria a Theologis communiter ex revelatis per rationis discursum evidenter inferri solet, unde et *conclusio theologica* dicitur, sicque est virtualiter revelata et proxime accedens ad fidem. Quapropter erronea simul etiam *haeresi proxima* dici solet, quum ea maxima cum probabilitate judicatur haeretica.

3. *Errori proxima* ea est, quae opponitur conclusioni theologicae, non quidem evidenter, sed probabilissime deductae ex praemissis revelatis; quapropter ea maxima cum probabilitate judicatur erronea.

4. *Haeresin sapiens* ea est, quae licet ex se possit facere sensum catholicum, attamen ex circumstantiis loci, temporis, modi et personae illam usurpantis dat gravem occasionem credendi probabiliter latere haeresin, saltem materialem in mente autoris.

5. *Suspecta de haeresi* ea est, quae licet aliquo sensu tolerari possit, ex circumstantiis tamen personae, loci vel temporis adjunctam habet gravem aliquam haereseos suspicionem.

6. *Suspecta erroris* est illa, quae similiter ex circumstantiis personae, loci, vel temporis gravem parit erroris suspicionem, velut si quis aliquid statueret, ex quo videretur negare aliquam conclusionem theologicam.

7. *Temeraria* ea dicitur, quae absque gravi fundamento in materia fidei et morum adversatur communi orthodoxorum Theologorum sententiae, eamve impugnat.

8. *Scandalosa*, quae in materia fidei et morum occasionem errandi dat, et proinde ruinae spiritualis, vel avocando a virtutum exercitio, vel ad peccatum inclinando.

9. *Piarum aurium offensiva*, quae sensum absurdum habet, a communi Patrum et Scholasticorum loquendi more abhorrentem; proinde pias aures offendit, utpote indecorum quid proferens de Deo et Sanctis.

10. *Male sonans*, quae licet nullam haereseos suspicionem ingerat, tamen habet verba incongrua, a communi Patrum et Scholasticorum loquendi more abhorrentia.

11. *Simplicium seductiva*, quae sub specie pietatis errorem tegens apta est ad simplices fidelium mentes pervertendas.

12. *Schismatica*, quae viam aperit ad seditionem et divisionem ab Ecclesia, vel quae turbat ordinem et pacem Ecclesiae, fideles ab Unitate retrahens.

13. *Injuriosa*, quae statui, vel certae personae injuriam facit; et si Deo vel Sanctis, tunc est *blasphema* et *impia*.

Et istae quidem, omissis ceteris, ex verborum tenore facile intelligendis, consuetae sunt censurae, quas Ecclesia, pro diverso cum fide oppositionis gradu diversas, erroribus inurendas adhibere solet. Unde hoc tandem luce meridiana clarius apparet, quantopere et quam turpiter omnes isti hallucinentur, qui omnimodam sentiendi, opinandi, ac disputandi libertatem sibi competere autumant, quoties expressa Ecclesiae definitione non coerceantur seu impediantur.

Reliquum foret, ut quae generatim et satis prolixe disseruimus, ad particularem, de qua Autor noster scite perquam disputat, restringeremus materiam et aptaremus; ast quum haec sit res facillimi negotii, ea nos supersedere posse confidimus, lectoremque benevolum ad ea praesertim remittimus, quae Autor noster Appendice II. de infallibilitate Pontificia § X. versus finem serio admonet:

„Non peccari tantum, quando quis contra propositiones certa fide propositas aut definitas agit aut sentit, sed etiam quando sese opponit propositionibus, quae ex certis Theologicis principiis legitime deductae et evidenter sunt demonstratae. Quae culpa in re praesenti eo magis evidens agnoscetur, si adversarii iis principiis, quae non inanibus ratiociniis, sed certissimis autoritatibus ac documentis nixa, ab ipsis adversariis concedenda fuere, sese opponant .... Illud tandem oppositores, si qui erunt, moneo etiam atque etiam videant, qua se possint aequa ratione ab omni culpa purgare coram Deo, dum infallibilitatem Pontificiam eo nomine impugnaturi, quia dogma Catholicum non est, non paucos hoc tempore erga Pontificiam autoritatem non bene animatos excitabunt ad eam contemnendam atque carpendam in ipsis definitionibus fidei, sicque a debita fidei unitate atque obedientia plurimos retrahent ...“

Nos interea concludimus verbis S. Leonis M. epist. X. ad Episcopos per Viennensem provinciam constitutos, Cap. I.:

Christus Petrum „in consortium individuae unitatis assumptum, id quod ipse erat, voluit nominari, dicendo: ***Tu es Petrus*** etc. ut aeterni templi aedificatio mirabili munere gratiae Dei in Petri soliditate consisteret; hac

Ecclesiam suam firmitate corroborans, ut illam nec humana temeritas posset appetere, nec portae contra illam inferi praevalerent. Verum hanc Petrae istius sacratissimam firmitatem, Deo, ut diximus, aedificante constructam, *nimis impie vult praesumptione violare, quisquis ejus potestatem tentat infringere*, favendo cupiditatibus suis, et id, quod accepit a veteribus, non sequendo etc. . . .“

Diestedde die Cathedrae S. Petri Rom. sacra,
1845.

E. W. WESTHOFF, PAROCHUS.

PRÆFATIO AUCTORIS.

1. Cum Pontificum Romanorum primatus unum sit e praecipuis Christianae Religionis capitibus, ex quo catholicae Ecclesiae bonum maxime pendet, quodque idcirco haeretici et schismatici multis nituntur impetere; catholicorum munus esse ipsum propugnare, explicare, et constituere nemo orthodoxus revocabit in dubium. Mihi autem hac in re operam navaturo illud nunc propositum non est haereticos aut schismaticos refellere, qui vel eumdem primatum negant, vel merum primatum ordinis adstruunt. Disputationem scilicet instituturus sum cum catholicis illis Scriptoribus, qui etsi ex catholico dogmate ipsum non meri ordinis, sed praecipuae jurisdictionis primatum fatentur; de ejus tamen facultatibus atque praerogativis disputant, atque dissentiunt. Superfluus fortassis videri poterit noster hic labor, cum alii plures hinc et hinc eadem super re libris luculentissimis disseruerint, nec tamen successerit, ut dissidentes ad concordiam revocarent. Quaerenti autem mihi, cur post tot scripta et edita a doctissimis viris utrinque volumina adhuc in re tanta vigeat inter catholicos acris concertatio atque dissensio; illud in causa fuisse visum est, quia principia, quibus res isthaec tractatur, inter contendentes non omnino conveniunt. Etsi enim multa ex Sacris libris, ex traditione, ex conciliis, et Patribus utrinque

afferantur; cum tamen ea alii aliter explicent et interpretentur; nihil certi principii loco praestitutum invenitur, cui omnes assensum praebeant, et ex quo certa controversiae definitio deducenda sit. Cum in omnibus quaestionibus, tum praesertim in hac, ut res ex voto cedat, is, qui dissentientes in suam, quam veram arbitratur, sententiam adducere studet, principia, quae ab ipsis adversariis certa judicentur, et concedantur, praefigere debet, et ita explicare ex ipsorum quoque sententia, ut ne diversam interpretationem patiantur: dein vero quatenus ex iis cetera, quae in controversiam veniunt, legitime consequantur, probe demonstrare.

2. Hanc ego methodum in re praesenti mihi proposui, quam si apte exsequar (nitar quidem certe); non inutilem operam me suscepisse aequus lector judicabit. Id autem quomodo sim praestiturus, paucis praefabor. Omnes catholici, ut diximus, conveniunt in asserendo Pontificio praecipuae jurisdictionis primatu; sed quae sit propria hujus primatus ratio, quae praecipuae ejus jurisdictionis vis, in qua ex catholico dogmate conveniendum sit, ante omnia erit explicandum, et ex principiis ipsorum adversariorum consensu approbatis constituendum, ne in quaestionem amplius possint ea revocare. Hac vero primatus ratione ac praecipua vi, seu jurisdictione, quae ceterarum ejus facultatum radix et origo est, ex principiis, quibus adversarii suos quoque calculos adjicient, constituta, quatenus facultates ab istis in controversiam adductae, ex ea primatus ratione ac praecipua vi, seu ex principiis illorum assensu concessis dimanent, facilius patebit; et ita (ni me mea fallit opinio) patebit, ut iidem adversarii catholici, ni principiis, quae ipsimet, ut catholicum sensum tum ab haeretico, tum a schismatico alienum praeferant, cogentur concedere, renuntiare velint, easdem facultates primatui abs se quoque asserendas intelligant.

3. Cum porro de omnibus Pontificiis facultatibus, quae primatui competunt, et in quaestionem cadunt, nimis longum esset singillatim disserere; satis mihi erit principia, quae ad naturam ac vim primatus omnium facultatum fontem cognoscendam sufficiant, ex adversariis ipsis exerte constituere, ac dein facultates praecipuas ex iisdem principiis colligere et vindicare, quae ceteris enucleandis satis indicio erunt. Praecipuae autem Pontificii primatus facultates, quae ad spirituale regimen pertinentes in gravem disputationem adducuntur, sunt istae duae: prima, quale sit jus Romanorum Pontificum in definiendis controversiis fidei; secunda, quaenam sit eorundem potestas collata cum potestate concilii œcumenici. Hae duae, si ex principiis, quae ob cognoscendam naturam ac vim primatus propriam adversariis consentientibus statuentur, ad certitudinem adduci queant; quis non videat quam facile de ceteris sit futurum judicium, ut ne de singulis multa sint in medium afferenda? Circa primam facultatem definiendi controversias fidei (in quibus comprehenduntur et quaestiones morum ad naturale ac divinum jus pertinentes) adversarii quidem catholici, quos impugnandos suscepimus, non negant, immo expresse fatentur (Declarat. convent. Cleri Gallicani n. 4.), praecipuas Romanorum Pontificum partes esse dogmatica in illis decreta proferre; sed num haec per se absolute irreformabilia sint, seu infallibilitatis privilegio gaudeant, illud est, quod maxima contentione inficiantur. Cum autem haec prima facultas, si cum infallibilitatis praerogativa probetur conjuncta, maximi momenti sit, et ob principia praestituenda, constituendamque naturam ac vim primatus propriam, ex qua eadem praerogativa proximius et evidentius consequitur, non ita brevem operam requirat; de hac tantum hoc in libro agemus. Altera porro facultas Pontificia collata cum jure conciliorum generalium quaenam et cujusmodi sit, cum non unicum fidei negotium respi-

ciat, in quod principia hac in dissertatione afferenda potissimum conferunt, sed disciplinae quoque materiem complectatur, quae aliis atque aliis principiis indiget, alias, si vacabit, explicabitur atque constituetur.

4. Sanctus Augustinus initio libri *de Mendacio* lectorem jure praemonuit: *Quisquis legis, nihil reprehendas, nisi totum legeris.* Id a me multo magis praemonendum, et enixius petendum. Principia enim, quae praemittentur ad evolvendam statuendamque naturam ac vim Pontificii primatus, consecutiones indicabunt de inerrantia et infallibilitate Romanorum Pontificum in definitionibus fidei. Hinc autem praeoccupationes adversariorum, objecta, et difficultates identidem ingerent praesertim ex quibusdam factis, quae cum directe principiis ipsis non adversentur, non erunt ibidem solvenda, sed solventur postea loco proprio. Itaque praeoccupationibus omnibus sepositis totum opus antea legatur; nihilque lector reprehendat, antequam totum legerit, in quo omnibus saltem gravioribus objectis, quorum solutio non ex uno, vel altero, sed ex omnium vel plurium principiorum complexu pendet, congruentiori singulis loco satisfactum iri confido.

5. Et quoniam hac in dissertatione de fidei materia potissimum agendum est, libet paucis nostri systematis praecipuam vim, ac totius ratiocinationis summam indicare. Principia, in quibus adversarios consentientes videbimus, in illud tandem recidunt, quo cunctis catholicis necessaria statuetur cum Romana sede Romanisque Pontificibus unitas communionis et fidei ratione primatus. Istud autem principium, quod ipsius primatus propriam praecipuamque vim continet, eamque coactivam ad utramque unitatem, et potissimum atque primario ad unitatem fidei cum fide ejusdem sedis et Romanorum Pontificum a cunctis fidelibus omnino servandam; istud, inquam, principium post

probationes ex sacra Scriptura, ac traditione Patrum ita videbimus ipsorum quoque adversariorum testimoniis adstrui, ut ipsum principium quoad necessariam etiam fidei unitatem per se absolute non negent, sed quibusdam tantum effugiis et conditionibus studeant restringere, quae tamen inepta, et inutilia esse patebit, nisi praestitutis principiis, quae concedere coacti fuerunt, ne catholicum dogma ex Scripturis ac traditione exploratum convincantur deserere, renuntiare velint. Hinc porro cum clare consequetur Romanorum Antistitum infallibilitas in definitionibus fidei, quibus fidei unitas ex constitutis praestanda est ab omnibus et a tota catholica atque infallibili Ecclesia; incohaerentia adversariorum detegetur, dum post concessa principia hanc praerogativam impugnant. Huic autem infallibilitatis privilegio iidem adversarii nihil reipsa habent quod opponant ex Scripturarum ac traditionis auctoritate, quae cum laudatis principiis cohaerens tota nostra est, ut perspicue probabitur. Unum tantummodo, quod ipsos jure permovisse videri potest, sunt mera facta quorumdam errorum circa fidem, qui nonnullis Pontificibus tribuuntur. Hos vero errores, qui sunt postremum adversariorum effugium, dum excutiemus, patebit vel non esse errores, vel, si errores sint, non esse errores definitionum fidei, quibus tantum ex principiis statuendis fidei unitas debetur, et infallibilitas adjudicanda est: ubi ejusmodi definitionum notae, et characteres, quibus discernantur, explicabuntur, omnisque confusio, quae adversariorum praejudiciis causam dedit, auferetur. Ex his itaque illud perspicitur, quam necessaria sit totius operis lectio, antequam quispiam repugnet, et quam importunum esset in principiorum tractatione difficultates obtrudere ex quibusdam erroribus, qui per se non spectant ad ipsa principia, sed ad infallibilitatis quaestionem, de qua post constituta principia ultimo tantum capite agetur. Lege sequentes capitulorum et

sectionum titulos, et universi systematis substantiam, principiorumque seriem, nexumque omnium facilius praenosces.

6. Haud dubito, quin haec Pontificiae infallibilitatis defensio post edita postremis hisce temporibus a praestantissimis eruditissimisque adversariis multo non minus ingenio, quam studio lucubrata, et magno etiam cum plausu a multis suscepta, recusa, et ubique disseminata volumina, parum aequo animo, seu potius averso excipienda sit a nonnullis, risu, aut commiseratione dignum existimantibus nisum in causa, quae doctiorum, uti putant, communi fere sensu ita est a celeberrimis Scriptoribus luculentissime rejecta, ut jam desperata judicetur. Id mihi quoque magnam vim olim intulit audito quodem eruditissimo et eloquentissimo viro, qui in adversariorum operibus apprime versatus, ipsorum sententiam pluribus propugnabat, et Scriptores nostrae sententiae vindices ita naviter diserteque refellebat, ut aequae defensioni locus amplius non esse videretur. In quo ancipiti dum magna cum animi perturbatione versarer, sanctorum potissimum et doctissimorum postremae aetatis virorum, qui pro plenissima et suprema Romanorum Pontificum potestate, praesertim in definitionibus fidei, certissime steterunt auctoritas me continuit erexitque, ratum fieri non posse, ut horum sententia, quae teste Claudio Fleury (Discours 9. in Hist. Eccles.) apud ipsos Theologos Gallos non desierat esse fere communis etiam post comitia anni 1682. sit penitus inanis, vel omnino infirma, et non potius solidissimis Scripturae ac traditionis fundamentis innixa. Haec praecipue cogitatio me deinde excitavit ad investiganda et conferenda utriusque sententiae documenta; et Deo Patre luminum adjuvante me detexisse credo certa principia, quae ab adversariis quoque concessa, ad Pontificii primatus, quem illi pariter agnoscunt, rationem et vim explicandam, ac totum systema formandum atque constituendum, ad illorum

hallucinationes incohaerentiamque detegendam, ad rectam Evangelicorum testimoniorum ac traditionis intelligentiam, et usum; uno verbo ad veritatem agnoscendam et propugnandam manuducent; irrisoresque, si praeoccupationes seponant, ingenioque principiorum nexui, ac systematum rationi comprehendendis apto potiantur, non tam ad animositatem deponendam, quam ad mutandum consilium, sanctosque viros laudatos imitandos atque sequendos impellent. Num vero haec ex praejudicio potius nostrae sententiae, quam vi rationum, et sacrae praesertim auctoritatis, dicta sint, ipsa lectio attenta operis probe intelligentibus patefaciet.

7. Illud tandem moneo, ut, siqui aliquid contra reponendum putabunt, videant (etiam atque etiam rogo) ne arripiant tantum hinc et hinc separatim aliqua, quae sine ceterorum nexu, et sejuncta a principiis systematis probabilia fortassis videri poterunt; sed de ipsis principiis potissimum, et de toto systemate judicium proferant, apteque confirment: alias ipsum systema ex principiis adversariorum concessione probatis, nec a novo censore impugnatis deductum, satis per se subsistet, et omnia, quae separatim opponentur intactis systemate, et principiis systematis, inania esse penitus demonstrabit. Vide ex. gr. quae in hanc rem observabimus cap. 13. num. 100. et 101. ubi de quibusdam antiquorum Patrum testimoniis, quae adversari creduntur traditioni eo capite probatae, peculiarem, et notatu dignam animadversionem exhibebimus. Ita pariter si omnia et singula, quae in fusiori opere illustrissimi et celeberrimi Meldensis Episcopi duobus voluminibus contra nostram sententiam digesta sunt, voluissem singillatim excutere et confutare, longum nimis opus debuissem contexere, quod molestiam lectoribus pareret, ipsaque prolixitate, ac principiorum concessorum molesta, et confutanti singillatim necessaria repetitione impediret,

ne systema per se manifestum, tot diverticulis identidem interruptum, facile comprehenderetur. Dum systema per se ex probationum complexu est evidens, ex eo satis respondetur objectis, etiamsi non omnia afferantur in medium, cum praesertim ex responsis ad objectiones praecipuas, quae non erant omittendae, aliarum leviorum responsio satis elucescat.

TITULI CAPITUM ATQUE SECTIONUM.

CAPUT XII. *Propositio duodecima.*

CAPUT XIII. *Propositio decimatertia.*

APPENDIX I. ad §. I. cap. XI.

APPENDIX II.

§. I. PROPOSITIO PRIMA.

MONITUM.

Illustrissimus Jacobus Benignus Bossuetus Episcopus Meldensis pluribus nominibus celeberrimus, et inter adversarios facile princeps, duobus non exiguae molis voluminibus, ut ajunt, in quarto, multa eruditione refertis, summoque studio lucubratis, hac inscriptione praefixa, *Defensio declarationis Conventus Cleri Gallicani an. 1682. De Ecclesiastica Potestate* *), sententiam hoc in opere refellendam omnium uberrime propugnare contendit. Haec volumina frequentius alleganda duabus editionibus post Auctoris mortem prodierunt: primum Luxemburgi an. 1730., dein Amstelodami an. 1745. Cum vero Amstelodamensis editio ad exemplum ab Auctore postremis curis reformatum exacta alleganda fuerit; in hac autem alia addita, alia fuerint mutata, vel etiam expuncta, librorum vero ordo non modicum variet, hujus prospectus et librorum praesertim ordo cum prima editione collatus hic proponendus visus est, ut ii, quibus sola prima editio suppetit, in ea conferre pro libito queant textus allegandos, quos fere omnes in utraque editione mutato tantum librorum ordine reperire licebit.

---

*) Hocce opus multi perperam J. B. Bossueto, Meldensi Episcopo, adjudicatum et potius supposititium esse haud contemnendis contendunt rationibus, quippe cum 26 annos post istius mortem primum apparuerit. — Cfr. P. Sardagua S. J. Theol. dogmatico-polemica.

Series eorum, quae in editione Amstelodamensi an. 1745. *Defensionis* Bossuetianae continentur, et ordo librorum ejusdem collatus cum ordine primae editionis Luxemburgensis an. 1730.

Ordo editionis Amstelodamensis.	Ordo primae editionis.
Dissertatio praevia ab Auctore scripta loco trium priorum librorum primae editionis, quos secundis curis Auctor expunxit.	Haec dissertatio in editione prima deest.
	In prima editione est.
Lib. I. sectio prima.	Lib. IV.
Sectio secunda.	Lib. V.
Lib. II.	Lib. VI.
Lib. III.	Lib. VII.
Lib. IV.	Lib. VIII.
Lib. V.	Lib. IX.
Lib. VI.	Lib. X.
Lib. VII.	Lib. XII.
Lib. VIII.	Lib. XIII.
Lib. IX.	Lib. XIV.
Lib. X.	Lib. XV.
Lib. XI.	Lib. XI.

Corollarium idem in utraque editione.

Appendix, in qua primae editionis praefatio, et tres primi libri ejusdem editionis a Bossueto expuncti, et cap. 34. libri IX. pariter expunctum exhibentur.

DE VI AC RATIONE PRIMATUS ROMANORUM PONTIFICUM.

CAPUT I.

PROPOSITIO PRIMA.

S. Petrus inter Apostolos primatum habuit, qui in Romanos Pontifices ejus successores transivit. Hinc ratio et vis primatus istorum eadem est, ac illa, quae fuit ratio et vis primatus S. Petri: et idcirco quaecumque S. Petro congruunt testimonia, unde primatus ejus ratio et vis statuitur et explicatur, eadem in eamdem plane sententiam de Romanis Pontificibus, eorumque primatu accipienda sunt.

1. **D**e hac prima propositione, quatenus primatum aliquem inter Apostolos S. Petro concessum, et ex eo in Romanos Pontifices ejus successores traductum affirmat, de hac, inquam, propositione inter me et adversarios catholicos, quibuscum totus mihi nunc futurus est sermo, penitus convenit; ut vel ex ipsorum testimoniis, quae in sequentibus capitibus afferentur, patebit. Hinc probanda in praesentiarum non est, uti esset probanda multis, si contra haereticos, vel schismaticos ageremus. Quamquam cum haec propositio primatum aliquem S. Petro et Romanis Antistitibus generatim attribuens, nihil statuat de ejusdem institutione atque natura; etiam cum haereticis atque schismaticis ipsis non difficile esset in ea convenire. Primatum enim aliquem in Ecclesia necessarium et ipsi pernoverunt ea ratione ducti, quam eorumdem testimoniis confirmaturi sumus cap. 8. haecque ratio ejusmodi est, quae primatum in uno aliquo exigit, non in Ecclesiae initiis tantum, sed perpetuo usque in finem mundi, ita ut aliquem primi successorem, qui eodem primatu potiatur, semper efflagitet. Petro autem hunc primatum primo fuisse delatum semper agnovit catholica Ecclesia; neque in hoc cum haereticis, aut schismaticis multa pugna esset, cum aliquem Petri primatum concedant, ut constabit ex dicendis

cap. 2. Solum ut hunc primatum Romanis Pontificibus eriperent, fuit ille quorumdam acatholicorum conatus non levis, et conatus quidem duplex, primum negare iter S. Petri Romam, dein, si hoc iter concedendum sit, inficiari Episcopatum ejus Romanum, ex quo S. Petri primatus in Romanos Pontifices jure successionis transivit. At prima opinatio, quae S. Petri iter Romam negabat, adeo evidentibus explosa est documentis, ut ipsorum quoque heterodoxorum peritissimi illud amplius non negent, nec, etsi maxime velint, negare nisi impudenter queant. Altera porro, quae Romanum S. Petri Episcopatum excludit, praeter alia multa satis vel exinde refellitur, quod nonnisi ex Episcopatu, quem Romae S. Petrus instituit gessitque, Romana sedes *S. Petri cathedra* semper appellata est in Ecclesia catholica, et in Romanorum Antistitum catalogis, quos antiquissimi quoque Patres in sua opera inseruerunt, primus semper describitur S. Petrus, cui alii veluti successores subjiciuntur. Id quidem ita manifestum est, ut Joannes Pearsonius (Oper. posthum.), quantumvis heterodoxus, non solum affirmaverit, sed etiam demonstrarit, numquam apud antiquos dubitatum fuisse, quin S. Petrus Romanam Ecclesiam fundaverit, et Romani Pontifices eidem in Episcopatu successerint.

2. Primatus Petro delati ratio nullam particularem sedem Episcopalem, cui ipse alligaretur, per se videtur postulasse. At quod per se Petri primatus non exigebat, certa requirebat illius in primatu successio, quae in bonum Ecclesiae perseverare, facileque expediri debebat, ut probe observavit Bossuetus in *Defensione declarationis Cleri Gallicani* lib. 10. al. 15. c. 5. *Petri successores cum ordinandi fuerint, de caelo lapsuri non sunt; neque ad creandos eos, ubi opus fuerit, totam Ecclesiam citari, commoverique oportebit. Necesse ergo est, aliqua ut sit catholicae Ecclesiae pars, ex qua existant, aliique aliis subrogentur. Quare ita constituti sunt, ut non modo universae Ecclesiae praesint, sed, quemadmodum ceteri Episcopi, peculiarem habeant, quam regant, Ecclesiam, nempe Romanam, quam Petrus fundarit et rexerit.* Id etiam necesse fuit, ne vagus incertusque esset summi Pontificis locus, quo in urgentibus Ecclesiae necessitatibus ex remotissimis quoque re-

gionibus tute confugeretur: si enim sedes ejus vaga esset et incerta, et modo huc, modo illuc in longinquas et dissitas orbis partes summi Pontifices discurrerent, nesciretur, quo dirigendae essent litterae: quod Christianae rei plurimum detrimenti attulisset. Hinc ergo particularis Episcopatus a Petro eligendi, cui primatis persona alligaretur, necessitas agnoscitur. Fuit ille quidem Antiochenae sedis fundator et rector aliquot annos: sed cum inde Romam transierit, huc primatum a sua persona indivisum pariter transtulit, et ibidem supremum diem claudens, eumdem primatum ad successores in eadem sede transmisit. Cur porro Episcopatus Romanus prae ceteris a Petro delectus fuerit, cui primatus uniretur, alia quaestio est, quam hic discutere nec vacat, nec opus est. Si enim stet Romae Petrum fuisse, et in Romana sede decedentem, successoribus suis primatum bono Ecclesiae necessarium reliquisse; statim sequitur, quod et adversarii catholici cum tota Ecclesia tamquam dogma certissimum tenent, Romanos Pontifices eidem Petro in ipsius primatu succedere, adeout eadem, qua ille functus est, totius Ecclesiae primatus vi ac ratione, jure successionis potiantur.

3. Neque vero contra hanc aequalitatem Petri et successorum ejus Romanorum Pontificum in ratione primatus difficultatem illud moveat, quod Romani Pontifices antiqua veluti formula *Petri vicarii* a multis appellentur, perinde ac si inferiorem Petro gradum ac dignitatem obtineant. *Vicarii* enim nomen apud veteres passim pro *successore* alicujus accipitur, qui aequalem ei, cui succedit, cum dignitatem, tum autoritatem jure successionis est consequutus. Hinc *vicarii* et *successoris* voces de eodem simul acceptae leguntur, uti S. Ciprianus epist. 67. al. 68. ad Stephanum Papam memoratis ejus praedecessoribus Cornelio et Lucio, *Vicarius,* inquit, *et successor eorum factus es.* Frequentius autem unum vicarii nomen pro successore sumtum, quod aequalitati nihil praejudicii affert. Ita S. Gregorius lib. 1. epist. 4. ad Mediolanenses electum Mediolanensis sedis Episcopum *vicarium S. Ambrosii* nominat, quemadmodum et Thato ejusdem sedis Episcopus se *vicarium S. Ambrosii* (Ambros. Basil. Monum. p. 200. T. 5. Ital. sac. p. 66.) appellat in documento anni 866. apud Puricellum; et similiter (ut alia omit-

tam exempla) in diplomate Ottonis apud Ughellum Hildericus Episcopus Veronensis dicitur *vicarius S. Zenonis:* quos omnes praedecessoribus suis aequali dignitate et auctoritate successisse exploratum est. *Vicarii* nimirum hi omnes eo sensu appellati sunt, quod eorum, quibus successerunt, vicem gererent, perinde ac si eximii illi praedecessores in ipsis viverent. In hanc itaque sententiam Romani Pontifices *S. Petri vicarii* dicti fuerunt, quia succedentes S. Petro ejus vices gerunt, ita ut S. Petrus in ipsis adhuc vivere, eademque sibi tradita primatis dignitate ac potestate toti Ecclesiae praeesse videatur. Hinc quidem Eulogius Episcopus Alexandrinus S. Petrum in summis Pontificibus respiciens, eumdem in Romana cathedra tunc quoque sedentem professus est, *dicens,* ut tradit S. Gregorius (S. Greg. lib. 7. ep. 40.), *quod ipse* (S. Petrus) *in ea nunc usque in suis successoribus sedeat:* et pari loquutione Philippus Romanae ecclesiae presbyter Ephesini Concilii (act. 3.) Patribus affirmare non dubitavit, *nulli dubium, immo saeculis omnibus notum, quod S. Petrus ad hoc usque tempus et semper in suis successoribus vivit.* Ita pariter S. Petrus Chrysologus in epistola ad Eutychem n. 2. (inter Leoninas nostrae edit. ep. 25.). *S. Petrus,* inquit, *qui in propria sede* (idest in successoribus) *et vivit, et praesidet:* et S. Leo serm. 2. al. 1. in assumptione sui ad Pontificatum c. 3. *Cujus* (Petri) *in sua sede vivit potestas, et excellit auctoritas:* et c. 4. *Cujus dignitas etiam in indigno herede non deficit.* Quid ergo *vicarii* nomen offendat, si successorem designat ejusdem dignitatis, auctoritatis, atque primatus heredem? Sed quid pluribus moror in re ab ipsis adversariis concessa?

4. Interim quid ex ea sequatur, animadvertant velim, ne qui hanc primam propositionem ultro dant, in disputationis decursu minus cohaerenter loquentes, importunum nobis et lectoribus negotium facessant. Si nimirum semel concedant uti exploratum ac certum, Romanos Pontifices S. Petri successores eadem primatus ratione ac vi potiri, quam S. Petrus obtinuit; profecto sequitur, easdem ipsius primatis praerogativas, de quibus postea agendum erit, iisdem competere, eademque sacrae auctoritatis testimonia, ex quibus primatus S. Petri ratio ac vis erui-

tur, quaeque ipsi uti primati congruunt, Romanis quoque Pontificibus eodem prorsus sensu convenire. Hinc autem nec mirum, nec exorbitans judicandum erit, si ego, aut alius quispiam de Pontificibus Romanis promiscue accipiat ea testimonia, quae de S. Petro ratione primatus dicta fuerunt, perinde ac si, ad primatum quod pertinet, illi omnes cum S. Petro sint unum et idem: quo sensu verissimum est, quod Bossuetus loco laudato scripsit: *Accipiendi ergo Romani Pontifices tamquam una persona Petri.* Maxime vero mirum et incongruum videri debet, quod in operibus quorumdam adversariorum legitur, qui etsi eumdem omnino primatum S. Petri ad Romanos Pontifices ejus successores fatentur transisse, testimonia tamen quaedam insignia, quae ad S. Petrum ratione primatus pertinent, ipsi uni convenire contendunt, nec animo satis aequo patiuntur, si quem eadem ad illius successores referentem audiant. Haec animadversio memoria retinenda quid spectet, et cui usui futura sit, suo loco patebit.

CAPUT II.

PROPOSITIO SECUNDA.

S. Petri et Romanorum Pontificum primatus non est primatus meri ordinis, sed praecipuae auctoritatis, seu jurisdictionis, ex quo praecipua ipsis jura et facultates competant, necesse est.

1. Haec quoque propositio a catholicis, quibuscum agimus, adversariis expresse asseritur, neque a quopiam catholico revocari potest in dubium; soli enim haeretici vel schismatici eam inficiari queunt. Primatus ordinis non ille tantum intelligitur, quo quis mera honoris praerogativa donatus, omni omnino jure careat; sed ille etiam hoc loco intelligendus est, quo in publicis negotiis nullum jus nisi in materia meri ordinis cuipiam tribuitur; unde hoc primatu insignitus praeter honoris locum praecipuum ad quaedam tantummodo meri ordinis propria jus habet. Ita in omni Republica, in qua jurisdictio penes omnes Patres residet, uni primatus ordinis deferri solet, ex quo ille non modo in digniori loco primus sedet, primus nominatur, primus dicit

sententiam etc. quae ad merum honorem pertinent; verum etiam pro jure suo Senatum indicere, referre de negotiis, rogare sententias, et consultando, monendo, hortando totam actionem regere solet: quae vera et propria, at meri ordinis jura sunt, nec primatum meri ordinis excedunt.

2. Si, quando agitur de primatu Romani Pontificis, de hoc uno meri ordinis primatu ageretur; nulla, vel admodum levis cum haereticis atque schismaticis ipsis esset contentio. Cum enim in omni coetu necesse sit, unum aliquem ordine praeesse, qui publica negotia permoveat, et actionem, coetumque ipsum regat; quis id in sola Ecclesia et inter Episcopos Ecclesiae praepositos necessarium inficiabitur? Hinc Salmasius in praefatione operis *De primatu Papae* scripsit: *Ut in omni ordine primatus est, quia et primus semper aliquis datur ordinis, ut secundus, et tertius; ita in ordine Episcoporum.* In hoc autem Episcoporum ordine primatum ejusmodi tribuere Romano Pontifici successori S. Petri, qui primas inter Apostolos a Christo institutus, Apostolici collegii rector fuit, cujusque sedes Romana primas semper in Ecclesia habuit, nemo quicquam, vel diutius repugnaret. Ob unum jurisdictionis primatum, qui adversus schismata et haereses semper in Ecclesia plurimum valuit, schismatici atque haeretici in eamdem sedem iniquiores litem moverunt, parati tamen ordinis primatum illi concedere, si eo uno contenta sit. Claudius quidem Salmasius in laudata praefatione memorati operis, in quo ipsum primatum conatur evertere, de haereticis palam fatetur, *Reformatos primatum tantum ordinis in Papa agnoscere;* id autem unum eos indignari ait, quod *Papae potestas non primas in ordine partes, aut sedes tenere contenta, suprema omnium, qui in aliqua sunt potestate aut dignitate, haberi vult.* Et in Apparatu ejusdem operis pag. 172. Palam recipi posse affirmat, si redire *sustineret ad primatum* ordinis*). Idipsum de schismaticis eo certius est, quod hi Romanae

*) Hic haud omittendum videtur, hunc eumdem scriptorem in epistola 27 libri primi epistolarum Gallice scripta an. 1630. antequam librum *De primatu Papae* lucubraret, confessum fuisse, meri ordinis primatum sine ullo praecipuo jure summo Pontifici tribuere penitus esse a primitivae Ecclesiae praxi, et a Hierarchiae Ecclesiasticae conditione alienum. *De penser aussi que cette primauté nè soit autre chose qu'une preseance et*

sedis primatui minus quam haeretici infensi esse solent; ut Barlaami ac Nili schismaticorum testimoniis, si res exigeret, confirmare liceret.

3. Ecclesia vero catholica a schismaticorum aeque ac haereticorum partibus aliena*), praecipuae jurisdictionis, non autem meri ordinis primatum Romano Pontifici semper asseruit; ejusdemque sententiae sit oportet, quicumque in Ecclesia catholica esse, et neque ad haereticos, neque ad schismaticos velit accedere. Enimvero huic doctrinae, quae interim a qualitate jurisdictionis praescindit, neminem catholicorum refragari explorate tradit Ludovicus Maimburgus, qui in Romanae sedis Antistites non bene animatus, ab omni assentationis suspicione hac in parte alienissimus est. Haec autem ille scribit in tractatu Gallice inscripto, *De l'etablissement et des prerogatives de l'Eglise de Rome et des ses Evcques* cap. 4. *Je diray seulement ce, dont tous les Catholiques conviennent, que Jesus Christ choisit Saint Pierre entre tous ses Apostres pour luy donner non seulement la Primauté d'ordre, d'honneur, et de rang, en luy donnant le premier lieu, comme à celui qui est le premier entre ses égaux en dignité, et en ces dons, ces pouvoirs, et ces graces, qui sont inseparables de l'Apostolat, et de l'Episcopat; mais aussi la Primauté de jurisdiction, de puissance, et d'autorité sur tous les fideles dans toute l'Eglise, dont il le constitue le Chef.* Idest Latine: *Id solum dicam, de quo Catholicorum omnium est concors sententia, Jesum Christum ex omnibus Apostolis S. Petrum elegisse, cui non solum primatum ordinis, honoris, et gradus conferret, primum locum illi concedendo tamquam primo inter aequales dignitate, donis, facultatibus, et gratiis Apostolatui et Episcopatui inseparabiliter adnexis; sed etiam primatum juris-*

---

l'honneur d'aller devant, c'est se mecompter. La practique de la primitive Eglise est contraire, qu'il luy à toujours donné d'avantage, et ce mot Primatus *en toute la Hierarchie Ecclesiastique n'à jamais esté sans quelque function superieure, ou jurisdiction avec l'honneur.*

*) Hinc praecipuae jurisdictionis primatum antiquissimus Ecclesiae Pater S. Irenaeus lib. 3. cap. 3. aptissime expressit duobus verbis *potentiorem principalitatem*, ubi *principalitas* primatum, *potentior* vero potestatem, seu jurisdictionem praecipuam indicat.

dictionis, potestatis, et auctoritatis in omnes fideles in tota Ecclesia, cujus eum ipse constituit Caput. Quae si S. Petro uti primati conveniunt, ejus quoque successoribus Romanis Pontificibus, ut idem Auctor deinceps tradit, et ut ex prima propositione necessario sequitur, pariter convenire dicenda sunt. Quare Claudius Fleury inter oppugnatores notissimus, hanc doctrinam suo Catechismo historico inseruit: *Episcopus Romanus, quem hodie appellamus Papam, semper habitus est omnium Episcoporum primus, cum habeat supra alios primatum jurisdictionis jure divino* (de quo jure divino dicetur c. 4.) *sitque visibile caput Ecclesiae et Vicarius Jesu Christi, qui est Caput principale et invisibile.* Similia aliorum hujus generis Scriptorum testimonia passim occurrunt, ex quibus cum non pauca alibi opportuniori occasione afferentur, tum vero hic satis erit recitare textum Comitiorum generalium Gallicani Cleri Parisiis congregatorum die 8. maii an. 1728. in litteris ad Regem Christianissimum, unde haec ad verbum Latine reddita profero: *Primatus, quem nos in Papa recognoscimus, non restringitur intra simplicem honoris praeeminentiam.* Et relatis aliquot testimoniis antiquorum Patrum concluditur: *Necesse est igitur secundum catholicam fidem recognoscere in summo Pontifice primatum honoris simul et jurisdictionis, uti agnitus fuit primis quoque Ecclesiae temporibus.*

4. Quid quod vel illi ex oppugnatoribus, qui supra omnes sunt acerbiores in Romani Pontificis auctoritatem, etsi agentes de illius facultatibus, has ita angustis coerceant limitibus, ut ab adstruendo meri ordinis primatu minimum distent; de ipso tamen primatu disserentes, ut illum ab heterodoxorum dicteriis vindicent, jurisdictionem in eo peculiarem fatentur? Inter hos memorandus praesertim Ludovicus Ellies Dupinus, de cujus consensu hac in parte dubitare quispiam posset. Is enim in dissertationibus *De antiqua Ecclesiae disciplina* Parisiis editis an. 1691. adeo primatum Pontificium coarctare studuit eo pariter loco, ubi illum constituendum et propugnandum sumsit, ut S. Petro ceteros Apostolos *potestate et auctoritate* omnino aequales praedicet *excepto primatu,* qui si primatus intelligendus esset sine ulla speciali *potestate et auctoritate,* meri sane or-

dinis primatus esset, praecipuae jurisdictionis non item. Perspicua in primis sunt ejus verba dissert. 4 c. 1. §. 3. ubi post allatas quasdam Patrum sententias, quibus omnes Apostoli Petro pares fuisse dicuntur, *Haec*, inquit, *probant, Apostolos in clavium administratione, fidei praedicatione, ecclesiarum fundatione, potestate, auctoritate aequales fuisse: at eos in primatu Petro aequales fuisse nullus dicit.* Et paulo post de SS. Petro et Paulo loquens, queis frequentius a Patribus aequalitas videtur attribui, similiter ait, eos *in Apostolatu, in potestate, in auctoritate aequales fuisse, in primatu non item.* Primatum porro merum sine ulla speciali potestate et auctoritate hic accipi a Dupino ea subindicant, quibus ipsum primatum inde colligit, quod Petrus *primus* semper sit habitus, atque a Christo decretus, et quod necesse sit, ut ait §. 1. *Aliquem primum inter plures esse; primus enim res est, quae uni tantum convenit, nec alteri potest communicari:* quae verba et his similia primatum meri honoris et ordinis omni praecipuo jure nudatum a Dupino admissum videntur ostendere.

5. Nihilo tamen minus peculiarem aliquam potestatem Romanis Pontificibus asserendam, quae propria primatus a S. Petro jure successionis ad ipsos transmissi aliis communis non est, ipse quoque fateri ac statuere debuit, ne perpetuam certamque Ecclesiae catholicae doctrinam desereret. Id autem non solum declaravit in monitione ad lectorem memoratis dissertationibus praefixa, ubi pollicitus se impugnaturum eos tantum, qui *auctoritatem nimiam ejus* (Pontificis) *extollunt,* protestatur sua in lucubratione *assertum Romani Pontificis primatum, et legitimam ejus potestatem defensam,* eosque laudat, qui *divinum Pontificis primatum et supremam ejus in Ecclesia auctoritatem solidis rationibus adstruunt:* sed potissimum expressit in ipsa dissertatione quarta c. 2. §. 3. cum post constitutum ex sua mente primatum, haec de praecipuis ejus facultatibus subdit: *Ex hoc primatu Romani Pontificis fluunt multae praerogativae, quae ipsi non secus ac primati jure divino competunt:* easque mox distincte refert. Difficile quidem videtur haec cum antea dictis conciliare. Si enim praerogativae ejusmodi non sunt inanes (ut ipso affirmante non sunt, nec esse debent), eaedemque

primo Romano Pontifici S. Petro tamquam primati competebant; propriae utique unius Petri fuere, neque in illis vel S. Paulus, vel alii Apostoli fuerunt Petro aequales *potestate et auctoritate.* At quidquid de ejusmodi sententiarum conciliatione sit, ipse Dupinus viderit. Mihi nunc satis est ostendisse, vel hunc Scriptorem, qui secundae proprositioni adversus videri poterat, generatim idipsum tradidisse.

6. Hic non expendo cujusmodi sint eae praerogativae et facultates primatus peculiares, de quibus Dupinus; id enim praesenti argumento necessarium non est. Illud autem omittere interim nequeo, monendos esse auctores, si qui fortassis erunt Dupino similes, videant etiam atque etiam diligenter, ne quo disputationis et contentionis aestu abrepti, in ea verba calamo excurrant, quae vel nihil praecipuae jurisdictionis Petro et successoribus ejus attribuant, vel facultates adstruant valde tenues et angustas, sicque recidant in primatum, qui vel reipsa sit primatus meri ordinis, vel a primatu meri ordinis modicum differat, a quo quidem (ut Gallicanus Clerus notavit in laudatis Comitiis generalibus anni 1728.) ipsi pariter schismatici et haeretici primatum jurisdictionis excludentes nihil abhorrerent, eo quod suum in eo primatu concedendo pravum et a catholica Ecclesia alienum sensum intactum relinquerent. Id enim Dupini sententiae accidisse dolens comperi. De ipsius enim opere Gallice edito an. 1707. cum titulo, *De la puissance Ecclesiastique et temporelle,* ubi Pontificiam auctoritatem arctis limitibus similiter circumscribit, nec non de ejusdem operis epitome ab ipso Dupino inserta in Bibliothecam Ecclesiasticam tom. 19. verba faciens Joannes Trickius heterodoxus in ejusdem vita Latine impressa Lipsiae hoc elogio usus est: *Quam probe semel iterumque vir doctus principiis Protestantium, hoc est veritati, accedit!* Hoc epiphonema multum pudoris ac metus incutere deberet quibusdam Dupini asseclis, qui non majorem in Romanis Pontificibus primatus auctoritatem admittunt. Hinc porro a catholicis interim colligendum est, majus aliquod jus eidem primatui esse asserendum ab iis, qui cum haereticis vel schismaticis convenire nolint.

CAPUT III.

PROPOSITIO TERTIA.

Hic praecipuae jurisdictionis, et non meri ordinis primatus S. Petri et Romanorum Pontificum ejus successorum personalis est, seu ipsorum personae alligatus; ac proinde jus quoddam praecipuum ipsorum personale, idest nulli alii commune, in eo primatu contineri debet. Hinc cum de jure, seu jurisdictione propria primatus agitur, haecque Romanae S. Petri sedi, cathedrae, vel ecclesiae tribuitur; sedis, cathedrae, vel ecclesiae Romanae nomine, cui ea jurisdictio primatus propria asseratur, una Romani Pontificis persona intelligenda est, cui uni idem primatus est alligatus. Hinc quoque sequitur, quidquid juris ratione primatus Romanae sedi, cathedrae, vel ecclesiae competit, Romanorum Pontificum personae ita esse tribuendum, ut nullius adjutorio vel societate ad idem jus exerendum indigeant.

1. Haec item propositio non negatur ab adversariis, nec negari a quopiam potest, qui primatum praecipuae jurisdictionis agnoscat. S. Petri quidem primatum personalem ipsius fuisse, nec alii cuipiam aliorum Apostolorum communem iidem acerbiores impetitores concedunt; unde capite praecedenti vidimus Dupinum ipsum de aequalitate inter Apostolos et S. Petrum a nonnullis Patribus asserta disserentem excepisse primatum: *Primatus enim res est, quae uni tantum convenit, nec alteri potest communicari.* Cum autem hic primatus non fuerit meri ordinis, sed praecipuae jurisdictionis, ut iisdem adversariis fatentibus ibidem probavimus; haec quoque peculiaris jurisdictio, quaecumque sit propria primatus, quaeque ipsum primatum constituit, uni Petro primati debuit convenire, nec S. Paulo, aut aliis Apostolis potuit esse communis. Quare omnes Apostoli potuerunt esse aequales in omnibus facultatibus Apostolatus, qui fuit communis omnibus, non autem in facultate aut facultatibus propriis primatus, quae uni Petro primati tribuendae sunt, sicut ipsi uni fuit tributus praecipuae jurisdictionis primatus.

2. Hac quidem de causa propositio ex quibusdam libris excerpta, *S. Petrus et S. Paulus sunt duo Ecclesiae capita unum caput constituentes,* die 24. januarii an. 1647. in Congregatione S. Officii *) proscripta et haereseos notata fuit ab Innocentio X., eo sensu accepta et *explicata, ut ponat omnimodam*

*) Hoc decretum legitur inter alia decreta subjecta Indici librorum prohibitorum edito sub Alexandro VII. Romae anno 1664. num. 53. p. 357.

aequalitatem inter S. Petrum et S. Paulum sine subordinatione et subjectione S. Pauli ad S. Petrum in potestate suprema et regimine universalis Ecclesiae. Hoc Pontificium decretum haereseos notam infligens memoratae propositioni eo sensu explicatae, et libellis in Gallia scriptis propugnatae, uti omnino aequissimum Gallicana suscepit Ecclesia, quemadmodum constat ex litteris octoginta quinque Episcoporum Galliae anno 1653. datis ad eumdem Pontificem Innocentium, quibus laudatum decretum respicientes inseruerunt haec verba. *Experta est nuper Beatitudo vestra, quantum Apostolicae sedis in gemini capitis errore profligando valuerit auctoritas. Continuo sedata est tempestas, atque ad Christi vocem venti et mare obedierunt.* Ea proscriptione cautum fuit de peculiari jurisdictione propria primatus, qui cum unius S. Petri personae competeret, (Confer dicenda cap. 12. n. 53.) ita *omnimodam aequalitatem* excludebat inter Sanctos Petrum et Paulum, ut S. Paulus aliis licet nominibus Apostolatus S. Petro aequalis, ipsi tamen ratione primatus *subordinatus et subjectus* fuisse dicendus sit *in potestate suprema et in regimine universalis Ecclesiae.* Haec praerogativa S. Petri, quae non primatum meri ordinis in ipso adstruit, sed primatum propriae et peculiaris jurisdictionis deinceps explicandae, cui etiam S. Paulus suberat; primatum utique peculiaris juris S. Petri personalem constituit, quem ipsa Gallicana Ecclesia profitetur. Hinc quidem Petrus de Marca inter Gallicanos maximi nominis eodem anno 1647., quo dicta propositio damnata fuit, paullo ante condemnationem ea super re sententiam rogatus, exercitationem lucubravit *De singulari S. Petri primatu,* ubi jurisdictionem primatus propriam, sicut et ipsum primatum soli S. Petro competentem, et personalem adeo certo pronuntiat, ut propositionem, quae *omnimodam aequalitatem* nulla primatus exceptione inter SS. Petrum et Paulum adstruebat, traditioni ac divino juri contrariam affirmet. Idipsum probarunt alii plures Gallicani Scriptores, quos indicare nimis esset operosum.

3. Omittere tamen nequeo Paschasium Quesnellum, qui Gallicanis adversariis suspectus esse non potest. Rem exponam ex ejus libello sine loci notatione edito anno 1705. cum hac epi-

graphe: *Idée generale du libelle: Motif de droit pour le Procureur de la Cour Ecclesiastique de Malines accusateur et partie contre le P. Quesnel.* Cum is accusatus fuisset, eo quod in alio opere S. Petrum et S. Paulum duo Ecclesiae capita constituens, reproduxisse visus esset propositionem damnatam; hanc criminationem diluturus pag. 92. scribit, eum tantum in damnatam thesim incurrere, qui admitteret inter SS. Petrum et Paulum *omnimodam aequalitatem sine ulla subordinatione ad S. Petrum*, ut in decreto explicatur. Se autem ab hac sententia adeo alienum praefert pag. 94. ut S. Paulo non attribuerit unquam primatum universalem in totam Ecclesiam, qualem uni S. Petro asserendum non dubitat, sed quemdam primatum particularem in Gentibus, quarum caput, magister, doctor, et Apostolus in sacra Scriptura et in traditione appellatur. Quin etiam addit, se non posse approbare sententiam Petri de Marca, qui universalem primatum inter eosdem Apostolos ita dividi posse censuit, ut S. Petro tribuatur quidem primatus auctoritatis, at S. Paulo doctrinae primatus non negetur. Cur vero istam primatus partitionem abs se probari non possit, hac ratione statuit: *Car la fonction d'enseigner aux hommes les verités de la foi, d'interpreter la parole de Dieu, d'espliquer les mysteres du salut, étant selon l'Ecriture et les Conciles la principale fonction de l'Episcopat, et le fondament de l'Eglise . . . dépouiller S. Pierre de la primauté de la doctrine pour en revetir S. Paul, c'est a mon avis sapper la primauté par le pied, et, comme l'on dit, faire la part a l'Ainé. Car il s'agit ici de cette sorte de doctrine, qui est reçue par la revelation, et non pas d'une doctrine d'erudition et de litterature, acquise par l'étude: et je ne crois pas qu'on puisse donner a S. Paul une primauté à l'egard de la primiere, ni qu'on doive mettre l'autre en ligne de comte, en parlant d'une primauté Apostolique instituée par Jesus Christ.* Idest Latine: *Munus enim docendi homines veritates fidei, interpretandi verbum Dei, explicandi salutis mysteria cum ex Scriptura et Conciliis sit principale munus Episcopatus, et fundamentum Ecclesiae, . . . adimere S. Petro primatum doctrinae, ut tribuatur S. Paulo, idem est mea quidem*

sententia, ac primatum e radice evellere, et, ut dici solet, primogenito hereditatis partem dare. Hic enim agitur de doctrina, quae ex revelatione dimanat, non autem de doctrina eruditionis et litterarum, quae studio comparatur. Ego autem existimo haud attribui posse S. Paulo primatum doctrinae primi generis, nec alterum (eruditionis ac litterarum primatum) *computari debere quicquam, dum consideratur primatus Apostolicus, qui a Christo institutus fuit.* Et pag. 96 ea testimonia, quibus S. Paulus in epist. 2. ad Cor. c. 11. vers. 5. ait: *Existimo enim nihil me minus fecisse a magnis Apostolis;* et c. 12. vers. 11. *Nihil enim minus fui ab iis, qui sunt supra modum Apostoli,* sic explicat Quesnellus: *En tout cela l'egalité ne regarde precisement que l'Apostolat, non le primauté de l'Apostolat.* Idest: *In his omnibus aequalitas non respicit proprie nisi Apostolatum, non autem primatum Apostolatus:* (S. Aug. tract. 12. in Jo. n. 5. et lib. 7. de bapt. c. 1.) quem quidem *primatum Apostolatus,* et *principatum* Sanctus quoque Augustinus S. Petro expresse vindicat. Ita Quesnellus *primatum Apostolatus,* et primatum non solum *auctoritatis,* sed etiam *doctrinae,* solius Petri proprium et personalem agnoscit, ex quo aliqua peculiaris potestas seu jurisdictio ejusdem primatus propria uni Petro tribuenda sit. Haec fusius exposui, ut palam fiat, etiam Gallos, contra quos acturi sumus, agnoscere, jurisdictionem primatus, quaecumque illa sit, esse debere solius primatis propriam et personalem, in qua ipse ab aliis non dependeat, sed alii ipsi subsint, uti vel S. Paulum in ea S. Petro subjectum et subordinatum fuisse fatentur.

4. Quod autem personale in Petro fuit ratione primatus, idem in successoribus ejus Romanis Pontificibus, in quos idem primatus Petri cum eadem jurisdictione transivit, personale esse dicendum, inficiari potest nemo. Hinc nulla major in Ecclesia turbatio efferbuit, quam cum ob diversorum electionem Pontificum plures de Pontificatu Romano decertantes incertum reddebant, cuinam competeret primatus in universa Ecclesia, qui dividi inter plures nequit. Soli igitur Petro, et soli successorum ejus personae ita alligata est propria primatus dignitas et jurisdictio, ut nulli alii Episcopo praestantiorum licet sedium, et

minus multo pluribus aliis Episcopis quantumvis in unum collectis possit adscribi: neque in ea jurisdictione primatus essentiali Romanus Pontifex dependere ab alio quopiam debet aut potest cum praesertim ipsam a Christo acceptam (ut videbimus capite sequenti) idem Christus nulla conditione circumscriptam, personalem solius Petri ac successorum esse instituerit, uti primatum jurisdictionis instituit personalem, qui sine personali jurisdictione intelligi nequit.

5. Id autem potissimum animadvertendum ab illis est, qui Romanam sedem, seu cathedram ab antiquis laudatam invenientes, peculiarem primatus jurisdictionem Romanae quidem sedi, seu cathedrae, quam a Romano Pontifice distinguendam putant, non autem uni personae Pontificum vindicant: quodquam sit a ratione alienum, ex hactenus dictis exploratum est. Quidquid enim peculiare prae ceteris Romanae cathedrae, seu sedi tribuitur, non aliunde quam ex primatus praerogativa tribuitur, quae non in alio est, quam in Romano Pontifice, qui in ea cathedra sedet. Quemadmodum ergo primatus personalis et singularis est solius Petri et successorum ejus; ita etiam jurisdictio et praerogativae, quae eidem sedi ab antiquis asseruntur ratione primatus, ejusdem Petri ac successorum singulares et personales judicandae sunt, ut ne a persona Petri et Romanorum Antistitum separari queant, nec attribui possint Romanae sedi, aut cathedrae, si quid his vocibus disctinctum a persona Petri vel Pontificum intelligendum (quod tamen perperam intelligeretur) videatur. Idem est sentiendum de ecclesia Romana, quo nomine quidam comprehendentes una cum Pontifice Romanum Clerum, vel Synodum Romanam, pari errore illa his simul junctis tribuunt, quae ob personalis primatus rationem unius Pontificis personalia sunt. Neque hic existimari velim in uno Romano Pontifice totam esse Romanam ecclesiam, quam sane qui stricte nominat, non unum Episcopum, sed coetum etiam eidem adhaerentem significat. Hoc unum dico, primatus rationem et jurisdictionem cum praerogativis ejus propriis, de quibus nunc nobis est sermo, quoties Romanae tribuuntur ecclesiae, uni personae summi Pontificis convenire, nec posse transferri in alios, quicumque sint, qui Romanae ecclesiae nomine comprehendantur,

ut per inconsiderantiam aliquibus evenit; unde postea indignae consequutiones primatum ferientes profectae sunt, quae alibi detegentur.

6. Neque hoc loco obtrudatur celebris illa distinctio ex S. Leone petita, (Epist. 80. nunc 106. c. 5.) *Aliud sunt sedes, aliud praesidentes*, ubi persona praesidentis Episcopi ab ipsa sede distinguitur. Quando enim de solo primatu, et de essentiali jurisdictione primatum constituente agitur, uti nunc agitur; sicut primatus cum essentiali ipsius jure adeo personalis Petri fuit, ut nec S. Pauli, nec alius cujusquam societatem admiserit; ita personalis quoque esse debet in successoribus S. Petri, adeo ut nullum alium in ejus partem aut communionem recipiat, et unum idemque sint quoad rationem primatus Romana sedes S. Petri, et praesidentes Romani Pontifices, qui in eo jure personae ipsorum adnexo ab ea sede eodem jure insignita distingui non possunt. Uberiorem vero ejus Leoninae distinctionis explicationem ex Leonis mente ac circumstantiis proferemus alia occasione cap. 14. n. 24.

CAPUT IV.

PROPOSITIO QUARTA.

Hic primatus praecipuae jurisdictionis et personalis Sancti Petri ac Romanorum Pontificum jure divino constitutus est, non autem Apostolica institutione, aut Ecclesiastica.

1. Graeci schismatici primatum ordinis, quem Romanis Pontificibus non denegarunt, jure humano, seu Ecclesiastico, non autem divino constitutum voluere. Lutherus quoque, licet in thesibus Lipsiae disputatis cum Eckio anno 1519. thesi 13. et in disputationis decursu eumdem primatum studuerit evertere; tamen in fine disputationis meri ordinis primatum uni S. Petro primum concessit; tum vero in *Resolutione propositionum* Lipsiae disputatarum ipsum ordinis primatum Romanis etiam Pontificibus tandem indulsit, ita tamen ut ex solo humano jure derivarit. Hinc Melancton in epistola de eadem Lipsiensi disputatione ait, tum *quaestionem fuisse, utrum jure divino probari posset oecumenici Pontificis auctoritas*; et paulo post: *Lutherus oecumenici Pontificis auctoritatem veneratur ac tuetur:*

de jure divino disputare voluit. Idem Lutherus in epistola ad Emserum: *Volo,* inquit, *et ego Romanum Pontificem esse primum omnium: verum esse Romanum Pontificem jure divino superiorem nulla ratione credam.* Solum post damnationem suae haeresis per Leonem X. an. 1720. nullum servavit modum, et Romanum Antistitem passim Antichristum appellavit. Quam methodum iniquiores quidem in Romanam sedem homines sequuti sunt; at reliqui paulo moderatiores, et minus turbulenti non ita. Quare Blondellus in opere *De primatu in Ecclesia* pag. 24. affirmat *Protestantes neque Apostolicae cathedrae dignitatem unquam veteri Romae denegasse, neque primatum, quem habet in vicinas Ecclesias, immo etiam quem aliqua ratione obtinet in universa, ita tamen ut Ecclesiastico juri dumtaxat id tribuant, quod Pontifices divino jure ad se pertinere contendunt.* Si contra hos agendum mihi esset, non difficile foret divinum jus non tam sacra auctoritate adstruere, quam ratione ipsa. Quae enim ratio primatum in Ecclesia necessarium probat, ut ipsis quoque haereticis fatentibus probaturi sumus cap. 8. eumdem quoque institutum probat a Christo, qui suae Ecclesiae in necessariis non defuit: unde Bossuetus in Variationum historia lib. 5. n. 27. Protestantes hoc divinum jus negantes jure reprehendit, quod *non viderint primatum, qui ex experientia adeo necessarius ipsis visus est, ipsius Christi institutionem meruisse.* Hanc rationem praestantissimus, inter heterodoxos Philosophus Guillelmus Leibnitius epist. 8. ad Joannem Fabricium scribens *circa jus Romani Pontificis,* his verbis exposuit, quae divinam institutionem apertissime statuunt. (T. 1. Epistolarum.) *Cum Deus sit Deus ordinis, et corpus unius Ecclesiae catholicae et Apostolicae uno regimini hierarchiaque universali continendum juris divini sit; consequens est, ut ejusdem sit juris supremus in eo spiritualis magistratus terminis se justis continens (haec verba nunc addo) directoria potestate, omniaque* (forte *omnique*) *necessaria ad explendum munus pro salute Ecclesiae agendi facultate instructus.*

2. Quid autem pluribus distineor cum viris catholicis, qui Petri et successorum ejus primatum peculiaris jurisdictionis et personalem divino jure, non autem Apostolico vel Ecclesiastico

institutum fatentur? *Obtinet ille* (Romanus Pontifex) *in nos primatum auctoritatis et jurisdictionis sibi a Christo Jesu in persona S. Petri collatum. Qui ab hac veritate dissentiret, schismaticus, immo et haereticus esset.* Sic Clerus Gallicanus in Conventu habito Parisiis mensibus Martio et Majo anni 1681. Quod ipsum tradidit in ea quoque *Declaratione* anni sequentis, qua Pontificiam auctoritatem coercere studuit, nec non in epistola anni ejusdem ad universos Gallicanae Ecclesiae praesules. Similiter alii Gallicani Conventus, inter quos ille anni 1728. postquam asseruit primatum summi Pontificis non meri honoris et ordinis, sed praecipuae jurisdictionis eo textu, quem descripsimus cap. 2. num. 3. de institutione ejus divina addidit: *Haec jurisdictio non est meri Ecclesiastici juris; ipsa est juris divini et institutionis Jesu Christi.* Eodem sensu Facultas Parisiensis anno 1542. in sua celebri contra Lutherum censura hunc articulum 23. posuit: *Non minus certum est unum esse jure divino summum in Ecclesia militante Pontificem, cui omnes Christiani parere tenentur.* Et anno 1617. propositionem Marci Antonii de Dominis, qua primatum Romanae sedi attribuit aliis nominibus excluso jure divino, *schismaticam et haereticam* declaravit. Idipsum sanxit anno 1683. rogata a Senatu sententia circa quamdam propositionem, in qua de summi Pontificis auctoritate decernebatur. In prooemio enim pronuntiat, Pontificem *immediate a Christo non honoris solum, sed potestatis ac jurisdictionis primatum habere in tota Ecclesia.* Infinitus propemodum essem, si non absimiliter aliorum praesertim Episcoporum Galliae tum veterum tum recentiorum testimonia vellem describere. Id ergo cum ab ipsis quoque adversariis catholicis, quos hoc in opere impugnandos mihi proposui, concedatur, fusiusque ab ipsis etiam statuatur, cum adversus schismaticos, vel haereticos agunt, plura disserere opus non est.

3. Neque praetereundum arbitror quemdam Anonymum auctorem operis inscripti, *Traité de l'autorité du Pape à la Haye* 1720, qui libro primo cap. 6. nostrae propositioni contraïre videtur, cum *Romani Episcopi primatum nonnisi juris Ecclesiastici* esse statuat. At praeter quam quod is modum ac limites a ceteris quoque Gallis praefixos nimium multum transcurrit;

ita se se postea explicat, ut primatum ipsum Petri ac successorum divini juris esse affirmet, et solum Ecclesiastico juri tribuat hujus primatis electionem, quatenus Romanae potius, quam aliae affigeretur ecclesiae. *Conceditur,* inquit laudato capite num. 10., *primatum, quem Romana ecclesia possidet, esse institutionis divinae, idque est quod Patres nobis tradidere. Ad ipsi nec expenderunt, nec definiere, num hic primatus, qui est institutionis divinae, cuipiam sedi volente Christo affixus sit.* Et post pauca: *Idem de primatu ac de Episcopatu sentiendum. Episcopatus est divini juris. Ad populum autem electio Epis copi pertinet. Primatus item divinae institutionis est, et ad Ecclesiam spectat sibi caput eligere, quod melius conveniat.* Hoc qui fatetur, perperam omnino Romani Pontificis primatum *nonnisi Ecclesiastici juris* esse proposuit.

4. Ne vero quod de electione Pontificis Ecclesiae permissa traditur, fucum faciat, nonnulla explicatius paucis evolvam. Primatus, qui Ecclesiae perpetuo necessarius futurus est ex dicendis cap. 8. ita ex divina institutione S. Petro collatus fuit, ut eodem mortuo non deficeret, sed in successores ejus transiret. Esto igitur Ecclesiae concessum sit Petri successorem eligere; non alium tamen praeter successorem S. Petri primatem poterit constituere: divino enim jure rationem primatis in universa Ecclesia successoribus ejusdem Petri alligatam traditio prodidit. Quocumque porro jure S. Petri et in primatu ejus successio, quae alicui particulari sedi affigenda erat ex cap. 1. n. 2. Romanae potius, quam aliae sedi fuerit adnexa (sive ex ordinatione ipsius Christi id profectum quispiam velit, sive ex simplici voluntate, aut, ut quidam Galli cum Bellarmino loquuntur (Bellarm. l. 2. de Rom. Pont. c. 12.), *ex facto Petri,* qui primatum ibi reliquit, ubi vitam finivit, nihil refert); quando de hac Petri primatis successione Romanae sedi relicta dubitare non licet; jam non alius nisi ejusdem sedis Episcopus esse potest S. Petri primatis successor, in quem ipse primatus jure successionis transierit, ac transeat. Sola ergo hujus successoris electio Ecclesiae concessa est, ut uno mortuo alius, qui magis placeat, et in eam methodum, quae magis expedire videatur, in ejus locum subrogetur. Id autem in divina primatus institutione, quam Anonymus agnoscit,

nihil immutat, nec ecclesiasticum jus in ipsum primatum inducit. Semper enim electio, quae per eos fit, qui Papa inferiores, sicut in se non habent primatum, ita nec conferre electo possunt, ecclesiasticum quidem jus in ipsa eligendi ratione praesumit; at ad ipsa primatus et divinae institutionis jura quod pertinet, mera est conditio, sine qua Petri successor non haberetur, in quem primatus divinae institutionis transiret. Itaque successoris electione Ecclesiae licet permissa, electi successoris primatus et jurisdictio Deum immediatum habet auctorem, ita ut electione legitime peracta, statim in electo divini juris primatus exeratur, ob quem electus eadem Petri auctoritate ex divina institutione fungitur, perinde ac si ab ipso Christo toti Ecclesiae praepositus fuisset, ut S. Petrus quondam praepositus fuit.

5. Illa vero perpauca nonnullorum veterum Scriptorum testimonia a memorato Anonymo collecta, quibus primatus *ab antiquitate*, vel *decretis Patrum* Romanae sedi assertus, seu tributus praefertur, huic divinae institutioni nihil praejudicii creant; cum non alium primatum ei tribuerit antiquitas, nisi eum, quem divinae institutionis esse alia plura et explorata antiquorum testimonia profitentur; cui si peculiaris honor Conciliorum decretis delatus fuit, in ejusdem divinae institutionis gratiam delatus, ipsam praesumit, non destruit. Notanda hoc loco, quae P. Constantius monet in epist. 14. Bonifacii I. not. 6. ubi in hanc rem opportune allegat et laudat Nicolai I. verba ex epist. 8. *Ista igitur privilegia huic Ecclesiae Christi* (idest Romanae) *a Christo donata, a Synodis non donata, sed jam solummodo celebrata et venerata.* Nicaenum porro canonem sextum, qui haec privilegia Romanae sedi tribuisse ex unius et recentioris codicis Oxoniensis lectione a Quesnello edita videri poterat, ita corrigendum monet, ut in veteribus codicibus legitur: *Ecclesia Romana semper habuit* (non, ut Quesnellus praetulit, *habeat*) *primatum:* de qua correctione vide plura tomo tertio novissimae editionis operum S. Leonis not. 32. in canones Nicaenos col. 52. Posteriores vero Auctores, qui sub Constantiensis Synodi tempora primatum Romani Pontificis, immo et S. Petri, ex Ecclesiastico et Apostolico jure derivare videntur, nisi eamdem interpretationem ferant, maximo errore lapsi dicendi sunt: unde jam

ab omnibus (praesertim post definitionem Concilii Florentini) et ab ipsis Gallicanis adversariis hac in parte rejiciuntur, qui non modo divinam primatus institutionem passim profitentur, sed illam etiam adeo certam et de fide credendam habent, ut contrariam sententiam in M. Antonio de Dominis haereseos notaverint, ut vidimus, et idem Anonymus animadvertit. Hinc pariter cum anno 1723. in lucem prodiisset opus posthumum Claudii Fleury, cui titulus: *Neuvieme discours de M. l'Abbé Fleury sur les libertés de l'Eglise Gallicane*, ubi haeresis nota inuritur sententiae, quae humanae institutioni meraeque Ecclesiasticae disciplinae primatum summi Pontificis tribuit; haec autem nota displicuisset cuidam Anonymo, qui idem opus recudens, hanc censuram corrigendam censuit: non tulit hoc ipse Rex Christianissimus, ac decreto supremi Consistorii diei 9. Septembris anni ejusdem recusum opus cum notis suppressit, atque prohibuit, et ut in editorem auctoremque notarum diligenter inquireretur, praecepit, quemadmodum refert Tournely quaest. 4. *De Romano Pontifice* tom 1. pag. 94.

CAPUT V.

PROPOSITIO QUINTA.

Divinum illud jus, quo primatum praecipuae jurisdictionis et personalem S. Petri ac summorum Pontificum constitutum diximus, praecipua habet fundamenta in iis Evangelicis testimoniis, quae de S. Petro primo Romano Pontifice totius Ecclesiae primate passim recitantur, nimirum, Tu es Petrus, et super hanc petram etc. Pasce oves meas etc. Confirma fratres tuos etc.

1. Etsi in sacris libris, qui canonici appellantur, non omnia expressa fuerunt, quaecumque Christus instituit ac docuit (quaedam enim sola traditione, seu solo verbo Dei tradito ad nos pervenerunt); tamen ad S. Petri primatum quod pertinet, hujus praecipua fundamenta in Evangelio contineri ipsa SS. Patrum prodit traditio, quae eumdem S. Petri primatum commendans infinitis propemodum in locis, certa quaedam de Petro Evangelica testimonia fere inculcat: ex quo sequitur, antiquos Ecclesiae Patres iisdem Evangelicis testimoniis primatum Petro commissum accepisse. Jure igitur Milevitani Concilii Patres in

epistola ad Innocentium I. *auctoritatem* (seu primatum in ipsum Pontificem a S. Petro transmissum) (inter Aug. ep. 176. al. 92. n. 5.) *ex sanctarum Scripturarum auctoritate depromtam* affirmarunt; et S. Gregorius lib. 4. epist. 32. *Cunctis,* inquit, *Evangelium scientibus liquet, quod voce Domini Sancto et omnium Apostolorum Principi Petro totius Ecclesiae cura commissa est.* Qua in re non dissentientes illi ipsi adversarii, quibuscum nobis res est, quando primatum vindicaturi adversus haereticos vel schismaticos disputant, eadem Evangelii testimonia Patrum traditione laudata opponere, et inculcare coguntur, optime intelligentes, non alia esse ex Scripturis insigniora primatus documenta, radicemque ejus in iisdem esse potiorem. Recitant quidem plures etiam traditionis textus, quibus idem jurisdictionis primatus luculenter statuitur: unde ipsum *divinitus institutum et ab Evangelio discimus, et tota docet Ecclesiastica traditio* (Epist. ad Gallic. eccles. Praesules), inquit Clerus Gallicanus in Comitiis anni 1682. Cum vero in ipsis traditionis textibus eadem Evangelica testimonia tamquam primatus fundamenta referantur; si quis haec ad primatum praecipui juris et personalem statuendum nihil valere contenderet; ipsam quoque traditionem iisdem testimoniis subnixam eo nihil conferre existimet, necesse est: quod idem esset ac divinam institutionem omnino subvertere. Stet itaque in Evangelicis testimoniis de S. Petro insignibus contineri debere praecipuum ac personale illius jus, quo praecipuae atque personalis jurisdictionis primatus a Christo eidem collatus, et ad successores ejus transmissus constituitur.

2. Testimonia autem in hanc rem celeberrima, quae Patrum traditione ex Evangelio frequentius inculcantur, haec fere sunt. Primo illud Matthaei c. 16. vers. 18. quo Christus ante suam passionem Petro supremam in Ecclesia auctoritatem promittens dixit: *Ego dico tibi, quia tu es Petrus, et super hanc petram aedificabo Ecclesiam meam, et portae inferi non praevalebunt adversus eam: et tibi dabo claves regni caelorum* etc. Alterum Joannis c. 21. vers. 15. cum idem Christus, postquam resurrexit, totius Ecclesiae curam Petro committens, ait: *Pasce agnos meos, pasce oves meas.* Illud etiam ex Luca c. 22.

vers. 32. identidem a Patribus ingeritur, cum Christus coram omnibus Apostolis pro Petri fide se praecipue orasse professus, ipsi id officii dedit, ut fratres confirmaret: *Rogavi pro te, ut non deficiat fides tua, et tu aliquando conversus confirma fratres tuos.* Haec sunt testimonia maxime insignia, ad quae referuntur commode reliqua, eaque frequentius a Patribus, immo et ab ipsis adversariis catholicis ad primatum Petro asserendum afferri solent. Ex his ergo peculiaris in Petrum primatus jurisdictio manavit, quae tam ipsius ac successorum ejus est propria ac personalis, quam primatus ipsorum proprius ac personalis esse debet ex constitutis c. 3.

3. Huic propositioni, quae satis probata videtur, assensum praebent omnes catholici, vel illi, quos adversarios habeo, ut colligere licet *) ex Jo. Majore, Jo. Brevicoxa, Antonio de Rosellis, Maimburgo, et aliis, qui in vindicando primatu ea Evangelica testimonia producunt. De duobus quidem prioribus textibus adeo constans catholicorum sententia semper exstitit, ut ipse Lutherus, antequam ab Ecclesia plane desciseeret, in opere scripto contra Silvestrum de Prierate iisdem testimoniis allegatis, *omnes fateri* affirmaverit, Pontificis auctoritatem ex illis derivari. Confer P. Constantium in praefatione ad epistolas Romanorum Pontificum num. 6. ubi hanc eamdem rem a Patribus antiquissimis traditam profitetur; quos tamen si consulamus, tertium quoque testimonium pro eodem primatu proferentes invenire licebit: unde Bossuetus in praevia dissertatione inserta *Defensioni declarationis Cleri Gallicani* novissimae editionis Amstelodamensis anni 1745. c. 34. hoc etiam tertium testimonium complectens, palam pronuntiat: *Theologi omnes, ac Parisienses vel maxime adversus haereticos primatum Apostolicum probant ex his locis: Tu es Petrus, et Confirma fratres tuos, et Pasce oves meas.*

4. Nullos hac in re adversos me habere posse olim putabam nisi schismaticos vel haereticos, qui ut primatum divinae institu-

*) Jo. Major. t. 2. oper. Gerson. edit. Dupini pag. 1121. Jo. Brevicoxa t. 1. ejusdem edit. pag. 873. Antonius Rosell. *De potest. Imper. et Papae* pag. 20. edit. an. 1487. Maimburg. *De praerogat. Rom. eccles.* c. 4. Bossuetus in *Meditationibus super Evangelium* et alibi, *Catechismus* Caroli Colbert Episc. Montispessulani c. 3. *De Eccles.* §. 7. etc.

tionis ac divini juris excluderent, haec testimonia ad eum nihilum pertinere contenderent. At dein evolvens dissertationem quartam Dupini *De antiqua Ecclesiae disciplina,* magna cum admiratione deprehendi, eum concedere quidem, primatum Pontificis jure divino institutum ex Evangelio potissimum erui: at ea testimonia Evangelica, quae indicavimus, quaeque traditio praesertim inculcat, ad primatum asserendum referenda nequaquam existimat. Immo cap. 1. §. 1. eos ex proposito impugnans, qui eadem testimonia pro primatu attulerant, ipsa eodem modo explicat, quo explicare solent heterodoxi: quae sola ipsius cum heterodoxis consensio multum suspicionis debet ingerere. Ostensurus porro quae sint loca Evangelica, unde primatus elici debet *(nunc,* inquit, *aliunde primatum Petri stabilimus),* illud principii loco ponit: *In omnium hominum Collegio debet aliquis ordo servari, et necesse est aliquem primum inter plures esse.* Talem vero fuisse S. Petrum ut ex sacris libris probet, tria allegat, primo illud Matthaei c. 10. *Duodecim Apostolorum nomina haec sunt: Primus Simon, qui dicitur Petrus.* Tum illud simile Marci c. 3. ubi *Simon Petrus* inquit, *primus commemoratur, et in multis exemplaribus Graecis πρῶτος etiam dicitur, non secus ac apud Matthaeum.* Demum Lucas c. 6. vers. 14. *electos a Christo Apostolos numerans, orditur a Petro.* Ex his autem primatum ejusdem Petri idcirco colligi evidenter putat, quia *Evangelistae, cum Apostolos enumerant, Petrum non modo semper primo collocant ordine, sed primum fuisse affirmant.* Porro ut ostendat Petrum etiam post Christi mortem eumdem locum retinuisse, quem ea testimonia a Christo ante mortem ipsi attributum demonstrant, profert Acta Apostolorum, *ubi c. 1. commemorantur omnes Apostoli, et inter eos primus nominatur Petrus; primus ibi ceteros alloquitur, et quid sit faciendum praescribit; c. 2. primus omnium Apostolorum Christum annuntiat* etc. Testimonia vero Evangelica, quae retulimus, non aliter ait in eumdem primatum statuendum posse conferre, nisi quia *in his locis Petrus personam gerit ecclesiae, prae ceteris Apostolis loquitur, et ipse a Christo nomine eorum compellatur quasi primus et praecipuus.*

5. Si Pontificium primatum SS. Patres et catholicae Ecclesiae traditio ex allegatis a Dupino textibus in eamdem ipsius rationem unice, vel potissimum assererent, nihil laborarem. At cum non ex his testimoniis, sed ex illis antea a nobis descriptis eumdem primatum praecipue statuant, quis Dupini sententiam probare jure poterit? Huc accedit, quod ex allatis a Dupino locis nonnisi meri ordinis primatus deduci videri potest, ut primatum quidem meri ordinis exinde collegisse videtur idem Dupinus, non solum quia ex ipsis illud tantum evinci ait, quod Petrus *semper primus collocatur in ordine, et primus fuisse affirmatur,* quae a meri ordinis et honoris primatu nihilum discrepant; sed magis multo quia ejusmodi primatus rationem praestituens §. 1. unius ordinis necessitatem inculcat, propterea quod *in omnium hominum Collegio debet servari, ut aliquis primus inter omnes sit;* et inferius §. 3. responsurus haereticis opponentibus Apostolorum aequalitatem in potestate et jure, ex qua aequalitate primatus Petri videtur excludi, reponit eo ipsius primatu aequalitati nihil derogari; *nam, ut monuimus,* inquit, *plures esse non possunt primi, sed unum esse primum necesse est.* Hinc autem primatum aliis Apostolis haudquaquam fuisse communicatum ait, *quod primatus res sit, quae uni tantum convenit, nec potest alteri communicari,* licet *potestate auctoritateque aequales fuisse* contendat: quae uni primatui ordinis et honoris competere queunt. Haeretici quoque atque schismatici ex memoratis Evangelii locis Petri primatum pari ratione posse concedi neutiquam inficiabuntur, cum meri ordinis et honoris primatui non omnino repugnent. Equidem Claudius Salmasius in *Apparatu* praemisso operi *De primatu Papae* pag. 13. ex iisdem testimoniis ordinis et honoris primatum solummodo colligit.

6. Si vero non meri ordinis, sed praecipuae jurisdictionis primatus a viris catholicis est admittendus, ut ipsum quoque Dupinum (minus licet cohaerenter) admittere ostendimus cap. 2. hic autem praecipuae jurisdictionis primatus jure divino constitutus, ipso pariter concedente, est ex sacris libris potissimum eruendus; non illa tantum testimonia a Dupino ingesta, quae meri ordinis primatum statuere queunt, ad ipsum probandum afferri debent, sed alia potiora a nobis indicata, quae quidem in

eumdem jurisdictionis primatum adstruendum traditio ipsa Patrum potissimum ingerit. In his sane cum totum vel praecipuum ipsius traditionis fundamentum sit positum; heterodoxi ea subvertere toto conatu nisi sunt, intelligentes (ut fatetur M. Antonius de Dominis lib. 1. c. 6. n. 1.) nihil praeterea reliquum esse, quod ex Scriptura ipsis negotium facessat. Hinc ergo cognoscitur, quantum in principiis ipsis Dupinus exorbitet, quantaque perturbatione vel praejudicio actus, heterodoxis faverit. Id profecto monendum fuit, tum ut liqueat vel ex hoc, Auctorem ejusmodi in consequentibus subinde sententiis non potuisse non transcurrere ultra crepidam, tum ut alii, si qui eodem ingenio iisdemque praejudiciis impediantur, sibi maxime caveant, ne in similes prolapsiones, quae haereticis et schismaticis prosint, turpiter offendant.

CAPUT VI.

PROPOSITIO SEXTA.

Cum primatus peculiaris jurisdictionis et personalis S. Petri et Romanorum Pontificum laudatis Evangelicis testimoniis potissimum incumbat; in iisdem interpretandis non omnia aliis Apostolis eorumque successoribus, idest Episcopis debent esse et censeri communia, ita ut quod Petro dictum fuit a Christo. aeque omnibus dictum fuerit in Petro, eaedemque in ipso facultates aeque omnibus traditae fuerint; sed praeter facultates aliis Apostolis communes aliquid juris praecipui ac personalis Petri in ipsis testimoniis contineri debet, quod in Romanos Pontifices ejus successores transiens, primatum peculiaris et personalis jurisdictionis divino jure institutum constituat.

1. Haec propositio ex praecedentibus per consequutionem, ut scholae vocant, immediatam necessario fluit, ut cuivis consideranti patebit; simulque palam ipsi fiet, eam ab adversariis, qui praemissa dederunt, negari non posse. Quicumque sive schismatici, sive haeretici primatum Romanorum Pontificum sunt aggressi, cum viderent ipsum Evangelicis, quae indicavimus, testimoniis niti; haec perinde distorquere et explicare studuerunt, ut nihil Petro juris peculiaris relinquatur, quod ad alios pariter Apostolos non pertinuerit. Graecos schismaticos, ac praesertim Armenos ea explicandi ratione usos patet ex eorum libris, quibus suarum partium schisma defendere studentes, Pon-

tificium primatum impetiverunt. Inter haereticos Joannes Wiclefus, et Joannes Hus, Martinus Lutherus, et ceteri istorum asseclae iisdem vestigiis institere; et Marcus Antonius de Dominis quondam Archiepiscopus Spalatensis, et dein apostata, ut suam dignitatem Episcopalem Pontificiae aequalem suaderet, primatumque Pontificium infringeret, in libris de Republica Christiana eadem testimonia Evangelica aequaliter de omnibus Apostolis, quibus Episcopi succedunt, intelligenda contendit, ut ne quid peculiaris juris et personalis S. Petro reliquum fuerit. Quod si inter hos quidam aequius sentientes aliquid praecipuum laudatis testimoniis Petro concessum alicubi fatentur; ita tamen subinde explicant, ut id ad primatum meri ordinis pertineat. Ita ex. gr. Joannes Cameronus in cap. 16. Matthaei sermonem faciens de primo loco Evangelii, *Tu es Petrus, et super hanc petram* etc. eos primum late impugnans, qui nihil praecipuum his verbis Petro collatum praedicant, apertissime statuit, *liquere quidem aliquid singulare a Christo Petro fuisse his verbis collatum, quod non fuit illi cum aliis Apostolis commune.* At deinde ipsum testimonium explicans de Petro primo fidei praecone, qui prima Ecclesiae fundamenta jecit, id tantum profert, quod in meri ordinis primatum recidit. Idem est de interpretationibus, quas nonnulli haeretici aliis Evangelicis testimoniis subjiciunt.

2. Hic autem illud vel maxime in rem nostram animadvertendum est, omnes ejusmodi interpretationes easdem plane esse, ac illae sunt, quas afferunt quidam ex nostris adversariis catholicis, cum aliquas Pontificias facultates impugnandas suscipiunt; et iisdem plane adminiculis, iisdemque nonnullorum Patrum auctoritatibus, quae eas interpretationes videntur fulcire, pariter abutuntur. Nonne horrorem catholicis injicere deberet tanta interpretandi cum haereticis et schismaticis conspiratio atque consensio? Haec si quid probarent, primatum peculiaris jurisdictionis, qui jure divino constitutus, Evangelio potissimum innititur, penitus evertendum probarent, ut schismatici et haeretici similiter interpretantes contendunt. Quod si primatus ejusmodi everti non debet ex catholicorum sententia; ea profecto testimonia Evangelica non ita interpretanda sunt, ut omnia jura,

facultates omnes, quae iisdem locis collatae fuerunt S. Petro, aliis Apostolis fuerint communes, nihil autem praecipuae jurisdictionis illi fuerit tributum. Aliquid ergo praecipui et personalis juris in ipsis testimoniis contineri ac reperiri debet, quod uni Petro, non vero aliis Apostolis congruat; specialemque primatus praerogativam et auctoritatem in ipso uno constituat, ne, si id vocetur in dubium, praecipua primatus fundamenta evertantur. Itaque peculiarem aliquam Petri facultatem debemus ex eo colligere, quod ipsum Christus petram Ecclesiae posuit, eidem cum clavibus regni coelorum ligandi et solvendi potestatem tradidit, totique Ecclesiae pastorem praefecit, etc.

3. Opponi solet, vel ceteros Apostolos pastores institutos fuisse ovium Christi, omnibusque datam ligandi solvendique potestatem; ipsos etiam esse lapides duodecim a Joanne memoratos Apoc. c. 21. quibus Ecclesia incumbit, *superaedificata*, ut ait Paulus (Ephes. c. 2. vers. 20.), *super fundamentum Apostolorum et Prophetarum.* Igitur cum haec sint aliis Apostolis communia; non ex eo tantum quod S. Petrus Ecclesiae petra et fundamentum positus fuerit, quod cum clavibus acceperit potestatem ligandi atque solvendi, et quod ovium Christi cura ipsi fuerit commissa, ceteris ita praestat, ut jurisdictionis primatus ipsi prae omnibus delatus ex laudatis locis Evangelicis colligi queat. Quid ergo? Corruetne idcirco primatus praecipui juris et potestatis, eoque adducenda erit (quod haeretici et schismatici contendunt) primatus vis et ratio in Evangelio potissimum fundata, ut honoris unius causa Petrus praecipue nominatus fuerit a Christo, vel primo loco? Nihil minus. Id autem si ex animo nolint adversarii nostri catholici (neque enim suspicor eos primatum specialis jurisdictionis verbis tantum asserere, ut catholici habeantur, re autem una cum haereticis atque schismaticis nequaquam agnoscere): desinant, quaeso, (quod satis superque nituntur heterodoxi) communem ceteris Apostolis Evangelicorum textuum de Petro interpretationem ingerere, cum de primatus natura et facultatibus, seu jurisdictione illius propria disseritur, perinde ac si haec sola interpretatio ipsis textibus subsit: et eo saltem consilio desinant, ne hac methodo primatus fundamenta subruere, ipsumque praecipuae ac personalis jurisdictionis primatum reji-

cere existimentur, sicque arma sectariis praebeant, quibus insurgant contra nos, catholicumque dogma de primatu ex nobis ipsis oppugnent.

4. Alia igitur nobis ineunda est via, qua in memoratis Evangelicis testimoniis, praeter potestates aliis quoque Apostolis communicatas, aliquid juris solius Petri proprium nanciscamur, quod ceteris Apostolis minime competens, primatum in eo constituat non meri ordinis, sed peculiaris jurisdictionis, quae jure divino instituta ex iisdem Evangelicis locis colligenda est. Pares quidem Petro fuisse omnes Apostolos in Apostolatus facultatibus, at non in primatu vidimus cap. 3. adeout ipse solus Apostolatus primatum obtinuerit. Qui cum non fuerit meri honoris primatus, sed jurisdictionis praecipuae ac personalis, ob quam admitti nequit *omnimoda aequalitas* inter S. Petrum et S. Paulum; sed is et similiter ceteri Apostoli S. Petro fuerint aliqua ratione subjecti atque subordinati, ut annuentibus quoque Episcopis et Scriptoribus Gallis ostendimus eodem capite tertio; quodnam fuerit hoc peculiare et personale solius S. Petri jus in aliarum facultatum Apostolicarum aequalitate, et jus quidem Evangelicis indicatis testimoniis potissimum innixum, ex quo primatus peculiaris jurisdictionis constat, in sequentibus capitibus inquirendum et explicandum erit.

CAPUT VII.

PROPOSITIO SEPTIMA.

Hoc praecipuum et personale S. Petri jus primatus proprium, quod in laudatis Evangelicis testimoniis continetur (ne quid confingamus ex arbitrio), ex traditione iisdem testimoniis cohaerente eruendum est.

1. Nulla probatione indiget haec propositio, quae exploratissimis theologicis principiis maxime congruens, ab adversariis catholicis non negabitur. Notum est enim omnibus catholicam religionem callentibus, traditionem Patrum tutissimum esse sacrae Scripturae interpretem; ac proinde ea laudatorum testimoniorum sancti Evangelii interpretatio catholicis adversariis non poterit

non probari, quae ex obvio verborum sensu illud idem peculiare ac personale S. Petri jus explicet, quod cum jure eidem S. Petro a Patrum traditione asserto plane concordet. Id autem multo patebit evidentius, si hoc idem jus congruat etiam, immo requiratur a fine, quem in instituendo primatu Christum sibi proposuisse traditio declararit, ipsique adversarii non solum non negent, sed traditione edocti fateantur. Haec in sequentibus probanda erunt. Exordiemur autem a fine instituendi primatus, quippe ex eo ceterorum ratio ac intelligentia pendet.

CAPUT VIII.

PROPOSITIO OCTAVA.

Ex Patrum traditione liquet, Pontificii primatus instituendi rationem seu finem fuisse totius Ecclesiae unitatem, ob quam componendam et conservandam idem primatus utilis ac necessarius, a Christo institutus fuit.

1. Antequam textuum Evangelicorum interpretationem traditione suffragante proferam, ex qua primatus propria vis et jurisdictio dignosci et constitui queat; ipsius primatus a Christo instituendi ratio ac finis aperiendus est, quem tum Patres Ecclesiae prodiderunt, tum adversarii ipsi e doctrina SS. Patrum professi sunt et profitentur. Ita enim facilior patebit aditus tum ad dignoscendam propriam primatus vim et jurisdictionem, quae sane rationi ejus instituendi congruens et consentanea esse debuit, tum ad discernendam propriam laudatorum testimoniorum interpretationem atque sententiam, quae ad eamdem vim ac jurisdictionem primatus solius Petri ac successorum ejus propriam referatur.

2. Cum de ratione primatus quaeritur, non illud hoc loco quaeritur, cur Petro potius quam alii ex Apostolis primatus delatus fuerit, sed cur ipse primatus a Christo fuerit institutus. Duplicis hujus quaestionis discrimen animadvertendum maxime est, ne quis forte, si legat vel S. Hieronymum scribentem primatum aetati delatum (Hier. lib. 1. in Jovin. Hilar. c. 7. in Matth. Chrys. hom. 9. de poenit. Aug. serm. 76. et 246.), quia Petrus senior erat;

vel SS. Hilarium et Chrysostomum primatus causam referentes in illud, quod Petrus primo vocatus a Christo, primus Christo credidit; vel tandem Origenem et Augustinum, qui eximiae Petri caritati primatus eidem conferendi rationem adscribunt: ne quis, inquam, haec vel his similia legens, existmet in his rationem contineri instituendi primatus, cum hae non primatus instituendi, sed primatus Petro potius, quam alii ex apostolis conferendi rationes extiterint. Non alias primatus rationes afferri vellent heterodoxi, quippe quae si solae essent, non modo honorarius tantum et meri ordinis primatus Petro delatus probari posset, verum etiam primatum ejusmodi cum ipso Petro desiisse, nec in ejus successores, ad quos eaedem rationes non pertinent, haudquaquam transisse perfacile convinceretur. Hac quidem de causa, Marcus Antonius de Dominis Pontificii primatus oppugnator infensissimus, postquam lib. 1. de Republica c. 4. eas tres rationes attulit deferendi Petro primatus, exinde primo collegit primatum ejus nihil peculiaris juris habere; sic enim scribit num. 7. *Invenio ego Petrum primatum aliquem, citra tamen primatum potestativum et jurisdictionalem, esse consequutum, nimirum ex aetate, ordine vocationis, amoris fervore et propriis virtutibus: unde factum est, ut aliquo modo primas inter Apostolos retineret:* hunc autem amorem praecipue asserit fuisse *praecisam et formalem rationem primatus.* Dein vero alibi hunc primatum una cum Petro interiisse affirmare non dubitat. Quibus similia plane scripsit Claudius Salmasius *in Apparatu* ad libros *De primatu* pag. 2. Absit ergo a catholicis eas solas rationes urgere, ne hac via primatum juris in Petri successores transfusi cum haereticis negare et evertere videantur. Itaque praetermissis his rationibus, quae ad eam quaestionem spectant, cur Petrus inter Apostolos primatu donatus fuerit, alia altior ratio inquirenda est ad eam hujus loci propriam quaestionem pertinens, cur primatum ipsum juris praecipui S. Petro commissum, et ad successores ejus transmittendum Christus in Ecclesia instituerit: id enim cognoscere ad primatus ipsius naturam et vim cognoscendam, ac ex Evangelicis de Petro testimoniis tute eliciendam maxime conferet.

3. Haec autem ratio non perinde in hac, atque in priori quaestione evenit, varia et anceps est, sed una et omnino certa, quae exploratae traditioni innixa, concordi omnium etiam adversariorum confessione probatur, nimirum unitas Ecclesiae catholicae, cui ut ex aequo prospiceretur, unus supremus pastor qui eam unitatem custodiret atque tueretur, toti Ecclesiae praepositus fuit. Omnes quidem pastores et doctores, seu (quod eodem recidit) Episcopi omnes eo consilio Ecclesiae fuerunt praefecti, ut ejus unitati prospicerent, quemadmodum tradit Apostolus ad Ephes. c. 4. At inter summum Pontificem et inter Episcopos reliquos illud maxime interest, quod (vid. Bossuet. Exposit. doctr. cathol. c. 21. in fin.) hi, cum in particularibus tantum ecclesiis primatum teneant; ad unitatem tantum particularium ecclesiarum, quae tamen in totius Ecclesiae unitatem confluit, tuendam proprio jure per se se utantur: Romanus autem Pontifex cum in S. Petro primatum acceperit in universalem Ecclesiam, ad totius Ecclesiae unitatem proprio jure vindicandam et conservandam positus sit. Itaque primatus ejus instituendi ratio non unitatem solummodo, sed totius catholicae Ecclesiae unitatem conservandam prospexit, ut in propositionis prima parte diximus. Id autem tot Patrum testimoniis liquet, ut de constanti Ecclesiae traditione in eo addubitare catholicorum nemo possit. Ipsa Sanctorum Patrum verba hic referrem, nisi eadem fusius opportuniori loco describenda essent capite 13. ubi Patrum traditio in totum systema comprobandum exponetur. Confer ibidem praesertim textus Cypriani, Optati, Paciani, Hieronymi, Leonis Magni, et aliorum similium, qui primatum S. Petro traditum pronuntiant bono unitatis, ut Ecclesiae unitas in eo formaretur, et schismatibus, quae unitatem scinderent, auferretur occasio.

4. Neque id auctores, quos adversarios habemus, inficiari, aut in dubium revocare potuerunt. Quin cum in aliis non paucis circa auctoritatem Pontificum ratione primatus dissentiant a nobis, in hoc plane consentiunt, et vi sane ipsius traditionis consentiunt: unde Nicolius inter Gallicanos adversarios celebris in Instruct. 10 in Symbolum scripsit §. 10. *La tradition nous apprend, que Dieu pour conserver son Eglise en unité a établi une chaire et autorité superieure pour veiller à la main-*

tenir, qui est celle de l'eglise de Rome. Idest: *Docet nos traditio, Deum ob conservandam suam Ecclesiam in unitate, constituisse cathedram et auctoritatem superiorem, ut in ejus conservationem invigilaret, quae est Romanae ecclesiae cathedra.* Hac quidem de causa iidem Gallicani Romanum Pontificem et Romanam sedem, seu cathedram *catholicae unitatis centrum* appellare solent, in quo scilicet *unitas servatur Ecclesiae,* ut legimus in ipsa *Declaratione Cleri Gallicani* edita in Comitiis generalibus anni 1682. Hoc sane consilio primatum praecipui juris in totam Ecclesiam S. Petro et successoribus traditum, ut conservetur Ecclesiae unitas et schismatum occasiones praecidantur (quemadmodum traditio docet) diserte affirmavit etiam Carolus Episcopus Autissiodorensis adversariis nostris satis notus, cum primatum praecipuae jurisdictionis professus, istum articulum veluti certissimum subjecit: (Ordinanc. 27. septemb. 1747. part. 3. n. 39.) *Nos credimus Jesum Christum tradidisse illum* (primatum) *S. Petro, ex quo ad successores ejus transit (pour conserver l'unité de l'Eglise, et ôter toute occasion de schisme) ob conservandam unitatem Ecclesiae, et ut omnis schismatis tollatur occasio.* Et similiter Claudius Fleury *in Institutione juris Eccles.* c. 14. n. 7. Romanum Pontificem *jure divino ceteris praefectum* pronunciat *ad unitatem Ecclesiae conservandam.* Exploratius autem Cl. Bossuetus in Defensione declarationis Cleri Gallicani*) lib. 3. c. 12. professus se in celebri *Expositione doctrinae catholicae* c. 21. ubi de auctoritate sedis Apostolicae sermo est, ea *tantum* exposuisse, *quae de sede Apostolica vera Ecclesiae fides* docet, id statim ibi expositum ait: *Ecclesiam unitate nixam, tuendae ac firmandae unitati primatum S. Petri a Christo institutum, sedemque Apostolicam hujus unitatis centrum et radicem esse.* Id ergo non dubiae opinionis, sed *verae fidei Ecclesiae* catholicae credidit. Alia ejusdem generis adversariorum testimonia nunc referre opus non est: cum hactenus recitata in rem praesentem sufficiant. Quod si plura desideres, lege quae ex adversariis afferentur cap. 14.

*) Hic liber tertius cum duobus praecedentibus in nova editione invenietur in Appendice pag. 106. t. 2.

5. Adeo ob unitatem conservandam hic Primas Ecclesiae praepositus fuit, ut ipsum in eumdem praeficere non solum utile sed necessarium etiam habitum fuerit. Inter errores Joannis Hus damnatos in Synodo Constantiensi ille inter praecipuos censetur, quo huius visibilis Ecclesiae capitis, seu primatis necessitatem inficiabatur art. 27. *Non est scintilla apparentiae, quod oporteat esse unum caput in spiritualibus regens Ecclesiam, quod semper cum ipsa militante Ecclesia conversetur et conservetur.* Necessitas autem hujus capitis non aliunde derivatur traditione Patrum, quam ex unitate Ecclesiae. De Petro enim, ait Romanus Catechismus (ad art. 9. Symb. §. 12.), *fuit illa omnium Patrum ratio et sententia consentiens, hoc visibile caput ad unitatem Ecclesiae constituendam et conservandam necessarium fuisse.* Idipsum deprehenderunt cum omnibus catholicis etiam adversarii nostri, qui adeo necessarium Ecclesiae hocce caput professi sunt, ut eidem Ecclesiae necessaria est unitas, quae ab ejus capitis unitate maxime pendet. Nicolius in expositione Symboli art. 9. c. 2. *Necesse est,* inquit, *ob unitatem Ecclesiae, non solum ut particulares Ecclesiae ministri una cum laicis et ecclesiasticis Episcopo adhaereant, verum etiam ut inter Episcopos primus existat, qui omnibus praesideat prospiciatque omnibus, quaecumque ad conservandam unitatem necessaria sunt.* Bossuetus in Defensione declarationis Cleri Gallicani Romanam cathedram (lib. 10. al. 15. c. 5.) *pro sui Pontificis dignitate uniendae Ecclesiae necessariam* declarat. Maimburgus in tractatu historico de Ecclesia Romana c. 4. necessitatem hujus capitis ad catholicam unitatem perspicue statuit; et non absimiliter alii earumdem partium Scriptores, apud quos frequens est ac recepta assertio, Romanam sedem esse *centrum necessarium unitatis catholicae.*

6. Quid, quod nonnulli etiam ex acatholicis idipsum fateri coacti sunt? Hugo Grotius in *Voto pro pace Ecclesiastica* ad art. 7. haec habet. *Ordo sive in partibus, sive in toto continetur in principatu quodam, sive in praepositi unitate: et hoc est quod in Petro Christus nos docuit.* Et aliquanto post: *Hic ordo semper in Ecclesia manere debet: quia semper manet causa, idest periculum a schismate.* Similia tradit in

Discussione Rivetiani Apologetici, ubi de Petri primatu disserens, testatur cum Hieronymo unum fuisse praefectum, uti oportebat, ob unitatem servandam, ut schismatibus praecaveretur. Nam *sine tali primatu*, inquit, *exiri a controversiis non poterat, sicut hodie apud Protestantes nulla est ratio, qua ortarum inter ipsos controversiarum reperiatur finis.* Eamdem porro necessitatem primatus confirmat ex Cypriano, a quo fatetur in unitatis bonum *agnosci Petri primatum cum auctoritate.* Unius quidem summi Sacerdotis necessitatem quamdam cum auctoritate bono unitatis in vetere Testamento Deum praemonstrasse pernovit Calvinus, haec scribens lib. 4. Instit. c. 6. §. 2. *Quia undique ab idolatris septi erant Judaei, ne religionum varietate distraherentur, cultus sui sedem in medio terrae sinu Deus collocarit, illi UNUM antistitem praefecit, quem omnes respicerent, quo melius in unitate continerentur.* Eamdem unius summi Pontificis auctoritatem in nova quoque Ecclesia necessariam affirmarunt alii Protestantes, quorum textus affert P. Ignatius Fiume ordinis Praedicatorum, cui lucubranti adversus novatores opus inscriptum *Schola veritatis orthodoxae* praesto fuit non exigua ejusmodi auctorum, et librorum etiam rarissimorum suppellex. Aliqua tantum testimonia rei praesenti maxime congrua recitare sufficiet. Cowellus Calvinista in *Examinatione doctrinae contra actionem causae innocentum* impressa an. 1564., postquam folio 106. de Petro et ceteris Apostolis dixerat, *Unum ceteris praeponi necesse est ad evitanda schismata et dissensiones tollendas,* folio 107. sub initium addidit: *Hoc tunc optimum fuit medium in primitiva Ecclesia, cum Dei gratia major, et copiosior erat, quam nunc conferri videmus. Immo ipsi duodecim Apostoli vix satis inter se convenissent, nisi UNUS* (Petrus) *ceteris praefectus fuisset. Inde est illud S. Hieronymi: Inter duodecim unus eligitur, ut capite constituto schismatis tollatur occasio.* Cartuvrightus in *Defensione* Wirgifti pag. 390. ait: *Si necessarium est ad unitatem in Ecclesia tuendam unum Archiepiscopum aliis praeesse; cur non pari ratione toti Ecclesiae Dei unus praeerit Archiepiscopus?* Et in secunda *Repl.* part. 1. pag. 582. in medio: *Ad pacem Ecclesiae tuendam aeque ne-*

cessarium est Papam praeesse Archiepiscopis, atque Archiepiscopos omnibus unius regni provinciis. Hospinianus in *Historia sacramentaria* de Jacobo Andrea primario Luterano tradit: *Demonstrare conatur ecclesiarum statum tranquillum tueri difficile esse, nisi ad supremum Pontificem et administratorem aliquem rerum summa deferatur.* Hinc Kookerus *De Ecclesiastica politia* in praefatione sect. 6. fol. 26. et 38. scripsit: *Hoc unum sat scimus tam natura et experientia, quam ipsa Scriptura edocti, contentionibus istis* (circa fidem) *tandem finem imponendum esse, definitivae alicuius judicis sententiae nos submittendo, cui neutra litigantium pars sub quovis praetextu contradicat . . . alioquin semper confusio erit, nec spes ulla pacis consequendae.*

7. Quid plura? Iidem haeretici Presbyteriani, qui veterem Aerii haeresim excitarunt, licet unum presbyteratum admittentes, Episcopatum jure divino institutum negent; fatentur tamen istum jure humano fuisse necessario constituendum, eo quod ad schismata impedienda, seu ad unitatem Ecclesiae servandam eo supremo gradu unum aliquem potiri opus sit. Quam in sententiam unum e presbyteris olim praefectum docuit Calvinus lib. 4. Institutionum c. 4. n. 2. *Quibus,* inquit, *docendi munus injunctum erat, eos omnes nominarunt presbyteros. Illi ex suo numero in singulis civitatibus unum eligebant, cui specialiter dabant titulum Episcopi, ne ex aequalitate, ut fieri solet, dissidia nascerentur.* Sicuti porro cuique urbi unus Episcopus ad unitatem in ea continendam praeesse debet; ita ad tuendam unitatem in tota Ecclesia unus summus Pontifex toti Ecclesiae praesit necesse est; hujusque summi Pontificis necessitas ad unitatem servandam in tota Ecclesia tanto major est necessitate unius Episcopi in singulis civitatibus, quanto praestantior ac magis necessaria est totius Ecclesiae, quam particularium ecclesiarum unitas; et quo majus periculum imminet ex schismate, quod totam Ecclesiam moliretur scindere, quam ex schismate, quo particulares tantum Ecclesiae in partes discindantur. Hinc autem patet Doduvelli error, qui cum animadvertisset, S. Cyprianum Ecclesiae unitatem ab unitate praepositi derivare, (Dissert. 7. Cyprianica) statuit ab eo S. Martyre *non agi de il-*

lius Ecclesiae unitate, quam catholicam hodie dicimus, quae nimirum omnes ambitu suo per terrarum orbem particulares complectitur, sed de ipsis dumtaxat ecclesiis particularibus. Quem errorem ex ipso Cypriano egregie refellit novissimus editor Benedictinus Congregationis S. Mauri in praefatione editionis Cyprianicae Stephani Baluzii §. 1. Ipse Joannes Laurentius Moshemius quantumvis heterodoxus *in Disputationibus ad historiam catholicam pertinentibus* Altonaviae vulgatis anno 1733. eumdem Doduvellum aliosque cum eo similiter interpretantes S. Cypriani sententiam coarguit (T. 1. de Gallor. appell. §. 14.). Cum enim negari non posse fateatur, S. Martyrem et alios etiam antiquiores Patres visibilem unitatem tribuisse Ecclesiae, eamque derivasse ab uno Episcopo, quem ejus unitatis originem et centrum statuunt, ut probaverat §. 10. et seqq., tum vero id de solis Ecclesiis particularibus accipiendum negat, eo quod si unus ad particularis Ecclesiae unitatem sit necessarius; unus pariter ad unitatem totius Ecclesiae necessarius dicendus est. *Id vero quin sentiat*, inquit, *nemo unus tam hebes esse potest, inter unitatem quandam universae Ecclesiae in Romano Pontifice desinentem, talemque, qualem ex Irenaeo et Cypriano descripsimus, communitatem, vix tantum esse spatii, quantum inter atrium et cubiculum, aut inter manum et digitos*

8. Quodsi ex hactenus dictis ad unitatem totius Ecclesiae tuendam S. Petri et successorum ejus primatus necessarius debet admitti; non video, quomodo se tueri possint haeretici, qui hanc necessitatem confitentes in genere, institutionem ejus, perinde ac institutionem Episcopatus a Christo derivare nolunt, sed vel ab Apostolis, vel ab Ecclesia aliquanto post Apostolorum mortem colligunt: cum certum esse debeat, Christum et praevidisse, et providisse omnia, quaecumque ad suam Ecclesiam ejusque unitatem custodiendam et conservandam opus essent. Hinc jure merito Catholici hosce haereticos impugnantes, inimicos plane habent ejus unitatis, quam Ecclesiae necessariam negare non possunt: et idcirco Bossuetus in *Expositione doctrinae catholicae* c. 21. unitatem Ecclesiae professus, ad quam *custodiendam uniendamque primatum S. Petri institutum* a Christo docet; eos ejusmodi unitatis hostes pronuntiat, eo quod tollant prima-

tum qui *commune totius catholicae unitatis centrum est.* Et non absimiliter *in Variationum historia* lib. 7. n. 70. eos Anglicanos perstringit, qui *maluerunt etiam in religionis negotio Regem caput habere, quam in cathedra S. Petri agnoscere principium a Deo institutum ob unitatem christianam.* Sed haec potius contra haereticos disputanda quam contra adversarios catholicos qui hac in re nobiscum plane sentientes, confitentur cum Joanne de Parisiis (Tract. de potest. Reg. et Papal. l. 2. Vindic. Richer.), caput unitati Ecclesiae tam necessarium cum idoneo principatu praepositum *non quidem synodali ordinatione, sed ex ore Domini, qui Ecclesiae suae noluit deficere in necessariis ad salutem.* Haec tamen dixisse juverit, ut quisque intelligat, eam doctrinam, qua ad unitatem Ecclesiae congrua potestate continendam institutum fuisse diximus primatum S. Petri ac Romanorum Pontificum, non tam traditioni Patrum, cui nostri adversarii calculos adjiciunt, quam rationi ipsi heterodoxis quoque aliquatenus cognitae maxime consonam inveniri.

CAPUT IX.

PROPOSITIO NONA.

Memoratam totius unitatis catholicae a Petro componendae et conservandae rationem ne sibi Christus frustra proposuisse dicatur in instituendo ejus primatu; vim et potestatem ipsi primati ad eum finem obtinendum idoneam dedisse credendus est, jus scilicet coactivum unitati componendae et conservandae necessarium, non vero merum officium repraesentandae unitatis. Hoc autem jus coactivum ad unitatem catholicam ex primatus ratione ac fine S. Petro tributum, ipsius peculiare ac personale primatus jus potissimum constituere percommode intelligitur.

1. Deum nemini officium commisisse unquam, quin facultates ad illud exsequendum idoneas eidem largiretur, exploratum est omnibus. Id autem multo magis dicendum, cum de officio agitur necessario Ecclesiae catholicae, cui Deus nec defuit umquam nec deerit, uti certum ex fide est. Itaque cum S. Petro ac successoribus ejus primatum Christus tradiderit in universam Ecclesiam ad unitatem ejus formandam atque tuendam; quin facultates ad hunc finem assequendum idoneas eisdem contulerit*),

---

*) Hinc etiam Guillelmus Leibnitius ipso naturali lumine utens, in eo textu, quem recitavimus cap. 4. n. 1. in fine, supremum spiritualem

dubitare non licet: quod ipsum exigit ratio a Bossueto proposita in sermone ad Comitia Cleri Gallicani anni 1681. *Etenim Jesus Christus se communicat tali mensura, quae ipsi placet: semper autem se eo modo communicat, qui statuendae unitati suae Ecclesiae sit congruentior.* Sancti quidem Patres constanti Ecclesiae traditione ita unitatem S. Petro creditam praedicant, ut apta et necessaria ad id potestate eumdem praeditum innuant, vel praesumant, ut mox videbimus, ac pluribus liquebit ex testimoniis afferendis cap. 13.

2. Haec autem idonea unitatis catholicae compingendae atque custodiendae potestas, non meram unitatis repraesentandae facultatem, sed ejus formandae et continendae vim plane coactivam, jurisdictionis propriam efflagitat. Quod ea de causa distincte monitum volo, ne quem fortassis fallant, vel moveant quaedam aliquorum Patrum sententiae, in quibus unitatis repraesentandae officium seu munus S. Petro ob primatum tribuitur. Ea autem vis coactiva ex constitutis capite praecedenti manifestissime colligi potest. Si enim unum caput ad schismata impedienda unitatemque ecclesiae servandam necessarium fuit, et eo quidem consilio Petrus a Christo caput Ecclesiae constitutus est, ut unitatem eamdem custodiret et vindicaret, quod praecedenti capite ex traditione, ipsis etiam adversariis fatentibus, demonstravimus; vim procul dubio cogendi ad unitatem obtinere debuit: sola etenim unitatis figura atque repraesentatione schismata tolli vel impediri non possunt. Praeterquam quod si sola unitatis repraesentatio absque coactivo jure Petri primatum constitueret; primatus meri ordinis et honoris inde oriretur, quem nemo catholicorum admittit. Equidem Marcus Antonius de Dominis cum suis asseclis tantum, qui primatum jurisdictionis excludunt, hanc vim coactivam, quae jurisdictioni necessaria a catholicis adstruitur, inficiatus libro primo *de Republica Eccles.* cap. 1. n. 1., meram vim unitatis et Ecclesiae repraesentativam in Petro consequenter agnovit cap. 7. n. 8. Catholicos autem secus tradere fatetur, qui cum *veram jurisdictionem* in summo

magistratum Ecclesiae regendae jure divino praepositum, eodem jure *omni necessaria ad explendum munus pro salute Ecclesiae agendi potestate instructum* affirmavit.

Pontifice admittant, *vim coactivam* jurisdictionis nomine intelligunt et admittunt: *Quia in eo requirunt,* inquit c. 1. n. 1., *veram jurisdictionem, hoc est vim coactivam.* Hinc penes nos catholicos illa Augustini et aliorum patrum testimonia, in quibus S. Petrus, cum ob primatum claves regni coelorum accepit, unitatem repraesentasse traditur, non perinde accipienda sunt, ac si ille ratione primatus merum fuerit signum unitatem, seu unam Ecclesiam catholicam repraesentans, quod in eo praeter ceteros Apostolos positum fuerit (sic enim ille meri honoris et ordinis, nulla autem jurisdictionis praerogativa reliquis Apostolis praestitisset); sed ita ut praecipuae jurisdictionis primatus *) non excludatur, qui cum vim aliquam coactivam debeat continere (neque enim jurisdictio sine vi coactiva, quae subditos obliget, intelligi potest); haec ad eam unitatem catholicam potissimum debet adigere, ad quam continendam et vindicandam primatus institutus fuit.

3. Equidem SS. Patres de instituendi primatus ratione enucleatius agentes, hanc vim coactivam primati collatam non obscure insinuant, cum dicunt vel cum S. Irenaeo (Vid. inf. c. 13. §. 1.), *necesse esse omnes undique fideles* cum Romana Apostolica sede *convenire,* seu unitatem tenere, *propter potentiorem principalitatem,* idest propter primatum; vel cum S. Hieronymo, Petrum praelatum caeteris, (ibi §. 7.) *ut capite constituto schismatis tollatur occasio;* vel cum Optato, (ibi §. 4.) S. Petro claves, quae jurisdictionem ac vim coactivam significant, *bono unitatis* datas fuisse; quae sententia satis indicat, S. Petrum claves, idest coactivam jurisdictionem accepisse, non ut unitatem tantum repraesentaret, ad quod nihil clavibus, vel praecipua jurisdictione opus est: sed ut eam componeret et custodiret; quod sine vi ad unitatem catholicam cogente, quae schismata ac divisiones impediat, vel disjiciat, praestari non potest. Unde celebre illud laudati doctoris S. Hieronymi in dialogo contra Luciferianos num. 9. *Ecclesiae salus in summi Sacerdotis dignitate pendet, cui si non* Exors *quae-*

*) Vim quidem coactivam non excludi ob repraesentationem, seu figuram unitatis, vel Ecclesiae, patet ex Conciliis generalibus, quae licet universam Ecclesiam repraesentent, vi tamen maxime coactiva potiuntur.

dam et ab omnibus EMINENS DETUR POTESTAS, *tot in ecclesiis efficientur schismata, quot sacerdotes.* Aliter primatus bono unitatis institutus, UT (quod ait idem Hieronymus) *schismatis tollatur occasio*, nihil in hoc bonum utique conservandum et vindicandum conferret. Hinc nonnulli etiam ex ipsis acatholicis vim aliquam coactivam primati tribuendam praesumserunt, cum ipsum ad unitatem Ecclesiae necessarium aliquando fateri coacti sunt, ut praecedenti capite vidimus.

4. Adversarii quidem nostri hanc unitatem cum Romano Pontifice veluti catholicae unitatis centro necessariam statuentes, ut Ecclesiae unitas servetur vim proculdubio coactivam, quae ad eam unitatem cogat, in eodem agnoscunt. Enimvero in declaratione Cleri Gallicani anni 1682. ubi *primatus* asseveratur *sedis Apostolicae, in qua unitas servatur Ecclesiae*, eidem sedi *potestas* asseritur, *qua pax Ecclesiae continetur:* ubi *pax Ecclesiae continetur* idem est, ac quod paulo ante dictum fuerat, *unitas servatur Ecclesiae*: *potestas* autem, qua hujusmodi *pax* seu *unitas continetur*, atque *servatur*, vim utique coactivam exprimit praecipuae jurisdictionis, quae ei unitati continendae et conservandae necessaria est. Quin cum ejusmodi *potestas* ibidem asseratur adversus haereticos, qui illam fraudibus moliuntur destruere, et in hanc causam referatur ejusdem potestatis assertio, quod nimirum illi *simplices animas ab Ecclesiae matris Christique adeo communione* (idest unitate) *dissociant;* satis ostenditur eam potestatem negari non posse, quin Ecclesiae unitas scissuris exponatur. Adeo vi ejus sedis coactiva Ecclesiae unitatem servari, eidemque servandae adeo necessariam illam esse *Declarationis* auctores noverunt, ut solos haereticos inficiari eamdem vim posse satis indicaverint. Hinc Nicolius in expositione Symboli art. 9. c. 2., postquam necessitatem primatus statuit ob unitatem Ecclesiae, de ea potestate primatis itidem necessaria his verbis concludit. *Oportet igitur hocce caput auctoritate frui, quae ipsi necessaria est, ut unitatem conservet.* Et post pauca. *Quamquam summus Pontifex hac potestate non utatur nisi ex constitutionibus et decretis canonum; verum nihilominus est juris esse divini et ex institutione Christi, ut omni potestate et praerogativis ad uni-*

tatem EFFICACITER (idest vi prorsus coactiva) *conservandam necessariis praeditus sit.* Similia leguntur apud alios, qui aliis in capitibus nobis adversantur. Quare Ludovicus Habert Doctor Sorbonicus tom. 7. Theologiae dogmaticae part. 2. c. 4. §. 3. proposita quaestione: *Quaenam summo Pontifici conveniant jure divino, uti capiti totius Ecclesiae non solum in Occidente, sed etiam in Oriente, et in universo terrarum orbe,* id in responsione omnino certum et a nullo catholico in dubitationem adductum ponit: *Omissis iis, de quibus est controversia, certum est ea ipsi competere jure divino, sine quibus servari non potest Ecclesiae unitas.*

5. Obtrudant nunc, qui jure se posse confidunt, eas Augustini formulas, quibus scripsit S. Petrum propter primatum gessisse typum, seu figuram unitatis, cum ad eum Christus laudatis Evangelicis testimoniis loquutus est; perinde ac si meram unitatis repraesentationem, non autem praecipuum jus in unitatis bonum ipsi uti primati attribuerit. Quo evaderet hac in hypothesi primatus peculiaris vis et jurisdictio, quae ex primatus instituendi fine ipsi unitati constituendae atque conservandae necessaria, adversariis quoque nostris confitentibus, negari non potest? Nihil sane in hunc scopum profuisset merum unitatis typum in Petro collocasse, si vis ad unitatem cogens addita non fuisset. Certe typus seu repraesentatio unitatis jus coactivum nequaquam excludit, ut patet ex generalibus Conciliis*), quae etsi universam Ecclesiam repraesentent, jure tamen coactivo non

*) Hic obiter notare liceat a duobus repraesentari universam Ecclesiam, a Concillo generali, et a Petro, ac successoribus ejus, sed diverso modo. Concilium generale repraesentat Ecclesiam uti *universalem*, seu *catholicam*, quatenus ex Episcopis ex tota Ecclesia convocatis constat, in quibus tota continetur Ecclesia; in Episcopis enim Ecclesia est, ut ex Cypriano discimus epist. 69. Petrus vero ejusque successores repraesentant Ecclesiam ut *unam*, et unitatis figuram gerunt, quatenus Ecclesiae unitas, quae ab uno ducit originem, per unum Petrum et successores formatur et continetur, ut ex eodem Cypriano atque Paciano suo loco videbimus; et in eo uno, in quo formatur Ecclesiae unitas ipsa Ecclesia una continetur. Sicuti porro generali Concilio, quod Ecclesiam uti catholicam repraesentat, non negatur vis, quae eamdem Ecclesiam cogat; ita nec neganda Petro ac successoribus, qui Ecclesiam repraesentant ut *unam propter primatum*, cui vim peculiarem in bonum unitatis adscribendam etiam adversarii fatentur.

carent. Augustinus quidem cum S. Petrum, dum claves regni coelorum, idest ecclesiasticam jurisdictionem clavium nomine designatam accepit, personam ac figuram Ecclesiae gessisse scripsit (In ps. 108. n. 1. tract. 124. in Io. n. 5.) *propter primatum, quem in discipulis habuit,* seu *propter Apostolatus sui primatum* (quia scilicet primus cujuslibet coetus totum coetum repraesentare solet); non idcirco cogitavit primatum nudatum omni jure proprio et personali ipsius primatis, quod et ipse (Vid. infra c. 13. §. 8. et 9.) alibi, et aliorum Patrum traditio adversariis quoque confitentibus in bonum unitatis S. Petro diserte asserit, ut in uno et per unum unitas conpingatur et conservetur in tota Ecclesia, seu ut *in Petro unitatis negotium formaretur,* quod ex Optato notavit (lib. 8. defens. c. 3.) Bossuetus eo quoque loco, ubi de typo et figura unitatis sermonem facit: qui sane finis instituendi primatus, jurisdictionem primatus propriam eidemque fini consequendo necessariam satis declarat.

6. Hac porro ratione intelligitur, quomodo primatus bono unitatis institutus, unitatem totius Ecclesiae in Romanae sedis centro compactam et coalescentem praecipuo jure tueatur, et cur hanc unitatem cum eadem sede, seu cum Romana ecclesia catholicae unitatis centro necessariam dixerit S. Irenaeus, (l. 3. de haeres. c. 3.) non *ob principalitatem* tantum, qua voce primatus exprimitur, sed propter *principalitatem potentiorem,* nimirum ob primatum, qui unitati formandae et conservandae vim *potentiorem* et omnino coactivam habet: unde etiam Bossuetus (in corollar. defens. n. 10.) primatum praecipui juris, vimque ejus praecipuam indicaturus, *potestatem uniendae Ecclesiae* natam appellavit, et libro primo historiae Variationum num. 4. ex Petro de Alliaco vocavit *sanctam auctoritatem a Jesu Christo institutam ob conservandam unitatem inter ipsius membra,* quae auctoritas sine vi coactiva intelligi nequit: et ex hac quidem coactiva vi tantum effici potest illud, quod Romanae sedi tribuit Auctor praefationis *defensioni declarationis* novissimae editionis praefixae pag. XXII. *Quae* (Romana sedes) *ceteras sibi obnoxias habet spirituales potestates; quae ecclesiasticae unitatis commune centrum, omnes ecclesias unitate consociat.* Ex his autem omnibus illud consequitur, in hac potestate, quae

S. Petro et Romanis Pontificibus jure successionis competit in unitatem Ecclesiae, cum ex primatus ratione ac fine competat et fluat; in hac, inquam, potestate ipsum primatus peculiare et personale jus contineri, adeo ut potestas et vis coactiva ad catholicam unitatem in tota Ecclesia conservandam ac vidieandam potior sit primatus ratio atque facultas. Hinc Natalis Alexander tom. 3. dissert. 4. in seculum primum §. 1. n. 7. post recitata aliquot Patrum testimonia, ex quibus *constat S. Petro singularem cathedram, et ceteris superiorem constitutam fuisse, quae unitatis ecclesiasticae centrum esset, ipsumque fuisse caput huic unitati servandae a Christo praepositum,* concludit in rem praesentem satis opportune his verbis, quae primatus rationem et jus praecipuum ac proprium innuunt: *Q̃o in munere primatus ratio potissimum splendescit.* Concinit non obscure Bossuetus, cum in Catechismo de festis ad diem SS. Petri et Pauli proposita interrogatione, *En quoi consiste la primauté de l'eglise Romaine?* hanc responsionem secundo loco posuit: *En ce que toutes les eglises doivent garder l'unité avec elle.* Idest latine: *In quo consistit primatus ecclesiae Romanae?* R. *In hoc, quod omnes ecclesiae debent cum ipsa unitatem servare:* ob vim utique cogentem ad unitatem.

7. Cum tandem Èvangelica testimonia capite quinto laudata, quibus potissimum S. Petri primatus innititur, aliquod praecipuum et personale ipsius jus continere debeant ex capite sexto; hoc autem jus ipsius praecipuum et personale primatus causa ipsi competens, jus sit cogendae et vindicandae catholicae unitatis, ut ex traditione Patrum et ex ipsorum adversariorum doctrinis demonstrasse mihi videor hoc capite non disjuncto a praecedenti; ea profecto memoratorum testimoniorum interpretatio, quae praecipuum et personale ipsius jus ad hanc unitatem constituendam et conservandam exhibeat, non violenta, nec conficta ex arbitrio, sed germana et ad genuinam primatus naturam cognoscendam et explicandam congrua, traditionique Patrum et ipsorum adversariorum principiis consentiens, eademque unius Petri ac successorum ejus propria habenda erit, sicut primatus ipse proprius istorum est. Id sane cum aperte sequatur ex hactenus constitutis, nostri adversarii inficiari non poterunt. Maimburgus

quidem idipsum expresse docet *in tractatu historico de Romana ecclesia* c. 4. ubi relatis Evangelicis testimoniis, quibus S. Petri primatum praecipui juris constitutum nobiscum agnoscit et probat; ei objectioni, qua eadem testimonia ad alios quoque Apostolos extendi traduntur, responsurus, omnes facultates in Evangelio indicatas aliis communes affirmat praeter hanc, quae ad unitatem in tota Ecclesia custodiendam pertinet. *Hoc,* inquit, *inter Petrum et reliquos Apostolos interest, quod cum Christus sermonem ad omnes simul habuit, iisdem tribuit, quod commune est omnibus, et in quo omnes aequales sunt, uti est potestas sacrificii offerendi, docendi omnes gentes, baptizandi, remittendi peccata, et quidquid ad alia munera spectat. At quando ad unum Petrum in singulari sermonem convertit, ipsi tribuit quidquid ipsius proprium est, ipsum unum alloquens, ut in Ecclesia statueret unitatem, cujus principium et fundamentum eumdem Petrum constituit, quocum ceteros omnes cohaerere opus est, ut sint unum ob unionem, quam habere debent cum capite, sine quo nihil sunt, nullamque potestatem exercere queunt.* Non absimilia tradit Petrus de Marca in opusculo *de Discrimine clericorum et laicorum* c. 3. in quo ex sanctorum Patrum doctrina affirmat communicatam a Christo aliis Apostolis omnem potestatem praeter illam quae *pro tuenda unitate in universalis Ecclesiae regimine illi prae ceteris indulta est.* Quid ab adversariis expressius scribi potuit, ut Evangelica testimonia Petro et aliis Apostolis aliquatenus communia, in eam unam interpretationem Petri et primatus ejus propriam accipienda cognoscantur, quatenus ad unitatem in tota Ecclesia tuendam pertinent? Quam vero in sententiam haec unitas ab eo tuenda iisdem testimoniis spectetur, explicabimus cap. 12.

CAPUT X.

PROPOSITIO DECIMA.

Ecclesiae unitas nunc consideranda duplex est; alia fidei, qua omnes Christi fideles in unius fidei professione debent convenire; alia caritatis, qua omnia Ecclesiae membra inter se se eodem pacis et communionis vinculo debent copulari: sed potior est illa prior unitas fidei, cui potissimum conservandae posterior est Ecclesiae maxime necessaria. Primatus vero S. Petri et successorum ejus ob unitatem in tota Ecclesia continendam et conservandam institutus, ea vi praeditus esse debet, qua utramque hanc unitatem Ecclesiae necessariam contineat atque conservet.

1. Cum nos hic Ecclesiam appellamus, non eam intelligimus sanctorum atque electorum, quae cum interior potissimum sit, oculis hominum non omnino patet; sed de illa loquimur, quae exterior est, atque visibilis, qua omnes tam boni, quam mali Christiani in eamdem fidei societatem caritatis et communionis vinculo copulati, licet toto orbe effusi, locorumque intervallo discreti, unum coetum et corpus efficiunt. Haec autem Ecclesia ita una est, atque esse debet una, ut ejus unitas praerogativa sit ipsius Ecclesiae potior, quam eidem primo loco Concilium Constantinopolitanum I. in fidei symbolo vindicavit, et S. Joannes Chrysostomus hom. 1. in epist. 1. ad Cor. hanc unitatem in definitione Ecclesiae ponendam duxerit veluti omnino essentialem, quae Ecclesiae adimi nequit, quin ipsa destruatur Ecclesia: *Ecclesiae nomen*, inquit, *non ambitum, sed unionem et consonantiam significat.* Christus quidem non plures, sed unam Ecclesiam voluit constituere, et (quod legitur Joannis cap. 10.) mortuus idcirco est, *ut filios Dei, qui erant dispersi, congregaret in unum,* nimirum ut in unam Ecclesiam coadunaret illos, qui partim ex Judaeis, partim ex Gentibus in ipsum essent credituri. Istud vero est illud, quod de Christo Paulus prodidit ad Ephesios 2. v. 13. *Ipse enim est pax nostra, qui fecit utraque unum,* idest Judaeos et Gentes: ac in eamdem sententiam idem Christus, antequam ad mortem progrederetur, hanc Ecclesiae suae unitatem Patri maxime commendans dixit Jo. c. 17. *Pater sancte, serva eos in nomine tuo, quos dedisti mihi, ut sint unum, sicut nos.*

2. Sicuti vero haec una Ecclesia, quae exterior est atque visibilis, eos complectitur, qui eamdem fidem profitentur, et eodem caritatis vinculo conglutinantur; ita ejus unitas, quae totum Ecclesiae corpus et singula membra propius attingit, duplici ex capite potissimum pendet, ex fide nimirum, quae una est in omnibus, et ex caritate, cujus vinculo omnes colligantur. Nam quod (Ephes. c. 22. et Coloss. 1, 18.) unus sit Christus caput Ecclesiae; nec proprie, nec proxime respicit singulorum membrorum unitatem: quod autem una sit (1. Cor. 10, 18.) sacramentorum participatio, id non unitatem ipsam, sed unitatis potius significationem, argumentum, vel medium innuit: idemque censendum de reliquis, quae ad unitatem referri solent. Duae itaque fidei et caritatis unitates eae sunt, quae ad singula membra proprie et proxime spectant, unumque ex omnibus membris Ecclesiae corpus, et Ecclesiam unam efficiunt. Unde Ambrosius (Lib. 3. Offic. c. 3. n. 19.) Ecclesiam definit *congregationem, quae in unum connexum corpus atque compactum unitate fidei et caritatis assurgit.*

3. Ecclesia porro una est potissimum ob fidem, quatenus omnes Christiani unam eamdemque fidem profitentur. Fides profecto, ut idem ait Ambrosius, (Lib. 1. de Incar. c. 5.) *Ecclesiae fundamentum est:* et hoc fundamentum, quod in singulis aedificiis debet esse unum, unius Ecclesiae aedificium constituit, ipsamque Ecclesiam efficit unam. Quapropter Christus ante mortem pro Ecclesiae unitate Patrem exorans; non pro solis Apostolis se orare dixit, sed pro illis etiam omnibus, qui in se credituri, Ecclesiam hac fidei unitate effecturi erant unam: (Jo. 17. v. 20.) *Non pro eis autem rogo tantum, sed et pro eis, qui credituri sunt per verbum eorum in me, ut omnes unum sint, sicut tu Pater in me et ego in te, ut et ipsi in nobis unum sint.* Huc respiciens Paulus exigit, (Ephes. 4. v. 13.) ut *occurramus omnes in unitatem fidei, et agnitionis filii Dei . . . ut non jam simus parvuli fluctuantes, et circumferamur omni vento doctrinae.* Ex hac unitate fidei unam Ecclesiam noverunt et Patres. Tertullianus *de Praescriptionibus* omnes toto orbe diffusas ecclesias unam appellavit, propterea quod omnes tenentes eamdem fidem, *unam omnes probant unitatem.* Pari ratione

Theodoretus in psalmum 47. *Communiter*, inquit, *omnes ecclesiae ad unam rediguntur ob consonantiam veterum dogmatum.* Et antiquus auctor commentarii in psalmum 23. Hieronymi operibus olim inserti n. 11. *Ecclesia*, ait, *ex pluribus personis congregatur; et tamen una dicitur propter unitatem fidei.* Cui mirifice concinens Euthymius in psal. 88. *Si loca respicias*, inquit, *ecclesiae plures sunt; si religionem et fidei communicationem, omnes quae ubique sunt ecclesiae, unam constituunt fidelium Ecclesiam.* Praeclare quoque in eamdem sententiam Athanasius Sinaita *Anagog. in exam.* l. 3. *Congregentur aquae, quae quidem ex diversis populis, et gentibus, et sectis sub unitate fidei congregantur.* Patet igitur ob unitatem fidei, quae singulis Ecclesiae membris inesse debet, Ecclesiam praecipue unam vocari.

4. Porro ubi variae essent fidelium scissurae, haec fidei unitas non exiguum periculum subiret: *Neque enim scissio, vel schisma fieri potest, nisi diversum aliquid sequantur, qui faciunt*, inquit Augustinus lib. 2. in Cresconium c. 7. Et S. Hieronymus in epist. ad Tit. c. 3. *Nullum schisma non sibi aliquam confingit haeresim, ut recte ab Ecclesia recessisse videatur.* Hinc ad fidei unitatem tuendam, quae est unitas Ecclesiae potior, altera eidem unitas necessaria est, qua scilicet Christiani conjungantur inter se, (Ephes. 4.) *solliciti*, ut ait Apostolus, *servare unitatem spiritus in vinculo pacis:* sicque (Philip. 2. v. 2.) *omnes idem sapiant, eamdem caritatem habentes, unanimes, idipsum sentientes.* Haec itaque unitas, quam caritatis, et pacis appellamus, ob unitatem potissimum fidei conservandam Ecclesiae necessaria est; ita ut ad hanc veluti ad primariam unitatem referatur: quod inter ipsos heterodoxos *) Claudius Salmasius omnino necessarium ex sola naturali ratione perspexit. Equidem haec unitas caritatis, quam inter proprias verae Ecclesiae notas SS. Patres referunt, non illam caritatem respicit, qua diligere nos debemus mutuo uti homines (hoc enim amore debemus conjungi vel cum infidelibus, qui extra Ecclesiam sunt; nec siquis ejusmodi amore careat, dum cetera adsint, ab Ecclesiae

*) In Apparat. ad tract. de primatu Papae pag. 226. et 267.

unitate idcirco descivit), sed specialem quamdam caritatem innuit Christianorum propriam, qua adhaerentes pastoribus et Episcopis nulla scissura divisis, nulla dogmatum varietate dissidentibus, ita inter se se fidei consensione junguntur, ut (Rom. 12, v. 16.) *idipsum invicem sentientes,* quod Apostolus monuit, omnes eamdem fidei unitatem pacis vinculo custodiant. Hinc unitate caritatis contineri unitatem fidei Africani Episcopi in Sardinia exules prodiderunt. *Membra,* inquiunt, (T. 5. Concil. Ven.) *Ecclesiastici corporis ... in unitate fidei compages retinet caritatis.* Et similiter cum post Acacianum schisma caritatis et communionis unitas restituta fuit, (ibid. 626. b. 628. d. 629. c. 630. c. et alibi) de unitate quoque fidei simul reddita et Occidentales et Orientales laetatos legimus, propterea quod illa ad hanc ita sit necessaria, ut haec sine illa stare non possit. Hac de causa laudatus Apostolus unitatem caritatis Corinthiis commendans, sententiarum unitatem commendavit: (1. Cor. 1. v. 10.) *Obsecro autem vos, fratres, per nomen Domini nostri Jesu Christi, ut idipsum dicatis omnes, et non sint in vobis schismata; sitis autem perfecti in eodem sensu, in eadem sententia:* quasi non alium finem quam unitatem fidei *unitas* caritatis respiceret, de qua propterea affirmavit*) Felix III., aut potius Gelasius, *Communio* (quo nomine veteri formula visibilis unitas caritatis significatur) *ad fidem pertinet:* et Tertullianus: (De praescript. c. 21.) *Communicamus ecclesiis Apostolicis, quod nulla doctrina diversa:* idest quod una omnium est fides, seu ob ejusdem fidei unitatem.

5. Porro hae duae unitates fidei et caritatis tam verae Christi Ecclesiae singulorumque ejus membrorum propriae ac necessariae sunt, ut qui alterutra careat, is esse desinat in vera Ecclesia. Hinc duo sunt, quae homines ab Ecclesia potissimum excludunt, haeresis, qua tollitur unitas fidei, et schisma, quo caritatis unitas adimitur. Cum autem primatus S. Petri ac successorum ejus ob unitatem totius Ecclesiae conservandam institutus, vi coactiva eidem unitati servandae et continendae neces-

---

*) Vide tom. 5. Concil. Ven. edit. col. 190. ubi Felici III. hoc opusculum tribuitur: sed verius tribuendum esse Gelasio I. ostendimus in tractatu *De collectionibus* part. 2. c. 11. §. 4. n. 9. tom. 3. S. Leonis novissimae editionis.

saria praeditus sit ex constitutis capite praecedenti; vi utique praecipua et coactiva praeditus dicendus est ad servandam et continendam utramque fidei et caritatis unitatem, ex quibus ea Ecclesiae unitas constat; et primario quidem unitatem fidei, quae est unitas Ecclesiae potior, ad quam unitas caritatis, seu communionis referetur. Id ex praemissis laudati capitis palam sequitur. Cum vero in hoc sita sit potior vis primatus, quam hoc in opere explicandam et statuendam suscepi; idipsum latius probandum mihi est per partes singulas, ut ne quid uspiam difficultatis, si fieri potest, supersit. Probabitur autem, ut arbitror, luculentissime quatuor sequentibus capitibus; si nimirum capite 11 necessariam prorsus ostendero unitatem caritatis seu communionis omnium Christifidelium cum Romanis Pontificibus successoribus S. Petri, quae cum ob unitatem fidei necessaria sit, ad necessitatem quoque unitatis fidei cum iisdem eodem capite praestituendam aditum aperiet: si postea eamdem fidei potissimum unitatem cum ipsis necessariam plenius evicero capite 12. argumentis locupletissimis ex evangelio petitis, ubi Evangelicorum testimoniorum promissa interpretatio peculiarem et personalem primatus facultatem continens, ex obvio verborum sensu proferetur, ex qua vis cogens praecipue ad unitatem fidei manifesta fiet: si praeterea capite 13. traditionem producam, quae dum utramque communionis et fidei unitatem cum ipsis Pontificibus necessariam praeferet, nihil a nobis ex ingenio confictum comprobabit: si tandem (ne quid ad evidentiam desit) capite 14. concinentia quoque adversariorum testimonia subjiciam, ex quibus ipsi pariter, si cohaerenter loqui velint, nec ad inanes exceptiones distinctionesque, itidem expendendas et disjiciendas confugere, jure dissentire non possint.

CAPUT XI.

PROPOSITIO UNDECIMA.

Primatus S. Petri et successorum ejus adeo praeditus est vi cogente ad utramque caritatis seu communionis, et fidei unitatem, ut necesse omnino sit, omnes catholicos cum successoribus S. Petri unitatem tenere non solum caritatis et communionis, sed praesertim fidei.

§. I.

De neccessaria unitate communionis omnium fidelium cum Summis Pontificibus ratione primatus. Oppositio a nonnullis ingesta ex schismatibus Meletii Antiocheni et Acacii Constantinopolitani diluitur.

1. In statuenda necessitate unitatis communionis omnium catholicorum cum Romanis Pontificibus non multum laborandum nobis esset, dum iis cum adversariis agimus, qui ex evidentissima et constanti Patrum traditione fusius proferenda cap. 13. Romanum Pontificem ratione primatus catholicae communionis centrum agnoscentes, communionem cum eodem omnibus verae Ecclesiae membris necessariam fatentur, ut ex eorum verbis paulo post recitandis, vel allegandis patebit. Juverit vero altius aliquanto modum proponere, quo haec caritatis seu communionis unitas compingatur: sic enim hujus unitatis necessitas manifestior fiet. Illud autem primo certum esse catholicis debet contra sectarios, non minus Ecclesiam, quam ejus unitatem debere esse visibilem. Si enim Ecclesia una et ejus unitas non pateret, (Lib. 3. in Parmen. n. 28.) *nulla esset,* ut cum Augustino loquamur, *securitas unitatis.* Unitas vero caritatis, quae visibilis sit, non in mera caritate interna et invisibili sita est, sed in externa, quae exterioribus caritatis signis declarata, catholicae communionis nomen ex antiqua formula obtinuit. Hinc unitas caritatis visibili Ecclesiae necessaria communionis catholicae unitatem ita efflagitat, ut vera Christi Ecclesia, quae una et visibilis est, in unica communione inveniatur, a qua quicumque separantur, non sint in Ecclesia. Porro ut omnes Christi fideles hoc caritatis et communionis vinculo in unum coeant, unamque visibilem Christi Ecclesiam constituant; cum singuli inter se se immediate uniri et communicare non possint; satis est, si uniantur

et communicent cum suo cujusque Episcopo, qui uniatur atque communicet cum aliis catholicae communionis Episcopis, et potissimum cum Romano, qui catholicae unitatis et communionis centrum et origo est. Ita enim qui cum hoc communicat atque unitur, communicat et unitur cum omnibus catholicis cum ipso unitis et communicantibus, et ex hujusmodi unione atque communione omnium cum hoc centro unitatis exsurgit ea catholica caritatis et communionis unitas, quae in una visibili Ecclesia visibilis esse debet, et cuique fidelium est ad salutem necessaria.

2. Unitas scilicet, quae ex S. Cypriani sententia late explicanda cap. 13. §. 3. ab uno ducit originem, sicuti in particularibus ecclesiis oritur ab uno Episcopo unitatis earumdem ecclesiarum centro, quocum omnia ejusdem ecclesiae membra uniri debent atque communicare; ita in universali Ecclesia a Romano Pontifice catholicae unitatis et communionis centro exoritur, quocum omnes particularium ecclesiarum Episcopi çum suis cujusque membris uniantur atque communicent. Hanc quidem compingendae catholicae unitatis rationem indicavit Bossuetus in Expositione doctrinae Ecclesiae catholicae cap. 21. cum scripsit, *auctoritatem Episcopatus statuere unitatem in Ecclesiis particularibus, primatum vero S. Petri esse centrum commune totius unitatis catholicae,* ubi hanc compingendae unitatis seu communionis catholicae vim ad primatum refert. Quod hic Bossuetus dicit de S. Petro, *in Defensione declarationis Cleri Gallicani* lib. 9. c. 32., idipsum affirmat de Romanis Pontificibus successoribus S. Petri, idque divinae Christi institutioni tribuit scribens: *Certum est Romanum Pontificem a Deo esse positum, qui catholicae societatis communionisque esse vinculum,* ubi *vinculum* pro centro accipitur; et post pauca: *Tesseram Christianae fraternitatis in Romani Pontificis communione a Christo constitutam pronuntiat.* Legatur etiam Nicolius part. 2. in articulum nonum symboli *De communione sanctorum* c. 1. et, si libet, conferatur quoque Dupinus in tractatu *De excommunicatione* part. 1. §. 3. n. 5. ubi non absimilem unitatis formandae explicationem ex S. Cypriano derivat. Ita enim ea unius Ecclesiae definitio ab hoc sancto martyre proposita epist. 69. *Plebs sacerdoti suo coadunata, et pastori suo grex*

adhaerens, qua particularium ecclesiarum unitatem in Episcopo tamquam in centro collocavit, eatenus exprimit, et jure transfertur ad declarandam unitatem totius Ecclesiae catholicae, quatenus Romanus Pontifex *Sacerdos* et *Pastor* est, cui omnes particulares ecclesiae per suos quaeque Episcopos, *Sacerdotum* (ut ait idem Cyprianus) *glutino* coadunantur et cohaerescunt. Ex hac explicatione, quae sane verissima est, et sanctorum Patrum traditioni maxime consona, non solum probe intelligitur, quomodo in Ecclesia unitas caritatis visibiliter coalescat, sed illud etiam explorate dignoscitur, cur ea caritatis et communionis unitas cum summo Pontifice quibusque catholicae Ecclesiae membris necessaria sit. Si enim caritatis et catholicae communionis unitas, Ecclesiae visibili omnino necessaria, non aliunde oritur, quam ex unitate et communione omnium universae Ecclesiae Episcoporum et suarum cujusque plebium cum Romano Pontifice, qui idcirco catholicae unitatis centrum et radix ab omnibus etiam adversariis agnoscitur; procul dubio quicumque catholicam Ecclesiae unitatem tenere velit, uniri et communicare omnino debet cum eodem summo Pontifice, extra quem quaecumque esset paucorum, aut plurium unitas, catholicae Christi Ecclesiae unitas non esset. Id quidem sequitur ex institutione Christi, qui visibilis Ecclesiae unitati prospecturus S. Petrum et successores ejus totius Ecclesiae petram et fundamentum ita posuit, ut non alia sit Christi Ecclesia, nisi quae huic fundamento incumbit, atque cohaeret; unde S. Ambrosius enarrat in psal. 50. n. 30. considerans illa de Petro, *Tu es Petrus et super hanc petram aedificabo Ecclesiam meam,* statim intulit: *Ubi ergo Petrus* (idem dicendum de successoribus ejus, in quibus Petrus vivit et praesidet), *ibi Ecclesia:* quibus verbis profecto connexionem et communionem omnium Ecclesiae membrorum cum eo fundamento necessariam praesumsit. De hujus ergo unionis necessitate dubitare nemo potest; ac propterea si quis hanc unitatem desereret, is non tam a Romano Pontifice sejungi, quam ipsum fundamentum, quod a Christo suae Ecclesiae positum fuit, nec non Ecclesiam ipsam ei fundamento innixam deserere, et a catholica unitate et communione separari convinceretur.

3. Ex memorata vero, quae institutioni Christi congruit, S. Ambrosii sententia, *Ubi ergo Petrus, ibi Ecclesia,* perspicuum fit, quodnam sit verum et proprie dictum schisma, quo quis caritatis et communionis catholicae unitate deserta, in Ecclesia esse desinit. Illud nimirum est, quo quispiam separatus ab unitate et communione summi Pontificis, desciscit ab eo fundamento, in quo Ecclesia Christo instituente superstructa consistit. Licet enim dissensiones, et scissurae, quae olim inciderunt inter Episcopos, late dici potuerint schismata; si tamen neutra pars separata fuit ab unitate et communione Romanae sedis, seu Romanorum Pontificum successorum S. Petri; neutra dici potuit separata ab Ecclesia catholica, quae ibi est, *ubi Petrus,* seu in unitate et communione Petri ejusque successorum; et neutra dici potuit in schisma proprie dictum incidisse. Itaque in Episcoporum dissensionibus atque scissuris Romani Pontificis ratio potissimum habenda est, ut dignoscatur, num et in qua parte sit proprie dictum schisma. Cum scilicet inter Episcopos et eorum particulares ecclesias ejusmodi scissura intervenit, ut una pars cum Romano Antistite unitatem et communionem custodiat, altera non item; tum verum existit schisma, quod a catholica unitate eam partem dividit, quae separatur ab unitate et communione Papae. Haec enim pars deserto eo, quod Christus catholicae communionis centrum, et suae Ecclesiae fundamentum instituit, non esset amplius in Ecclesia, quae in ea sola communione, et in eo fundamento ex Christi institutione reperiri potest. E contra vero in partem alteram, quae cum Romano Pontifice unitur, atque communicat, et multo minus in ipsum Pontificem, a quo pars aliqua sejuncta sit, schisma verum et proprium, a catholica Ecclesia et unitate discindens, cadere nequit, cum ipse ita centrum et fundamentum sit unitatis catholicae, a quo totius Ecclesiae unitas pendet, ut a catholica unitate et ab Ecclesia separari non possit, quin prius a semetipso separetur: pars autem huic unita, hac unione catholicam unitatem certissime tenet, a qua dividi nequit, quin prius ab hoc unitatis centro et fundamento recedat. Hinc in Constituto Vigilii jure traditur, eos ab Ecclesia non posse abscindi, (T. 5. Concil. Ven. edit. col. 1348. c.) *quos sibi inconvulse unitos Apostolica judicavit auctoritas:* et e contra

Firmilianus epist. 75. inter Cyprianicas perperam omnino et per nimium aestum loquutus agnoscitur, cum schismatis notam inussit Stephano Papae, qui complures Episcopos in controversia de haereticorum baptismate communione privasse credebatur, dum ait Stephanum alloquens: *Excidisti enim te ipsum; noli te fallere; siquidem ille est vere schismaticus, qui se a communione Ecclesiasticae unitatis apostatam fecerit.* Male prorsus, male: nam papa excommunicatione aliquos plectens, licet quodammodo se ab ipsis separet; *) cum tamen non se, sed illos abscindat a centro unitatis catholicae; non se, sed illos *a Communione Ecclesiasticae unitatis,* et ab Ecclesia praecidit: ac propterea S. Irenaeus, qui non eodem, quo Firmilianus aestu abripiebatur, contrario prorsus sensu Asianos, si vere a summo Pontifice excommunicarentur ob aliam controversiam de Paschate, ab unitate Ecclesiae reipsa amputatum iri credidit, cum Victorem Papam rogavit, *ne tam multas ecclesias omnino propter traditionis ex antiqua consuetudine inter illos usurpata observationem, a corpore universae Ecclesiae penitus amputaret,* uti testatur Eusebius lib. 5. Hist. Eccles. c. 24. Hac quoque de causa in omni ambiguitate, num quis esset in corpore universalis Ecclesiae, seu in unitate et communione catholica, semper observatum fuit, num cum Romana sede communicaret, ut aliquot exemplis patebit referendis cap. 13. ex Aureliano Imperatore, ex Satyro S. Ambrosii fratre, ex Imperatore Gratiano, S. Hieronymo, Menna Constantinopolitano, et aliis: ac proinde Italiae Episcopi in Concilio Aquilejensi, cui S. Ambrosius praefuit, ex Romana sede *jura communionis manare in omnes* professi sunt, eo quod nulli jus competat communionis catholicae, nisi cum Romana sede unitatem et communionem habeat.

---

*) Hac eadem ratione exploditur illud non absimile Justiniani in epist. ad Synodum Constantinopolitanam tom. 6. Concil. Ven. edit. col. 197. d. ubi Vigilium Papam arguit, ac si *ipse semetipsum alienum catholicae Ecclesiae fecerit . . . separans semetipsum a vestra communione.* Hanc vero epistolam, qua idem Imperator schismatico plane sensu Vigilium in diptycha inseri vetat, cum ceteris documentis ex codice Joliano insertis in gesta Synodi V. et a Baluzio vulgatis, supposititiam plane esse ostendimus in *Defensione* Dissertationis Norisianae de Synodo V. c. 6. tom. 4. Oper. Norisii col. 1035. et seqq.

4. Neque forte quispiam reponat, cum Romana sede unitatem adhuc posse servari, dum quis separatus est a communione Pontificis, si Apostolicae sedis communionem teneat: Romana enim Apostolica sedes, supra quam Christus fundavit Ecclesiam, quae idcirco catholicae unitatis et communionis centrum et origo est, non alia profecto, est quam ipse Romanus Pontifex S. Petri successor; ita ut qui cum hoc unitatem et communionem non habet, neque habeat cum Apostolica sede. Romanae scilicet et Apostolicae sedis privilegia ad primatum pertinentia, ex constitutis cap. 3. Romani Pontificis personalia sunt; ac proinde Romani Pontificis persona a Romana sede frustra distinguitur, ubi agitur de unitate et communione catholica, cujus servandae causa Romana sedes, seu Romani Pontifices ex primatus personalis praerogativa ac jure ejusdem unitatis et communionis centrum instituti fuere. Confer, quae contra ejusmodi distinctionem fusius disserentur cap. 14. §. 5.

5. Quid autem pluribus immoror in constituenda necessitate unitatis et communionis cum Romana sede Romanove Pontifice, si hac in re ipsos quoque adversarios confitentes habeo? Nicolius part. 2. in Symbolum Apostolorum art. 9. *De communione sanctorum* c. 1. veluti dogma fidei certum hoc ponit: *Nobis praeterea adhaerendum est per communionem expressam atque praecipuam cum capite Ecclesiae Summo Pontifice.* Et Claudius Fleury in Catechismo historico lib. 2. part. 2. lect. 9. catholicam Ecclesiam idcirco *Romanam* appellari ait, quia *verae Ecclesiae nota est Communio cum sancta sede Romana,* seu cum Romano Pontifice, qui eam sedem tenet. Alia similia aliorum testimonia proferentur cap. 14. Hinc quoque solemnes et frequentissimae illae protestationes sunt eorum etiam Gallorum, qui auctoritati Apostolicae novissimis temporibus restiterunt, dum professi sunt se inviolabiliter (Card. Noailles Act. d'appell. 3. April. 1717, et alii similiter), *adhaerere S. Petri cathedrae uti communi centro unitatis catholicae, a quo numquam licet se separare: dont il n'est jamais permis de se separer:* quae professio etsi ab iis prolata, qui a Romana sede et Antistite Romano maxime dissidebant, inanis professio est, ut alibi videbimus; cum tamen edita fuerit, ut schismatis declinare-

tur suspicio, ex certa etiam apud ipsos doctrina de necessitate unitatis et communionis cum eadem sede originem ducit. Itaque ad statuendam hujus unitatis necessitatem, quae ab adversariis conceditur, pluribus opus non est.

6. Neque vero concedentibus hoc principium dubitationem possunt ingerere quaedam personalia facta ex Meletii Antiocheni, et Acacii Constantinopolitani schismatibus, in quibus nonnulli, etiamsi actualis communionis cum Romanis Pontificibus essent expertes, non solum tamen aeternam salutem consequi, verum etiam inter sanctos potuerunt referri. Haec siquidem facta in dubium revocare nequeunt, multo autem minus destruere principium, quod ex catholico dogmate ab ipsis adversariis certum conceditur. Tota difficultas in eo sita est, num, et quomodo ejusmodi peculiaria facta cum concesso certoque principio componi, et conciliari queant. Ubi vero de factis quibusdam difficilioribus ad certum principium exigendis agitur, omnes circumstantiae cognoscendae et expendendae essent, quarum quaedam si lateant, vera quandoque responsio et conciliatio ex ipsis deducenda lateret. Certe vero si conciliatio ex notis circumstantiis producta difficultatem patiatur, non idcirco principium ex dogmate certum repudiandum, aut revocandum erit in dubium. Factum Meletii Antiocheni facile componitur, si consideres eum excommunicatione proprie dicta numquam fuisse praecisum ab unitate et communione catholica, et sedis Apostolicae, sed ipsi tantum negatas fuisse a summo Pontifice Damaso litteras communionis Episcopalis, eo quod hic Pontifex, qui Paulinum Antiochenae sedis Episcopum probaverat, eique tamquam Antiocheno Episcopo litteras communionis Episcopalis tradiderat, noluit simul Meletium ejusdem sedis Episcopum agnoscere, ne contra Nicaenum decretum duo ejusdem urbis Episcopi ab Apostolica Sede probari viderentur. Tempore autem schismatis Acaciani, quo vigente Orientales communione sedis Apostolicae fuerunt expertes ob nomen Acacii, quod nisi e diptychis deleretur, eos in communionem haud recipiendos Romani Pontifices jure merito censuerunt; hujus, inquam, schismatis tempore nonnullos quidem sanctissimos viros, et in Sanctorum album relatos in Oriente floruisse negari non potest. At hac in re multis et obscuris facti circumstantiis

involuta, cum certum est Orientales statim post Acacii obitum unitatem et communionem cum sede Apostolica uti omnino necessariam quaerentes, et a summo Pontifice enixe postulantes, hoc ipso facto ejusmodi necessitatem fuisse confessos, uti patebit ex dicendis c. 13. n. 82.; tum vero est pariter certum, Sanctos, qui in Oriente per idem tempus Apostolicae sedis communione caruerunt, anathemati in Acacium et ceteros cum ipso communicantes lato nec causam, nec favorem praestitisse, et absque sua culpa fuisse impeditos, ne ad actualem unitatem et communionem Apostolicam, quam summopere expetebant, pervenirent: quod quatenus ipsorum sanctitati nihilum obsit, nec generali principio hac sectione constituto, et ab adversariis concesso praejudicare queat, si vellem explicare; fusior disputatio instituenda esset, quae cum principiorum et systematis filum nimium abrumpens, in alias quaestiones a proposito alienas distraheret, et ad vindicandum principium alias certum atque concessum necessaria non sit, hoc loco omittenda visa est. Si quis vero ad intelligenda, quae de utroque schismate paucis hic indicavimus, plura desideret; legat Appendiculam in calce hujus operis subjiciendam, ubi, quid probabilius existimem, latius explicatum inveniet.

7. Hic tandem non praetereundum est, quod nonnullos movet ex Asianis Episcopis, quos Victor Papa, et ex S. Cypriano, quem Pontifex Stephanus a Romanae sedis communione abscidisse, et in hac separatione obiisse praesumunt. Utraque vero hypothesis falsa est. Nam quoad S. Cyprianum, S. Stephanus Papa in eum quidem et in ceteros ejusdem sententiae fautores in controversia de haereticorum baptismate excommunicationem minatus est, non tamen actu tulit, ut inter Gallicanos adversariis nequaquam suspectus probavit (Tom. 1. epist. Roman. Pontif.) P. Constantius in dissertatione epistolis Stephani subjecta §. 7. et ego pariter ex Augustino confirmaturus sum c. 13. n. 53. Asianos vero in quaestione de die paschatis S. Irenaeo agente vel non excommunicavit Victor Papa, ut Valesius aliique contendunt, vel unitas et communio ita mox fuit restituta, ut *ab ea* (unitate) *aliquando discessum* fuisse S. Cypriani aetate non recoleretur, quemadmodum ex Firmiliani litteris collegit laudatus P. Constantius in Victorem n. 7. ac propterea aliquis Asianus

Sanctus extra communionem sedis Apostolicae vita functus falso praesumitur.

§. II.

Necessitas unitatis fidei cum fide Romanae sedis, seu Romanorum Pontificum ex praestituta necessitate unitatis communionis et caritatis cum iisdem colligitur.

8. In ea parte, quae caritatis et communionis unitatem cum Romano Pontifice necessariam statuit, adversarii facile acquiescunt, cum vel ipsi alicujus unitatis necessitatem adstruere debeant cum eo, quem catholicae unitatis centrum fatentur, et magnifice praedicant, nec minor admitti unitas possit, quam quae caritatis et communionis unitas appellatur. At de necessitate unitatis fidei non levis forsitan quaestio ab ipsis movebitur. Itaque haec mihi pluribus constituenda est. Huc sequentia capita dirigentur. Hac autem in sectione ex hactenus probata, ipsorumque adversariorum doctrinis confirmata necessitate unitatis communionis et caritatis cum Romano Pontifice, unitatem quoque fidei cum eodem potissimum necessariam ostendam.

9. Pontificium primatum ad unitatem totius Ecclesiae per summum Pontificem peculiari potestate conservandam atque continendam a Christo institutum vidimus cap. 8. Haec autem Ecclesiae unitas cum duplex sit, caritatis scilicet, seu communionis, et fidei; non minus ad unam quam ad aliam tuendam Pontificii primatus jus porrigatur necesse est. Quod jus cum includat vim unitatis coactivam ex constitutis cap. 9. summus utique Pontifex sicut ob tuendam unitatem caritatis et communionis est tamquam centrum, quocum omnes Christiani uno caritatis et communionis vinculo debent conjungi; ita ad vindicandam unitatem fidei positus dici debet tamquam centrum, quocum omnes in eamdem fidem conspirare atque convenire cogantur. Ita sane fiet, quod adversarii ipsi cum Bossueto (in exposit. Doctr. cathol. c. 21.) fatentur, ut *primatus sedis S. Petri sit centrum commune,* non partis, sed *totius unitatis catholicae,* quae non solum caritatis et communionis, sed et alteram fidei unitatem potissimum complectitur. Enimvero si caritatis et communionis unitati, quae minor est, hoc visibili Romanae sedis

centro, cum quo omnes communicent, a Christo provisum fuit; num sine certo visibili centro, cui in fide sit adhaerendum, relicta credenda est unitas fidei, quae est unitas Ecclesiae potior? Immo si caritatis et communionis unitas Ecclesiae necessaria est ob unitatem fidei, ad quam illa refertur, uti statuimus capite 10.; cum eo profecto, quocum necessaria est unitas caritatis et communionis, necessaria item dicenda est unitas fidei, ita ut discrepare non liceat a fide per eum tradita jure primatus, quocum ob unitatem fidei communicandum est. Equidem communionis unitas cum Papa idcirco potissimum Ecclesiae est necessaria, ut praecaveatur schismatibus, quae fidei divisionem et haereses saepissime pariunt; atque ut schismatibus exortis discernatur, ubi vera Christi Ecclesia sit inter plures, quae se pro Christi Ecclesia, venditant. Discernere autem ubi sit vera Christi Ecclesia idem est ac discernere, ubinam vera revelatio et fides, cui adhaerendum sit, reperiatur. Itaque externae communionis unitas cum Romana sede idcirco Ecclesiae necessaria est, ut non tam schismata impediantur, quam dissensiones fidei, vel iis obortis in solo coetu illi sedi adhaerente et cum illa communicante vera Ecclesia, veraque revelatio ac fides discernatur, cui adhaerendum illi sit, qui in vera Christi Ecclesia esse velit. Necessitas ergo communionis cum Romano Pontifice fidei pariter unius cum eo retinendae necessitatem involvit.

10. Adde quod, si non servetur cum Papa unitas fidei, nec communionis cum ipso unitas necessaria servabitur: omnes enim discrepantes a fide Papae idem Pontifex cum tota Ecclesia sibi adhaerente a sua communione praecidit, quam praecisionis sententiam inanem haud posse praeferri patebit ex dicendis in Appendice num. 13. et 14. Vel ergo communionis unitas cum Papa necessaria dici nequit; vel si necessaria dicenda est, ut ipsis adversariis fatentibus probavimus, necessaria quoque dici debet cum eodem unitas fidei, sine qua communionis unitas haberi non potest. Communicandum quidem esse cum Ecclesia catholica in unitate ejusdem fidei nemo catholicus negaverit. Quaenam vero est Ecclesia catholica, nisi quae cum Romanae sedis Pontifice in unitate fidei communicat? Quicumque enim ab isto discreparunt in fide, aut discrepant, sicut ab ejus communione semper fuerunt

praecisi, ita ad Christi Ecclesiam amplius non spectarunt, nec spectant; quae alia non est, nec fuit umquam, nisi quae cum Papa communionem servavit ac servat. Igitur qua ratione cum Ecclesia catholica communicandum est in fidei unitate, eadem est communicandum in unitate fidei cum sede Apostolica, quacum qui non communicat in fide, praecisus ab Ecclesiae corpore, neque cum vera Ecclesia communicat: unde in formula fidei sub Hormisda Pontifice tradita anno 517. (Tom. 5. Conc. Ven.) *sequestrati a communione Ecclesiae catholicae* traduntur qui *non consentiunt sedi Apostolicae,* idest qui cum fide ejusdem sedis seu Romanorum Pontificum non concordant. Quae eadem formula legitur tum in libello Joannis Constantinopolitani dato an. 519., tum in alio inserto actioni primae synodi oecumenicae octavae. Hinc quidem S. Cyrillus Episcopus Alexandrinus adhaerendum sibi esse sensit fidei a S. Coelestino Pontifice declaratae, ne ejus communione privaretur, et ita separaretur a communione Ecclesiae catholicae, ut constabit ex dicendis c. 13. §. 11.

11. Quid tandem, si consideremus unitatem communionis adeo exigere ejusdem fidei unitatem, ut ea nonnisi unam eamdemque fidem profitentibus exhibenda sit? Praeclare admodum Dupinus in tractatu *De excommunicatione* communionis unitatem exponens, postquam docuit illam omnibus fidelibus necessariam, uti societatibus necessaria est unio inter membra, affirmat Ecclesiae membra debere esse unita non tam *fidei professione, quam signis unitatis externae, quae quis debet praestare alii eamdem fidem profitenti;* et haec signa *communionem* apud antiquos appellata animadvertit. Si ergo communio, quam Vincentius Lirinensis (In commonit. n. 3. et 28.) *fidei communionem* vocat, iis solis praestanda est, qui eamdem fidem profitentur; in Romano utique summo Pontifice, quocum est necessaria communio, eamdem fidem agnoscamus oportet: quod ejusdem fidei unitatem ac necessitatem praesumit. Id autem ex antiquitate exploratius fiet, si antiquam praxim rationemque expendamus, qua totius catholici orbis Ecclesiae cum Romana communicabant. Haec communio, quae uno caritatis vinculo omnes catholicas Ecclesias cum Romano Pontifice totius catholicae communionis centro compingebat, fiebat per litteras, quas pacificas, seu com-

municatorias appellabant. Harum litterarum frequens apud veteres mentio, haecque praecipua Ecclesiasticae unionis probandae et continendae ratio habita semper fuit. Sacramenta enim communia cum Romaná Ecclesia, habere poterant plures sectae ab eadem divisae: litterae autem communicatoriae inter catholicae tantum unitatis Episcopos ultro citroque tradebantur. Electi scilicet Romani Pontifices initio statim ad catholicos Patriarchas et Autocephalos litteras id genus mittebant, quibus eos sua in communione et unitate esse declarabant, et in eadem communione et unitate esse significabant omnes, quae sub iisdem Patriarchis, atque Autocephalis continebantur ecclesiae: et similiter Patriarchae, atque Autocephali statim post electionem litteras ejusdem generis mittebant Romam, ut se se Romanae sedi unitos et cum ipsa communicantes ostenderent. Si porro ejusmodi litterarum, quae supersunt, expendamus indicia; haec ipsarum transmissio non merae caeremoniae et communionis erat formula, sed praeter notitiam novae electionis, aut ordinationis professionem fidei potissimum continebat. Hinc Gelasius in epistola secunda ad Laurentium Episcopum de Lignido unius meminit professionis fidei, perinde ac si hic unus earum litterarum scopus esset (T. 5. Conc.) *Mos est Romanae ecclesiae sacerdoti noviter constituto formam fidei suae ad sanctas ecclesias praerogare.* Hinc palam fit communionis ejusmodi vim unitatem fidei sive probandam, sive statuendam spectasse; unde sequitur ibidem Gelasius ejus moris instituendi causam et finem declarans, *ut sub qua fide vivendum sit secundum statuta Patrum*, (*l.* in hac nostra epistola) *in hanc nostram epistolam* (cui mox inseritur professio fidei) *propter brevitatem sine fastidio lector agnoscat.* Hinc etiam factum videmus, ut quorum Episcoporum ad Romanam sedem litterae exploratam non exhiberent professionem fidei, illae nequaquam reciperentur, nec iisdem redderetur communionis responsio, quamdiu ipsarum scriptores in professione fidei aliisve fidem tangentibus non satisfecissent. Ita cum non omnino placeret fidei professio, quam Epiri veteris Episcopi ad Hormisdam dederant; misit ipse formulam fidei cum Romanae ecclesiae fide penitus concordem, cui illi una cum Joanne Nicopolitano Metropolita aperte subscriberent, ut communicatoriae litterae ipsis

redderentur. Vide epist. 8. et 9. laudati Pontificis. Ita etiam Felix III. monuerat Thalasium Archimandritam Monachorum Constantinopoleos, ne communicaret cum regiae urbis Episcopo, nisi prius fidem professus esset, quae Romano Pontifici probaretur. Similia leguntur de Anatolio Constantinopolitano Episcopo, cui communicatorias reddere litteras S. Leo tamdiu distulit, quoad circa fidem fecisset satis, ut liquet ex ejusdem Pontificis epistolis 69. 70. 71. et 111. nostrae novissimae editionis. Confer etiam epistolas 127. 129. et 130. quibus pleniorem fidei expositionem a S. Proterio Alexandrino eumdem S. Leonem exegisse manifestum est. Itaque vides, Lector optime, unitatem communionis memoratis litteris compactam ita ad unitatem fidei directam fuisse, et utramque inter sese ita fuisse conjunctam, ut (quod notavit P. Garnerius in append. ad not. Diurni c. 2. n. 24.) alteram sine altera cum Romana sede obtinere nemo potuerit. Negari quidem nequit, communicatorias litteras et communionis unitatem aliquando fuisse negatam intacta fide ob laesum aliquod caput merae disciplinae: at diversae fidei hominibus umquam fuisse concessam probari non poterit. Alia nimirum capita praeter fidem nonnumquam tangebantur in summorum Pontificum communicatoriis litteris: hoc vero semper cautum, ut una eademque fides servaretur, nec nisi profitentibus eamdem fidem traderentur. Unitas ergo fidei cum Romano Pontifice unitati communionis necessaria semper fuit. Hinc factum est, ut praeferentes Romanam communionem, ubi dubium esset, de unitate fidei interrogarentur, uti Flavianus Antiochenae ecclesiae presbyter a Paulino quaesisse fertur, (Theodoret. l. 5. hist. c. 3. Confer infra c. 13. n. 30.) *Si Damasi communionem amplecteris, o amice, doctrinae nobis manifestam similitudinem ostende . . . Ostende igitur consensionem doctrinae,* quod scilicet notum esset, sine doctrinae consensione, idest sine unitate fidei, communionis unitatem non posse consistere. Redit ergo argumentum superius institutum, videlicet si communionis unitas cum Romana sede, ut adversarii quoque concedunt, cuilibet Christiano necessaria est; fidei pariter unitas, sine qua communio non subsistit, aeque saltem necessaria negari non potest. *Aeque saltem,* inquam; cum fieri queat, ut quidem absque

culpa, et absque salutis periculo careant actuali communione Romana, si ipsam toto nisu quaerentes, ab eadem actu obtinenda citra suam culpam aliunde impediantur, ut in Appendice de Sanctis tempore schismatis Acaciani pluribus explicabitur: at fieri nullo casu potest, ut quis unitate fidei, quae a nullo potest aliunde impediri, absque suo vitio careat: ac proinde haec actu et absolute, et magis quam actualis communio generatim est necessaria.

12. In statuenda vero necessitate unitatis fidei, quae sicuti majori controversiae videtur obnoxia, ita et majori usui futura est, accuratior est opera collocanda. Hactenus ex necessitate communionis illam deduximus. Potiora et apertiora in sequentibus dabimus: et primo quidem ex sacra Scriptura, tum ex traditione, ac tandem ex ipsorum adversariorum testimoniis, ne hiscere amplius possint, nisi et sacrarum litterarum satis obvio sensui, et doctrinae omnibus saeculis traditae, et suis ipsorum principiis et confessionibus se se opponere velint. Nonnulla quandoque incident, quae communionis necessitatem adstruent eo praesertim fusiori capite, in quo traditionem late exponemus: sed pleraque necessitatem unitatis fidei manifestissime comprobabunt.

CAPUT XII.

PROPOSITIO DUODECIMA.

Unitatem praesertim in fide cum fide S. Petri ac successorum ejus Romanorum Pontificum omnibus Christianis necessariam evincunt ex sacra Scriptura illa Evangelica testimonia, quae de primatu S. Petri insigniora sunt.

1. Eo tandem pervenimus, ubi Evangelicorum testimoniorum, quibus primatus peculiaris jurisdictionis et personalis S. Petri ac successorum ejus Romanorum Pontificum constitutus fuit, interpretationem ejusdem Petri ac successorum ejus ratione primatus propriam et obvio verborum sensui congruentem afferamus, concinentem postea traditionem allaturi. Insigniora testimonia Evangelica, quae primatus fundamenta jecerunt, sunt illa tria de S. Petro, quae commemoravimus cap. 5. Haec autem

quatenus unitatem fidei cum fide Petri et successorum ejus omnino tenendam potissimum statuant atque demonstrent, antequam singillatim expono: egregiam clarissimi Bossueti de intellectu sacrarum litterarum doctrinam praemittere plurimum interest. Is in prima pastorali epistola de promissis Christi suae Ecclesiae factis distinguendum notat inter fidem et intellectum fidei. Licet enim fides, quae divinae revelationi innititur, una semper in Ecclesia fuerit, nec quidpiam in eam novi induci possit; intellectus tamen fidei, quo scilicet fidei rationes et fundamenta explicantur, quique sacris Doctoribus debetur, cum per examen subtile et accuratum dogmatum intelligentiam aperuerunt, sicut ad recte credendum necessarium non est, ita fide intacta nunc minor, nunc major esse in Ecclesia potest. Doctores enim et expositores sacri quandoque nullis obstrepentibus haeresibus contenti quorundam dogmatum fide ob divinae revelationis auctoritatem ab Ecclesia propositam, accuratiorem explicationem praeterierunt. At subortae deinceps haereses, quae dogma catholicum oppugnarunt, acuere sacrorum Doctorum aciem, ut ob retundendam heterodoxorum audaciam, fidei impetitae rationem eruerent, et ita nonnullorum dogmatum intellectum, qui desiderabatur, in Ecclesia pepererunt. Praeclara in hanc rem illa Augustini in Psal. 54. num. 22. *Ex haereticis asserta est catholica, et ex his qui male sentiunt, probati sunt qui bene sentiunt. Multa enim latebant in Scripturis et cum praecisi essent haeretici quaestionibus agitaverunt Ecclesiam Dei. Aperta sunt quae latebant, et intellecta est voluntas Dei . . . Multi, qui optime possent Scripturas dignoscere et pertractare, latebant in populo Dei, nec asserebant solutionem quaestionum difficilium, cum calumniator nullus instaret. Numquid enim perfecte de Trinitate tractatum est, antequam oblatrarent Ariani? Numquid perfecte de poenitentia tractatum est, antequam obsisterent Novatiani? Sic non perfecte de baptismate tractatum est, antequam contradicerent foris rebaptizatores: nec de ipsa unitate Christi enucleate dicta erant quae dicta sunt, nisi postea quam separatio illa urgere coepit fratres infirmos, ut jam illi, qui noverant haec tractare atque dissolvere, ne perirent infirmi sollicitati quaestionibus impiorum, ser-*

monibus et disputationibus suis obscura Legis in publicum deducerent. Similia idem S. Doctor inculcat in libro *De dono perseverantiae* num. 53. fateturque loca *Scripturarum* occasione Pelagianae haereseos *copiosius* et *enucleatius* explicata atque defensa, *quam si nulla talis necessitas coegisset.* Plura ejusdem generis exempla Bossuetus loco laudato subjicit, ex quibus palam est, inquit, *haereses aperire viam ad explicationem sacrorum testimoniorum exactiorem, et ita a fide, quae prius eadem obtinebat, ad intellectum, quatenus imbecillitati nostrae congruit, nos pervenire.* Quorsum haec ad nos? Nimirum ne novitas, quae fidei intellectum tantum respiciat, damnanda perinde credatur, ac novitas, quae tangit substantiam fidei: ac idcirco nemo mihi succenseat, si occasione praesentis controversiae contra Pontificiam auctoritatem excitatae, intellectum ac explicationem, quae non satis hactenus observata videatur, divinis de Petro testimoniis afferam.

2. Ut autem explicationis, seu interpretationis ipsorum testimoniorum hoc capite afferendae aequitas et veritas facilius innotescant, certum ex propositionibus antea constitutis praesumendum est, S. Petri primatum, qui in Romanos Pontifices successores ejus transivit, esse primatum non meri ordinis, sed praecipuae ac personalis jurisdictionis, quae solius primatis propria, non est alii communis, sicut nec communis fuit ipsis Apostolis, qui in Apostolatus jure erant aequales, non vero in jurisdictione personali primatus uni Petro delati. Certum item est, hunc primatum, et jus proprium ac personale primatus Petro delati fundari in locis Evangelicis, quibus primatus Petro concessus fuit, adeo ut licet ea loca aptari queant aliis Apostolis in aliis praerogativis ac juribus, non tamen in jurisdictione propria et personali primatus. Hoc autem jus primatus proprium ac personale detexisse et constituisse mihi videor ex ratione seu fine instituendi primatus, ut scilicet per unum toti Ecclesiae praepositum unitas conjungeretur, atque conservaretur ipsius ecclesiae, cui proinde compingendae et custodiendae in tota Ecclesia speciale jus ei fini obtinendo necessarium S. Petro et successoribus traditum probavimus: idque non tam quoad unitatem caritatis et communionis fatendum est, quam de unitate fidei, quae est uni-

tas Ecclesiae potior. Haec ex praestitutis certa. In explicandis igitur Evangelicis testimoniis, quibus S. Petri primatus in successores ejus traductus innititur, éa interpretatio, quae utriusque unitatis in tota Ecclesia continendae ac vindicandae vim et facultatem congruentem S. Petro traditam exhibeat, non arbitraria, nec violenta, aliisve communis, sed propria et personalis solius primatis habenda erit, quae proprium ac personale primatus jus declarabit. Id quidem illud est, quod hoc capite explicandum et constituendum mihi sumo: quod si ex aequo conficiam, et si praeterea idipsum quoad substantiam traditioni apprime consonum ex dicendis sequenti capite invenietur; nihil ad statuendam veram primatus vim atque rationem, veramque Evangelicorum testimoniorum sententiam detegendam desiderabitur.

§. 1.

Illa Christi verba Matthaei **c. 16. v. 18. Tu es Petrus et super hanc petram aedificabo Ecclesiam meam etc.** *necessitatem unitatis fidei cum fide S. Petri ac successorum ejus Romanorum Pontificum manifestissime evincunt.*

3. Hic Evangelicus textus quatenus necessitatem exigat unitatis communionis cum S. Petro et Romanis Pontificibus ejus successoribus, vidimus capite praecedenti num. 2. et seqq. Quatenus vero unitatem potissimum fidei cum ipsorum fide jure primatus tradita omnino necessariam probet, nunc constituendum est. Hunc textum exigere unionem Ecclesiae cum petra, supra quam Christo instituente ipsa Ecclesia aedificata est, nemo ibit inficias: aedificium enim illi petrae, seu fundamento, supra quod constructum est, necessario debet incumbere et adhaerere. Id ab omnibus Romanae et catholicae communionis hominibus certo et constanter agnitum fatetur etiam M. Antonius de Dominis lib. 6. de Rep. Eccles. c. 6. ubi etsi hocce testimonium Evangelicum primatui conetur eripere; ex obvio tamen sensu, et ex aedificii similitudine Romanos et se quoque cum ipsis necessariam totius Ecclesiae unionem cum eo fundamento sic profitentes inducit num 2. *Hic jam nos Romani sistere solemus, et dicere, Petrum a Domino designari pro fundamento totius Ecclesiae, quae debet eidem inniti, quemadmodum aedificium*

innititur fundamento. Videndum ergo, quid in Petro designatum fuerit nomine *petrae,* supra quam Christus Ecclesiam se aedificaturum promisit. Et siquidem palam ostendam *petrae* vocabulo significatam fuisse illam fidem seu professionem fidei, quam S. Petrus inter varias hominum sententias de Christo edidit; hanc fidem, seu fidei professionem positam a Christo suae Ecclesiae fundamentum, necessariamque esse totius Ecclesiae unionem cum eadem Petri fide omnino liquebit. Id porro si ad primatum ejusdem Apostoli pertinere, ac propterea ad successores quoque S. Petri Romanos Pontifices eodem jure traductum deinceps ostendero; necessitatem quoque adhaerendi Romanorum Pontificum fidei toti Ecclesiae impositam exploratum fiet. De *petrae* significatione, quam proposui, in primis cognoscamus: et ne quid ex ingenio videar educere, non meam, sed Patrum interpretationem in medium afferam.

I. *Petrae nomine fidem S. Petri significari Patrum traditione ostenditur.*

4. Etsi *petrae* nomine Petrum ipsum designari Patrum traditio doceat, cum Ecclesiam super Petrum aedificatam compluribus ipsorum testimoniis proditum sit; nemo tamen huic traditioni aliam traditionem me contraponere existimet, cum Petri fidem eo nomine proprie significari ex traditione demonstrandum suscipiam: et multo minus suspicetur, me hac via favere heterodoxis, qui ut primatui S. Petri hunc Evangelicum textum eripiant, non S. Petrum, sed fidem *petrae* vocabulo indicari contendunt. Qui enim non fidem cujuscumque, nec fidem in genere, sed fidem S. Petri, quam scilicet S. Petrus in aedificanda Ecclesia fundamentum jecit, petram Ecclesiae a Christo positam ostendit; satis in hac fide ipsum Petrum petram Ecclesiae constitutum probat, et solum qua ratione petra et fundamentum Ecclesiae idem Petrus intelligendus sit, apertius exponit; ac propterea is traditionem nequaquam opponit traditioni, sed genuinum, et congruum Evangelici textus sensum proferens, traditionem ex traditione potius explicat atque confirmat. Cum porro hinc statuendum nobis sit praecipuum primatus jus in unitatem fidei; dum hanc interpretationem statuimus, non solum ab heterodoxorum consilio maxime recedimus, verum etiam illorum nisum om-

nem exinde elidendum confidimus. Eja igitur Patrum testimonia proferantur.

5. Audiamus primo hac in re disserentem S. Hilarium (lib. 6. de Trin. n. 36. et 37.), qui S. Petri fidem, seu confessionem fidei laudans, *Super hanc igitur confessionis petram*, inquit, *Ecclesiae aedificatio est . . . . Haec fides Ecclesiae fundamentum est.* Et alio loco (lib. 1. de Trin. n. 28.): *Felix fidei petra Petri ore confessa.*

6. S. Gregorius Nyssenus *de Trinitate* cap. ultimo inscripto: *Ut petra vitae Christus in divinis Scripturis praedicatur,* ait: *Petra vero fidei tamquam fundamentum, quia ipse Dominus ait ad Principem Apostolorum:* Tu es Petrus, et super hanc petram aedificabo Ecclesiam meam, *super confessionem videlicet Christi, quia dixerat:* Tu es Christus filius Dei vivi. Haec fuit quidem confessio Christi, sed edita a Petro.

7. Neque aliter S. Ambrosius *De incarnatione* c. 5 n. 34. *Fides ergo est Ecclesiae fundamentum; non enim de carne Petri, sed de fide dictum est, quia portae mortis ei non praevalebunt;* ubi respicit illud Evangelicum: *Super hanc petram aedificabo Ecclesiam meam, et portae inferi non praevalebunt adversus eam.*

8. Ab Ambrosio non disjungendi duo antiqui auctores, quorum opera sub illius nomine quondam inscripta fuerunt (in Append. Ambros.). Auctor commentariorum in epistolas Pauli in cap. 2. ad Ephesios v. 20. *Dixit Dominus ad Petrum:* Super istam petram aedificabo Ecclesiam meam, *hoc est in hac catho licae fidei confessione statuam fideles ad vitam.*

9. Auctor item sermonis *in Natali Apostolorum Petri et Pauli,* qui etsi Augustino item tributus, Ambrosio tamen verius tribuendus a Patribus Benedictinis creditur S. Petrum (Append. Aug. ser. 201.) *in Ecclesia fidei fundamenta continere* tradit: quod idem est ac fateri eum sua fide Ecclesiae fundamenta jecisse.

10. S. Epiphanius haeresi 59. n. 7. *Princeps Apostolorum Petrus . . . qui quidem solidae petrae instar nobis extitit, cui velut fundamento Domini fides innititur, supra quam Ecclesia modis omnibus aedificata est. In primis quidem*

quod Christum Dei vivi filium esse confessus est, idque *vicissim audiit,* Super hanc solidae fidei petram aedificabo Ecclesiam meam.

11. His accedat S. Augustinus, qui tract. 7. in Joan. n. 20. de Christo ait (T. 3. part. 2.): *Nominavit petram, et laudavit firmamentum Ecclesiae in ista fide*, quam scilicet Petrus professus fuerat, ut in antecedentibus dixerat. Apertius in ps. 69. n. 4. (T. 4. col. 714.): *Petrus, qui paulo ante eum* (Christum) *confessus erat filium Dei, et in illa confessione appellatus erat petra, supra quam fabricaretur Ecclesia*, etc.

12. S. Joannes Chrysostomus hom. 54 al. 55. in Matthaeum n. 2. (T. 7.): *Super hanc petram aedificabo Ecclesiam meam, idest super fidei confessionem.* Et hom. 82. al. 83. in eumdem Matthaeum n. 3. (Ib.): *Super confessionem ejus* (Petri) *Ecclesiam ita fundavit et munivit*, etc. Rursus in cap. 1. epist. ad Galatas (Tom. 10.): *Itaque cum Petro dixisset,* Beatus es Simon Bariona, *promisissetque futurum, ut Ecclesia fundamenta super illius confessionem jaceret,* etc. Hinc homilia *De debitore decem millium talentorum* Petrum vocat (T. 3.) *firmamentum fidei, confessionis fundamentum,* et hom. contra ludos (T. 6.) *Petrum fundamentum fidei.*

13. Subjiciam auctorem sermonis 1. in Pentecosten inter Chrysostomi opera (T. 3.): *Super hanc petram. Non dixit super Petrum; neque enim super hominem, sed super fidem ejus* (Petri) *aedificavit.* Fidem autem Petri qui dicit, non excludit Petrum, sed id ponit, quod in Petro fundamenti rationem continet, nempe fidem ejus, seu fidem ab eo praedicatam, super quam Ecclesia aedificata vere fuit, cujusque gratia Petrus (T. 8.) *fidei petra, et rectae fidei fundamentam* appellatur ab alio auctore sermonis septimi de Martyrio SS. Apostolorum Petri et Pauli, qui in ejusdem Chrysostomi operibus legitur. Similes formulae apud alios frequenter occurrunt. S. Leo epist. 119. al. 92. ad Maximum Antiochenum c. 2. *catholicae fidei petram* S. Petrum vocat. Asterius Amasenus apud Lambecium *fidei petram ac basim Dei Ecclesiae.* (T. 5.) Auctor serm. 79. Appendicis Augustinianae *confessionis Christi crepidinem, immobilis fidei fundamentum. Petra* item *fidei* dicitur a Flavita

CP. a Zenone Imperatore, et ab aliis, quos recensere non vacat. Et hinc *fundamentum credentium* appellatur ab Euthymio in c. 16. Matth. et a Philippo Caelestini legato in Ephesina Synodo act. 3. *columna fidei:* quae omnia indicant, *petrae* vocabulo non aliud significari nisi S. Petri fidem.

14. S. Eucherius Episcopus Lugdunensis, seu alius quivis auctor homiliae in S. Petri natali: *Videamus itaque quid sit.* Et super hanc petram aedificabo Ecclesiam meam. *Super hanc petram, quam tu modo docuisti dicens,* Tu es Christus filius Dei vivi, *super hanc petram, et super hanc fidem aedificabo Ecclesiam meam.*

15. S. Cyrillus Alexandrinus lib. 4. *de Trinitate* hunc eundem locum exponens, *Petram,* inquit, *opinor, nihil aliud quam inconcussam et firmissimam discipuli fidem vocavit, in qua Ecclesia Christi ita fundata et firmata esset, ut non laberetur, et esset inexpugnabilis inferorum portis.*

16. Juvenalis Hierosolymorum Episcopus in Synodica ad presbyteros et archimandritas Palaestinae, *Cum summus,* ait, *et primus Apostolorum Petrus dixisset* (T. 4.): Tu es Christus filius Dei vivi; *Dominus intulit dicens*: Beatus es etc. Et ego dico tibi, quia tu es Petrus et super hanc petram etc., quae ad laudatam Petri professionem referens, subdit: *Super hanc confessionem roborata est Ecclesia Dei.*

17. Theodoretus epist. 77. ad Eulalium Persicae Armeniae Episcopum: *Dominus noster Apostolorum principem, cujus confessionem veluti basim quamdam et fundamentum Ecclesiae defixerat etc.* Iterum epist. 177. ad Joannem Oeconomum recitatis Petri verbis *Tu es Christus* etc. subjicit: *Audiamus et Christum Dominum confessionem hanc confirmantem*: Super hanc enim petram, *inquit,* aedificabo Ecclesiam meam.

18. S. Petrus Chrysologus serm. 154. de S. Stephano: *Petrus a petra nomen adeptus est, quia primus meruit Ecclesiam fidei firmitate fundare.* Si per fidem Petrus fundavit Ecclesiam, Petri fides Ecclesiae petra et fundamentum fuit.

19. S. Maximus Taurinensis in eamdem plane sententiam hom. 4. de Petro Apostolo: *Petra dicitur, eo quod primus in nationibus fidei fundamentum posuerit.*

20. Eusebius Gallicanus, seu alius quilibet auctor sermonis in Natali S. Petri apud Combefisium: *Ego dico tibi, quia tu es Petrus fide fortis, doctrina stabilis etc.* idque *petrae* nomine significari affirmat.

21. Anonymus relatus in Catena Nicetae super Matthaeum: *Petram fidei confessionem vocavit: cum autem super hanc aedificari nuntiatur, inde ostendit, multos jam futuros, qui in eum crederent.*

22. Stephanus Cameracenus apud laudatum Combefisium in die Sanctorum Petri et Pauli: *Tu, qui Petrus existens, petra fies fidei Verbi, et constituendae Ecclesiae fundamentum* etc. . . . . . *Hac basi superposita, reliqua etiam dogmata, puto, superstruentur.*

23. S. Isidorus Hispalensis lib. 7. Originum c. 9.: *Dixerat Petrus,* Tu es Christus filius Dei vivi. *Deinde ei Dominus: Super hanc Petram, quam confessus es, aedificabo Ecclesiam meam.*

24. S. Joannes Damascenus orat. de Transfiguratione laudans Petri confessionem ait num. 6.: *Haec est firma illa et immota fides, supra quam tamquam petram Ecclesia fundata est.* Et in sacris Parallelis ex veteri Graeco scriptore tit. 3. Christus ad Petrum sic loquens inducitur: *Super tuam instar petrae firmam fidem aedificabo Ecclesiam meam.*

25. Synodus Forojuliensis sub S. Paulino Aquilejensi: *Ecclesia super eam persistit petram, quam B. Petrus non carne, vel sanguine, sed Patre, qui in coelis est, revelante sibi confessus est, et illius fide regitur et gubernatur.*

26. Hanc interpretationem communiorem suo aevo testatur Jonas Aurelianensis lib. 3. *De Cultu imaginum: Multi namque,* ait, *et pene omnes petram, supra quam aedificatur Ecclesia, fidem intelligunt B. Petri, quae communis est sanctae totius Ecclesiae* etc.

27. Hincmarus Remensis in opusculo adversus Hincmarum Laudunensem c. 5.: *Tu es Petrus*, *et super hanc petram, idest rectae fidei, quam Patre tibi revelante confessus es, aedificabo Ecclesiam meam.*

28. Troslejanum Concilium can. 15. loquens de Ecclesia,

quae, inquit, *cum generaliter ab ipso suo capite super Petrum, idest, super confessionem Petri sit aedificata* etc.

29. Rupertus Tuitiensis Abbas lib. 3. in Matthaeum: *Super petram fidei, quam confessus est Petrus* etc.

30. S. Thomas Cantuariensis epist 97. libri primi: *Nonne in fide et doctrina Petri totius Ecclesiae structura consurgit?*

31. S. Bruno Astensis in Expositione capitis 33. Exodi: *Vocatur fides petra: unde cum Domino Petrus diceret:* Tu es Christus filius Dei vivi; *mox ejus fidem confirmans ait: Et Ego dico tibi, quia tu es Petrus, et super hanc petram, idest, super hanc fidem tuam, qua me dicis filium Dei vivi, aedificabo Ecclesiam meam.*

32. Caesarius Cisterciensis homilia *De Cathedra S. Petri: Super hanc petram, idest super fidei tuae firmitatem, a qua cognominaris, aedificabo Ecclesiam meam.*

33. Magister Menegaldus in opusculo contra Wolfelmum Coloniensem, quod Muratorius in Latinis Anecdotis edidit cap. 17. recitata confessione Petri, *Propterea,* inquit, tam *perspicacis fidei soliditas ab ipso Dei filio fundamentum Ecclesiae facta est, super quod totius aedificii structura consurget.*

34. Similiter inter Scholasticos S. Thomas 2. 2. q. 174. a. 6.: *Super hanc petram, scilicet confessionis tuae, aedificabo Ecclesiam meam:* quibus similia leguntur in supplemento q. 25. a. 1.

35. Neque Romani Pontifices ab hac interpretatione, quam aliis antiquorum Scriptorum testimoniis confirmare liceret, dissentiunt. S. Leo serm. 62. al. 60. c. 2. novae edit. col. 239. illam Petri confessionem, *Tu es Christus filius Dei vivi*, Deo revelante editam affirmat, *ut ad regimen totius Ecclesiae praeparatus, primum disceret quod doceret, et pro soliditate fidei, quam erat praedicaturus, audiret: Tu es Petrus* etc. In quem locum vide quae fusius adnotavimus in eadem editione tom. 1. col. 461. et 462. Item serm. 51. al. 94. c. 1.: *Tantum in hac fidei* (a Petro declaratae) *sublimitate complacuit, ut beatitudinis felicitate donatus, sacram inviolabilis petrae acciperet firmitatem, super quam fundata Ecclesia portis inferi et mortis legibus praevaleret.*

36. S. Gregorius lib. 4. epist. 38. ad Theodelindam reginam: *In vera fide persistite et vitam vestram in petra Ecclesiae, hoc est, in confessione B. Petri Apostolorum Principis solidate.*

37. Joannes VII. epist. 76. ad Petrum Comitem: *Super quam etiam solidam confessionis petram suam Dominus fabricavit Ecclesiam.*

38. Hadrianus I. in epistola, quae act. 2. Synodi VII. lecta et probata est, de Petro ait: *Iste tam praecelso praelatus honore, promeruit confiteri fidem, supra quam fundatur Ecclesia.* Iterum in epistola ad Episcopos Hispaniae Concilio Francofordiensi praefixa: *Super hanc, inquit* (Christus), *petram quam confessus es, et a qua vocabuli sortitus es dignitatem, super hanc soliditatem fidei aedificabo Ecclesiam meam.*

39. Nicolaus I. epist. 6. ad Photium: Christus *super soliditatem fidei suam sanctam dignatus est stabilire Ecclesiam secundum illius veridicam vocem dicentis: Amen dico tibi, Tu es Petrus* etc.

40. Stephanus VI. epist. 2. ad universos Episcopos: *Catholica Christi et Dei nostri Ecclesia fundata super firmam petram, Apostolicae videlicet petrae confessionem* etc.

41. Innocentius II. epistola ad Episcopos Senonensis Concilii, quae a S. Bernardo dicta creditur, et est epist. 194. inter illas ejusdem Sancti Bernardi: *Testante Apostolo, sicut unus Deus, ita una fides esse dignoscitur, in qua tamquam in immobili fundamento, praeter quod nemo potest aliud ponere, firmitas Ecclesiae catholicae inviolata consistit. Inde est quod B. Petrus Apostolorum Princeps pro eximia hujus fidei confessione a Domino ac Salvatore nostro audire meruit:* Tu es, *inquit,* Petrus et super hanc petram aedificabo Ecclesiam meam, *petram utique firmitatem fidei, et catholicae unitatis soliditatem manifeste designans.*

42. Urbanus III. in epistola ad Archiepiscopos, Episcopos, et Abbates: *Caelestis altitudo consilii . . . sacrosanctam Romanam ecclesiam . . . supra petram fidei soliditate fundavit, illud ei tribuens Apostolicae confessionis fortitudine firmamentum, ut* etc.

43. Sed quid plura commemoro? Concludam testimoniis Ecclesiae, quae in publicis Missarum precibus idipsum expresse docuit, et docet. In Sacramentario Gallicano (T. 1. Musei Ital. 297.), quod Mabillonius produxit in lucem, haec leguntur *ad contestationem* Missae in die cathedrae S. Petri: *Testis est haec divina B. Petri cathedra Episcopatus exposita, in qua fidei merito revelationis mysterium fidei Filium Dei confitendo praefatus Apostolus ordinatur, in cujus confessione est fundamentum Ecclesiae, nec adversus hanc petram portae inferi praevalent.* Eadem occurrunt in Missali Gothico, quod Ven. Cardinalis Thomasius edidit: ac praeterea in eodem Cathedrae festo praemittitur oratio, in qua habetur: *Fide praelatus est* (Petrus), *et per hanc Petri petram* (idest fidem) *basis Ecclesiae fixus est.* In Benedictionali, quod vulgavit Lambecius, die natali SS. Petri et Pauli (T. 2. Biblioth. Caesar. c. 5.) haec benedictio describitur, quae Gallicanae originis inserta legitur etiam in Sacramentarium Gregorianum editionis Menardi (T. 3. Oper. S. Greg.): *Benedicat vos omnipotens Deus, qui nos B. Petri saluberrima confessione in Ecclesiasticae fidei fundavit soliditate. Amen.* Similiter in collecta, quam apud Romanos vetustissimam cognoscimus ex Gregorianis antiquioribus Sacramentariis, a Pamelio atque Muratorio impressis, quaeque vel hoc tempore recitatur in Missa vigiliae eorundem Apostolorum, haec leguntur: *Praesta quaesumus omnipotens Deus, ut nullis nos permittas perturbationibus concuti, quos in Apostolicae confessionis petra solidasti.*

44. Itaque *petrae* nomine S. Petri confessionem ac fidem esse accipiendam tanta ac tam aperta Patrum, Pontificum, ac Ecclesiasticorum librorum traditio nos dubitare non sinit: unde id apud omnes catholicos constans et certum pronuntiare non dubitavit Joannes Ekius lib. 1. *De primatu Petri* contra Lutherum cap. 13. ubi huic explicanti Evangelicum testimonium de fide Petri, et affirmanti *supra fidem Petri aedificatam Ecclesiam,* reponit incunctanter: *Quis ei in hoc repugnat? quis negat? quis inficiatur? Ille prodat, nominet quem hujus dissensorem.*

II. In hanc petrae interpretationem quomodo Ecclesia super Petrum aedificata commode intelligatur. Aliae interpretationes conciliatae. Non singularis illa fides, qua S. Petrus Christum Dei Filium professus est, sed universa fides Christiana, quam in aedificanda Ecclesia praedicavit, petrae *nomine accipienda monstratur.*

45. Qui fidem non quamcumque, sed Petri confessione aut praedicatione propositam *Ecclesiae petram* intelligit; is, ut monuimus, non excludit Petrum, sed ipsum satis in ea fide et confessione Ecclesiae fundamentum agnoscit, quae sane *per hanc* fidei *petram basis Ecclesiae fixus est*, ut in Missali Gothico traditur, quique proinde non *petra et fundamentum* solummodo, sed *petra fidei* et *fidei fundamentum* appellatur a Patribus laudatis supra num. 12. et 13. *Ibi* nimirum *habes personam meam, ubi confessionem meam,* hic quoque dicere potest S. Petrus, uti alia occasione dixit apud Cassianum lib. 3. *De incarnatione* c. 12. Enimvero qua congrua ratione Evangelicus textus aliter exponi possit, non video. Qui enim fieri potuit, ut super Petrum aedificaretur Ecclesia? Non super ossa, nec super carnem quidem S. Petri aedificata intelligi potest; at super fidem ab eo praedicatam constructa optime intelligitur, cum S. Ambrosius et alius auctor sermonis editi inter Chrysostomi opera observarunt. Vide supra n. 7. et 13. Cum scilicet verum Ecclesiae fundamentum sit fides, ut tradit idem Ambrosius (Lib. 6. in Luc. n. 98.), quatenus Ecclesia ex fidelibus constans, per fidei praedicationem constructa est, ac sine ipsa homines nec sunt, nec esse possunt Ecclesiae membra; non alia profecto congrua ratione S. Petrus intelligi potest ipsius Ecclesiae petra et fundamentum nisi per fidem, quam dum praedicavit, Ecclesiastici aedificii fundamentum posuit. Ita Patrum testimonia, quibus S. Petrus, et testimonia, quibus ejus fides *petrae* nomine explicatur, nihil pugnant inter se, sed optime cohaerent, et in unam eamdemque catholicam doctrinam ac traditionem conspirant. Ex una enim parte Evangelicus textus de S. Petro proprie accipiendus statuitur; ex alia vero, qua congrua de eo ratione proprie intelligendus sit, commode exponitur: quod utrumque S. Gregorius Nazianzenus apte complectens scripsit (Orat. de moderat. serv. in disput.): *Petrus petra vocatur: atque Ecclesiae fundamenta fidei suae credita habet.*

46. Neque difficultatem afferant quidam Patres Evangelici textus verba *super hanc petram* explicantes de Christo principali petra et fundamento Ecclesiae, de quo Paulus ait (1. Cor. 3. v. 11.): *Fundamentum enim aliud nemo potest ponere praeter id, quod positum est, quod est Christus Jesus.* Etsi negari non potest, quin Christus sit vera et principalis petra et fundamentum Ecclesiae; cum tamen Evangelicus textus, de quo nunc agimus, expresse loquatur de Petro, eumque ob fidem Christi, quam professus est et praedicavit, *petrae* voce ibidem designatum traditio Patrum affirmet; in dubium vocari nequit, quin et ipse, qui ex *principali* illa *petra communionem et virtutis accepit et nominis* (verbis utor antiqui Scriptoris librorum (Lib. 2. c. 28.) *De vocatione omnium gentium*), ob eamdem fidem constitutus fuerit *petra*, supra quam Ecclesia constructa est. Cum porro exploratum sit, Christum esse petram, et fundamentum Ecclesiae per eam fidem, quam in aedificationem et fundamentum Ecclesiae ipse tradidit; ex alia autem parte constet, post Christi mortem et ascensionem praedicatione traditae a Christo fidei aedificatam fuisse Ecclesiam, quam idem Christus laudato Evangelico textu promiserat aedificandam super Petrum, seu super Christi fidem praedicandam a Petro (unde Cyprianus scripsit (ep. 69.): *Petrus super quem aedificanda fuerat Ecclesia*); non aliter Christus, seu fides Christi fuit petra et fundamentum Ecclesiae, nisi quatenus Petro praedicante Ecclesiae aedificandae fundamentum posita fuit. Ita haec interpretatio de Christo principali petra redit ad Petrum, quatenus Christi fides praedicata a Petro fuit illa petra, supra quam Ecclesia Christo instituente aedificata est, quamque cum Petrus in aedificationem Ecclesiae praedicavit, non aliud fundamentum posuit praeter illud, quod a Christo positum, erat ipse Christus annuntiatus praedicatione fidei. Verum quidem est in aedificationem Ecclesiae praedicatione fidei laborasse etiam alios Apostolos, ex quo ipsi etiam fundamentum Ecclesiae sunt juxta illa, *Superaedificati super fundamentum Apostolorum**) (Ephes. 2.), idest

*) Additur in textu Pauli *et Prophetarum*, qui scilicet fidem Christi venturi praenuntiarunt: unde tum in Apostolis, tum in Prophetis eadem Christi fides est fundamentum Ecclesiae.

supra Christi fidem, quam Apostoli praedicarunt. Quid vero sit illud peculiare ac proprium praedicationis S. Petri, ex quo praecipua et propria primatus ejus vis ac ratio deduci queat, laudatumque Evangelicum textum ad primatum ipsius personalem jure referri demonstretur, planum fiet ex dicendis num. 49.

47. Interim ex hactenus dictis facile intelliges, fidem Petri, quae Ecclesiae visibilis fundamentum est, haud esse fidem ejus internam et invisibilem, sed externam, uti diximus, professionem fidei, nec singularem quidem illam, qua idem Apostolus interrogatus a Christo, ipsum Dei vivi Filium confessus est, sed illam, qua totam Christi et fidei doctrinam in aedificanda Ecclesia praedicavit: neque enim per illam primam de Christi divinitate professionem Ecclesia aedificata fuit, sed deinde praedicatione fidei, qua post Spiritus Sancti adventum fides Christi posita est uti fundamentum Ecclesiae. Porro cum in ejusmodi aedificationem praedicavit Petrus Christi fidem; non unum illud de divinitate ejus dogma praedicavit, sed totam Christi doctrinam, quae in Christi fide continetur, et fidelibus necessaria est. Itaque haec tota, in qua Ecclesiae aedificatio assurgit, *petrae* nomine significata intelligi debet. Hinc sane plures sancti Patres laudati n. 13. et 14. *Fidei fundamentum, petram fidei, fidei columnam,* vel etiam *catholicae fidei petram* S. Petrum generatim appellant, quae formulae non unius articuli, sed universa fidei dogmata comprehendunt. Quod si aliquot antiqui specialem ejus fidei, qua Christum Dei Filium Petrus confessus est, mentionem fecerunt; id fecerunt, propterea quod contra eos haereticos agerent, qui Christi divinitatem impugnabant. Negari tamen nequit, quin haec particularis confessio ceteris dogmatibus, quae Christus tradidit, fundamentum Petro fuerit, ut omni obsequio crederet quaecumque de illo audivit, quem Patre revelante Dei Filium profitebatur. At sicut non ea una singularis fides praedicanda fuit in aedificationem Ecclesiae; ita non ea una fundamentum Ecclesiae habenda est. Quare Sanctus Leo, qui ea singulari confessione praeparatum quodammodo innuit Sanctum Petrum ad totius fidei praedicationem, ut nimirum de Christo *disceret quae doceret* (Serm. 62. al. 60. n. 2.); mox hanc totius fidei praedicationem, quae tota et integra est fides Christi,

Ecclesiae petram satis designans addidit: *Et pro soliditate fidei, quam ERAT PRAEDICATURUS, audivit: et super hanc petram* etc. In re explorata plura disserere opus non est.

III. Quatenus ex hac interpretatione laudati textus Evangelici unitas praesertim fidei omnium Christifidelium cum fide S. Petri, seu praedicata a Sancto Petro necessaria probetur. Eadem unitas fidei quatenus ab aliis Apostolis servata in fundandis Ecclesiis.

48. Evangelicum textum, *Tu es Petrus, et super hanc petram* etc. ad primatum praecipuae jurisdictionis S. Petro ex Christi institutione tributum pertinere vidimus cap. 5. Itaque haud satis est eumdem textum explicasse de Petri fide, ut hactenus fecimus; sed aliquid inde praecipui juris primatus proprium ipsi Petro ac fidei ejus asseratur necesse est. Cum porro praecipuum jus proprium primatus ad unitatem Ecclesiae vi coactiva compingendam et conservandam pertineat, ut ostendimus cap. 8. et 9.; ex laudato Evangelico textu jus aliquod praecipuum, quod ad eamdem Ecclesiae unitatem componendam et custodiendam apte referatur, eliciendum est. Ex duplici autem Ecclesiae unitate caritatis, seu communionis, et fidei, hunc textum, qui Sancti Petri fidem *petrae* vocabulo Ecclesiae fundamentum praefert, unitatem potissimum fidei totius Ecclesiae cum fide Sancti Petri necessariam evincere, obvia et literalis, ut ita dicam, interpretatio significat. Si enim Christus, cum primatum praecipui juris in unitatem Ecclesiae instituens, Sancto Petro dixit: *Tu es Petrus, et super hanc petram aedificabo Ecclesiam meam;* petrae nomine Petri fidem, seu professionem fidei tunc editam et postea praedicandam in aedificanda Ecclesia designavit; quid, amabo, est super hanc fidem a Petro praedicandam Ecclesiam aedificabo? Nihil aliud profecto, quam innuere Ecclesiam ipsam fidei a Petro praedicandae tamquam basi adhaerere debere, quod unitatem fidei omnino requirit. Cum igitur in eadem Petri fide tamquam in fundamento, quod Christus posuit, tota stare debeat Christi Ecclesia; nec alia sit, aut esse possit Ecclesia Christi, nisi quae super hanc petram, idest super hanc Petri praedicationem et fidem aedificata, eidem inhaeret; quicumque ad Ecclesiam Christi pertinere velit, huic petrae, seu fidei a Petro praedicatae debet inniti, adeout qui huic fidei nolit inhaerere nec unitatem

ejusdem fidei teneat, is neque in fundamento Ecclesiae, quod Christus constituit, nec in ipsa Ecclesia subsistat (Serm. de feria 3. palmar.). Quam in rem Beda de Petri fide et confessione sermonem faciens, quam esse dixit illam petram, supra quam Christus construxit Ecclesiam, *A cujus societate* (idest *unitate*) *confessionis*, inquit, *quisquis deviaverit, quamvis sibi magnus videatur, ad aedificium Ecclesiae non pertinet.* Et S. Leo in epistola 33. al. 29. num. 1. ad synodum Ephesinam: *Nimis a compage hujus aedificationis alienus est, qui beati Petri confessionem non capit.* Necessitatem ergo unitatis fidei servandae cum Petri fide hoc testimonio Evangelico atque institutione ipsius Christi cunctis fidelibus impositam liquet; ac idcirco vis coactiva unitatis fidei necessitatem imponens ex institutione Christi, primatus Petri praerogativam, ac jus praecipuum statuit, quod in memoratis Evangelii verbis contentum hoc paragrapho evolvendum proposuimus. Hinc Petri primatus peculiaris praerogativae *primatus fidei* jure vocatur ab Ambrosio (Ambros. lib. de Incar. c. 4. n. 32. Cass. lib. 3. de Incar. c. 12. Marc. ep. 73. inter Leoninas, al. post. ep. 57.), *fidei principatus* a Cassiano, et *principatus in episcopatu fidei* a Marciano Imperatore, quippe qui vim suam per fidem, seu professionem fidei a Sancto Petro praedicatae potissimum exerens, ad unitatem fidei custodiendam in Ecclesia praecipuo jure praeditus fuit.

49. Hoc autem praecipuum jus coactivum ad unitatem totius Ecclesiae si consideretur proprium primatus ex constitutis cap. 9. proprium item habendum est fidei Petri, qui solus inter Apostolos primatum obtinuit; ac propterea ad ceterorum Apostolorum fidem extendi non potest. Ne quid vero hac in re difficultatem faciat; quid inter Petri et Apostolorum fidem interfuerit, explicandum est. Quamvis Apostolorum omnium fides dici aliquomodo possit petra et fundamentum Ecclesiae (Ephes. 2.), quae *supra fundamentum Apostolorum* extructa traditur a Paulo; non tamen unitatis totius Ecclesiae petra et fundamentum est, cui totius Ecclesiae fides inniti debeat: haec enim primatus propria vis est, unique proinde S. Petro ejusque fidei competit. Quod si quis totius etiam Ecclesiae petram Apostolorum fidem esse contendat, quippe cui adhaerere oportet omnes catholicos;

non repugnabo, si modo Apostolorum praedicationi et fidei ea vis tribuatur, quatenus cum praedicatione et fide Petri unitatem tenuit; ita ut unitatem cum hac Petri fide atque praedicatione necessarium nihilum infirmet, sed potius statuat atque praesumat. Apostolorum scilicet praedicatio et fides petra vere ac proprie fuit earum particularium Ecclesiarum, quae ipsorum praedicatione constructae, super eam petram aedificatae fuerunt; non autem proprie fuit petra totius Ecclesiae catholicae, quae bono unitatis super unam Petri fidem Christo instituente aedificata fuit. Hinc Sanctus Cyprianus epist. 73. scripsit: *Ecclesia est una, et super unum, qui claves accepit, Domini voce fundata.* Et in libro *De unitate Ecclesiae* unitatis bonum proponens, ejus causa *super illum unum* (inquit de Sancto Petro) *Dominus aedificat Ecclesiam suam.* Quibus similia apud alios Patres invenies. Si ergo *unus Petrus*, idest una Petri fides universalis Ecclesiae petra et fundamentum posita fuit a Christo; nec aliud fundamentum quispiam potest eidem Ecclesiae ponere, nisi quod ab eodem positum fuit; ipsae particulares Ecclesiae ab Apostolis extructae ad catholicam Christi Ecclesiam aliter pertinere non poterant, nisi super Petri fidem aedificatae, ipsius unitatem tenerent; ac propterea Apostoli, cum illas construxerunt praedicando fidem, non aliam fidem potuerunt ponere fundamentum nisi eam, quae praedicabatur a Petro, vel una esset cum Petri fide, ut super hanc fidem illae aedificatae dici possent, et eatenus ad Christi Ecclesiam *super unum* aedificatam spectarent. Hinc ipsa etiam Apostolorum fides, quae sane fuit fundamentum Ecclesiae, non aliter fuit Ecclesiae fundamentum, nisi quia fuit una cum fide Petri, et sic ipsi quodammodo inhaerebat, cui tota Ecclesia, ac totius Ecclesiae fides Christo instituente debet incumbere. Hoc Christi institutum non ea spectat, ut per se se in suspicionem adducatur aliorum Apostolorum fides, sed ut intelligamus *) Ec-

---

*) Sicut Ecclesiae et unitatis bonum efflagitabat, ut centrum unitatis communionis catholicae, cum quo omnes catholici communionem servarent, esset in Petro ac in ejus sede, quam idcirco adversarii *centrum catholicae unitatis* fatentur (Vid. infr. c. 14. §. 1.); ita etiam postulabat, ut centrum unitatis fidei catholicae, cum quo omnes unitatem ejusdem fidei custodirent, in Petri praedicatione ac fide ab eodem deposita in sua sede collocaretur; ipsique Apostoli in

clesiae et unitatis bonum id postulasse, ut non alia haberetur fides Ecclesiae, nisi quae in unum cohaereret cum fide Petri, quam unam ejusdem unitatis bono totius Ecclesiae petram Christus ponendam instituit.

50. Hanc forte unitatem suae fidei cum fide Petri ut Paulus Apostolus probaret, (Gal. 1. v. 18.) Hierosolymam ascendit *videre Petrum* cum ipso aliquid collaturus (ἱστορῆσαι enim in Graeco textu est Latine videre *percontandi, seu conferendi aliquid gratia*, ut Erasmus et Heinsius a Calmeto laudati observarunt); et in hunc finem apud eumdem diebus quindecim stetit. Quod cum idem Apostolus adhibeat veluti argumentum rectae suae praedicationis, quemadmodum *) Bossuetus animadvertit; satis innuit, praedicatum abs se Evangelium se cum eo

---

futurorum temporum exemplum ac normam, dum ecclesias fundarent, eas fundantes in fide, quae una esset cum fide Petri, de hac unitate fidei cum hoc centro ab omnibus tenenda easdem instruerent. Quam in sententiam de Apostolis praedicatione fidei ecclesias aedificantibus affirmavit Petrus de Marca in opusculo *De discrimine clericorum et laicorum* n. 13. *Tenebantur Apostoli fundare ecclesias in unitate, cujus caput cum esset Petrus, illius communioni eas subjicere tenebantur.* Haec de unitate communionis. De fidei autem unitate addit n. 21. *Porro unitatem ab omnibus Apostolis servandam in illa una cathedra* (cathedrae nomen ad fidei doctrinam refertur) *ne si ab ejus unitate recedentes in ecclesiis aedificandis aliam cathedram constituerent, schismatici et peccatores haberentur. Nullum erat periculum, ne scissa unitate Ecclesiae, Apostoli proprias sibi ecclesias defenderent, sejunctas a communione Petri. Sed regiminis semel constituti forma exposcebat, ut sciremus Apostolos quoque ipsos huic regulae a Christo praescriptae subditos fuisse.* Praeiverat Petro de Marca alius Gallus, laudatus a Tournely, Cardinalis Perronius in responsione ad Regem Angliae scribens c. 56. *Hanc unitatem in Ecclesia servandam cum decrevisset Christus, principium ejus et radicem in Petro constituit. Cum autem ad stabiliendum hoc unitatis Ecclesiasticae caput eximia quadam auctoritate opus esset, quae valeret schismata compescere, aut avertere ab Ecclesia; praeter auctoritatem Apostolatui essentialem facta est personae Petri, quam huic muneri obeundo destinavit Christus, singularis dignitatis et potestatis accessio, ut nimirum omnes fideles, atque ipsos Apostolos in officio suo contineret, ac prohiberet, ne quis Ecclesiae scinderet unitatem; non quidem quasi hac disciplina egerent Apostoli, quibus singulis speciatim in orbis Christiani administratione Deus adfuturus erat; sed ut Ecclesiae formam aliquam proponeret, qua res essent post mortem suam componendae.* Hoc unitatis quidem bonum Petro primati prae ceteris Apostolis commissum respiciens S. Hieronymus lib. 1. contra Jovinianum ait: *Licet super omnes Apostolos ex aequo Ecclesiae fortitudo solidetur; tamen propterea inter duodecim unus eligitur, ut capite constituto* (idest constituto hoc capite et centro unitatis, praedito potestate ac vi coactiva ad unitatem custodiendam) *schismatis tollatur occasio.*

*) Vide Bossueti Meditationes in Evangelium, ubi agit de sermone Christi tempore ultimae coenae num. 70.

contulisse, non quod ipse de eo quicquam ambigeret, sed ut hac collatione et unitate cum Petri praedicatione et fide aliis, qui dubitarent, ipsum omnino certum demonstraret. *S. Jacobus Hierosolymis erat* (addit Bossuetus) *et S. Paulus eo non ascendit, ut Jacobum videret, sed ut viderem, inquit, Petrum: cum eo fuit diebus quindecim, et hoc testimonio suam praedicationem confirmavit. Id autem ostendit, quod cum post annos quatuordecim inspirante Spiritu Sancto Hierosolymam iterum perrexit, ut cum Apostolis conferret Evangelium, quod Gentilibus praedicabat; S. Petrum potissimum eo consilio invisit, ne in vacuum curreret, aut cucurrisset.* Quibus concinens S. Thomas Cantuariensis, *Doctor Gentium*, (lib. 1. epist. 97.) inquit, *qui gloriatur, se non ab homine, nec per hominem Evangelium didicisse, sed instructum a Christo, ascendit Hierosolymam, cum ecclesiarum Principe de fide contulit, ne forte in vacuum curreret, vel cucurrisset:* vacua nimirum esse, aut videri poterat praedicatio fidei, quae cum Petri praedicatione ac fide Ecclesiae fundamento una esse, atque cohaerere non probaretur. Idipsum etiam Tertullianus subindicat in libro *de Praescript.* c. 23. ubi affirmat S. Paulum *ascendisse Hierosolymam cognoscendi Petri gratia, ex officio et jure scilicet ejusdem fidei et praedicationis,* quae unitatis probandae consilium satis declarant. Hanc fortassis ob unitatem fidei, in quam ipsorum Apostolorum praedicatio in novis ecclesiis toto mundo erigendis conspirabat, de Romanae ecclesiae fide a S. Petro ibidem praedicata scriptum a Paulo fuit: (Rom. 1. v. 8.) *Fides vestra annuntiatur in universo mundo.* Neque enim alia ratione Romanorum fides videtur fuisse annuntiata in omnibus mundi ecclesiis, nisi quia ab Apostolis eorumque discipulis in ecclesiarum constructione praedicantibus fidem, quae una erat cum fide, quam Petrus Romae praedicaverat, de hac unitate ac de ipsius unitatis necessitate omnes moniti fuerant, ut animadverterent, non aliam futuram fidem verae Christi Ecclesiae, nisi quae cum Petri fide Romanis tradita *) conveniret. Hinc quidem profluxisse

*) Hanc unitatis et concordiae in fide vim ipse Quesnellus detexit in laudatis Apostoli verbis, in quae propterea notatum voluit in suis ad Novum Testamentum observationibus: *Fides ecclesiae Romanae jam inde ab initio Ecclesiae*

existimo, antiquissimam illam traditionem, cujus testis est vetustissimus Pater S. Irenaeus, (l. 3. advers. haer. c. 3.) necesse esse scilicet omnes undique fideles et ecclesias convenire cum fide ecclesiae Romanae: de quo plura capite sequenti §. 1. Id ex eo potissimum pendet, quia Petri fides Romae praedicata, et ad successores transmissa, Ecclesiae petra et fundamentum est, cui omnes, qui volunt esse in Christi Ecclesia, inhaereant oportet, ut hactenus probasse mihi videor. Ex his autem omnibus palam consequitur, Evangelicum testimonium *Tu es Petrus* etc. unius Petri fidem *petrae* nomine ita designare, ut cum hac fide totius Ecclesiae unitatem efflagitet, sicque *primatum, et principatum fidei* in eo statuat, cujus peculiare jus ad unitatem potissimum fidei exigendam porrigatur.

IV. Eadem fidei unitas cum fide Romanorum Pontificum successorum S. Petri eodem primatus jure necessaria ostenditur. Pauca adduntur de clavium potestate, quae eodem textu Evangelico promissa S. Petro, aequali jure in successores ejus transivit.

51. Cum primatus propria vis sit, quae (supra c. 8. et 9.) ad unitatem totius Ecclesiae praecipuo jure continendam protenditur; vis utique coactiva unitatis potissimum fidei cum fide S. Petri, quam ex Evangelico textu hactenus explicato constituimus, primatus Petri propria habenda est. Quod autem fuit proprium primatus S. Petri, non in solo Petro sistere, sed in successores ejus Romanos Pontifices transire pariter debuit, in quos eumdem primatum eodem cum jure ac vi in Ecclesiae bonum transisse certum est. Igitur vis coactiva unitatis fidei totius Ecclesiae cum fide Romanorum Pontificum aeque admittenda est, ac illa, quae in Petro fuit. Enimvero cum haec vis a Christo fuerit primatui adnexa, ut unitati prospiceret; unitati autem Ecclesiae non in illo initio tantum, quamdiu vixit Petrus, sed semper usque ad saeculi finem prospiciendum fuerit; eadem vis non minus Petri, quam successorum ejus primatui a Christo tributa dicenda est. Sicuti porro fides S. Petri, quae totius Ec-

---

usque ad hoc tempus in mundo universo celebratur. Consolatio est catholicis antiquis et novis videre se IN EADEM DOCTRINA JUNCTOS ILLI ECCLESIAE.

clesiae unitatem divina institutione exigebat, ea fides fuit, quam Petrus sua praedicatione Ecclesiae proposuit; ita et ea fides, quam eadem Petri auctoritate proponunt Romani Pontifices, eamdem fidei unitatem divino pariter jure efflagitat, adeo ut non sola fides a Petro proposita et praedicata, sed illa etiam, quam proponunt et praedicant ejus successores, habenda sit illa *petra*, cui unitatis bono tota Ecclesia Christo instituente debet incumbere et inhaerere. Secus nihil erit praecipui juris, quod in unitatem Ecclesiae ac in primatus rationem Petri simul et successorum ejus proprium ex laudato Evangelico textu congrua interpretatione eliciatur, ut consideranti patebit.

52. Traditionem quidem si consulamus, eamdem unitatis fidei necessitatem cum S. Petri ac Romanae sedis, seu Romanorum Pontificum Petri successorum fide perpetuo agnovit, ut constabit ex dicendis capite sequenti. Certe iidem Petri successores eadem ratione, qua S. Petrus, Ecclesiae *petra* a Sanctis Patribus dicti inveniuntur. S. Augustinus in Psalmo contra partem Donati memoratis Romanae sedis Pontificibus, qui S. Petro successerunt, addidit: *Ipsa est petra, quam non vincunt superbae inferorum portae.* S. Leo serm. 5. al. 4. in Anniversario assumtionis suae c. 4. *Soliditas enim illa, quam de petra Christo etiam ipse* (Petrus) *petra factus accepit, in suos quoque se transfudit heredes:* et ante ipsum Bonifacius I. ep. 4. ad Rufum Thessalonicensem n. 1. *Quam* (Romanam sedem) *constat dignatione petrae spiritalis elatam.* Mitto alia ejusdem generis plura: quae respiciens Bossuetus in sermone ad Comitia Cleri Gallicani an. 1681. id tamquam certum ex fide prodidit, S. Petrum *in suis successoribus semper esse* petram, seu *fundamentum fidelium;* eademque Comitia in litteris anni sequentis 1682. ad universos ecclesiae Gallicanae Praesules tunc viventem summum Pontificem *Ecclesiae petram* appellant. Eadem porro significatione hoc *petrae* nomen accipiendum est in Petri successoribus ac in Petro, ita ut fidem ab ipsis praedicatam ac propositam indicet. Quod si consideres semper creditum fuisse, Romanos Pontifices, cum fidei doctrinam proponunt, non aliam proponere, nisi quam a S. Petro traditam et non interrupta Antistitum successione in eadem Petri sede incorrupte servatam sem-

per docuit*) traditio, immo et (Vid. textus inf. c. 15.) adversarii ipsi confessi sunt; multo apertius intelligetur eorumdem Pontificum fidem, quam docent, habendam esse fidem ipsius S. Petri, quem sane *semper in successoribus loquentem*, ut (Serm. ad Comit.) Bossuetus monuit, agnovit (Vid. infr. c. 13. n. 72.) antiquitas; ac propterea aeque ac Petri fidem vere esse illam petram, cui tamquam fundamento ex divina institutione totam Ecclesiam in unitate adhaerere necesse est, ut ex textu Evangelico antea explicato deduximus: qui cum ad primatum S. Petri pertineat, eadem ratione, qua ad Petri, ad ejus successorum ejusdem primatus heredum fidem in idem unitatis bonum porrigitur. Hinc quidem laudatus Bossuetus lib. 10. al. 15. Defensionis declar. Cler. Gallic. c. 1. ubi praesens Evangelicum testimonium exponit, ingenue ex eodem fateri coactus fuit, *quoties successores Petri communem ecclesiarum fidem ex communi traditione pro officio promerent, eorum decretum, praedicationem, fidem fore Ecclesiae fundamentum*, seu illam petram fidei, cui in bonum *unitatis*, ut idem ait, *maxime in fide* tota adhaerere debet Ecclesia. Confer integrum textum afferendum c. 14. n. 19. et de conditione *quoties communem ecclesiarum fidem ex communi traditione promerent*, vide adnotanda ibidem num. 26.

53. Reliqua essent sequentia Evangelici textus verba: *Et tibi dabo claves regni caelorum, et quaecumque ligaveris super terram*, etc. Quae non minus quam praecedentia ad primatum relata, aliquod peculiare jus primatus proprium et S. Petri ac successorum ejus personale debent continere. Clavium nomen

*) Haec Romanorum Pontificum peculiaris laus a Vincentio Lirinensi in Commonitorio n. 6. asseritur, ut traditam a majoribus doctrinam tenuerint, atque defenderint. S. Augustinus lib. 1. in Jul. n. 13. affirmat, Innocentium non aliud Africanis *respondere potuisse nisi quod antiquitus Apostolica sedes et Romana cum ceteris tenet perseveranter ecclesiis*. Et similiter Zosimus, cum in Caelestium tulit sententiam, illud attendisse ab eodem Augustino traditur in lib. de pecc. orig. c. 8. *Quid de illo sentiret praedicanda in Domino Romanorum fides*, ea scilicet quam Romanis a Petro traditam S. Paulus laudat ad Rom. 1. v. 8. Hinc *fidem Apostolico ore laudatam* se consulere affirmavit S. Hieronymus, cum Damasum in quaestione de hypostasibus consuluit, quippe certum ipsi erat, non aliam fidem a Romanis Pontificibus pronuntiari, qui non minus *Petri cathedram*, quam *fidem tenent*, ut olim fassus fuerat ipse Pelagius in libello fidei. Vide quae pluribus ex traditione addentur capite sequenti, ac praesertim, quae adnotabuntur cap. 14. n. 27.

potestatem, seu jurisdictionem Ecclesiasticam significat. Haec clavium potestas non uni S. Petro, sed aliis etiam Apostolis a Christo communicata fuit iis verbis Matth. 18. *Amen dico vobis, Quaecumque alligaveritis super terram, erunt ligata et in caelo; et quaecumque solveritis super terram, erunt soluta et in caelo.* Num idcirco Apostoli potestate pares S. Petro dicendi sunt? Qui primatum jurisdictionis, et non meri ordinis super ipsos Apostolos S. Petro asserunt divino jure concessum, ut vel adversarii cum omnibus catholicis asserunt; ii jurisdictionem primatus propriam agnoscunt, quae aliis Apostolis communis non fuit: unde iidem adversarii fatentur Apostolos Petro aequales fuisse in omnibus *excepto primatu,* idest excepta jurisdictione propria primatus, quae cum inter Apostolos *omnimodam aequalitatem* excludit, tum vero necessariam adstruit illorum *subordinationem et subjectionem ad S. Petrum in potestate suprema, et regimine universalis Ecclesiae,* ut liquet ex constitutis cap. 3. ubi propositionem contrariam a sede Apostolica Gallis Episcopis approbantibus damnatam expendimus. Jurisdictio autem primatus propria, cui et Apostoli suberant,*) unitatem totius Ecclesiae spectans, id potissimum et primario exigebat, ut Apostoli possent quidem omnia, quae poterat S. Petrus, sed salva semper cum eo unitate communionis et fidei, cujus ipse centrum fuerat a Christo constitutus, idque ita ut non solum ipsi in futurorum temporum normam utramque unitatem praeferrent et custodirent cum eodem S. Petro, verum etiam ecclesias toto orbe aedificandas de eadem unitate cum Petro et successoribus ejus servanda instruerent. Vide quae in hanc rem de unitate potissimum fidei animadvertimus num. 49. et in subjecta adnotatione. Verba igitur Evangelici textus: *Et tibi dabo claves* etc. hanc jurisdictionem primatus propriam includunt, quae necessaria Petro erat.

---

*) Hac de causa iidem Galli primatus jurisdictionem cum unitatis necessitate jungentes, ita illam explicant cum Habert part. 2. de Hierarchia Ecclesiastica c. 5. §. 5. quaest. 2. *Ut servetur Ecclesiae unitas et primatus summi Pontificis, satis est, quod Christus Apostolos et eorum successores* (Episcopos) *instituerit cum subordinatione, illos ad Petrum, istos ad Summum Pontificem Petri successorem.* Et post pauca: *Potestas clavium data est Ecclesiae, hoc est Pontifici et Episcopis, et his quidem cum subordinatione ad Pontificem Petri successorem.*

ut omnes non solum ad communionis, sed praesertim ad fidei ejusdem unitatem cogeret. Hinc jure Beda in eadem Matthaei verba scripsit: *Ideo B. Petrus, qui Christum vera fide confessus, vero est amore sequutus, specialiter claves regni caelorum, et principatum judiciariae potestatis accepit, ut omnes per orbem credentes intelligant, quia quicumque AB UNITATE FIDEI, VEL SOCIETATE ILLIUS quolibet modo semetipsos segregant, tales nec vinculis peccatorum absolvi, nec januam possint regni caelestis ingredi.* Quidquid autem jure primatus verum est de Petro, de successoribus pariter ejus dicendum est, qui eodem primatus jure in unitatis bonum potiuntur.

§. II.

Confirmatur eadem necessitas unitatis fidei ex illis Lucae 22. *v.* 32. Simon, Simon, ecce satanas expetivit vos, ut cribraret sicut triticum. Ego autem rogavi pro te, ut non deficiat fides tua, et tu aliquando conversus confirma fratres tuos.

54. Cum *fratres*, quos confirmari Christus jussit, fuerint praesertim Apostoli; ille autem, cui mandavit, ut eos confirmaret, Petrus fuerit; hic locus confirmandi officium et curam tradens, per se se non Apostolis communis, sed Petri proprius agnoscitur. Id etiam plane demonstrat contextus. Sermo Christi primum erat ad omnes, et de tentatione ac periculo omnium: *Ecce satanas expetivit vos, ut cribraret sicut triticum.* Dein huic tentationi, ac periculo omnium ut Christus prospiceret; non cum omnibus amplius loquitur, sed ad unum Petrum sermonem dirigens, *Ego autem,* inquit, *rogavi pro te* etc. *Et tu aliquando conversus confirma fratres tuos*: ex qua repentina mutatione, seu directione sermonis constat, in periculo omnium etiam Apostolorum Petro praecipue id curae dedisse, ut illos a daemone cribrandos seu tentandos confirmaret. Negari quidem nequit, quin et alios Apostolos praeceptum hujusmodi aliunde afficeret, cum et ipsi tentatos a daemone confirmare deberent: unde de cujuslibet etiam Praelati officio id testimonium nonnunquam accipitur. Sed aliud est quod proprie et per se vi verborum atque circumstantiarum cuipiam mandatur; aliud vero quod aliunde ob rationis similitudinem ad alios transfertur. Etsi confirmandi munus erga suos cujusque subditos et oves Praelatos omnes ad-

stringat; id tamen officium erga omnes oves, et Praelatos, immo et Apostolos ipsos, sicut non convenit nisi illi, qui omnibus et ovibus, et Praelatis, et Apostolis praefectus sit; ita non nisi Petro conveniebat, qui jure primatus omnibus praeerat; ac proinde ad hunc unum Christus ejusmodi sermonem convertit. Hinc etiam cum hic locus praelationis officium Petro committat, et praelationis quidem in omnes Christi discipulos et in Apostolos, quod primatus est proprium; jam hunc textum ad primatum statuendum pertinere dubitari non potest: ac propterea hocce Evangelicum testimonium ad primatus jura statuenda Patres aeque et simul etiam afferunt et inculcant, ac illud antecedenti paragrapho memoratum de petra, supra quam Ecclesia aedificata est.

55. Unitatem vero fidei quatenus hic quoque textus respiciat, ejus explicatio ostendet. Primo Christus cum omnibus loquens, omnium periculum ac tentationem exposuit, uti monuimus. Hoc autem periculum, ac tentationem omnium fuisse circa fidem ex eo colligitur, quod in ejus tentationis periculique remedium se pro fide Petri rogasse Christus testatur: praeter propositum enim fuisset rogare pro fide, nisi de fidei periculis ac tentationibus ageretur. Hinc etiam quod Petro praecipitur, ut in hisce tentationibus atque periculis a daemone injectis fratres confirmet; id officii ad fidem item referri indicatur, Petroque praeceptum fuisse intelligitur, ut fratres, si quae tentatio aut dissensio circa fidem irrepat, confirmet in fide, ne aliorsum distrahantur; quod fidei unitatem in fratribus ac in tota Ecclesia tuendam Petro ut primati concreditam atque commissam declarat. Si vero unitas fidei a Petro vindicanda et custodienda ratione primatus non sine coactivo jure commissa dici debet ex cap. 9. proculdubio vis cogendi ad hanc fidei unitatem Petro tributa dicenda est: adeo ut, quando ipse huic officio satisfacturus in insurgentibus dissensionibus circa fidem, quaenam sit vera fides edocens, fratres confirmare studeat in fide; ipsi in eamdem fidem et unitatem fidei eodem Christi praecepto adigantur. Frustra enim praeceptum fuisset Petro, ut ex officio primatus fratres confirmaret in fide, nisi ipsi ad hanc unitatem fidei eodem praecepto obligarentur.

56. Nunc istud Evangelicum testimonium cum praecedenti. *Tu es Petrus* etc. conferre placet, ut quam praeclare in unitatis scopum conspirent et congruant, palam fiat. In primo testimonio Christus Petro primatum promittens, fidem ipsius petram futuram receperat, in qua totius Ecclesiae fides et unitas fidei tute consisteret; et ita tute consisteret, ut portae inferi adversus ipsam petram et fidem non praevalerent, et sic non praevalerent adversus Ecclesiam, quae tali fundamento incumbit: si enim praevalere possent adversus fundamentum, possent etiam praevalere adversus Ecclesiam, quae ei fundamento et adhaeret et debet adhaerere, ut superiori paragrapho probavimus. Cum porro tempus accederet, quo promissa aedificatio Ecclesiae supra Petri fidem praedicatione Evangelii facienda erat; ut hanc ejus fidem tanto fundamento et unitati conservandae destinatam tutissime praeparatam ostenderet; se orasse ait, ne illa deficeret, et ita juxta antecedentem promissionem adversus ipsam portae inferi non praevalerent; ipsique Apostolo fidei unitatem ex primatus officio expressius committens, praecepit, ut fratres confirmans in periculis ac tentationibus fidei, eos in ejusdem fidei unitate contineret. Quod quidem officium Petro propterea impositum fuit a Christo, quia Ecclesiae et fidei petra erat futurus, ut Theophylactus observavit (in c. 22. Lucae). Sic enim Christum cum Petro inducit loquentem: *Quia te habeo ut principem discipulorum, postquam negato me fleveris, confirma ceteros: sic enim te decet, qui post me Ecclesiae petra es, et fundamentum.* Immo Bossuetus in prima pastorali epistola *de promissis Christi satis Ecclesiae* id officium non solum Petro ut petrae, sed in unitatis etiam bonum fuisse commissum fatetur a Christo, cum textu laudato Petri cathedram erexit, *in qua sola, ut utamur SS. Patrum formulis, unitas ab omnibus servata est; cui si adhaereamus firmiter, de Christi promissis tuti erimus ...... Ipsi enim id curae datum, ut fratres confirmet, ac idcirco evadat petra, supra quam immortale aedificium erat erigendum.* Idipsum fusius explicat in *Meditationibus* super Evangelium die 70., ubi duo memorata Evangelica testimonia maxime cohaerere demonstrat. Commemorata enim Christi oratione pro fide Petri, ne deficeret, nec non efficacia orationis Christi ex illis

ejus verbis ad Patrem Jo. 11. vers. 42. *Sciebam quod semper me audis*, addit: *Quis dubitare potest, quin illius orationis vi S. Petrus obtinuerit fidem constantem, invincibilem, inconcussam, et ita copiosam, ut sufficeret ad confirmandos non tantum fideles, sed etiam suos fratres Apostolos et pastores gregis impediendo, ne cribrentur a Satana, quae verba mirifice referuntur ad illa, quibus Christus dixerat:* Tu es Petrus etc. *Ego Simonis nomen mutavi in nomen Petri ob significandam soliditatem, quam tibi volo communicare non modo pro te, verum etiam pro tota mea Ecclesia, quia super hanc petram volo illam aedificare. Volo in te collocare modo eminenti et peculiari praedicationem fidei, quae erit ejus fundamentum:* Et portae inferi non praevalebunt adversus eam; *idest illa firma consistet adversus omnes satanae conatus adeo ut concuti non possit: quod quid est aliud, nisi id quod Christus repetit,* Satanas expetivit vos, ut cribraret sicut triticum; Ego autem, Petre, rogavi pro te: tua fides non deficiet, et tu confirma fratres tuos.

57. Ita porro fides Petri, quae Ecclesiae petra et fundamentum futura erat, oratione et promissis Christi stabilis effecta, ceteros pariter, qui ei adhaerescerent, et inniterentur, satis tutos effecit. Hinc Christus pro Petri fide orans, pro ceterorum omnium et pro Ecclesiae ipsius fide, quae in ea petra ac fundamento subsistit, orasse intelligitur; unde Auctor quaestionum ex Novo Testamento quaest. 75. non alia de causa affirmavit, Christum orantem pro Petro orasse pro omnibus (Append. tom. 3. Aug. col. 1058. a.), nisi quia *manifestum est in Petro omnes contineri: semper enim in praeposito populus aut corripitur, aut laudatur.* Et apertius S. Leo (Serm. 4. al. 3. n. 3.): *Commune erat omnibus Apostolis periculum de tentatione formidinis, et divinae protectionis auxilio pariter indigebant, quoniam diabolus omnes exagitare, omnes cupiebat elidere: et tamen specialis a Domino Petri cura suscipitur, et pro fide Petri proprie supplicatur, tamquam aliorum status certior sit futurus, si mens principis victa non fuerit. In Petro ergo omnium fortitudo munitur, et divinae gratiae ita ordinatur auxilium, ut firmitas, quae per Christum Petro tribuitur, per*

Petrum Apostolis conferatur. Praeclare etiam Bossuetus in laudatis Meditationibus die 70. *Quoniam* (Christus) *in cohibenda suorum Apostolorum ambitione ita erat loquutus, ut ab iis, qui ejus verba non satis ponderassent, credi potuerit, nullum primatum fuisse relictum, quin et diminutum fuisse illum, quem Petro tradiderat; hoc loco perinde affatur, ut oppositum palam demonstret.* Satanas, *inquit,* expetivit vos, ut cribraret omnes, Ego autem, Petre, rogavi pro te, *pro te in particulari, pro te distincte; non quod alios neglexerit, sed, ut Patres exponunt, quod firmato capite impedire voluit, ne membra nutarent. Ait igitur,* rogavi pro te, *non vero rogavi pro vobis.* Quapropter qui hunc locum Evangelicum de oratione Christi pro Petro a Petro ad ceteros Apostolos transferunt, ac si non specialiter pro Petri fide Christus oraverit, sed aequae pro fide ceterorum, perperam transferunt; id contra litteralem sententiam est. Quid enim Christus de omnibus initio loquutus cum de omnium periculo seu tentatione praemonuit, non se orasse dixit pro omnibus, ne eorum fides deficeret; sed sermonem de omnibus inchoatum veluti abrumpens, et ad unum Petrum convertens, se pro ipso orasse affirmavit; si non specialiter et proprie orasset pro ejus fide? Sequentia multo magis repugnant interpretantibus hunc locum proprie de Christi oratione pro fide omnium. Si enim aeque pro ceterorum omnium fide specialiter orasset Christus ac pro fide Petri; confirmata aeque fuisset ipsa oratione omnium et singulorum fides, nihilque fuisset causae, cur istorum fides speciali fidei Petri confirmanda committeretur. Numquam sane futurum erat, ut in fide deficerent Apostoli, qui si non hac speciali oratione Christi, certe Spiritus Sancti adventu confirmandi erant, ut ne Petri confirmatione indigerent. At cum Christus hoc loco, in quo non de Apostolorum tantum, sed de Episcoporum omnium, qui Apostolis debebant succedere, et de omnium Christianorum confirmatione agitur, Petri primatum institueret, et in hoc primatu instituendo totius Ecclesiae fidei et unitati vellet providere; docere ipsam Ecclesiam voluit, quid officii et juris bono unitatis eidem Petro ejusque fidei specialiter traderet. Et sicut bono unitatis Petri fidem se positurum spoponderat tamquam firmam petram, cui omnes in unitate ejusdem

fidei adhaererent; ita affirmat hoc loco *specialem* hujus fidei *curam* se *suscepisse* et pro ea *proprie supplicasse* (Leonis verba repeto), ut in ea omnes, qui illi adhaerescerent, confirmatum iri pernoscerent.

58. Porro cum hic quoque textus Evangelicus ad Petri primatum ex constitutis pertineat; vis ejus unitatem fidei exigens, in Petro desiisse dici nequit, ut nonnulli perperam censuere, sed ad successores ejus Romanos Pontifices vis omnino eadem transivit, in quos idem primatus cum eadem vi praesertim in unitatis bonum indiminute traducta est. Equidem nihil erat, quod sub Petro timeretur praesertim ab Apostolis, quos in fide confirmatos animadvertimus. At declaratum fuit hoc loco, quid a Petro et Petri successoribus praestandum esset Apostolorum successoribus ceterisque Christianis in periculis fidei, ut fidei unitas servaretur. Egregie admodum Bossuetus in laudatis Meditationibus die 72. *Debebat semper in Ecclesia adesse Petrus, qui suos fratres confirmaret in fide. Id remedium erat opportunum, ut sententiarum unitas servaretur, quam salvator omnium maxime expetebat; et haec auctoritas tanto magis erat necessaria sub Apostolorum successoribus, quanto horum fides minus erat firma quam illa ipsorum Apostolorum;* hancque auctoritatem in Romanos Pontifices Petri successores transfusam declarat. Hinc quidem Romanis Antistibus Evangelicum hunc textum aptarunt antiqui, perinde ac si ipsis dictum fuerit a Christo, quod Petro dictum fuit*), *confirma fratres tuos;* et aptarunt etiam in dissensionibus et periculis fidei, de quibus eumdem textum praecipue accipiendum ostendimus. Idem ergo officium confirmandi in fide, eademque vis cogendi ad unitatem fidei in Pontificibus Romanis, cum id officium exequuntur, agnoscenda est ex hoc quoque Evangelico testimonio, quemadmodum in Petro fuit; nec eam negare, aut in dubium revocare quispiam

---

*) Ipsis etiam, cum ex officio fidem declarant, ut fidei unitatem tueantur, iidem antiqui aptarunt illam quoque contextus particulam, *Oravi pro te, ut non deficiat fides tua*, illa scilicet fides, quae praedicatione fidei petra et fundamentum Ecclesiae est, et qua fratres confirmandi sunt ob tuendam fidei unitatem. Hac de re vide, quae fusius disserentur cap. 15. §. 3. Casus autem quorumdam Pontificum, qui errore notantur, quatenus nihil obsint, eodem capite fuse explicabitur.

potest, quin hanc vim Petro ratione primatus tributam cum primatu ipso in successores ejus transmissam neget, quod ex praestitutis principiis non licet.

§. III.

Illud quoque Joannis cap. 21. vers. 15. Petro specialiter dictum, Pasce agnos meos, pasce oves meas, *eamdem necessitatem unitatis fidei demonstrat.*

59. Ab hoc tertio Evangelico testimonio me brevius expediam. Christus Dominus de unitate Ecclesiae disserens Joannis 10. pastoris et gregis parabolam his verbis clausit: *Et alias oves habeo, quae non sunt ex hoc ovili: et illas oportet me adducere, et vocem meam audient, et fiet unum ovile et unus pastor.* Haec verba ad unitatem Ecclesiae significandam prolata Patres tradunt, inter quos satis sit audire S. Cyprianum epist. 76. ad Magnum: *Ad quam unitatem redigens* (Christus) *Ecclesiam, denuo dicit: et erit unus grex et unus pastor.* Ovile, seu grex unus unam Ecclesiam indicat, pastor autem unus ipse quidem Christus intelligitur apud Ezechielem promissus c. 34. vers. 33. *Suscitabo super eos pastorem unum,* et c. 37. vers. 24. *Pastor erit unus omnium eorum.* Cum autem Ecclesia una, et unitas ipsius visibilis esse debeat, exigatque unum visibilem pastorem, qui toti gregi praesit *), omnesque in unitate contineat; Christus antequam hinc abiret, huic visibili unitati gregis prospecturus, unum visibilem ejusmodi pastorem post se relinquere omnibusque praeficere voluit.

60. Hunc autem unum summum et visibilem Ecclesiae pastorem post Christi mortem Petrum fuisse, cui uni cum primatus in totam Ecclesiam actu traderetur, peculiariter bono unitatis dictum a Christo fuit, *Pasce agnos meos, pasce oves meas,* Patrum traditio dubitare non sinit. S. Augustinus serm. 46. c. 13. *In ipso Petro unitatem commendavit. Multi erant Apostoli, et uni dicitur: Pasce oves meas.* Apertius S. Bernardus

---

*) Enimvero cum grex esse unus nequeat, nisi unus pariter sit omnium ovium pastor, per quem omnes oves in unum gregem cogantur; ea duo Christus non sejunxit, sed veluti connexa simul posuit, *ovile unum et unus pastor,* quo satis declaravit, Ecclesiam suam non aliter futuram unam, nisi unus pastor in unitatis gratiam omnibus praepositus sit.

lib. 2. de Consid. cap. 8. *Et forte praesentes ceteri condiscipuli erant, cum committens uni, unitatem commendaret in uno grege et in uno pastore.* Licet ergo in Ecclesia plures pastores sint, et hi quidem dati Ecclesiae, ut suis quique in dioecesibus suarum ovium unitatem contineant atque custodiant; unus tamen Petrus et successores ejus Romani Pontifices sunt ille summus pastor, quem ad totius Ecclesiae unitatem vindicandam atque conservandam omnibus non tam ovibus, quam pastoribus praecipuo jure praelatum SS. Patres testantur. Non solum enim agnos Petro commissos animadvertunt, verum etiam oves, quo nomine ab agnis distincto pastores significantur. Hinc S. Bruno Astensis homilia in vigilia festi S. Petri ait: *Prius agnos, deinde oves ei commisit, quia non solum pastorem, sed pastorem pastorum eum constituit. Pascit igitur Petrus agnos, pascit et oves; pascit filios, pascit et matres; regit et subditos, et praelatos: omnium igitur pastor est, quia praeter agnos et oves in Ecclesia nihil est.* Quam sententiam excepit etiam Bossuetus in *Meditationibus* super Evangelium die 70., et in sermone habito ad Cleri Gallicani Comitia an. 1681. ubi etiam observat, eos, qui *pastores sunt relate ad populum, relate ad Petrum oves esse.* Hinc *pastor pastorum omnium* Romanus Pontifex dicitur a S. Bernardo (lib. 2. de Consid. c. 8.), *alii pastores particularium gregum.* Vide quoque S. Epiphanium haeres. 75. in Aerio, et *Reformatorium* in Concilio Constantiensi c. 6.

61. Haec autem praerogativa supra omnes agnos et pastores ipsos uni summo pastori Petro ac successoribus ejus tributa fuit a Christo in bonum unitatis, in quam cum omne primatus jus ipsis collatum vidimus, vis utique cogendae unitatis negari eisdem nequit, qua cum ipsis cohaerere debet universus Christi grex. In quo profecto grege cum inferiores quoque pastores tamquam Petri oves ex Bossueti loquutione contineantur; ipsi pariter suis cum gregibus in unitate Petri summi pastoris ac successorum ipsius debent consistere, ut sint ejus ovilis, quod Christus sub eodem uno pastore *unum* instituit. Non alia de causa quaevis Ecclesia unum ovile est, nisi quia est *pastori suo grex adhaerens,* ut ex Cypriano diximus cap. 11. n. 2. Nec

ex pluribus particularibus Ecclesiis, seu ovilibus unum conflatur, nisi quia omnes greges et pastores omnes veluti oves et agni S. Petro summo pastori ejusque successoribus in unitate adhaerescunt.

62. Ad id autem non sufficit sola caritatis et communionis unitas. Unitatem praesertim doctrinae seu fidei omnino requiri vel ex eo patet, quod summus ille *unus pastor* uni ovili praefectus ea conditione fuit, ut unus omnes pasceret expresso Christi mandato: *Pasce agnos meos, pasce oves meas* (et jure, nam pastor a pascendo appellatur): pascunt vero Dominicum gregem pastores Christi potissimum doctrina fidei; unde Bernardus (lib. 4. de Consid. c. 3.): *Evangelizare*, inquit, *pascere est.* Igitur in id praesertim summus pastor constitutus fuit S. Petrus, ac successores, ut omnes agni ovesque fidei doctrina ab iisdem pascantur: idque cum ad unitatem ovilis, seu Ecclesiae sit a Christo institutum, quae sine unitate fidei una esse non posset; fidei profecto unitas in hoc uno summo pastore instituendo potissimum spectata fuit; ac propterea ab eo una eademque doctrina fidei omnes etiam inferiores pastores pasci, et (quod idem est) omnes cum eo in fide debent convenire, ut sint ex illo grege, quem Christus pascendum Petro commisit: et hac ratione ex ejusdem Christi instituto fiat *unum ovile, et unus pastor.* Hinc peropportune Facultas Theologica Duacensis die 31. Julii an. 1714. Evangelicum testimonium, *Pasce oves meas* etc. ad necessariam fidei unitatem referens, declaravit, *necesse esse, ut fideles cum Petro ejusque successoribus Ecclesiam pascentibus, seu ex cathedra docentibus perpetuo consentiant, nisi ab ovili Christi ut oves putridae sejungi velint.* Ovium nimirum est pastoris sui vocem audire et sequi; quae autem audire et sequi nolunt, ad eum pastorem nequaquam pertinent, ut ex Evangelio discimus; ac idcirco de ejus ovili non sunt.

63. Vides tandem quam probe omnia praecipua Evangelica testimonia de primatu Petri hanc fidei unitatem maxime exigant. Sicut enim ex primo, *Tu es Petrus* etc. nemo potest esse in Christi Ecclesia, nisi fidei Petri adhaerescat, supra quam tota Ecclesia aedificata est; ex altero autem, *Simon, Simon, ecce Satanas* etc. nemo potest esse inter Christi discipulos, nisi con-

firmetur ejusdem Petri fide, cui omnes suos discipulos in tentationibus fidei confirmandos idem Christus tradidit; ita ex hoc tertio testimonio, *Pasce oves meas* etc. nemo in ovili Christi, quod Petro praesertim commissum est, censeri potest, nisi eadem Petri fide ac doctrina pascatur. Aptet nunc quicumque velit aliis Apostolis, vel Episcopis Evangelicos textus, quos S. Petro ac successoribus ejus hactenus consideravimus: aptet, inquam, in illis facultatibus, quae ad communia Apostolatus, vel Episcopatus munia, aut jura pertinent: nihil morabor. At in unitatis totius Ecclesiae, et unitatis praesertim fidei cogendae ac tuendae vi, quae ad specialem, et personalem Petri ac successorum ejus primatum et ad propriam hujusce primatus praerogativam, jus et officium spectat; si quis ea Evangelica testimonia peraeque accommodet Apostolis vel Episcopis reliquis, minime ferendum erit a catholicis, qui praecipui juris primatum hac peculiari et propria vi, quae totius Ecclesiae ac praesertim fidei unitatem custodiat et vindicet, praeditum fateri debent, ita ut haec vis aeque ad alios quoslibet nequeat extendi, quin primatus ipse praecipui et personalis juris destruatur. Vide, quo demum recident, si quae contra hactenus constituta opponentur. Favebitur hac via proculdubio haereticis atque schismaticis, qui si semel evincant, Evangelica de Petro testimonia ad primatum ejus praecipui juris adstruendum nihil conferre, nihil erit reliquum quod aliunde ipsis invicte objiciatur: facile enim eludent atque elident ipsa traditionis monumenta, quae Petri primatum iisdem testimoniis innixum inculcant. Id ego hoc loco repeto, nam adversarii, quos probe catholicos novi, intelligant velim, quanta de re hoc capite egerimus, cum unitatis ac fidei centrum in Petri sede ratione primatus situm ex iisdem Evangelicis testimoniis collegimus, quantumque intersit, ipsos quoque aequae eorumdem interpretationi acquiescentes idipsum fateri. Sed age jam, transeamus ad traditionem Patrum, quae cum genuini Scripturarum sensus sit fidissima interpres, si eamdem unitatis cum Romana sede, seu Romanis Pontificibus successoribus Sancti Petri necessitatem, non in caritate et communione tantum, sed praesertim in fide palam prodiderit, nihil erit quod de interpretatione

ac sensu Evangelicorum testimoniorum hactenus a nobis explicato quispiam addubitet.

CAPUT XIII.

PROPOSITIO DECIMATERTIA.

Eadem necessitas unitatis communionis et praesertim fidei omnium Christianorum cum S. Petri sede, et successoribus ejus Romanis Pontificibus traditione Patrum luculenter statuitur.

I. Sicuti sacrae Scripturae textus, quos antecedenti capite consideravimus, S. Petrum primum Romanum Pontificem catholicae unitatis centrum statuunt, quocum omnes Christiani uniti esse debent non solum communione, verum etiam in fide: ita traditionis testimonia, quae in ejusdem unitatis necessitatem hoc capite proponentur, ad Petri successores Romanos Pontifices potissimum pertinent. Quod si non pauca pro ispis Romanis Antistitibus Romanam Petri sedem, cathedram, vel ecclesiam nominant; nihil refert. Cum enim non alia de causa Romana sedes, cathedra, vel ecclesia prae aliis omnibus hoc peculiari jure potiatur, nisi propter *potentiorem* ejus *principalitatem*, ut vetustissimus Gallicanus Pater S. Irenaeus loquitur eo celebri testimonio, quod §. I. expendemus, idest propter primatum, qui personalis est Romanorum Pontificum successorum S. Petri, quemadmodum capite tertio ostendi; quaecumque hac in re ad primatum personalem pertinente de necessaria unitate cum Romana sede, cathedra, vel ecclesia dicuntur, de Romanorum Pontificum persona accipienda sunt. Id autem hoc loco praemonendum est, ne quis forte in quibusdam testimoniis ex traditione recitandis legens mentionem fieri Romanae Apostolicae sedis, cathedrae, vel Ecclesiae, solemni illa nonnullorum adversariorum distinctione inter Romanam sedem, cathedram, seu ecclesiam, ac inter Pontificem in ea praesidentem abreptus, existimet traditionem explicandam de necessaria unitate cum ea sede, cathedra, et ecclesia, ut ne cum ipso Pontifice necessaria sit. Quae distinctio hoc in negotio personalem primatus praerogativam attingente quam sit inanis et inepta, satis ex hac moni-

tione, seu potius ex constitutis laudato capite tertio detegetur. Plura vero si desideres, vide quae contra ipsam distinctionem fusius disserentur cap. 14. §. 5. De utraque porro caritatis, seu communionis, ac fidei unitate cum Romana sede, vel cum Romanis Pontificibus necessaria plures traditionis textus suppetunt, sed plerique, ut patebit, de necessaria fidei unitate loquuntur, uti ad hanc praecipue Evangelica testimonia referuntur: adeo haec praesertim unitas peculiari et praecipuo primatus jure spectatur.

2. Neque vero hac in re quempiam illud praejudicium impediat, quo ex multorum praesertim adversariorum sensu creditur, Romanus Pontifex errasse aliquando, et errare posse in fide. Vide, quaeso, num traditionis testimonia, quae allaturi sumus, in exigenda omnino unitate fidei omnium Christianorum cum fide Romanae sedis et Romanorum Pontificum sint clara et convincentia: et num animadversiones in eamdem rem inde deducendae sint prorsus legitimae et manifestae: et siquidem haec sint ejusmodi, de quo uno hoc capite agimus; sequetur quidem statim, eos in fide nec errasse, nec posse errare, quibuscum in unitate fidei adhaerendum esse traditio adeo constans et aperta prodit: nec quod nonnulli eos errasse aliquando, ac posse errare censuerint, aut censeant: movebit illos, qui certae traditioni omnes opiniones subjiciendas, nullam praeferendam cognoscunt. Id quoque plures adversarios pupugit, qui propterea ne tantae ac tam manifestae traditioni contrairent, inter Romanam sedem, vel ecclesiam, ad quam traditionis testimonia et unitatis necessitatem referendam opinantur, ac inter Romanos Pontifices distinguendum putarunt. At sicut haec distinctio ad tuendam suam opinionem inducta, partim ex dictis, partim ex dicendis expungenda est; ita objectos errores quorumdam Pontificum, ex quibus eadem opinio probabilis videri potuit, vel falsis praesumtionibus nixos esse vel non pertinere ad eam fidem, quam iidem Pontifices ex primatus officio proposuerint, ac declararint, ut fratres confirmarent in fide, unitatemque fidei in Ecclesia tuerentur (haec illa est, quae cum exigit unitatem, tum vero ex Christi promissis ab errore debet esse immunis), satis patebit ex iis, quae in ultimo hujus operis capite pluribus disseremus.

3. Illud tandem praemittendum, ne quis forte inter traditionis testimonia omittenda fuisse existimet pauca quaedam ex antiquis Pontificibus sumta, ac si istis suae sedis, suique primatus praerogativas commemorantibus, in propria causa credendum non sit. *Sed absit* (pro me respondet Bossuetus Defens. Declarat. l. 10. al. 15. c. 6.): *pari enim jure dixerint, ne Episcopis quidem aut presbyteris esse adhibendam fidem, cum sacerdotii sui honorem praedicant. Quod contra est: nam quibus Deum singularis honoris dignitatisque praerogativam contulit: iisdem inspirat verum de sua potestate sensum; ut ea in Domino, cum res poposcerit, libere et confidenter utantur, fiatque illud, quod ait Paulus* (1. Cor. 2. vers. 12): Accepimus spiritum, qui a Deo est, ut sciamus, quae ab eo donata sunt nobis. *Quod quidem hic semel dicere placuit, ut temerariam ac pessimam responsionem confutarem; profiteorque me de sedis Apostolicae majestate, Romanorum Pontificum doctrinae et traditioni crediturum. Quamquam eorum sedem non ipsi magis, quam reliqui ac tota Ecclesia atque Orientales haud minus, quam Occidentales praedicant:* quod sane sequentia declarabunt.

§. I.

Insignis locus S. Irenaei, quo unitatem fidei cum Romanae ecclesiae, seu Romanorum Pontificum fide ex primatus jure cunctis Christianis necessariam expresse affirmat.

4. Traditionem exordiar ab antiquissimo Patre, Martyre, et Lugdunensi Episcopo S. Irenaeo, qui Apostolicorum Patrum suppar et auditor fuit. Is in libris, quos contra haereses pro catholica fide scripsit, eximium de primatu Romanae sedis testimonium ponens, hujus primatus vim in necessitate unitatis fidei omnibus Christianis imposita veluti praecipuam inculcat. Perspicue nimirum de fidei doctrina, quae in Ecclesia Romana jam inde ab Apostolis per summos Pontifices sibi invicem succedentes traditur, sermonem faciens, affirmat in primis hac doctrina haereticos atque haereses detegi atque refutari. (Lib. 3. contra haeres. c. 3.) *Maximae et antiquissimae et omnibus cognitae a gloriosissimis duobus Apostolis Petro et Paulo Romae fun-*

datae et constitutae ecclesiae eam, quam habet ab Apostolis traditionem et annuntiatam hominibus fidem per successionem Episcoporum venientem usque ad nos, indicantes confundimus omnes eos, qui quoquomodo vel per sui placentiam malam, vel vanam gloriam, vel per caecitatem et malam sententiam, praeterquam oportet, colligunt. Dein vero rationem allaturus, cur ex hujus Apostolicae Ecclesiae potius, quam ex aliarum traditione ac fide haereticos et haereses dignoscendas atque confundendas proposuerit, primatum ejusdem Romanae ecclesiae proprium affert, cujus praecipuum jus illud esse declarat, ut cum ea omnes undique catholicae ecclesiae in eadem utique fide convenire, seu concordare debeant. *Ad hanc enim Ecclesiam,* inquit, *propter potentiorem principalitatem necesse est omnem convenire Ecclesiam, hoc est eos, qui sunt undique fideles:* ut scilicet ex hac concordia, seu unitate fidei cum fide Romana discernatur, quaenam ecclesiae, vel quinam Christiani teneant veram fidem veramque Christi doctrinam: alias si qui discordent, eorum doctrina haeresi deputetur. *Principalitatis* nomen (ut optime advertit Ducangius) pro principatu vel primatu acceptum liquet ex Tertulliano *De anima* c. 13. *Ad hoc dispicere superest principalitas ubi est, idest qui cui praeest.* Hinc Remgius Antissiodorensis in Cantica: *Caput ergo Ecclesiae principalitas mentis intelligitur.* Et in libello precum Marcellini et Faustini ad Valentinianum atque Theodosium, *Vestrae principalitatis imperium.* Porro *principalitas,* seu primatus Romanae ecclesiae, vel sedis, quam et S. Cyprianus (epist. 55.) *principalem* similiter vocat, *potentior* ab Irenaeo dicitur, ut primatus non meri ordinis et honoris, sed praecipuae jurisdictionis significetur. Cum ergo eam vim unitatis in eamdem fidem cogendae *propter potentiorem principalitatem* Romanae ecclesiae tribuat: praecipuum hujusce primatus jus in unitate fidei ab omnibus *undique* fidelibus et ecclesiis exigenda collocatum expresse docet. Notandum est autem, quod vis haec coactiva unitatis fidei cum fide Romanae ecclesiae non refertur in puram et genuinam ejusdem ecclesiae traditionem, quae aeque pura ac genuina in aliis Apostolicis sedibus per id tempus poterat inveniri, ex. gr. in Ephesina, et Smyrnensi, quas subinde

Irenaeus laudat; sed in *potentiorem* illius *principalitatem* refertur, quae ejusdem ecclesiae, seu Romanorum Pontificum propria, satis per se se ad ejus fidei, quam iidem Pontifices tradunt, unitatem omnes Christianos cogit.

5. Idipsum alia ratione ex toto Irenaei contextu exploratius explicare et confirmare libet. Invictum loco laudato et peremtorium contra omnes haereses argumentum S. Episcopus intorquet ex traditione *in toto mundo manifestata* ab Apostolis, seu ex omnium ecclesiarum, quas instituerunt Apostoli, traditione. Ut autem haec omnium ecclesiarum Apostolicarum traditio elucescat, recolendos ait *eos, qui ab Apostolis instituti, sunt Episcopi in ecclesiis et successores eorum usque ad nos;* et videndum quid docuerint ac doceant ii, quibus *locum magisterii tradiderunt;* et si quidem inveniatur ipsos *nihil tale docuisse, neque cognovisse, quale ab his* (haereticis) *deliratur;* hos statim confundi oportebit. Notandum obiter Irenaeum non existimasse provocandum ad populum, vel clerum ecclesiarum Apostolicarum, ut Apostolica traditio ac fides ex ipsis erueretur, sed ad Episcopos, quibus docendi munus et auctoritas est. Porro ut omnium ejusmodi ecclesiarum detegeretur traditio, num in interrogandos credidit omnium vel plurium Apostolicarum sedium Episcopos? Cum id nimium difficile, ac longum nimis fuisset; solius Romanae ecclesiae successionem Irenaeus subtexuit; et ad ostendendam omnium aliarum sedium ac totius Ecclesiae traditionem, qua satis superque confunderentur quaecumque haereses, unius Romanae ecclesiae traditionem ac fidem a Romanis Pontificibus propositam sufficere judicavit. *Sed quoniam,* ait, *valde longum est in hoc tali volumine omnium ecclesiarum enumerare successiones; maximae et antiquissimae et omnibus cognitae a gloriosissimis duobus Apostolis Romae fundatae et constitutae ecclesiae* etc. ut supra. Cur autem satis esse crediderit Romanorum Pontificum seriem ac traditionem proferri ad ostendendam omnium aliarum ecclesiarum ac totius catholicae Ecclesiae traditionem qua haeretici detegantur et confundantur, ut ne opus sit aliarum Apostolicarum ecclesiarum successiones traditionemque adjicere, his ante relatis verbis probat: *Ad hanc enim ecclesiam* (Romanam) *propter po-*

tentiorem principalitatem necesse est omnem convenire Ecclesiam, hoc est eos, qui sunt undique fideles, in qua semper ab his, qui sunt undique, conservata est ea, quae est ab Apostolis traditio. Cognita ergo traditione ac doctrina fidei Romanae ecclesiae ab ejus Pontificibus ediscenda, omnium catholicarum ecclesiarum ac universae Ecclesiae traditio innotescit, quia certum est omnes cum ea vi primatus ejus in negotio fidei convenire oportere, et ex necessaria fidei unitate in ea *semper conservatam fuisse ab his, qui sunt undique* (idest ab omnibus vere fidelibus totius orbis ecclesiis), *eam, quae ab Apostolis est, traditionem.* Vides non solum necessariam unitatem omnium fidelium cum Romana traditione ac fide, verum etiam semper ab omnibus vere fidelibus ita fuisse custoditam, ut ob hanc unitatem conservata fuerit Apostolica traditio ab iis vere fidelibus qui eidem fidei constanter adhaeserunt; eos autem, qui ab ea defecere, ad haeresim deflexisse, et haereseos nota confundi oportere. Hoc argumentum a successione ac traditione Romana ductum adeo evidens et efficax Irenaeo visum, ut recensita Pontificum Romanorum successione concluserit: *Hac ordinatione et successione ea, quae est ab Apostolis in Ecclesia traditio et veritatis praecontatio* (idest praedicatio), *pervenit usque ad nos. Et est plenissima haec ostensio, unam et eamdem vivificatricem fidem esse, quae in Ecclesia ab Apostolis usque nunc sit conservata et tradita in veritate.* Non esset autem evidens et *plenissima ostensio,* nisi veram et absolutam necessitatem conveniendi cum Romana fide omnibus catholicis impositam et exacte custoditam credidisset. Vide hoc de argumento dissertationem tertiam Cl. editoris Galli P. Massuet. art. 4. ex quo haec pauca excerpo: *Unius ecclesiae Romanae traditionem per continuam Episcoporum successionem in ea conservatam consulere satis habuit* (Irenaeus), *ut haereticos omnes confunderet, ratus jure merito, ea semel cognita illico aliarum omnium ecclesiarum traditionem, sententiam, atque doctrinam cognosci. Cum enim ecclesia Romana omnium princeps, caput, et prima sit; omnium maxima et antiquissima, et maxime cognita, ab Apostolorum principe Petro ejusque socio Paulo fundata, quae ceteris omnibus pro suo jure praesit et domi-*

netur et CUM QUA OMNES *omnino fideles* UNIUS ET EIUSDEM FIDEI ET COMMUNIONIS VINCULIS COLLIGARI NECESSE SIT; *inde liquido patet aliam esse non posse aliarum ecclesiarum traditionem et fidem a fide et traditione Romanae ecclesiae. Praetermissis itaque totius orbis ecclesiarum Episcoporum catalogis, illius unius continuam successionem recensere, ac, quae per hunc veluti canalem manavit usque ad nos, traditionem Apostolorum declarare satis est, ut ex communi omnium ecclesiarum, quae cum Romana consentire debent, sententia et traditione devincantur omnes haeretici.* Obiter porro hoc loco animadvertendum maxime videtur, ecclesiae Romanae fidei non ideo tantam vim Irenaeum attribuere, a qua dissentientes haeresis notam incurrant, quia ad ipsam reliquae ecclesiae conveniunt in fidei doctrina, seu earum assensus invenitur accedere, sed ideo Irenaeus docet omnes ecclesias in negotio fidei concordare cum Romana, quia propter vim primatus necesse est omnes ad eam, seu cum ea convenire in fide, quod propriam vel praecipuam primatus vim maxime declarat. Haec ad explicandam genuinam sancti Doctoris sententiam fusius dicenda putavi.

6. Nequid vero studio partium videatur ingestum, nonnullos Scriptores adversariis minime suspectos, qui eamdem satis obviam Irenaei sententiam in recitato textu deprehenderunt, subjicere juverit. Necessitatem quidem unitatis in fide cum Romana ecclesia ex eodem textu palam deduci fateri debuit Nectarius Hierosolymorum Patriarcha, quantumvis schismaticus (si modo ejus sunt, quae Photiana typographia Jasii ad Transistranam Daciam edidit), tametsi ad elevandam sanctissimi et antiquissimi Patris auctoritatem id dictum assentationi, seu favori adscribat.*) *Non mirum*, inquit, *si is qui sedi Romanae suberat, conabatur sibi subjectos ad perfectum ejus obsequium provocare, quia et omnes ubique, qui essent fideles, ad unitatem ipsius propter potentiorem, ut ait, principalitatem.* Et postquam agnovit hoc testimonio Romanam sedem Alexandrinae et Antiochenae praeferri, concludit ex S. Doctoris senten-

---

*) *In Antirethico De principatu Papae demonstrat.* 4. apud Papadopolum *Praenotion. Mystagog.* respons. 6. §. 2. n. 5. pag. 351.

tia: *Necesse igitur est, si orbis universus coeat congregeturque, hanc primum locum habere; ceteras vero huic adhaerere, non necessitate subjectionis, sed lege ordinis et unitatis.* Quod *subjectionis necessitatem* contra primatum jurisdictionis vir schismaticus excludit, id ex sua interpretatione ac pravo sensu est; quod autem *unitatis legem* ac necessitatem agnoscit, Irenaei mentem vel invitus exprimit. Unitatem vero fidei necessariam hoc Irenaei loco affirmari pervidit, et confessus est etiam Salmasius in eo libro (de primatu Papae c. 5.), quem contra Pontificium primatum lucubravit; unde S. Scriptoris textum his verbis pressius exposuit. *Necesse est, dicit, omnem Ecclesiam convenire ad Romanam, idest, ut Graece loquutus fuerat Irenaeus συμβαίνει πρὸς τὴν τῶν ῥωμαίων ἐκκλησίαν, quod significat convenire et concordare in rebus fidei et doctrina cum Romana ecclesia.* Et post pauca ab interprete graecissante dictum ait, *ad hanc convenire ecclesiam* pro *cum hac convenire ecclesia.* Consentiunt et Gallicani. Hinc Conventus Cleri Medoluni habitus anno 1579. unitatem fidei cum Romana fide praecipiens, rationem attulit Irenaei verbis: *Ad hanc enim* (ecclesiam Romanam) *propter suam principalitatem necessum est omnem convenire Ecclesiam.* Adeo hunc S. Doctorem de necessitate unitatis fidei loquutum credidit. Similiter Petrus de Marca id significare ait S. Irenaeum (l. 1. concord. c. 2. n. 6.) *juxta sinceriorem* illorum verborum *interpretationem* eam esse vim unitatis, quae *principium et originem a Petri sede trahit, ut cum ea sentiendi* (utique in fide, de qua ipsius Sancti contextus loquitur) *necessitatem ceteris imponat.* Neque disjungendus locus Paschasii Quesnelli, quem in eamdem interpretationem proferemus cap. 14. num. 25. ex septimo Memoriali, ubi Irenaei auctoritatem ex eo praesertim hac in re maxime faciendum monet, quod etsi Occidentis Episcopus fuerit, Orientalis tamen origine fuit *omniumque Orientis ecclesiarum ad nos attulit,* litterisque transmisit, scripsitque (ut addit Petrus de Marca) *quod omnes sentiebant.* Notatu quoque dignum est testimonium Jacobi Nicolai Colbert Archiepiscopi Rothomagensis in Instructione pastorali ad parochos suae dioecesis data die 5. Julii an. 1699. quae legitur in editione Synodorum Rothoma-

gensium part. 2. pag. 200. Haec ad verbum Latine reddita profero: *S. Irenaeus aeque urget haereticos argumento traditionis; et ad cognoscendum quid Apostoli docuerint, remittit ad doctrinam Apostolicarum ecclesiarum, ac praesertim ad illam ecclesiae Romanae, ad quam affirmat omnes fideles debere in unitate adhaerere ob suam auctoritatem principalem.* Haec ex Gallis nec non ex haereticis et schismaticis ipsis proferre libuit, ne quis Irenaeum in meum systema a me violenter distortum suspicetur: sed eos potius, quicumque aliam interpretationem afferendam putarint, aliorsum omnino a sensu obvio distrahere ejus verba omnes intelligant. Mirum enimvero accidere debet, inveniri quempiam potuisse, qui verbum *convenire* accipiendum crediderit de eo concursu, quo e toto Romano Imperio variis de causis Romam tamquam ad Imperii caput quamplurimi confluebant. Quid enim hoc ad rem, de qua Irenaeus ibidem agit? Num ex Romanae ecclesiae fide ac traditione haereticos confundi (quod sibi probandum idem Sanctus proposuerat) eo argumento convincitur, quia omnes ex universis Romanis provinciis in urbem concurrere necesse est? Ridiculum et impertinens id fuisset. At si de necessitate conveniendi in fide cum Romana ecclesia illud verbum sumatur, ut et praemissa et sequentia contextus verba ad fidem pertinent; argumentatio legitima est, optimeque omnia cohaerent. Confer, si libet, laudatum Irenaei editorem P. Massuetum in praefatione art. 4. n. 32. ubi hanc distortam interpretationem pluribus explodit.

§. II.

Tertulliani testimonium ductum ex necessitate conveniendi cum fide ecclesiarum Apostolicarum quae necessitatem evincit conveniendi cum fide praesertim Romanae et Apostolicae ecclesiae.

7. Apostolicas ecclesias, quas scilicet ipsi Apostoli aedificarunt, radices et matrices esse Apostolicae fidei, quae in alias subinde ab aliis in ejusdem fidei fundamento constructas manavit, recte probat Tertullianus in libro *de Praescriptionibus* cap. 21. Hinc vera Apostolica fides ut discernatur exquiri voluit, conspiret nec ne cum harum ecclesiarum fide, ex quibus tantum propagari potuit: *Constat proinde,* inquit, *omnem*

doctrinam, quae cum illis ecclesiis matricibus et originalibus fide conspiret, veritati deputandam, id sine dubio tenentem, quod ecclesiae ab Apostolis, Apostoli a Christo, Christus a Deo suscepit: reliquam vero omnem doctrinam de mendacio praejudicandam. Et infra: *Communicamus cum ecclesiis Apostolicis quod nulla doctrina diversa: hoc est testimonium veritatis.* Quod si cum fide ecclesiarum Apostolicarum conspirare omnium catholicorum fides debet, ut Apostolica et vera esse probetur, convenire praesertim debet cum fide Romanae ecclesiae, quae inter Apostolicas prima est, et primatus jure conveniendi necessitatem omnibus undique fidelibus ac proinde ipsis etiam Apostolicis imposuit ecclesiis ut ex Irenaeo audivimus. Romanae quidem ecclesiae *auctoritatem* Africanis fuisse maximam idem Tertullianus eodem in opere diserte prodidit cap. 36. ubi Romam nominat, *unde nobis quoque auctoritas praesto est.* Et in unitatem profecto fidei de qua totus ibidem ab eo instituitur sermo, hanc auctoritatem apud Africanos obtinuisse, satis ostendunt illa, quibus laudata Romanae ecclesiae doctrina fidei haec subjicit: *Videamus, quid dixerit, quid docuerit, quid cum Africanis ecclesiis contesserarit:* quod postremum verbum tesseram illam catholicae communionis indicat, quam unius et ejusdem fidei testimonium affirmaverat cap. 20. *Contesseratio* enim *hospitalitatis* quae hoc capite vigesimo memoratur, refertur ad tesseram, seu libellum fidei, quem ab hospitibus Romana ecclesia exigebat, ut illos post unius et ejusdem fidei professionem in S. Petri communionem reciperet; quam consuetudinem colligere licet ex Concilio octavo act. 4. in fine, ubi haec habentur: *Mos est in Romana ecclesia ab omni homine hospite libellum fidei exigendi, et ita permitti hunc in S. Petrum intrare.* Idem ergo apud Tertullianum est *videre quid* Romana ecclesia *cum Africanis Ecclesiis contesserarit,* ac videre, num communionem ob fide unitatem eisdem ecclesiis concesserit, non aliter sperandam, nisi credatur, *quid* illa ecclesia *dixerit, quidve docuerit:* unde totus hic Tertulliani textus refertur ad unitatem fidei atque doctrinae.

8. Specialis sane ejusdem Romanae ecclesiae auctoritas in hac unitate, seu *contesseratione fidei* ab Africanis exigenda

repeti potest ex origine, qua videlicet a Romana ecclesia *Evangelium ad ipsam Africam venit,* ut Augustinus scribit epist. 43. num. 7. unde *auctoritatis* nomen pro origine seu pro vi et auctoritate, quam originis ratio vindicat, a Tertulliano loco laudato *de Praescriptionibus* sumtum P. Lupus (schol. in c. 36. de praescrip.) existimat. At haec originis ratio pro Africanis aliisque Occidentalibus ecclesiis Romanae sedis peculiaris, generalem primatus vim, quae eamdem fidei unitatem ab omnibus etiam Orientalibus et Apostolicis quoque ecclesiis (vide supra cap. 12. n. 49.) jam inde ab Apostolorum origine exigit, haudquaquam excludit. Immo fortiorem esse in exigenda fidei unitate primatus vim, quae uni Romanae ecclesiae prae omnibus Apostolicis competit, quam vim originis, quae aliis quoque Ecclesiis Apostolicis congruit in illas quae ex ipsis propagatae fuerunt, inde patet, quod aliis Apostolicis ecclesiis jus nullum exigendae unitatis fidei potuit competere, nisi ipsae unitatem fidei cum Romana ecclesia custodirent, a qua unitate cum primum desciverunt, nullum ipsis jus in unitatem exigendam reliquum fuit; uti sane nullum nunc eaedem obtinent, cum jam omnes ab ejus unitate defecerint. Adeo solius Romanae ecclesiae unitas in fide prae omnibus aliis Apostolicis et originariis ecclesiis necessaria est; et non ob meram originis, sed ob fortiorem et personalem primatus vim necessaria, uti hinc quidem *propter potentiorem principalitatem* cum una Romana Ecclesia necessariam S. Irenaeus affirmavit. Vide dicenda inferius n. 42. et seqq. ubi de Apostolicitatis titulo redibit sermo.

§. III.

Loca S. Cypriani, quae unitatem communionis et fidei cum S. Petri cathedra, seu summo Pontifice necessariam adstruunt. Difficultas ex quaestione de baptismo ab eo habita cum S. Stephano Papa excutitur.

9. Plura hic sanctissimus Martyr unitatis Ecclesiasticae propugnator acerrimus suggeret. Is nimirum Romanae sedis, seu S. Petri primatum magnifice praedicans, illud fere unum tamquam praecipuum frequenter urget, quod exinde unitas catholica originem ducit. *Petri cathedra atque ecclesia principalis,* inquit epist. 55., *unde unitas sacerdotalis exorta est.*

Et epist. 70.: *Una est Ecclesia a Christo Domino super Petrum origine unitatis et ratione fundata.* Et epist. 73.: *Petrus, super quem Dominus aedificavit Ecclesiam, et unde unitatis originem instituit.* Et in libro *De unitate Ecclesiae: Unitatis originem ab uno* Petro (de quo contextus loquitur) *incipientem sua auctoritate disposuit.* Si autem catholicae unitatis origo *ab uno* Petro est; praecipuam ergo et personalem vim unitatis formandae eidem Petro traditam a Christo S. Martyr agnovit, non vero meram vim ejus unitatis repraesentandae. Quod si in eodem libro haec vis tantum unitatis repraesentandae Petro videtur attributa, cum scribitur, *ut unitatem manifestaret,* vel *ut Ecclesia Christi una monstretur;* non ideo tamen haec a vi praecipua Petri unitatis ipsius originem continentis atque formantis disjungitur. Sic enim integer textus habet etiam ex editione Oxoniensi et Baluziana, ubi nonnulla pro primatu Petri olim vulgata, ex nonnullorum codicum lectione expuncta fuerunt. *Quamvis Apostolis post resurrectionem suam parem potestatem tribuat, ... tamen ut unitatem manifestaret, unitatis ejusdem originem ab uno incipientem sua auctoritate disposuit. Hoc erant utique et ceteri Apostoli, quod fuit Petrus, pari consortio praediti et honoris et potestatis; sed exordium ab unitate proficiscitur, ut Ecclesia Christi una monstretur.* Petri primatum hinc everti Felus et Simon Goulartius contendunt, eo quod Apostoli S. Petro *potestate pares* dicantur. Sed non observarunt pares dici omnes excepta vi non solum repraesentandae, sed *exordiendae* praesertim, seu formandae unitatis, quae uni Petro asseritur. Hanc autem vim aliis in locis a S. Martyre constanter et luculentius expressam, ex ipsius mente vim esse primatus propriam atque praecipuam dubitare non licet, cum praesertim loco laudato ex epist. 55. Petri cathedram *ecclesiam principalem* affirmet, ex qua *unitas sacerdotalis exorta est:* quae verba unitatis ejus formandae vim *principalitatis* ipsius cathedrae propriam atque praecipuam significant.

10. Quomodo autem Petrus, et eodem jure successores ejus Romani Pontifices sint catholicae unitatis origo, eamque praecipua vi forment in tota Ecclesia atque conservent, intelligi pot-

est ex ejusdem epist. 69. ubi Ecclesiam unam definiens, ejusque unitatem describens ait: *Plebs sacerdoti coadunata, et pastori suo grex adhaerens.* Siculi vero in particularibus ecclesiis quilibet *sacerdos* et *pastor*, idest Episcopus unitatis suae cujusque particularis ecclesiae origo est, eamdemque unitatem eatenus format atque conservat, quatenus ipsi, qui radix et centrum est unitatis, tota ipsius ecclesiae *plebs* coadunari, et totus *grex* adhaerere in unum debet, ut ex plebis ac gregis unione cum suo sacerdote atque pastore Ecclesia una fiat; ita in universali Ecclesia unus summus sacerdos ac pastor S. Petrus, et Romanus Pontifex, qui Petro succedit, catholicae unitatis origo est, unitatemque totius Ecclesiae catholicae format et continet, quatenus ipsi ut radici ac centro ejusdem unitatis, coadunari atque adhaerere debent omnes et fideles et Episcopi, ut ex pluribus particularibus plebibus gregibusque ei supremo sacerdoti atque pastori adhaerentibus, unus grex, et Ecclesia una universalis coalescat. Ita quidem optime efficitur, ut Ecclesia catholica, pluribus licet in locis dispersa, *sit utique connexa et cohaerentium sibi invicem sacerdotum glutino copulata;* uti a S. Cypriano in eadem epistola traditur. Id scilicet alia ratione non fit, nisi quia omnes particulares ecclesiae suo cujusque Episcopo adhaerentes, per ipsos Episcopos tamquam *sacerdotum glutino* omnes copulantur in Petro et successoribus ejus tamquam in centro et origine unitatis totius catholicae Ecclesiae, a quo cum *sacerdotalem* quoque *unitatem exoriri* tradat Cyprianus epist. 55. omnium quoque sacerdotum seu Episcoporum unitatem eo in centro formari, et per hoc centrum *cohaerere sibi invicem* omnes, eidemque una cum suis plebibus omnes adhaerere, et ita totam *connecti* Ecclesiam, unitatemque catholicam compingi, et contineri indicavit. Hinc porro intelligitur, quid sit, et quatenus primatui nihil praejudicet illud, quod idem S. Martyr scripsit in memorato libro *De unitate Ecclesiae,* cum Episcopatum unum et indivisum affirmavit; *cujus a singulis in solidum pars tenetur.* Ita Episcopatus unus est ex Cypriani sententia, quomodo Ecclesia est una; ac proinde pars Episcopatus in solidum tenetur ab unoquoque Episcopo, quatenus ab unoquoque regitur sua particularis ecclesia, seu suus particularis

grex, qui est *) pars Ecclesiae totius: summus autem Pontifex S. Petri successor, etsi ut Episcopus unum particularem Romanum gregem regit, qui item catholicae Ecclesiae pars est; cum tamen ex primatu, quo toti Ecclesiae praesidet, unitatis totius Ecclesiae centrum et origo sit ex ipsa Cypriani sententia; in eo particulari Romano Episcopatu, cui ob Ecclesiae bonum alligatus fuit, uti ex **) Bossueto notavimus c. 1. n. 2., eam Episcopatus partem tenet, in qua tamquam centrum ceteros omnes Episcopos cum suis cujusque gregibus secum coagmentans, ex universis istis partibus secum unitis unam Ecclesiam et Episcopatum unum efficit atque constituit. Hac de causa idem S. Doctor eodem in opere exempla aut similitudines subjicit multorum ramorum, qui unum robur, seu arborem in radice, cui adhaerescunt, efformant; nec non multorum rivorum, quorum *unitas servatur in origine*. quibus exemplis indicare profecto voluit, ex multis Episcopis Episcopatum unum, et ex multis ipsorum gregibus atque ecclesiis particularibus unam Ecclesiam similiter constitui, propterea quod in Romano Pontifice, quem unitatis ***) *radicem* atque *originem* fassus est, omnes Episcopi cum suis ecclesiis coalescunt, atque conglutinantur.

11. Ex his autem principiis a Cypriano praestitutis aperte sequitur necessitas unitatis omnium ecclesiarum et Episcoporum cum Romano Pontifice, ut Ecclesia una et Episcopatus unus compingatur, atque servetur. Sicut autem cum Episcopo, qui centrum est unitatis suae particularis ecclesiae, adeo necessaria est singulorum ejus gregis unitas ex ipsius Sancti Martyris sententia, ut (Epist. 69.) *si quis cum Episcopo non sit, in Ecclesia non sit;* ita, immo multo magis cum Romano Pontifice, qui centrum est unitatis totius catholicae Ecclesiae, unitas omnium adeo est necessaria, ut †) si quis cum Romano Pontifice non sit, nec sit in

---

*) *Portio gregis singulis pastoribus adscripta* dicitur a Cypriano epist. 55.

**) Ita quoque unitatis catholicae centrum fixum ac certum est, ut in bonum unitatis esse debuit.

***) In epist. 45. *catholicae ecclesiae radicem et matricem* idem Cyprianus nominat Romanam ecclesiam.

†) Hinc in libro *de Unit. Eccles.* legitur: *Qui cathedram Petri,*

Ecclesia. Dixi *multo magis,* quia multo magis necessaria est unitas cum summo Pontifice centro universalis, quam cum Episcopo centro particularis ecclesiae. Cum hoc enim particulari centro eatenus necessaria est unitas, quatenus ab eo separatus, a catholicae quoque seu universalis Ecclesiae centro, cui ipse cum suo grege adhaeret, ac proinde ab ipsa catholica Ecclesia separatus est: adeo ut si unitas cum summo Pontifice unitatis catholicae centro consisteret, nihil obesset separatio ab Episcopo; sicut e contra unitas cum suo Episcopo nihil prodesset, sicubi separatio a Papa obtineret. Cyprianus quidem perinde necessariam habuit unitatem cum Romano Pontifice, ac unitas cum catholica Ecclesia necessaria est; quippe quod non aliam novit Ecclesiam catholicam, nisi quae *super unum Petrum aedificata,* eidem adhaeret. Hinc unitatem cum Romana sede veluti unitatem catholicae Ecclesiae exhibet epist. 45. ad Cornelium Papam, ubi de eadem unitate sollicitus, se curasse ait, ut *Te conlegae nostri, et communionem tuam, idest catholicae Ecclesiae unitatem pariter et caritatem probarent firmiter ac tenerent.* Rursum epist. 52. ad Antonianum communionem cum eodem Cornelio ita explicat: *Hoc est cum catholica Ecclesia communicare.* Qui ergo cum Romano Pontifice non communicat, nec communicat cum Eccle-

---

supra quem fundata est Ecclesia, deserit, in Ecclesia esse confidit? Quae verba si glossema quispiam velit Cyprianico textui insertum; similem tamen sententiam (uti recte monuit editor Benedictinus) ex aliis locis ejusdem operis eliciet, cum illum, ex. gr. qui ab ea unitate recedit, haberi vult tamquam ramum arboris a radice separatum, qui nec ad radicem, nec ad arborem amplius pertinet; ubi arbor ex Cypriani mente Ecclesiam significat, radix autem, unde arboris et ramorum unitas proficiscitur, significat Romanum Pontificem, ex quo unitas Ecclesiae originem ducit. Id pariter sequitur ex Cypriani principiis, quibus Petri cathedrae unitatis Ecclesiae catholicae originem asserit. Qui enim hanc deserit, deserens originem unitatis Ecclesiae catholicae, nec unitatem Ecclesiae se tenere, nec in Ecclesia se esse confidere potest. Verum ea verba uti Cyprianica satis vindicantur ex Pelagii II. epist. 2. ad Episcopos Istriae, et a nonnullis etiam codicibus antiquis, ex quibus ea praeferuntur in editionibus Manutii, atque Pamelii, retinenturque in aliis Gallicanis etiam Rigaltii excepta Baluziana. Certe hunc locum veluti genuinum S. Cypriani laudavit Clerus Gallicanus coactus Parisiis an. 1682. in litteris ad Archiepiscopos, Episcopos etc. scribens: *Fidenter cum B. Cypriano pronuntiamus, eum, qui cathedram Petri, super quam fundata est Ecclesia, deserit, in Ecclesia non esse.*

sia catholica; et unitatis Ecclesiae catholicae expers est, qui cum illo unitatem non tenet. Enimvero cum unitatis catholicae centrum et radix sit Romanus Pontifex, qui eam unitatem format et continet, ut ex Cypriano collegimus; non alia proprie est catholicae Ecclesiae unitas nisi unitas cum Romano Pontifice, ita ut jure idem sit communicare et unitatem tenere cum hoc, atque Ecclesiae catholicae communionem et unitatem tenere: adeo altera sine altera stare non potest, nec minus una quam altera necessaria est.

12. Neque vero ex his solius communionis unitatem cum Romano Pontifice novit Cyprianus, non vero unitatem fidei. De hac quidem secunda unitate non ita expressa suppetunt ejusdem S. Martyris testimonia, quia de hac expresse agendi occasio ipsi defuit. At nonnulla indicia seu principia ab eodem inspersa rem ipsam patefaciunt. In primis illud observare juvat, *Episcopatum unum* ab eo appellari epist. 52. ex *Episcoporum multorum concordia*: quae quomodo fiat, explicat in libro *de Unitate Ecclesiae*, ubi incultat *unanimem consensionem in pascendo* Christi grege; et locum Pauli ad Ephesios c. 4. allegans, in quo varia inter capita unitatis *una fides* recensetur, hanc unitatem ab Episcopis tenendam et vindicandam monet, *ut Episcopatum quoque ipsum unum atque indivisum probent.* Hinc sane Salmasius hunc Cypriani textum exponens in libro *De primatu Papae* c. 5. pag. 79. aperte fatetur, *ut Episcopi sint concordes et unum Episcopatum omnes constituant, consensus sane omnium facit, et in unam fidem ac doctrinam unanimis conspiratio.* Equidem Episcopatus eadem unitate unus est, qua Ecclesia est una, nimirum tum communionis tum fidei unitate: et quatenus omnes Episcopi in ejusdem communionis ac fidei unitate coalescunt, omnes quantumvis per orbem dispersi unum Episcopatum constituunt. Cum vero hujus *unitatis sacerdotalis,* seu Episcopalis centrum et origo ex Cypriani sententia sit Romanus Episcopus; ad istam unitatem formandam et continendam opus profecto est, omnes Episcopos in ejusdem communionis et fidei unitatem cum eodem centro et origine convenire, ne quis centrum hoc et originem unitatis deserens, ipsam deserat unitatem, et Episcopatum dividat atque discindat.

13. Apertius aliquanto de unitate fidei suam mentem Cyprianus explicat epist. 55. ad Cornelium, ubi*) unum in Ecclesia Episcopum esse et agnosci oportere statuit, non minus ut schismata, quam ut haereses impediantur. *Neque enim*, inquit, *aliunde haereses obortae sunt, aut nata sunt schismata, quam inde, quod sacerdoti Dei non obtemperatur, nec unus in Ecclesia ad tempus sacerdos, et ad tempus judex vice Christi cogitatur;* quibus similia leguntur in epist. 69. Cum quispiam nullo in dogmate errans ab hujus sacerdotis communione se subtraxit, schismata exorta sunt; cum vero ab ejus fidei doctrina se subduxit, natae sunt haereses. Agnosci igitur debet in Ecclesia unus sacerdos, vel Episcopus, cum quo omnes communicent, ut impediantur schismata, et cui in fidei unitate omnes cohaereant, ut haeresibus aditus intercipiatur; sicque in illo, atque per illum tota catholicae Ecclesiae unitas vindicetur. Hic autem unus sacerdos aut Episcopus, non quivis particularium ecclesiarum Episcopus esse potest, qui in solum suum particularem gregem jus habeat, sed unus est summus sacerdos Romanus Episcopus, cui tota Ecclesia, ac totius Ecclesiae unitas commissa est. Quod si *unum sacerdotem*, vel *Episcopum unum* pro ipso Episcopatu, qui in omnibus Episcopis unus est, Cyprianus sumpsit, ut nonnulli existimant; quemadmodum et apud Agobardum (De privil. et jur. sacerd. c. 2.) omnes quoque fideles esse dicuntur *sub capite summo unus sacerdos,* id propositum nostrum ex Cypriani sententia nihil infirmat. Cum enim ex ipsius mente Episcopatus non aliter unus sit, quam in Romano Pontifice et in Petri cathedra, unde *unitatem sacerdotalem*, idest Episcopatus unitatem, *exortam* tradidit; communionis et fidei unitas ad impedienda schismata et haereses non aliter per unum Episcopatum vindicari et custodiri poterit, nisi omnes etiam Episcopi cum Petri cathedra, seu cum Romano Pontifice S. Petri successore non minus communionis, quam fidei unitate adhaerescant. Id autem multo magis suadebitur, si animadvertamus haereses quidem numquam natas fuisse in Ecclesia adhaerendo huic centro unitatis et catho-

---

*) Id sumtum videtur ex epist. 46. Cornelii ad ipsum Cyprianum, ubi *unum Episcopum in catholica Ecclesia esse debere* ex ipsorum Novatianorum unitatem catholicam expetentium confessione proditur.

licae fidei, ad natas deserendo; licet idcirco quis se ab hujus sedis fide separaverit, ut adhaereret alicui etiam Apostolicarum sedium Episcopo, qui fidei causa Romanum Pontificem deseruerat, ut ex Ecclesiasticis Annalibus notum est. Itaque ex Cypriani principiis stat, cum Romano Pontifice non minus fidei, quam communionis unitate adhaerendum esse, ne in partem alteram catholica unitas discindatur.

14. Hic opponet fortasse quispiam ea, quae idem Cyprianus contra Stephani Pontificis decretum scripsit in disputatione de haereticorum baptismo, in qua cum ipsius decreti sententiam errore notaverit; unitatem fidei cum eo tenendam non credidit. Haec vero si intelligantur de errore definitionis Pontificiae in doctrina fidei, conciliari proculdubio nequeunt cum iis, quae ante exortam de baptismo quaestionem Cyprianus scripserat ad Cornelium Stephani praedecessorem epist. 55. ubi impugnans Fortunatum et Felicissimum, aliosque Africae schismaticos, qui cum *mendaciorum suorum merce* Romam transmiserant ad fallendum Pontificem, eorum audaciam his verbis coarguit: *Navigare audent, et ad Petri cathedram atque ad ecclesiam principalem, unde unitas sacerdotalis orta est, a schismaticis et profanis litteras ferre; nec cogitare eos esse Romanos, quorum fides Apostolo praedicante laudata est, ad quos perfidia habere non possit accessum.* Si *perfidia,* seu error in fide ad Romanos*) Pontifices non solum non habuit, sed nec *habere potest accessum;* quis non videat, cum his haudquaquam cohaerere illa, quibus Cyprianus Stephano una cum Romanis eidem adhaerentibus errorem in negotio fidei impegisse credatur. Ipse quidem Cyprianus in hac causa erravit, ut omnes fatentur, non vero Stephanus, quem ab omni erroris suspicione luculentissime vindicarunt inter ceteros P. Constantius dissertatione in tom. 1. Epist. Roman. Pontificum vulgata et ejusdem Stephani epistolis subjecta pag. 227. nec non Jacobus Benignus Bossuetus in Gallico opere

---

*) *Ad Romanos Pontifices* inquam; quae enim praerogativae Romanis tribuuntur et competunt, e ratione primatus dimanant, qui summorum Pontificum personalis est ex constitutis c. 3. idque multo magis valet, cum agitur de materia fidei, cujus doctrina ab Episcopo, qui docendi cathedram tenet, omnino pendet.

contra Dupinum tom. 2. operum posthumorum edit. Paris. an. 1753. pag. 538. et ideo quidem erravit Cyprianus, quia Stephani decreto non adhaesit. Errore ergo impeditus, non tam contra Stephanum scripsit Carthaginensis Episcopus, verum etiam contra seipsum quodammodo, seu contra illa, quae ante ejusmodi dissidium ad Cornelium scripserat. Num vero credendum est iis, quae pro errore et ex erroris praejudicio scripsit contra decretum Stephani, an potius iis, quae nullo erroris praejudicio abreptus, in litteris ad Cornelium professus fuerat cum aliis itidem ab se se alibi scriptis cohaerens, ex quibus non tam communionis quam fidei unitas necessaria colligitur cum ea cathedra principali unitatis centro atque radice, quae omnes ecclesias secum adhaerentes in unitate continens, fidem Apostolico ore laudatam ita integram servat, ut ad eam perfidia, et error fidei non habeat, nec habere possit accessum? Hac in re Tertulliani exemplum mihi venit in mentem, qui postquam Montanistarum haeresi fuit irretitus, Apostolicarum ecclesiarum communionem ac traditionem, quam antea tantopere praedicaverat, posthabuit. Num quis hinc contra Apostolicas traditiones argumentum ducet, earumque vim summam et ineluctabilem ex Tertulliani libro de *Praescriptionibus* constituendam omittet? Cum ille post tam insigne testimonium veluti tempestate delatus esset ad Montanistas, quibus utique nulla erat cum Apostolicis ecclesiis communio, omnisque Apostolica adversabatur traditio; tanto praejudicio occupatus, quid ex principiis in libro *Praescriptionum* statutis flueret, videre non potuit. Simile quidpiam etiam de S. Cypriano dicendum videtur, cum in quaestione de haereticorum baptismo pro errore contra Stephani Papae decretum pugnavit. Quam comparationem non perinde accipi velim, ac si paris pertinaciae et gravitatis fuerit Cypriani et Tertulliani error, cum mihi notum sit multis nominibus errorem Cypriani sanctissimi Episcopi excusabilem, immo et venialem fuisse; sed eo tantum sensu atque consilio eamdem comparationem proposui, ut quisque animadvertat, veram Cypriani mentem circa Pontificiam auctoritatem, et unitatis necessitatem non ex iis locis deducendam, quae idem Cyprianus aestu disputationis abreptus in defensionem erroris adversus Stephanum scripsit, sed ex iis, quae ipse ab ejusmodi praejudiciis

liber, pro Apostolicae cathedrae praerogativa, et pro necessaria non tam communionis, quam fidei unitate, cohaerens cum aliorum Patrum traditione ante hanc controversiam statuerat.

15. Ceterum veriorem S. Cypriani excusationem in memorato errore tuendo non ex eo tantum sumendam existimo, quod in re multis altercationum nebulis involuta ac tum maxime controversa majorum suorum consuetudinem gravissimis non tam rationum, quam auctoritatum momentis nixam, Synodis etiam provincialibus approbatam, nondumque concilio plenario rejectam defenderit; verum etiam quia neque ab ipso Stephano fuerat dogmatico judicio definita in iis ad Cyprianum litteris, in quibus nulla fuit proprie dicta definitio fidei, sed praeceptum practicum, quo idem Pontifex nihil ex catholica fide credendum proponens, in modo recipiendi eos, qui ab haeresi ad unitatem Ecclesiae venirent, consuetudinem Romanae ecclesiae ita amplectendam praescribebat, ut ab illis, qui diversam consuetudinem non solum in Africanis, sed et in aliquot Asiae populosissimis atque insignibus provinciis a majoribus receptam, Synodicisque constitutis munitam sequerentur, Stephani decretum referri potuerit ad materiem non fidei, sed disciplinae, vel opinionis nondum definitae, in qua non perinde unitas cum Romana ecclesia necessaria est, ut in dogmatibus ac definitionibus fidei est penitus necessaria. Nullam vero proprie dictam definitionem fidei in Stephani litteris ad Cyprianum hac in re fuisse expressam, sed merum praeceptum, quod ad disciplinam et opinionem diutius etiam post Cypriani ac Stephani aetatem relatum fuit, patebit ex dicendis num. 53. ubi de hoc argumento alia congruentiori occasione agendum erit. Cyprianum proculdubio suam consuetudinem atque sententiam etsi ad materiam fidei aliquot in locis videatur referre, non tamen ad proprium et certum dogma fidei definitione constitutum, sed ad opinionem, quae in ipsis disciplinae controversiis locum habet, retulisse ex eo manifestum est, quod *nemini* aliter sentienti *praejudicari* voluit, (Epist. ad Magnum) *quominus unusquisque quod putaverit sentiat, et quod senserit faciat. Neminem* (ut in Concilio tertio Carthaginensi ait) *judicantes, et a jure communionis, si diversum senserit, amoventes.* Stephanus quoque in hac materia, quae reipsa pertinebat ad fidem, sed in magnam controversiam

inter catholicos doctos sanctosque Episcopos adducta, nondum fuerat peremtorio judicio definita, suum decretum ita temperavit, ut Romanam consuetudinem, quae veram doctrinam continebat, praecepto et excommunicationis minis sequendam praescribens, verae doctrinae provideret; sed oeconomiae causa in tanta tot provinciarum et Episcoporum dissensione definitionem proprie dictam suspendens, neminemque repugnantem actu separans a communione et unitate Ecclesiae, ipsum dogma ita reliquit indecisum, ut si qui adhuc repugnarent, peccare quidem possent inobedientia, scandalo, temeritate, si praesertim in acerbiora verba contra praecipientem excurrerent; at quoad res, seu dogma indefinitum maneret, deduci exinde non posset, nec possit, eos deseruisse fidei unitatem, hacque cum sede Apostolica seu cum fide a Romanis Pontificibus proposita ac definita necessariam non credidisse. S. Cyprianum quidem, qui in hoc dissidio tantam sollicitudinem praetulit, ne abrumperet unitatem communionis et pacis cum Romano Pontifice et sede Apostolica, quam catholicae unitatis centrum et originem fatebatur, a fidei unitate, ob quam unitas communionis est necessaria, voluisse desciscere, quasi hanc aeque saltem necessariam non crederet, affirmare poterit nemo, qui cum principiis ejus antea propositis cohaerere velit.

§. IV.

Firmiliani, Paciani, et Optati testimonia. Donatistarum aliorumque veterum Schismaticorum Hereticorumque sententiae expensae.

16. Cypriani testimoniis subjicio locum Firmiliani Episcopi Caesareae Cappadociae ex epistola 75. inter Cyprianicas. Neque pro confirmanda necessitate unitatis cum Romano Pontifice minimi habenda credantur verba illius, qui adversus S. Stephanum Papam acerbius scribens, unitatem et communionem ejus parvi fecisse videri potest. Accidere enim Firmiliano potuit, quod alia occasione de aliis observavit Bossuetus, ut ille scilicet principium optimum in rem praesentem viderit, at praeoccupationibus causaeque praejudiciis impeditus, consequentiam non viderit. En Firmiliani textum. *Atque ego in hac parte juste indignor ad hanc tam apertam et manifestam Stephani stultitiam, quod qui sic de Episcopatus sui loco gloriatur, et se successionem Petri*

tenere contendit, super quem fundamenta Ecclesiae collocata sunt, multas alias petras inducat, et ecclesiarum multarum nova aedificia constituat, dum esse illic baptisma sua auctoritate defendit. Nam qui baptizantur, complent sine dubio Ecclesiae numerum. Qui autem baptisma eorum probat, de baptizatis et Ecclesiam illic esse confirmat: nec intelligit obfuscari a se et quodammodo aboleri Christianae petrae veritatem, qui sic prodit et deserit unitatem. Vidit ex his proculdubio Firmilianus nonnisi unam esse posse petram, super quam unius Ecclesiae fundamentum collocatum est, et in hac una petra Ecclesiae unitatem contineri. Hanc unam petram fundamentum Ecclesiae se ex Petri successione esse Stephanus in suis litteris indicaverat. Non id Firmilianus reprehendit, aut negat: immo hinc argumentans alias petras non esse ponendas, istud veluti principium certissimum habuit ex eo ipso Evangelico testimonio, quod de Petro ac successoribus ejus accipiendum etiam S. Cyprianus affirmavit. Id solum ille ex sua opinione quasi contradictorium reprehendit in Stephano, quod approbans baptisma ab haereticis collatum, plures petras, et plures Ecclesias pro haeresum multitudine inducere, et sic unitatem Ecclesiae scindere crederetur. Erravit quidem ille, dum id credidit. At in una petra agnoscenda, quae unitatem Ecclesiae ab uno incipientem formaret et contineret, quaeque a nullo deserenda esset, nisi unitatem Ecclesiae simul desereret, nequaquam erravit, sed id agnovit, quod omnes catholici fatebantur: et si hanc petram novit Romanum Pontificem successorem S. Petri, *super quem* fundamenta *Ecclesiae collocata sunt,* ut et Cyprianus Stephano concinens aliis verbis scripserat; utique in hac petra contineri novit unitatem Ecclesiae, unitatemque cum eadem petra, seu cum Romanis Pontificibus omnino tenendam praesumere debuit, ut cum Cypriano penitus conspiraret. Hoc principium ex Firmiliano deduxisse satis mihi nunc est: qui si in disputationis aestu in quaedam verba excurrit, ex quibus non multum timuisse videatur de amittenda ejus petrae communione et unitate, si quidem Stephanus communionem abrupisset, quod tamen (Vid. inferius n. 53.) factum non fuit; principium certum utique vidisset, consequentiam non vidisset; neque enim vidisset, eum, qui separari se sineret ab hac

petra, aliam petram inducere ab illa diversam, super quam unam Ecclesia a Christo collocata est, sicque abs se vere, non autem a Stephano, *obfuscari et aboleri Christianae petrae veritatem, qui sic proderet, et desereret unitatem.* Confer, quae de Firmiliano adnotavimus cap. 11. n. 3.

17. Paciani Barcinonensis et Optati Milevitani, qui coaetanei fuerunt auctores, testimonia producam. Pacianus epist. 3. *Ipso referente Matthaeo paulo superius ad Petrum loquutus est Dominus, ad unum ideo, ut unitatem formaret ex uno, mox idipsum in commune praecipiens.* Respicit potestatem ligandi atque solvendi, quae prius uni Petro data fuit a Christo, uti legitur apud Matthaeum c. 16.; dein vero post resurrectionem omnibus simul Apostolis communicata, uti apud Joannem c. 20. Vides autem rationem tradendae ejus potestatis prius uni petro (utique causa primatus, ad quem totus ille Evangelicus contextus pertinet) referri ad unitatem Ecclesiae, quae non mere repraesentaretur in uno Petro, sed *ex* ipso *uno formaretur.* Unitas porro omnium *ex uno formari* nequit, nisi omnes cum illo uno conveniant, atque uniantur, quod vim in eo praecipuam exigit, qua omnes ad unitatem secum custodiendam obligentur.

18. Similiter Optatus, qui lib. 7. in Parmenianum c. 3. *Bono unitatis B. Petrum . . . . . praeferri Apostolis omnibus meruisse* tradit; lib. 2. c. 2. Episcopalem cathedram, quam unam in tota Ecclesia esse pronuntiat, idcirco uni Petro collatam affirmat, ut *in ea una cathedra unitas ab omnibus servaretur;* quae in eamdem Paciani sententiam conspirant. Optati autem verba haec sunt: *Negare non potes, scire te in urbe Roma Petro primo cathedram Episcopalem esse collatam, in qua sederit omnium Apostolorum caput Petrus, unde et Cephas appellatus est, in qua una cathedra unitas ab omnibus servaretur, ne ceteri Apostoli singulas sibi quisque defenderent, ut jam schismaticus et peccator esset, qui contra singularem cathedram alteram collocaret. Ergo cathedram unicam, quae est prima de dotibus* (Ecclesiae), *sedit prior Petrus, cui successit Linus, Lino successit Clemens* etc., ubi Petri successorum catalogum texit ad Siricium usque, *qui noster,* inquit, *est socius, cum quo nobiscum totus orbis commercio formatarum in una commu-*

nionis societate concordat. In hunc Optati textum nonnulla consideranda sunt. Cathedrae nomen auctoritatem Episcopalem innuit; unde Episcoporum tantum cathedra propria est. Ita porro cathedra *una, unica, singularis* in tota Ecclesia dicitur ab Optato, uti *Episcopatum unum* a Cypriano appellatum vidimus non minus quam*) *cathedram unam,* ut ne alii Episcopi ab Episcopatu vel cathedra excludantur. Sicut enim unius Episcopatus partem singuli tenent propriam, ex quibus omnibus simul cohaerentibus unus Episcopatus coalescit; ita et cathedrae unius partem tenent singuli, ex quibus omnibus copulatis una cathedra efficitur. At sicut Episcopatus unitas formatur in Petro, quatenus omnes Petro supremo Episcopo in unitate communionis et fidei adhaerescunt; ita quatenus omnes Petri cathedrae utraque unitate adhaerent, cathedra in Petro pariter una efficitur; et hac ratione in ea *una cathedra unitas servatur ab omnibus,* **) *ne ceteri Apostoli singulas,* idest separatas cathedras, *sibi quisque defendant,* atque constituant.

19. Unitatem quidem communionis cum Petri cathedra necessariam ex ipso Optati textu omnes agnoscunt, cum adversus Donatistas agat, ut eos ab hujus cathedrae communione separatos aperti schismatis coarguat; unde ait: *Ut jam schismaticus et peccator esset, qui contra singularem cathedram alteram collocaret.* Hinc etiam mox se ac totum orbem cum ea cathedra, seu cum Romano Pontifice ***) *in una communionis societate concordem* pro vera Ecclesia habendum contendit; eamdemque communionem custodiendam iterum suadet lib. 7. c. 3. Apostolorum exemplo, qui *bono unitatis per caritatem noluerunt a Petri* (licet Christum negasset) *communione recedere;* idque

---

*) Ita Cyprianus epist. 40. *cathedram unam super petram Domini voce fundatam* affirmat.

**) *Ne ceteri Apostoli*, inquit, unde intelligimus ex Optati sententia etiam Apostolos in una Petri, nempe capitis sui, cathedra unitatem servare debuisse, idipsumque debere praestare totius orbis Episcopos Apostolorum successores, quos quidem omnes hac de causa cum Romano Pontifice S. Petri successore formatarum societate communicare et concordare testatur.

***) Similiter c. 6. ait: *Cathedra, quam probavimus per Petrum, nostra est*: idest interpretante Albaspineo, *per communionem, quam habemus cum summo Pontifice.* Et c. 9. in eamdem sententiam: *Cathedra Petri, quae nostra est.*

ex institutione ipsius Christi derivat, quem idcirco claves regni coelorum supremam auctoritatem significantes *soli Petro* dedisse ait, *ut unitatis negotium formaretur.* Unitatem quidem servari ab omnibus in Petri cathedra per unitatem communionis ipse Dupinus exponit: (Dupin. not. 26.) *Cui adhaerentes*, inquiens, *in una communione perstarent.* Et dein loquens de Siricio: (Id. not. 37.) *Cum quo communionem habemus, et per eum cum omnibus aliis Episcopis, qui per epistolas, ut appellant, formatas cum ipso communicant.*

20. At si consideremus cathedrae nomine, quo Episcopalis auctoritas innuitur, eam praesertim auctoritatem significari, qua Episcopi doctrinam fidei et morum ex cathedra, ut ajunt, idest tamquam Ecclesiae magistri atque Doctores proponunt et docent, ut ex Hieronymo explicabimus n. 35.; unitatem potissimum fidei atque doctrinae cum Romana cathedra custodiendam agnosces, ut cathedrae, idest doctrinae et fidei unitas in illa servetur, et hac ratione intelligatur proprie dicta *cathedra una* in tota Ecclesia catholica, quatenus una est doctrina fidei, quae ab omnibus catholicae Ecclesiae Episcopis in unitate Romanae fidei traditur. Enimvero notandum est, hanc cathedram, quam Optatus *unam et singularem* in tota Ecclesia affirmat, quamque omnes catholici Episcopi tenere aliquo modo debent, ne extra singularem cathedram alteram collocent, ab eodem Optato dici *cathedram Petri,* seu Romanam, *in qua sedit prior Petrus,* dein Linus, et ceteri Petri successores Romani Pontifices (De praerogat. Rom. Eccl. cap. 3.). *Eo autem sensu,* inquit Maimburgus, *omnes Episcopi sedent super Petri cathedram, quo omnes antiquae Legis Doctores super Moysis cathedram sederunt.* Optime. At non aliter illi, variis licet in locis dispersi, sederunt super cathedram Moysis, nisi quatenus omnes eamdem Moysis doctrinam tradidere: unde hanc doctrinae unitatem respiciens Christus dixit: *Super cathedram Moysis sederunt Scribae et Pharisaei. Quaecumque dixerint vobis, servate et facite*; in quae verba Hieronymus: *Per cathedram doctrinam Legis intelligit.* Eodem igitur modo non aliter omnes catholici Episcopi unam Petri cathedram tenent, et super illam sedent, nisi quatenus e suis quique sedibus eamdem doctrinam tradunt, quam Petrus et succes-

sores ejus e Romana Petri cathedra docent; quod exponi potest verbis illustris Gallicani Theologi Ludovici Habert (Prolog. Teologiae cap. 8. §. 8.): *Omnes pastores fidem Romanae Ecclesiae docent.* Non ergo de materialibus cathedris hic sermo est, quae in singulis Episcopalibus Ecclesiis diversae et plures sunt; sed de doctrina fidei e cathedris singulorum tradita, quae cum una et eadem esse in omnibus debeat, unam cathedram constituit ex pluribus; cumque una eademque esse debeat cum doctrina Petri ac successorum ejus, haec una et singularis cathedra pro *Romana Petri cathedra* jure accipitur. Unitas itaque cum Romanorum Pontificum cathedra seu doctrina ex unitate cathedrae omnibus necessaria colligitur, ita ut hanc unitatem cathedrae scindat, non modo qui ab ejus communione, verum etiam qui ab ejus fide atque doctrina desciscit. Ita vero qui eam cathedram deserit, nunc quidem schismaticus, nunc autem haereticus est. Schismaticus erit tantum si nullo in dogmate dissentiens, communionem ejus deserat; si vero deserat aliquo in capite ejus fidem, erit haereticus, uti sane tam schismatici quam haeretici fuerunt Donatistae, qui se ab ea cathedra utroque ex capite separarunt, licet schismatici fere appellentur, propterea quod non fidei, sed disciplinae causa illos ab initio sejunxit. Ceterum Optatus ipse contra illos scribens etsi communionis unitatem expressius inculcat, memorans tamen communionis ejusmodi formam per *formatarum commercium,* quibus totus orbis cum Romana cathedra *concordat,* unitatem quoque fidei iisdem formatis declaratam, in qua omnes, (Confer supra c. 11. §. 2.) ut in communionem reciperentur, cum illa cathedra *concordare* oportebat, satis insinuat necessariam, ut quis catholicus habeatur: contra quam quidem singularem cathedram ille alteram collocat, seu erigit, qui doctrinam doctrinae contrariam tradit.

21. Ipsorum Donatistarum factum, quod ab Optato proditum est, non obscuri testimonii loco esse potest. Cum nimirum ipsis, ut se ab Ecclesia separatos agnoscerent, opponeretur a Catholicis separatio a Romano Pontifice, quocum vera Christi Ecclesia conjungitur; ad hanc objectionem elidendam illud regerebant, se cum Episcopo Romano *partem,* idest communionem habere (Op-

tat. l. 2. c. 4). *Sed et habere vos in urbe Roma partem aliquam dicitis.* Intelligebant autem Donatistam seu Pseudoepiscopum, quem Romam eo consilio submiserant, ut cum Romano Pontifice communicare crederentur; unde Optatus Episcoporum partis Donati, qui Romae sedem habuere, catalogum subjicit. In quae Albaspineus notat (not. 42.): *Quod scirent Donatistae sine Pontificis Romani communione Ecclesiam se habere, et in ea esse non posse, atque ab ejus communione ut haeretici separati essent; ideo Episcopum ex suis Romam mittebant, ut possent dicere, se Romae habere Episcopum, et cum Episcopo Romano se communionem habere. Hoc patet ex hoc loco* (Optati) *et ex collatione Carthaginis, in qua volebant Pseudoepiscopum suum Romanum interesse.* Catholici quidem reposuerunt hos Episcopos clam et aliunde subinductos et intrusos Romam, et in campestri vel montano loco occulte degentes, in Petri cathedra numquam sedisse. At nihil impedit, quin hic ipse Donatistarum nisus communionem cum Romano Pontifice necessariam praeferens, traditionis, quam nunc statuimus, satis idoneum testimonium suppeditet.

22. Frequens schismaticorum et haereticorum veterum mos fuit, nunc Romanum Pontificem secum communicantem secumque sentientem jactare, nunc ejus communionem approbationemque suorum dogmatum dolose procurare, nunc creare, aut Romam submittere aliquem, qui se tamquam Romanum Pontificem gereret, ut ipsi exinde viderentur catholici, et catholica haberetur eorum doctrina. Id non aliunde duxit originem nisi ex eo quod constans et notum omnibus catholicis esset, schismaticum, vel haereticum esse eum, qui communionis ac fidei unitatem cum Romano Pontifice nequaquam praefert. Ita non pauca veterum schismaticorum et haereticorum facta, quae ex sacris Annalibus in hanc rem proferre liceret, totidem traditionis testimonia sunt, ex quibus utriusque laudatae unitatis necessitatem ipsis antiquis schismaticis et haereticis cognitam fuisse deprehendimus. Ex schismaticis sufficiet indicare Fortunati partem, quae ut se catholicae communionis esse probaret, Romam misit Felicissimum (Cypr. ep. 55.) *ad Petri cathedram, et ad Ecclesiam principalem, unde unitas sacerdotalis exorta est;*

idemque cum S. Cornelio summo Pontifice multis egit, ut eum in suam partem adduceret: si enim hanc cathedram suam esse probare potuisset, praevidebat se declinaturum schismatis notam, et ob communionem cum Ecclesia principali, ex qua *sacerdotalis unitas* oritur, unitati omnium Ecclesiae sacerdotum suam partem esse accensendam confidebat. Ex haereticis vero, ut praeteream Marcionistas et Montanistas aliosque vetustiores, qui Romam profecti Romanis Pontificibus fucum facere conati sunt, solos Arianos interim considerare satis esto: qui Liberium pluribus tentarunt: ista *secum impii cogitantes* (teste Athanasio [epist. ad Monach.]): *Si Liberium in nostram sententiam traxerimus, omnes brevi superabimus:* quia nimirum catholici omnes Romano Pontifici ejusque fidei legitime propositae adhaerendum nossent. Alia ex posterioris aevi haereticis hujus generis exempla vulgatissima sunt.

§. V.

Testimonia Eusebii Vercellensis, Gregorii Nazianzeni, Satyri, Ambrosii, et Concilii Aquilejensis, cui idem S. Ambrosius praefuit. Quomodo jus communionis e Romana sede dimanet.

23. Insigne de S. Eusebio Vercellensi Episcopo testimonium eruitur ex epistola, quam Liberius Papa ad eumdem scripsit. *Me, frater carissime,* inquit, *ad solatium vitae praesentis erigit invicta fides tua: qua sequutus Evangeliorum praecepta, nullo genere a consortio sedis Apostolicae discrepasti,* Viden' *consortium,* idest unitatem, *sedis Apostolicae* custoditum a S. Eusebio et consortium quidem praesertim in fide, de qua tum maxime agebatur, idque non ex peculiari quadam ipsius Eusebii in eamdem sedem observantia, sed ex *Evangeliorum* praeceptis, ex illis scilicet Evangelicis testimoniis, quae dum ejus sedis primatum statuunt, unitatem potissimum fidei cum eadam sede cuique catholico omnino tenendam praecipiunt, ut superiori capite vidimus.

24. Non minimum in rem praesentem conferunt sequentes S. Gregorii Nazianzeni versus ex libro de *Vita sua*, ubi sermonem faciens de utraque Roma, veterí et nova, hoc inter eas discrimen notat, quod Roma vetus fidem servaverit illaesam,

nova autem Roma, idest Constantinopolis, non item. De fide vero Romae veteris haec habet:

Fides vetustae recta erat jam antiquitus,
Et recta perstat nunc item, nexu pio
Quodcumque labens sol videt devinciens,
Ut universi Praesidem mundi decet,
Totam colit quae Numinis concordiam.

In secundo versu pro vocibus *nexu pio*, quas interpres metro serviens recepit, substituendum ex Graeco *salutari doctrina.* Quam belle! Vides Nazianzenum Romanae fidei, cujus integritatem incorruptam laudat, tribuere *devincire Ecclesias salutari doctrina;* quod idem est ac in unitate fidei eas continere, et in eadem Romana fide agnoscere vinculum et centrum unitatis catholicae fidei, cum quo Ecclesiae catholicae colligantur. Quod si hanc unitatem custoditam memorans, solas Occidentis Ecclesias indicat illis verbis: *Quodcumque labens sol videt;* id ex eo factum est, qui post Arianam perfidiam pleraeque Orientis Ecclesiae variis haeresibus implicitae, turpiter ab ea unitate et a recta fide, quae in Romanae fidei centro servabatur, defecerant, ut in subsequentibus versibus deflet. Ceterum hanc vim devinciendi et continendi Ecclesias in fidei unitate Romanae sedi attribuit ob primatum, quo eam non soli Occidenti, sed omnibus totius orbis Ecclesiis praesidere affirmat eo versu:

Ut universi Praesidem mundi decet.

Quod tandem S. Doctor addit: *Totam colit quae Numinis concordiam,* concordiae nomine intellexisse videtur trium personarum sanctissimae Trinitatis concordiam, seu consubstantialitatem in unitate naturae, quam Romana fides colens atque propugnans adversus Arianam perfidiam, concordiam simul et unitatem fidei a Deo praescriptam ex primatus officio colebat ac vindicabat.

25. Satyrus S. Ambrosii Mediolanensis Episcopi frater, ut idem Ambrosius in sermone de ipsius obitu narrat, cum in quemdam locum transmisisset (lib. 1. n. 47.), ubi de recta fide dubitatio inciderat; cupiens certa nota cognoscere num Episcopus ejus loci catholicus esset, nec ne, ipsum interrogandum existimavit, num cum Romana Ecclesia conveniret. *Advocavit ad se Episcopum, nec ullam veram putavit nisi verae fidei gratiam,*

percunctatusque ex eo est, utrum cum Episcopis catholicis, hoc est, cum Romana sede conveniret: ubi *conveniret* ita dictum, uti apud Irenaeum in eadem fide convenire, nisi forte malis a Satyro acceptum pro *communicare,* ea tamen communione, quae ejusdem fidei vinculum et argumentum est. In S. Cypriani epist. 52. ad Antonianum, ut monui num. 11., communicare cum Papa explicatur, *hoc est cum catholica Ecclesia communicare:* hic autem conversa propositione convenire, seu communicare cum Episcopis catholicis exponitur, *hoc est cum Romana sede convenire.* Quid ita? Quia nempe connexa sunt haec duo, ita ut catholicus et catholicae communionis sit, qui convenit et communicat cum Romana sede, et e contra qui cum hac non convenit, aut non communicat, non sit catholicus, neque communionis catholicae; sicque alterum ex altero inferre et cognoscere licet. Confer locum Hieronymi inferius afferendum n. 36. Adeo communionis et fidei unitas cum Romana sede necessaria est, ut catholicus sit, qui eam tenet; qui autem ea caret, catholicus esse non possit.

26. Rationem hujusce rei opportune suggerit ipse Satyri frater S. Ambrosius in psal. 50. num. 30. ubi ait: *Ipse est Petrus, cui dixit Christus: Tu es Petrus et super hanc petram aedificabo Ecclesiam meam. Ubi ergo Petrus, ibi Ecclesia.* Rationem ex ipsa Christi institutione derivat, qua Petrus, et in Petro successores ejus Romani Pontifices, petra et fundamentum Ecclesiae ab eodem Christo sunt constituti, cui totum Ecclesiae aedificium adhaereat, et incumbat necesse est, uti cap. 12. §. 1. pluribus ostendimus. Hinc ergo jure S. Ambrosius, ejusque frater Satyrus non aliam noverunt catholicam Christi Ecclesiam, nisi eam quae cum Romano Episcopo unitatem servat, adeo ut quicumque alius coetus hujus unitatis expers alibi sit, et non ibi, ubi Petrus et successores Petri, non sit Ecclesia catholica, quam Christus ei fundamento incumbentem et unitam instituit. Quod si consideres ex ipsius Ambrosii sententia recitata c. 12. n. 7. S. Petrum non fuisse fundamentum Ecclesiae nisi per fidem, quam Ecclesiae aedificandae fundamentum posuit; palam sequitur praemissis ejus verbis hanc subesse sententiam: *Ubi ergo fides Petri, ibi Ecclesia,* quod unitatem

potissimum fidei cum Petri fide cuique necessariam, ut sit in Ecclesia, manifestissime praefert: cumque haec Petri praerogativa ad primatum pertinens, in successores ejus cum ipso primatu transierit, idem dicendum de fide successorum Petri. Idipsum quidem aliud ejusdem Ambrosii testimonium insinuat. Unitatem scilicet ejusdem fidei cum fide Romana adeo necessariam habuit, ut extra hanc neminem sperare posse salutem affirmaverit lib. 1. de Poenit. c. 7. *Non habent enim,* inquit, *Petri hereditatem, qui Petri* (Al. minus bene, *sedem*) *fidem non habent, quam impia divisione discerpunt.* Celebris quoque est illa multorum ore et approbatione circumlata et Ambrosio asserta sententia ex lib. 3. *de Sacramentis* c. 7. *In omnibus cupio sequi Ecclesiam Romanam.* Cum enim hoc opus S. Ambrosio, vetustis quoque codicibus et auctoribus suffragantibus, fuerit adscriptum; haec praeclara sententia, quae unitatis studium cum eadem Ecclesia eximie prae se fert, ejusdem S. Doctoris nomine allegata invenitur. S. Petrus Damianus in epistola ad Hildebrandum recitans eum sermonem, quem in Concilio ad Mediolanenses habuit, cum ipsos Romanae ecclesiae, a qua dissidebant, studeret subjicere; eosdem etiam atque etiam ad id impulit sanctissimi Ambrosii sui Episcopi exemplo, qui *in omnibus sequi se magistram sanctam Romanam profitetur ecclesiam.* Arnulphus historicus Mediolanensis saeculi XI. licet in Romanam sedem non bene affectus, hanc tamen cum ea consensionem necessariam agnoscens, ob necessitatem quidem unitatis fidei statuendam hoc testimonium expresse producit, et explicat his verbis (lib. 3. Hist. Mediol. c. 15.). *Haec enim dicentes, non adversamur vobis, o seniores Romani, cum magister noster dicat Ambrosius: Cupio in omnibus Romanam sequi Ecclesiam. Vobiscum enim credimus, vobiscum cunctas haereses abdicamus.* Quodsi libros *de Sacramentis* a S. Ambrosio abjudicandos existimes; fateri tamen necesse est, pervetustum esse illorum auctorem, qui Ambrosii vestigiis insistens, in rem praesentem veteris traditionis alius testis accedet.

27. Inter Ambrosii opera insertum legitur Concilium Aquilejense, quod Ambrosium praecipuum moderatorem habuit. Hoc autem Concilium *prope ex omnibus provinciis Occidentalibus*

congestum, totius Occidentis testimonium exhibebit. Itaque in epistola ad Imperatores catholicae communionis originem et fontem Romanam ecclesiam profitetur (Ambr. class. 2. epist. 2.). *Totius orbis Romani caput Romanam ecclesiam, atque illam sacrosanctam Apostolorum fidem ne turbari sineret, obsecranda fuit clementia vestra; inde enim in omnes venerandae communionis jura dimanant.* Quid, rogo, est quod catholicae communionis jura ex Romana in alias omnes dimanant Ecclesias? Id unum profecto, ni fallor, quod nulla alia particularis ecclesia id habet juris per se se, ut aliarum ecclesiarum communionem exigat, nisi ipsa communicet cum Ecclesia Romana, quae sola per se omnium ecclesiarum communionem et unitatem omnino requirit, idemque communionis jus aliis Ecclesiis secum communicantibus impartitur. Hinc qui a Romana separati, vel praecisi sunt, jus communionis nullum habent: et idcirco de ea communione certior fieri voluit Satyrus, ut exinde cognosceret, num sibi cum Episcopo ejus Ecclesiae, ad quam venerat, communicandum esset: cujus generis exempla aliquot alia suppetunt ex aliis sanctis et doctis viris, ex quibus nonnulla in sequentibus forsitan referentur. Ratio etiam manifesta est. Jus enim catholicae communionis soli competit Ecclesiae catholicae, idest iis qui in Ecclesiae catholicae unitate et communione consistunt: ac propterea cum separatis seu abscisis ab Ecclesia catholica communicare non licet. Ecclesia vero catholica non est nisi illa, quae cum Romana sede communicat, eidemque tamquam centro et fundamento adhaerescit, ut vel ex ipso Ambrosio vidimus. Iis ergo solis, qui cum Romana sede communicantes eidemque adhaerentes pertinent ad Ecclesiam catholicam, communionis catholicae jus est. Adeo igitur communio cum sede et Ecclesia Romana est necessaria ex Concilii Aquilejensis sententia, ut sine communione ejusmodi nullum cuipiam communionis jus sit. Sive magna ergo, sive exigua sit pars, quae a Romana communione separatur, perinde est: ac proinde in Graecorum schismate a totius fere Orientis Ecclesiis jus omne communionis amissum dolemus, quod non antea recuperare poterunt, nisi prius cum Romana sede reconciliati, in ejus communionem recipiantur.

§. VI.

Damasi Papae, Theodosii Imperatoris, et Flaviani presbyteri Antiocheni et postea Episcopi testimonia. Additur testimonium concinens ex Aureliano Augusto ab Eusebio et Rufino laudatum. Prudentii poetae versus.

28. S. Damasus Papa in epistola (Epist. 5. apud Coustant.), quam dedit Paulino Antiocheno, *fidem*, seu *fidei confessionem* ad eum misit, cui assentiri ac subscribere deberent, quicumque vellent *Ecclesiae copulari, idest nobis per te voluerint sociari. Unde*, inquit, *ne aut tibi scrupulus resideret, et volentes forsitan Ecclesiae copulari, tua cautio probanda differret, fidem misimus non tam tibi, qui ejusdem fidei communione sociaris, quam his, qui in ea subscribentes, tibi, idest nobis per te voluerint sociari.* Quibus palam affirmat, eum, qui Ecclesiae copulari velit, non aliter id posse obtinere, nisi eamdem, quam misit, fidei confessionem profiteatur. Confessio fidei, quam ad ipsum Paulinum misit Damasus, subjicitur epistolae apud P. Coustantium quintae; ac in ea praesertim damnatur Macedonianorum error, quo sancti Spiritus divinitas impetebatur. De hac controversia apud Orientales tunc ebulliente libet referre quae Sozomenus narrat (Sozom. lib. 6. c. 22.). *Cum haec quaestio agitaretur, et contendendi studio magis magisque in dies cresceret, Episcopus Urbis Romae scripsit ad Orientales Ecclesias, ut Trinitatem consubstantialem, ac honore gloriaque aequalem una cum Occidentalibus Episcopis confiterentur.* Id respicere videtur laudatam *) epistolam ad Paulinum (Hist. l. 5. c. 11.), seu potius confessionem fidei eidem

*) Cum Sozomenus post ejusmodi factum statim narret Liberii mortem (sic enim exorditur sequens caput 23. *Per idem tempus mortuo Liberio Damasus Romanae sedis administratione suscepit*); illud factum ad Liberium pertinere nonnulli arbitrantur. At S. Basilius, qui pro vindicanda divinitate Spiritus Sancti libros contra Eunomium scripsit, libro 2. ante finem hunc primum fuisse significat, qui haeresim divinitati Spiritus Sancti infensam in Oriente disseminaret. Scripsit autem eos libros S. Doctor aliquot annis post Liberii mortem. Nondum ergo ea quaestio Orientem turbaverat Liberii tempore, ita ut is ad eam sedandam litteras ad Orientales dedisse dicendus sit. Enimvero epistola ejusdem Pontificis paulo ante mortem ad Orientales missa, in qua omnes haereses tunc fervescentes eliminare studet, nihil tangit de errore contra Spiritum Sanctum, quia ipsi nondum in notitiam venerat. Factum igitur, quod a Sozomeno refertur, non Liberio, sed Damaso tribuendum, quem sane ad Orientales eo de argumento scripsisse certum est: ac proinde Sozomenum minus accurate illud retulisse ante indicatam Liberii mortem probabilius credimus.

subnexam, quam postremam etiam Theodoretus recitat. Unitatem fidei, quam idem Pontifex ab Orientalibus requisivit, si modo vellent *Ecclesiae copulari*, a catholicis omnibus, qui eam unitatem necessariam sciebant, eadem epistola obtinuit, ut ex his verbis liquet, quae satim post praecedentia Sozomenus subdit. *Quo facto utpote controversia judicio Romanae ecclesiae terminata, singuli quievere eaque quaestio finem accepisse visa est.* Romanae sedis judicium ac fides ideo controversiam apud Orientales fervescentem terminavit, quia omnes, qui nollent separari ab Ecclesia, cum Apostolica sede *in ejusdem fidei communione sociari* oportere, ipsis Orientalibus perspectum erat, ut ex ipso facto cum Damasi litteris concinente colligere licet. Extat alia ejusdem Pontificis epistola in Romana synodo scripta, cui adjecta sunt quaedam decreta, in quibus idem dogma de divinitate Spiritus Sancti constituitur. Haec primum ad Illyricianos missa, deinde per Sabinum diaconum ejusdem exemplum Orientalibus inscriptum, allatum fuit in Orientem, ipsique subscripsere in Antiochena synodo congregati Orientales Episcopi CLIII. omnes *consona fide credentes*, *et omnes ita consentientes*: unde in quibusdam codicibus haec appellatur *synodus Romana et Antiochensis*: eaque Romanae fidei decreta Antiocheni Patres obsequentissime susceperunt, atque subscriptione firmarunt, eademque cum propriis subscriptionibus Romam transmisere, ut unitatem fidei ejusdem probantes, se se catholicos exhiberent, sicque tolleretur de medio illa haereseos suspicio, qua ipsi apud Romanos aspersi fuerant. Vide hac de re plura in tractatu *De antiquis collectionibus canonum* part. 2. c. 9. quem tomo tertio novissimae editionis operum S. Leonis praefiximus.

29. Valente Ariano principe vita functo, qui plures catholicos Episcopos e suis sedibus pepulerat, Gratianus Imperator Orientis imperio potitus legem tulit (Theodoret. l. 5. Hist. c. 12.), *ut aedes sacrae iis traderentur, qui cum Damaso communicarent.* Imperator scilicet catholicus ab Episcopis catholicae fidei professoribus Ecclesias regi volens, ex communione cum Damaso Romano Pontifice catholicae fidei Episcopos dignosci sciebat, quippe qui non aliam intelligeret esse catholicam fidem, nisi quae cum fide Romanorum Antistitum conveniret, neque

cum hac fide convenire nisi illos Episcopos, qui cum iisdem summis Pontificibus communicarent: quod non minus communionis, quam fidei unitatem cum Romanae sedis Antistitibus cuique catholico necessariam praesumit. Haec interpretatio ne in mei systematis gratiam distorta credatur, explicatior fiet ex iis, quae sub idem tempus in celeberrima Orientis Ecclesia contigerunt.

30. Sapor militum Magister cum laudata lege ab eodem Gratiano missus in Orientem, ut eam exequendam curaret (id. Hist. l. 5. c. 3.), Antiochiae tres Episcopos sacras aedes ab Euzojo Ariano ereptas sibi postulantes invenit, nimirum Meletium, Paulinum, atque Apollinarem, quem postremum e Laodicea, cujus erat Episcopus, Antiochiam profectum, suae factionis praesulatum assumsisse Theodoretus testatur. Qui loco Apollinaris Vitalem ejus discipulum substituendum putant ex Hieronymi epistola ad Damasum, ubi non Apollinarem, sed Vitalem una cum Meletio, et Paulino nominat; ii non observarunt, Theodoretum loqui de trium factionum ducibus, quorum causa institutum fuit Saporis judicium, cum nondum Vitalis ab Apollinari fuerat Episcopus ordinatus; Hieronymum vero memorasse Vitalem jam Episcopum, cujus ordinationem post Saporis judicium Theodoretus refert. His igitur tribus competitoribus ante Saporem constitutis, cum ex Imperiali lege aedes sacrae illi essent adjudicandae, qui communicaret cum Damaso, *Paulinus quidem affirmare coepit se Damaso communicare; idem quoque asserebat Apollinaris haeresim suam occultans.* At cum sileret Meletius, presbyter ejus Flavianus Episcopi sui causam acturus, ut duos illos competitores repelleret, Paulinum in primis sic alloquutus est: *Si Damasi communionem amplecteris, amice; doctrinae nobis manifestam similitudinem ostende.* Non ignorabat, nec ignorare poterat Flavianus Paulinum habuisse a Damaso communionis litteras; sed hanc communionem per litteras nihil eidem suffragari posse intelligens, nisi jungeretur cum unitate doctrinae; proposita diversa utriusque doctrina in quaestione de tribus hypostasibus, quas*) Damasum *diserte praedicare,*

*) Etsi a vocibus *trium hypostasum* Damasus et Occidentales abstinerent, metuentes ne nomen *hypostasis* Latinis inusitatum, et a nonnullis

Paulinum vero tollere affirmabat, his verbis concludens institit: *Ostende igitur consensionem doctrinae, et ecclesias suscipe ut lex jubet.* Tum conversus ad Apollinarem, qui certo certius novam doctrinam ab ipso Damaso reprobatam invexerat, dixit: *Miror te, o amice, tam impudenter resistere veritati, cum probe scias, Damasum asserere perfectum hominem a Deo assumtum esse* etc. *Nunc saltem renuntia novitati, quam excogitasti, et Damasi doctrinam amplectere, ac tum demum sacras aedes obtine.* Praeclare admodum et belle. Non solum enim hinc Flaviani Antiocheni tum presbyteri, postea vero Episcopi celeberrimi, qui S. Joannis Chrysostomi magister extitit, et in Sanctorum album relatus fuit, luculentissimum testimonium profertur; sed Imperialis etiam legis superius laudatae genuinus sensus eruitur. Nam etsi unam communionem Damasi lex, uti a Theodoreto memoratur, per se expresse requireret; Flaviani tamen interrogatio unitatem potissimum fidei, sine qua communio constare non poterat, cum Romano Pontifice praerequisitam ostendit. Idque non ex unius Flaviani, sed ex ipsius Imperatoris mente fuisse illud suadet, quod cum Imperator hac lege favere vellet religioni catholicae, et unitati fidei in suo regno prospicere; communionem cum Damaso non alia de causa quaesie-

---

haereticis loco *substantiae* acceptum errori faveret, cum tamen Flavianus apud Theodoretum tam aperte affirmaverit, Damasum *unam eamdemque Trinitatis substantiam confitentem, tres hypostases diserte praedicare*; expressam ejusdem Pontificis de tribus personis in una substantia confitendis doctrinam, quam idem Damasus indiderat *expositioni fidei* editae in Romano concilio habito non serius initiis anni 378., et ante Valentis obitum per Dorotheum missae in Orientem, annoque sequenti receptae et subsignatae in Antiochena synodo (Vid. Coustantium in monito ad Epist. 4. Damasi n. 4.); hanc, inquam, doctrinam Damasi Flavianus de trium hypostasum praedicatione interpretatus videtur, maxime quia idem Pontifex in eadem expositione Sabellii simul et Marcelli placita respuens, iis verbis usus est (Vid. Ep. 4. Damasi n. 1. et 4.), quae dum tres personas *in se . . . . . semper manentes*, et Dei Filium *non in Patre remanentem, sed in aeternum SUBSISTENTEM* pronuntiant, *hypostasim*, seu *subsistentiam* singularum propriam distinctamque declarant. Porro Paulinus, qui in subscriptione synodicae concilii Alexandrini an. 362. declaraverat posse dici hypostases tres in significatione trium personarum, hac occasione *trinitatem hypostasum tollere* idcirco videri potuit Flaviano, quia fortassis cum ab ipso, uti et a Hieronymo Antiochiae degente, exigeretur trium hypostasum nomen, Occidentalium morem et oeconomiam sequens eo uti noluit.

rat, nisi ut unitatem fidei catholicae ab Arii haeresi jamdiu distractam per eam communionem ubique restitueret: quod aliter fieri non poterat, nisi eamdem cum Damaso fidem, quam communicatoriae litterae testabantur, ab omnibus, qui catholici essent, profitendam credidisset. Enimvero hoc idem unitatis fidei Imperiale consilium confirmat alia Imperatoris Theodosii lex Thessalonicae data, Constantinopolique proposita, qua omnes Christianos cum fide Romanae ecclesiae convenire sancitum est (Cod. Theod. lib. 16. tit. 1. l. 1.). *Cunctos populos, quos clementiae nostrae regit temperamentum, in tali volumus religione versari, quam divinum Petrum Apostolum tradidisse Romanis religio usque ad nunc insinuata declarat, quamque Pontificem Damasum sequi claret, et Petrum Alexandrinae urbis Episcopum virum Apostolicae sanctitatis.* Nonne hujus legis scopus in promovenda unitate Romanae fidei utpote omnibus catholicis necessaria manifeste dignoscitur? Quod si non tam Damasi Romani Pontificis, quam Petri Alexandrini fides ingeritur; non tamen eadem ratione. Damasus enim memoratur propter suae sedis fidem a S. Petro Romanis traditam, quam eumdem sequi manifestum erat; Petrus autem Alexandrinus non ob fidem Alexandrinae cathedrae profertur, sed quatenus fidem Romanae sequebatur Ecclesiae, ac in eadem fide communicabat cum Damaso, cujus quidem communio, et unitas in doctrina fidei (ut interpretatio Flaviani indicavit) in Antiocheno dissidio ex Gratiani lege quaesita fuit, ut ne communio et fidei unitas cum Petro Alexandrino quaereretur.

31. Hoc argumentum ut eliderct quidam (Traité de l'autorité du Pape) Anonymus suasurus nihil peculiare Romano Pontifici ea Gratiani lege communionem ejus requirente fuisse tributum, satis erat, inquit, Imperatorem credidisse Damasum fuisse orthodoxum, ut ejus communionem praecipere posset. Hinc tres alias leges ingerit, in quibus de communione cum aliis Episcopis decretum fuit, nulla Romani Pontificis mentione, qui praetermittendus non erat, si catholicae communionis centrum habitus fuisset. Prima est lex Theodosii (cod. Theod. lib. 16. tit. 1. l. 3.), in qua undecim Episcopi, cum quibus communicandum esset, sine Romano recensentur. Altera Arcadii, qua eos

ex Ecclesiis pelli jubet, qui Theophili, Arsacii, et Porphyrii communionem recusarent. Tertia Theodosii junioris, qua eos similiter ab ecclesiis exturbari vult, qui cum Joanne Antiocheno (in synodic. adversus Traged. Iraenei c. 143.) nequaquam communicarent. At alia res est, si de communione cum catholicis in particulari agatur, alia vero si de catholica communione universim discernenda sermo sit. In primo casu communio cujusque catholici Episcopi, prout specialis ratio, vel occasio incideret, sufficere poterat: et ita in tribus objectis legibus, cur eorum tantum Episcoporum mentio fieret, specialis extitit causa. Lex a Theodosio majore post Constantinopolitanam synodum edita, et ab eodem subscripta, ad normam canonis secundi synodi ejusdem exacta fuit, in quo sicut pro Orientalium tantum ecclesiarum regimine de quinque Orientis provinciis statutum fuerat, ita ille eos tantum harum provinciarum Episcopos catholicos recensendos duxit, cum quibus communicandum esset ab iis, qui Ecclesias ibidem recipere aut retinere vellent, ut vel ipse Jacobus Gothofredus observat. Nihil hinc opus erat Romanum Episcopum memorare, cujus tamen communionem nominatos ibidem Orientales Episcopos sequi, ut alia anteriori ejusdem Imperatoris lege cautum fuerat, exploratum erat. Porro ut Joannis Antiocheni communio Theodosii junioris lege praeciperetur, ea peculiaris extitit ratio, quod iis tantum Nestorii fautoribus proposita, seu praescripta esset, qui cum eodem Joanne ad catholicam ut Romanam communionem reverso communicare amplius nolebant. Miror vero aliam Arcadii Imperatoris legem obtrudi, quae in schismate contra S. Joannem Chrysostomum Romana communione fultum lata fuit adversus illos, qui huic sanctissimo viro a Constantinopolitana sede pulso ut adhaererent constanter, cum Arsacio ejusdem sedis invasore, cum Theophilo Alexandrino, et Porphyrio Antiocheno, eidem Sancto infensis, communicare renuebant. Hinc autem quaenam specialis esset causa, ob quam horum trium Episcoporum mentio facta fuerit, manifestum est. Cur vero Romanae sedis communio, quam vel isti S. Joannis Chrysostomi hostes sibi retinendam duxerunt, hac in causa inculcaretur, nihil erat. At in Gratiani lege communionem cum Damaso idcirco fuisse praescriptam, ut ex ea

discerneretur, quinam Orientis Episcopi catholici essent fideique unitatem tenerent cum eodem Damaso, nonne ex dictis antea ac praesertim ex Antiocheno facto manifestum est? Hinc autem aperte sequitur Romanam sedem non minus communionis, quam fidei catholicae centrum agnitam, et a quovis catholico utramque cum ea unitatem esse tenendam. Neque in lege Magni Theodosii, quae incipit *Cunctos populos,* alius ejusdem Principis scopus fuit, nisi unitas potissimum fidei, ut ex Sozomeno colligere licet (lib. 7. c. 4.). Ille ad imperium Orientis evectus, baptismate percepto statim pietatis ac religionis praecipuam curam gerens, ut totum Orientem variis fidei dissensionibus discissum tute componeret, unum certum exemplar proponendum agnovit, quod omnes tute sequerentur. Istud autem extra Orientem quaerens non alia de causa ex una Romana ecclesia proponit, nisi quod unius Romanae ecclesiae fidem primatus causa totius catholicae unitatis centrum sciebat, quocum convenire omnes catholici debent, et ex quo in dissidiis circa fidem catholica fides dignoscenda est, ut Gothofredus quantumvis heterodoxus notavit: *Sic enim etiam olim quoque Irenaeus Lugdunensis de ipsamet sanctissima in fide Ecclesia Romana, hujus, inquiebat, exemplo pravam omnem disciplinam profligamus.* Imperator licet catholicum haberet Alexandrinum Episcopum, non tamen Alexandrinae Ecclesiae fidem tamquam exemplar proposuit, sed Romanam, quam cum idem Alexandrinus Episcopus sequeretur, catholicus erat et habebatur. Cum vero fides Romana alia non sit, nisi ea quam Romanos S. Petrus docuit, et quam S. Petri successores ab eo acceptam docent et profitentur; Damasum tum viventem Imperator nominavit eo consilio, ut ad ejus fidem et communionem cunctos populos speciali primatus praerogativa, in unitatis utique bonum, revocaret, quemadmodum laudatus Gothofredus ab adversariis non contemnendus fateri debuit. Hanc enim inter ceteras Romanae sedis praerogativas ex hac lege eruendas quarto loco posuit, *summam inter Episcopos Pontificis Romani dignitatem et auctoritatem semper fuisse, atque ideo* (nota consequentiam) *ad ejus fidem et communionem potissimum provocatum.* Quis post tanti viri, qui nemini suspectus esse potest, testimonium, Theodosianae

legis interpretationem a sola veritate expressam aliorsum distorquere, aut in dubium revocare audeat?

32. Ne autem peculiari Magni Theodosii in Romanae sedis fidem observantiae id factum tribuatur, Ethnici quoque Imperatoris non absimilem sanctionem, seu sententiam hac occasione considerare plurimum juverit. In laudata Antiochena sede Aureliano Imperatore duo de Episcopatu decertabant, hinc Paulus Samosatenus, qui ob haeresim in synodo depositus fuerat, hinc autem Domnus, qui eidem Paulo fuerat subrogatus. Cum ergo Paulus Domno Episcopales aedes et Ecclesiam nollet cedere; catholici Episcopi de constituendo ibidem orthodoxae fidei Antistite maxime solliciti, ad ipsum Imperatorem, qui tum forte post devictam Zenobiam Antiochiae degebat, confugerunt. Is autem illi e duobus Antiochenam ecclesiam attribui jussit, *cui Italici Christiani Sacerdotes, et Romanus Pontifex scriberent* (Euseb. Hist. l. 7. c. 30.). Id *rectissime* praeceptum agnoscit Eusebius, seu, ut vertit Rufinus, *religiose de hoc satis et sancte,* idest ad catholicae religionis et justitiae normam. At si pro Domno interpellatus fuit Aurelianus, ut Paulum e sacris aedibus pelleret, quid rem velut ancipitem moratur? Si septuaginta, et eo plures Antiochenae synodi Patres rei ejusdem fuerunt aequi et legitimi judices, quid ex Italia ac ex Romano praesertim Antistite litterae quaeruntur, aut expectantur? Cur non potius, aut simul quaeruntur, aut expectantur ab Alexandrino, ad quem eodem, quo ad Romanum exemplo Antiochena synodus scripserat, ut Domni litteras susciperet, et ad eumdem rescriberet? Eadem videtur in hoc ratio, ac illa, qua in posteriori ejusdem Antiochenae sedis dissidio Imperator Gratianus ei sacras aedes tradi voluit, qui cum Damaso communicaret. Favere nimirum Aurelianus voluit catholicae fidei, pro qua a catholicis Episcopis adversus Paulum fuerat interpellatus; et favere in eo voluit, ut catholicae religionis Episcopus Antiochenae sedi praeficeretur. In duorum autem Episcoporum pugna, ne interpellantium favore erga Paulum ductus videretur, et rem satis caute transigeret, aliud judicium Antiochena synodo superius requirendum persensit. Audierat forte pro communicatoriis litteris, quae fidem Domni probarent, Pauli autem errores repel-

lerent, scriptum fuisse ab eadem synodo ad Romanum, et Alexandrinum Episcopum; et Romani quidem potiorem rationem habitam sive ab Antiochenis ejusdem synodi Patribus, sive ex frequenti Christianorum, inter quos versabatur, sententia intellexisse videtur. Hinc non ab Alexandrino, sed a Romano tantum Episcopo, et ab Italicis Antistitibus Romanae fere synodo interessentibus litteras expectandas praecepit, ut qui ex duobus competitoribus fidem Romanae adhaerentem tenere eisdem litteris probaretur, is haberetur catholicus, ac propterea dignus, qui Antiochenam ecclesiam regeret. Hoc autem Imperatoris Ethnici judicium, quod *rectissimum* affirmat Eusebius, *sanctum, et religiosum* Rufinus, tanto magis aestimandum est, quod tritam ac certam divulgatamque etiam apud Gentiles Antiochenorum Patrum aut catholicorum, ex quibus id Aurelianus didicerat, sententiam exhibet de necessaria unitate communionis, et fidei cum Romana sede, ut quis catholicus judicetur: id quod ex hoc facto deducendum intellexit etiam Cl. Bossuetus (Discours sur l'Hist. univers.), cum ex praxi Christianorum illud rescriptum derivavit, *quia* Imperator, inquit, *Christianorum corpus in hac* (Romani Episcopi) *communione semper contineri viderat.* Et similiter Claudius Fleury (Hist. l. 8. c. 8.): *Tam erat notorium etiam Paganis verae Christianae religionis notam esse communionem cum Ecclesia Romana.*

33. Nunc ad Patres Ecclesiae rediens, Prudentii antiqui poetae catholici testimonium proferam, breve illud quidem, sed pro unitate fidei cum Romana cathedra satis expressum. In hymno enim S. Hippolyti martyris unitatem commendat non communionis tantum, quam Novati schisma abruperat, sed etiam fidei, quam cum Romana Petri cathedra tenendam tradit.

Fugite, o miseri, execranda Novati
Schismata, catholicis reddite vos populis.
Una fides vigeat, prisco quae condita templo est,
Quam tenet cathedra Petri.

§. VII.

Hieronymi testimonia. Argumentum ductum ex necessaria unitate cum Petri cathedra, quo cathedrae vocabulo fidem Romanae sedis a S. Petro ejusque successoribus traditam significari ostenditur. Ecclesia catholica et fides catholicae Ecclesiae dicta est Romana ob unitatem praesertim fidei cum Romana catholico cuique necessariam.

34. Sanctus et maximus Doctor Hieronymus plura suppeditabit. Primatum S. Petro unitatis causa delatum explorate fatetur. *Propterea inter duodecim unus eligitur* (l. 1. in Jovin. n. 26.), *ut capite constituto schismatis tollatur occasio.* Constituto autem hoc capite non tolleretur, nec auferri posset occasio schismatum, nisi eidem capiti vis ad unitatem obligans attributa credatur. Hanc sanē vim idem S. Doctor satis indicavit, cum in dialogo contra Luciferianos n. 9. facultatem praecipuam et eminentem summo Sacerdoti asserendam affirmavit, ne si negetur, schismata exoriantur. *Ecclesiae salus,* inquit, *in summi Sacerdotis dignitate pendet, cui si non exors quaedam et ab omnibus eminens tribuatur potestas, tot in Ecclesia efficientur schismata, quot Sacerdotes. Itaque ad vitandum schismata* (Baluz. in not. ad Com. monit. Vincent. c. 19.) (ut ex mente S. Scriptoris recte collegit Stephanus Baluzius) *necesse est, ut unitatem Ecclesiae sequamur, idest, Romanam Ecclesiam, ubi est origo et radix unitatis.*

35. Porro unitatem non solius communionis, sed potissimum fidei cum Romanorum Pontificum fide custodiendam S. Hieronymus pluribus in locis inculcat. Mitto quod praescripsit Demetriadi: *Illud te pio caritatis affectu praemonendam puto, ut S. Innocentii* (Epist. 130. n. 16.), *qui Apostolicae cathedrae successor est, teneas fidem; nec peregrinam, quatenus tibi prudens callidaque videaris, doctrinam recipias.* Luculentiora sunt quae in controversia de tribus hypostasibus prodidit. Cum trium hypostasum nomen ab Orientalibus catholicis pro significandis tribus Trinitatis personis acciperetur, Occidentales vero ne cum haereticis quibusdam sumeretur significatione substantiae, vehementer timerent; male apud hos idem nomen audiebat, eodemque metu Aegyptii cum Episcopo Alexandrino tres hypostases dicere respuebant. Orientales interim Antio-

chenses, qui trium hypostasum appellatione utebantur, ne viderentur haeretici, Romanae sedis communionem quaerebant. *Campenses* (idest illi Antiocheni, qui Meletio addicti, ante ejus reditum in agris synaxes agebant), inquit ad Damasum Hieronymus (Ep. 15. n. 5.), *cum Tarsensibus haereticis copulati, nihil aliud ambiunt, quam ut auctoritatem communionis vestrae fulti tres hypostases cum antiquo, idest haeretico sensu praedicent.* Haec quidem Hieronymi suspicio erat, eo quod Ariano sensu tres hypostases pro tribus distinctis substantiis dictae fuerant. At Campenses illi cum ii essent, qui Meletii catholici Episcopi, et Confessoris adversus Arianam perfidiam praestantissimi partes sequebantur (quidquid Hieronymus metueret) a tam pravo et haeretico sensu erant alienissimi, uti et explicatio eidem Hieronymo ab ipsis significata patefacit. Hi ergo una cum suo Antistite Meletio Romanae sedis communionem et unitatem necessariam videbant, ut se catholicos probarent, omnemque haereseos suspicionem depellerent. Interim Hieronymus Antiochiae degens, cum urgeretur tres hypostases dicere, in tres autem partes divisam cerneret Antiochenam Ecclesiam ob tres Episcopos Meletium, Paulinum, atque Vitalem, quorum singuli suae cuique parti praesidentes, Damasi communionem praeferebant; ad hunc dedit litteras, ut intelligeret, num una, an tres hypostases dicendae essent, et quocum Episcopo deberet communicare. Ita vero se se sollicitum in hoc exhibet, ut non minus fidei, quam communionis unitatem cum Romano Pontifice necessariam ostendat. In primis enim epist. 15. fidei negotium in hypostasum controversia agitari indicant illa, quibus *cathedram Petri, et fidem Apostolico ore laudatum* (idest Romanam laudatam a Paulo) sibi ea in quaestione consulendam censuisse n. 1. fatetur. Tum vero num 2. addens: *Ego nullum primum nisi Christum sequens, Beatitudini tuae, idest cathedrae Petri communione consocior;* communionem utique intelligit, quae unitatem ejusdem Romanae fidei exigit atque praesumit, ejusdem, inquam, Romanae fidei, cui firmissime adhaerebat, quamque *cathedrae* nomine ab eodem acceptam post pauca videbimus. Rationem porro allaturus, cur huic *cathedrae,* seu Romanae fidei, sibi adhaerendum putaret, et hanc prae ceteris ea

in quaestione consulendam crediderit, illud subjicit, quod cum Evangelico textu apud Matthaeum, et cum nostra ejusdem textus explicatione superius proposita c. 12. §. 1. maxime concinit, nimirum: *Super illam petram aedificatam Ecclesiam scio,* idest super illius cathedrae doctrinam fidei. Quam belle in nostram sententiam! Cum enim super fidem Romanae cathedrae Ecclesiam aedificatam sciret; in controversia fidei Romanam fidem Apostolico item ore laudatam requirendam judicavit, ut dignosceret fidem catholicae Ecclesiae, quae Romanae fidei tamquam petrae et fundamento adhaerescit, ac ita perspiceret, quam fidem ea in quaestione deberet profiteri, ne ab ea recedens, ab Ecclesia ipsa recederet. Id manifestius ostendunt subjectae similitudines, quibus ejusdem unitatis necessitatem multo apertius ingerit inquiens: *Quicumque extra hanc domum agnum comederit, profanus est. Si quis in Noe arca non fuerit, peribit . . . . . Non novi Vitalem, Meletium respuo, ignoro Paulinum. Quicumque tecum non colligit, spargit; hoc est, qui Christi non est, Antichristi est.* Tandem proposita trium hypostaseon quaestione solutionem petit a Damaso, nec non ut sibi significet, quocum ex illis tribus Antiochiae debeat communicare. Similia urget epist. 16. ad eumdem Pontificem, ex qua haec tantum exscribo, quibus n. 2. in tres partes discissam memorans Antiochenam Ecclesiam, certum se ac tutum in ea parte pollicetur, quae Damaso ejusque fidei adhaeresceret. *In tres partes,* inquit, *scissa ecclesia ad se rapere me festinat, monachorum circa manentium antiqua in me surgit auctoritas. Ego interim clamito: Si quis cathedrae Petri jungitur, meus est. Meletius, Vitalis, Paulinus tibi haerere se dicunt . . . Obtestor Beatitudinem tuam, ut mihi litteris tuis, apud quem in Syria debeam communicare, significes.* Etsi vero quaestio de vocibus trium hypostaseon, quae cum laudatis monachis potissimum a Hieronymo habebatur, modicum a nonnullis fiat, eo quod re omnes catholicos convenisse, solis autem verbis, vel suspicione discrepasse existiment; quae tamen ille in medium profert pro asserenda communionis et fidei necessaria unitate cum Romana sede, ne quis extra hanc unitatem existens, Ecclesiae petram deseruisse, extra domum agnum comedere, ac profanus

esse, extra arcam naufragus fluctuare, inaniter spargere, et Antichristi esse convincatur, cum et traditioni Patrum, et Scripturae sententiis conveniant, maximae in rem nostram auctoritatis sunt, tantique Doctoris testimonium luculentissimum exhibent.

36. Antequam alia ejusdem testimonia profero, nomen *cathedrae,* cui adhaerendum omnino esse S. Doctor (aeque ac alii Patres) tam expresse pronuntiavit, ex ipsius, nec non etiam aliorum Patrum interpretatione explicare libet, quod ad statuendam necessitatem unitatis fidei maxime conferet. *Cathedrae* appellatio apud Ecclesiam ex Hebraeis, ac praesertim ex Evangelico textu Matthaei c. 23. sumta est, ubi Moysis cathedra memoratur, ex qua Scribae et Pharisaei legem explicabant. Hic autem *cathedra Moysis* non materialem aliquam cathedram a Moyse quondam occupatam, sed doctrinam legis Mosaicae, quam Scribae quoque et Pharisaei docebant, palam significat, ut ipse observavit Hieronymus. (L. 3. in Matth.) *Per cathedram doctrinam legis intelligit.* Quod idem et Athanasius confirmat in expositione psalmi primi ad illa: *Et cathedram pestilentiae,* inquiens: *Per cathedram doctrinam significat, ut ipse ait: Super cathedram Moysis.* Itaque simili sensu et apud Ecclesiam cathedra sive Episcopalis, sive Pontificia nihil aliud innuit nisi doctrinam legis et fidei Christianae, quam Episcopi atque Pontifices tradunt. Hinc idem Hieronymus epist. 15. ad Damasum Papam *cathedram Petri, et fidem Apostolico ore laudatum* velut unum et idem accepit, et epist. 97. al. 78. ad Pammachium *praedicationem cathedrae Marci* nominat paschalem epistolam Theophili Alexandrini, in qua contra errores Origenis catholica fides explicabatur; et similiter *praedicationem cathedrae Petri* vocat Anastasii Papae litteras, quibus eam epistolam ab hoc Pontifice confirmandam postulabat. *Praedicationem cathedrae Marci Evangelistae cathedra Petri Apostoli sua praedicatione confirmet.* Eodem quoque sensu Rufinus in epistola ad Gaudentium Episcopum interpretationi *Recognitionum* praefixa *docendi cathedram* appellat, et successorem in cathedra Petri, *doctrinae* ipsius successorem vocat. Similiter Augustinus *doctrinae salutaris cathedram* nominat epist. 105.

n. 16. et Bachiarius quarti saeculi scriptor in *Apologia* seu libello fidei edito primum a Muratorio tom. 2. Anecdot. dein a Canonico Francisco Florio in Bachiarii opusculis *cathedram Petri* interpretatur, *hoc est, sedem fidei.* Tandem, ut alia praeteream, cum S. Fulgentius in libro de Trinitate ad Felicem Nolanum illam fidem memorat, *quae usque nunc per successionum seriem in cathedra Petri Apostoli Romae, vel Antiochiae, in cathedra Marci Evangelistae in Alexandria, in cathedra Joannis Evangelistae Ephesi, in cathedra Jacobi Hierosolymae ab ipsarum Episcopis praedicatur;* cathedrae utique nomen ad fidem quam Episcopi docent, evidentissime refert. Igitur quod ait Hieronymus *jungi cathedrae Petri* proprie est jungi doctrinae fidei, quae a Romanis Pontificibus Petri successoribus traditur; et quotquot Patres unitatem cum hac cathedra necessariam affirmarunt, unitatem cum fide ab ipsis tradita docuerunt necessariam.

37. Sed ut ad alia Hieronymi testimonia progrediar, non se solum, sed Alexandrinam etiam Ecclesiam de hac unitate fidei cum Romana cathedra gloriatam prodit epist. 63. ad Theophilum n. 2. Cum scilicet Hieronymo, qui a Joannis Hierosolymitani communione desciverat in Origeniana causa, objecti fuissent a Theophilo sacri canones, qui Episcopo omnes adhaerere jubent, nihil aliud respondit nisi se meminisse *Romanam fidem Apostolico ore laudatam, cujus se esse participem Alexandrina gloriatur Ecclesia.* Quibus indicare volebat, se quamvis separatum fidei causa ab Episcopo Hierosolymitano, unitum tamen esse fidei Romanae, cujus unitatem Alexandrina Ecclesia depraedicat, idque sufficere, ut se quis catholicum praestet. Catholicam quidem fidem a fide Romanae ecclesiae non potuisse disjungi tam persuasum Hieronymo fuit, ut libro 1. in Rufinum n. 4. notam, qua distinguatur catholica fides, hanc esse constituat, quaerere, utrum Romana sit, necne. *Fidem suam quam vocat? Eamne, qua Romana pollet ecclesia, an illa, quae in Origenis voluminibus continetur? Si Romanam responderit, ergo catholici sumus.* Hinc effluxit catholicam fidem peculiari nota dici *Romanam,* et *Romanam* item appellari Ecclesiam catholicam, ob unitatem scilicet fidei, quam cum fide Romanae sedis universa Ecclesia pe-

culiariter custodit ac profitetur. Etsi enim cujuscumque catholicae Ecclesiae fides catholica est; praecipua tamen ratione catholica habita est fides Ecclesiae Romanae, propterea quod omnium catholicarum Ecclesiarum fides cum Romana convenire debet, ut Irenaeus docuit, ita ut sicut non alia est Ecclesia catholica, nisi quae Romanae tamquam communi fundamento et centro unitatis adhaeret; ita non alia sit catholicae Ecclesiae fides, nisi quae fidei ejusdem Apostolicae sedis tamquam petrae incumbit, et cum eadem omnino concordat: unde Hieronymus ad hanc unitatis fidei necessitatem adstruendam jure scripsit: *Super hanc petram aedificatam Ecclesiam scio.*

38. Non itaque novum hoc posterioris aetatis inventum est, ut *Romana* habeatur dicaturque catholica fides; neque ex schismate Graecorum (ut nonnulli perperam existimarunt) id originem duxit; sed vetustiora multo principia agnoscit. Ex Cypriani epist. 52. communicare cum Cornelio Papa idem habitum vidimus num. 12. ac *cum catholica* Ecclesia communicare: hujusque rationem in unitatem fidei refert Stephanus Baluzius monens not. 6. *Ecclesiae catholicae vocabulo intelligi corpus Ecclesiae universalis, quae tenet fidem Christi, quae tenet fidem Petri,* idest Romanam. Similia ex Satyro S. Ambrosii fratre observavimus num. 25. Apud Augustinum lib. de Gratia Christi c. 43. ipse Pelagius S. Ambrosii fidem laudans, *Romanam* appellavit, ut ejus fidem Romanae adhaerentem *catholicam* significaret. Theodosius junior in epistola ad Acacium aliosque Episcopos et Anachoretas, quae in Ephesino Concilio recitatur, *Romanam religionem* eodem sensu nominat. Hormisda epist. 10. ad Avitum Viennensem Romanae sedis *Apostolicam, idest catholicam* (ut explicat) *sententiam;* et epist. 18. ad Ennodium et Peregrinum, *Qui cum sede Apostolica, hoc est Ecclesia catholica non communicant;* et apertius de fide loquens epist. 70. ad Possessorem illud inquiri vult circa doctrinam de gratia et libero arbitrio, *quod Romana, hoc est catholica sequatur et asseveret Ecclesia.* Eadem leguntur et approbantur a S. Fulgentio Ruspensi ceterisque Episcopis Africae exulibus in Sardinia, ut liquet ex epistola ad Joannem et Venerium, quam in Appendice tomi decimi operum S. Augustini recusam invenies. S. Gregorius

Papa II. in litteris ad Episcopos et Duces Germaniae scribens se commisisse Bonifacio Moguntino, ut populos *ex Apostolicae hujus sedis doctrina informet, et in eadem catholica fide permanere instituat,* Romanam Apostolicae sedis fidem seu doctrinam pro *catholica fide* accepit. Haec omnia Graecorum schismate anteriora sunt testimonia. Ita porro Romani dicti sunt catholici, ut Ecclesia catholica *Romana* appellata est, nimirum ob unitatem potissimum fidei cum Romana, ut ipsi adversarii fateri coacti sunt. Romana enim dicitur catholica Christi Ecclesia non ob disciplinam, quae varia esse potest in diversis locis, sed *maxime ab ipsa fide, quae una esse debet cum Romana in omnibus et singulis ecclesiis.* Ita Honoratus Tournely de Ecclesia quaest. 2. a. 7. Hinc etiam Bossuetus in sermone habito ad Comitia Cleri Gallicani an. 1681. confessus est ingenue: *Fides Ecclesiae catholicae, quae semper est fides Ecclesiae Romanae.* Similia repetit tom. 3. Meditationum in Evangelium die 72. et in corollario ad Defensionem declarationis Cleri Gallicani §. 8. indubie pronuntiavit, *catholicam fidem ad finem usque saeculi non aliam quam Romanam futuram.* Ita ergo necesse est tenere Romanam fidem, ut necesse est tenere fidem catholicam, quae non alia nisi Romana est. Specialis haec praerogativa Romanae sedis nulli alii particulari sedi convenit, quippe quod nulla alia particularis sedes primatu donata est, cujus unius causa omnes undique fideles, idest totam Ecclesiam catholicam cum Romanae Ecclesiae fide *convenire necesse est,* ut ex S. Irenaeo Bossuetus statuit, et cum eodem statuerunt pariter Gallicani Episcopi in Comitiis Medolunensibus anni 1579. quorum verba recitabimus capite sequenti n. 11.

§. VIII.

S. Augustini testimonia expenduntur, illa praesertim, quae in libris contra Donatistas scriptis inveniuntur. Argumentum sumtum ex nota Ecclesiae uti Apostolica dicitur, quatenus necessariam adstruit unitatem fidei cum Romana Apostolica sede; aliaque aliorum Patrum in eamdem rem testimonia proferuntur.

39. S. Hieronymo subjiciendus S. Augustinus, de cujus mente circa auctoritatem Apostolicae sedis ob unitatem communionis et fidei continendam in tota Ecclesia nemo ambiget, si ea perpenderit, quae idem sanctus Doctor adversus Donatistas schis-

maticos et adversum Pelagianos haereticos scripsit. In primis contra Donatistas catholicae unitatis, seu communionis desertores libro tertio in Cresconium c. 34. Romanum Episcopum ejusdem communionis catholicae centrum agnoscit, quocum qui non communicarent, catholici haberi non possent. Cum enim Cresconius pro se allegasset Orientalium societatem et auctoritatem, quos ex Sardicensi Concilio ad Donatum suum Carthaginiensem, uti ferebatur, Episcopum scribentes, a ceterorum Occidentalium, quos traditores vocabat, communione se se separasse dictitabat; S. Doctor, postquam affirmavit, illud Concilium non catholicorum fuisse, sed haereticorum, qui Arianam haeresim propugnabant, eos haereticos vel hac de causa fuisse probavit, quod Orientales catholici numquam ad quemquam magnae licet sedis Episcopum scripsissent *Romano praetermisso. Africanam haeresim* (Donatistarum) *Orientalis haeresis* (Pseudo-Sardicensium) *sibi tentavit adjungere, quod hinc maxime credibile est, quod ad Carthaginis Episcopum Romano praetermisso numquam Orientalis catholica scriberet.* Fatetur ergo omnem Ecclesiam, quae catholica sit, cum Romana ita communione debere conjungi, ut si quae ejus communionem praetermittat, catholica nequaquam esse convincatur. Hinc itaque communionis catholicae centrum in Romano Pontifice positum perspicue novit Augustinus; immo et cum Augustino novit ipsa catholica Orientalis Ecclesia, cujus morem hoc loco Augustinus profert.

40. Rursus cum Donatistae Caecilianum catholicum Carthaginiensem Episcopum a suarum Ecclesiarum *communione sejunxissent*, et ob id illum dicerent separatum ab Ecclesia; Augustinus e contra ut eumdem in Ecclesia constitisse probaret, communionem ejus opposuit cum aliis totius orbis Ecclesiis, ac in primis cum Romana, cujus unitatem cum Caecilianus teneret, nihil erat, quod ex Donatistarum separatione sibi metueret: *Non mediocris* Carthago *auctoritatis habebat Episcopum, qui posset non curare conspirantem multitudinem inimicorum, cum se videret et Romanae ecclesiae, in qua semper Apostolicae cathedrae viguit principatus, et ceteris terris, unde Evangelium ad ipsam Africam venit, per communicatorias litteras esse conjunctum.* Ita epist. 43. n. 7.

41. Verum enim vero hanc cum Romana Ecclesia communionem, quam ex primatus praerogativa maxime commendavit, necessariam prae communione cum ceteris prorsus significat in *Psalmo contra partem Donati*, ubi allaturus certum argumentum, quo illos ab Ecclesia separatos demonstret, unam profert Romanam sedem, a qua palam erat eos esse praecisos. Postquam enim ipsos declaravit a catholica vera Ecclesia sejunctos, ad quam ut revertantur, si consulere sibi velint, hortatur inquiens,

Venite fratres, si vultis, ut inseramini in vite.
Dolor est, cum vos videmus praecisos ita jacere:

statim ad Romanae sedis Pontifices eosdem provocat his verbis:

Numerate sacerdotes vel ab ipsa Petri sede,
Et in ordine illo Patrum quis cui successit videte.
Ipsa est petra, quam non vincunt superbae inferorum portae.

Simile quidpiam legitur in epist. 53. n. 2. quam Fortunatus, Alypius, et Augustinus ad Generosum dederunt. Ut enim Donatistas ab Ecclesia separatos ostenderent (quidquid secus quidam ex ipsis angelicam revelationem mentitus dictitasset) Romanae sedis Pontifices in medium proferunt sic: *Sic enim ordo Episcoporum sibi succedentium considerandus est; quanto certius et vere salubriter ab ipso Petro numeramus, cui totius Ecclesiae figuram gerenti Dominus ait:* Super hanc petram aedificabo Ecclesiam meam, et portae inferi non praevalebunt adversus eam. *Petro enim successit Linus, Lino Clemens*, et sequuntur ad Anastasium usque, qui eo tempore Romanae cathedrae praesidebat. Tum concludunt quasi Donatistas hoc argumento ab Ecclesia praecisos confirmaturi: *In hoc ordine successionis nullus Donatista Episcopus invenitur; sed ex transverso ex Africa ordinatum miserunt, qui paucis praesidens Afris in urbe Roma Montensium, vel Cutzupitarum vocabulum propagavit.* Mira profecto videri nonnullis poterit haec argumentandi ratio. Quid enim ad separationem ab Ecclesia Donatistis probandam Romanorum Pontificum series, seu catalogus confert? Id quidem haud facile intelligetur in adversariorum sententia; in nostra autem fit omnino perspicuum. Considerandum scilicet est, Augustinum utrobique proponere Evangelicum textum, quo Romana Petri sedes, seu Petrus et successores ejus, quos recenset, constituti fuerunt a Christo illa petra, cui totius Eccle-

siae aedificium incumbit, et fidei communionisque unitate adhaerescit. Ut quis ad hoc Ecclesiae aedificium pertineat, hanc unitatem teneat necesse est. Cum ergo neque in horum Pontificum serie ullus Donatista Episcopus inveniatur, neque cum illis Petri successoribus Donatistae communicarent, quippe qui cum Donatista Episcopo ex Africa Romam submisso, et a Romani Antistitis unitate separato solummodo communicabant; satis ex hoc Donatistarum factionem a Romanae sedis unitate praecisam, ab ipsa quoque Ecclesia catholica praecisam Augustinus et Afri Episcopi argumento certissimo se demonstrare crediderunt. Adeo certum et exploratum illis fuit, non esse in Ecclesia catholica eum, qui hujus petrae non teneret unitatem. Quod si praeterea animadvertas id in postremo textu tribui S. Petro ejusque successoribus, licet *totius Ecclesiae figura* ipsis vindicetur; hanc *totius Ecclesiae figuram* in Petro ac successoribus ejus ex Augustini mente jus cogendae unitatis laudatis testimoniis assertum haudquaquam excludere, sed potius praesumere manifestissime intelliges.

42. Verum haec S. Augustini argumentatio ducta ex serie ac successione Romanorum Pontificum mihi in mentem inducit animadversionem quamdam, quae ad necessitatem unitatis fidei cum Romana sede statuendam maxime conferet. Fusius aliquanto exponenda erit, et ex aliis quoque Patribus testimonia afferenda. Patrum praesertim antiquorum, quando in haereticos vel schismaticos disputabant, frequens mos fuit, ad continuam Episcoporum successionem jam inde ab Apostolis ductam eos provocare. *Cedant ergo origines Ecclesiarum suarum*, inquiebat Tertullianus, (De praescript. c. 32.) *evoluant ordinem Episcoporum suorum ita per successiones ab initio decurrentem, ut primus ille Episcopus aliquem ex Apostolis, vel Apostolicis viris . . . habuerit auctorem et antecessorem.* Cumque illi hanc successionem in suarum Ecclesiarum censu proferre non possent; apud ipsos veram Christi Ecclesiam nequaquam reperiri antiqui illi Patres collegerunt. Usi sunt hoc argumento tamquam certissimo praeter Tertullianum S. Irenaeus l. 3. adversus haereticos c. 3. Optatus lib. 2. in Parmenianum contra Donatistas, contra quos egit etiam Augustinus duobus locis recitatis.

qui idem argumentum pariter objecit Manichaeis quinquies, vel sexies; Auctor quaestionum veteris et novi Testamenti quaest. 110. S. Ephrem apud Assemanum tom. 1. Bibliothecae Orientalis pag. 129. S. Epiphanius ad Carpocratis haeresim 27. n. 6. et alii. At quid, amabo, ad veram Ecclesiam dignoscendam non interrupta ab Apostolis Episcoporum successio? Inter verae Ecclesiae notas semper haec fuit, ut *Apostolica* sit, ob fidem scilicet, quae in vera Ecclesia alia non est, nec esse debet, nisi quam Apostoli tradiderunt. Quam autem fidem tradiderint Apostoli, ubi Apostolicae desint litterae, non aliunde cognoscere et probare licet, nisi per Episcoporum successionem, qui jam inde ab Apostolis eamdem semper doctrinam non interrupta successione docuerint. Ne vero Ecclesiae, quae multo post Apostolorum aetatem institutae, hanc successionem in suis Episcopis nequeunt praeferre, hac Apostolicitatis veraeque Ecclesiae nota careant; satis est, ipso Tertulliano explicante c. 20. ut, si nec ab Apostolis, nec ab Apostolicis viris originem ducant, fidei saltem traducem hauriant ab ipsis Ecclesiis Apostolicis, *ut Ecclesiae fiant:* nam *per hoc*, inquit, *et ipsae Apostolicae deputantur, ut soboles Apostolicarum Ecclesiarum. Omne genus ad originem suam censeatur necesse est.* At monet, acceptam semel ab iisdem Ecclesiis doctrinam perpetuo teneant oportet, ut *tot et tantae Ecclesiae illa habeatur ab Apostolis prima, ex qua omnes.* Sic enim *omnes primae et Apostolicae, dum unam omnes probant unitatem.* Itaque ex tot ac tantorum Patrum sententia tam necesse est fidei unitatem tenere cum aliqua Apostolica Ecclesia, quae non interruptam successionem Episcoporum exhibeat, quam necesse est veram Ecclesiam et veram fidem esse et probari Apostolicam.

43. At dum ejusmodi Apostolicarum sedium successiones pro vera Ecclesia et vera fide discernenda inculcantur a Patribus; ceteris Apostolicis Ecclesiis vel indicatis tantum, vel praetermissis, unius Romanae sedis Pontifices distincto catalogo recensentur, et ad hos possimum haeretici, vel schismatici provocantur, ut ex Irenaei, Optati, Augustini, et Epiphanii locis antea laudatis liquet: cumque nemo (quod observaverim) aliarum Apostolicarum sedium successionem sine Romana commemoret;

tum vero multi solius Romanae successionis mentionem faciunt. Quid ita? Rationem profert S. Irenaeus antiquissimus omnium, qui hujus Romanae successionis distinctum catalogum attulit. Is nimirum expositurus, cur e tam multis Ecclesiis Apostolicam successionem suo aevo exhibentibus, quibuscum fidem conspirare debere affirmaverat ut probetur Apostolica, unius Romanae Ecclesiae successionem doctrinamque hac non interrupta successione traditam in medium adduceret, hanc rationem subjicit §. 1. superius fuse explicatam: *Ad hanc enim Ecclesiam propter potentiorem principalitatem necesse est omnem convenire Ecclesiam.* Optime. Si enim cum Romanae Ecclesiae fide, de qua contextus loquitur, *necesse est omnem Ecclesiam*, ac proinde*) etiam Apostolicas, convenire; ut quis se certum praestet de Apostolica fide, satis est cognoscat ac teneat Romanae Apostolicae Ecclesiae fidem, cum qua ipsae Apostolicae Ecclesiae debent convenire. Haec autem necessitas conveniendi cum Romana fide ipsis quoque Apostolicis Ecclesiis imposita tanta est, ut cum iisdem convenire debeat nemo, nisi quatenus cum Romana fide conveniant: a qua unitate fidei Romanae si forte desciscant, non solum cum ipsis convenire amplius necessarium non sit, sed necesse potius sit non convenire, uti sane conveniendum non erat neque cum Alexandrina, neque cum Antiochena, Ephesina, aut aliis Ecclesiis originis Apostolicae, cum Episcopos alicujus haeresis auctores, aut patronos habuere.

44. Afferri et hic potest Hieronymi ratio antea explicata num. 34. qua dubius de fide Antiochenorum Episcoporum in quaestione de hypostasibus, Romanam fidem consuluit, propterea quod, inquit, *super illam petram aedificatam Ecclesiam scio:* cui si qua Ecclesia non adhaereat in eadem fide; quantumvis Apostolicam originem habeat, ad veram Christi Ecclesiam amplius non pertinet. Adeo cum sola Romana Ecclesia convenire necessarium est, ut cum aliis quantumvis Apostolicis tamdiu

---

*) Hinc quidem P. le Nourri in Appendice ad Bibliothecam veterum Patrum dissert. 6. in Irenaeum c. 5. §. 2. tom. 1. pag. 579. S. Doctoris textum fuse exponens: postquam Apostolicae Romanae Ecclesiae fidem ceterarum Apostolicarum fidei ab eodem praeponi observavit: *Immo vero*, addit, *et has matrices et Apostolicas Ecclesias ad Romanam in causis fidei jubet convenire.*

conveniendum sit, quamdiu conveniunt cum Romana: cum hac autem convenire semper necesse sit, etiamsi ceterae ab ipsa discordent. Id autem eo magis hoc tempore opus est, cum jam ceterae omnes Apostolicae Ecclesiae variis haeresibus distractae, ab Apostolica fide defecerint. Si enim vera Christi Ecclesia Apostolica est ex fide Apostolica; fides autem, ut sit Apostolica, ex tot Patrum sententiis convenire debet cum aliqua Ecclesia, quae jam inde ab Apostolis non interruptam Episcoporum successionem ac traditionem exhibeat; cum modo nullae jam sint Apostolicae ejusmodi Ecclesiae nisi Romana: cum hac procul dubio conveniendum omnino est, ne Apostolicae fidei nota per continuam Episcoporum successionem ex laudatis Patribus probanda, Ecclesiae nunc deesse dicatur. Haec quidem praesumunt Romanam Ecclesiam Apostolicae fidei eo Patrum argumento demonstrandae hoc tempore necessariam, in tradita a Petro doctrina nec defecisse, nec defuturam unquam, sicut aliae Apostolicae defecerunt*). Id quoque in eo argumento urgendo

*) Praeclarum in hanc rem subnectam testimonium Bahanis Patricii relatum in generali Concilio VIII. act. 8. tom. 10. Conc. Ven. edit. col. 612. ubi indicatis quinque Patriarchalibus sedibus, in quibus Deum posuisse suam Ecclesiam affirmat, et statuisse *in Evangeliis suis*, *ut numquam* (illae) *aliquando penitus decidant, eo quod capita Ecclesiae sint;* hanc rationem et explicationem subjicit. *Etenim illud quod dicitur*, Et portae inferi non praevalebunt adversus eam, *hoc denuntiat quando duo ceciderint currunt ad tria; cum tria ceciderint, currunt ad duo, cum vero quatuor forte ceciderint, unum quod permanet in omnium capite Christo Deo nostro, revocat iterum reliquum corpus Ecclesiae.* Certum est hoc textu praesumi, necesse quidem esse omnes catholicos concordare debere in fide cum sedibus Apostolicis atque Patriarchalibus, quarum fides ex promissis Christi non est defectura: id tamen non ita ut semper conveniendum sit etiam cum iis, si quae ex ipsis a fide defecerint; sed ita, ut, si quibusdam deficientibus (quod fieri potest) una tantum rectam fidem custodiat (quod saltem ex Christi promissis necessarium est); catholici debeant cum ea convenire in fide, et hac ratione conservare unius et ejusdem Apostolicae fidei unitatem. Cum igitur aliis Apostolicis et Patriarchalibus sedibus jamdiu a fide dilapsis una Romana totius catholicae Ecclesiae caput ex omnibus Apostolicis et Patriarchalibus illa sit, contra quam portae inferi non praevaluerint; ex vi verborum Bahanis sequitur, ad hanc totum Ecclesiae corpus esse revocandum in ejusdem fidei unitatem. Quod peculiare Romanae sedis privilegium prae ceteris Apostolicis in promissionem Christi Petro factam expresse retulit S. Anselmus Episcopus Lucensis in libro contra Guibertum Pseudo-Pontificem scripto: *Uno vel duobus* (e tribus praecipuis Patriarchis) *a fide corruentibus*, inquit, *Romanus in ejusdem fidei fundamento licet pulsatus, licet concussus, tamen stetit immobilis. Coelum enim et terra transibunt, verba autem*

praesumserunt inter ceteros Sancti Irenaeus, et Augustinus, quorum postremus idcirco monuit successionem Romanorum Pontificum, ad quam provocavit Donatistas, (Psal. in partem Donati) esse illam *petram, quam non vincunt superbae inferorum portae;* primus vero non solum in ea successione conservatam semper traditionem affirmavit, verum etiam in ea *ab his qui sunt undique* fidelibus, idest a tota Christi Ecclesia, conservatam aperte prodidit, quippe quod non alia ratione Ecclesia in Apostolica fide se tutam praestitit, nisi quatenus in unitate fidei Apostolicae Romanae constitit. (Irenaeus lib. 3. de haeres. c. 3.) *In qua semper ab his, qui sunt undique, conservata est ea, quae est ab Apostolis traditio;* de quo argumento plura dicenda erunt cap. 15. §. 2. et 4. ubi de indefectibilitate Romanae fidei ex proposito agetur. Hinc tandem etsi Apostolica universim dicatur Ecclesia ob fidem ab Apostolis ad nos usque productam per non interruptam Episcoporum successionem in iis sedibus, quae Apostolos habent auctores; non tamen peraeque de aliis Apostolicis sedibus ac de Romana censendum est, specialisque de hac ratio habenda, ita ut ad Apostilicitatem fidei tuto praestandam, unitas fidei cum hac sit penitus necessaria, ut hactenus dicta demonstrasse videntur. Quo forte respiciens Claudius Fleury in disputatione, quam praefixit sex priorum saeculorum historiae, scripsit num. 12. Ecclesiam *Apostolicam agnosci per successionem Episcoporum praecipue earum sedium, quas Apostoli immediate instituerunt nec non per unionem cum Cathedra S. Petri, quae est centrum unitatis catholicae.*

45. Sed ut ad Augustinum redeam, is unitatem cum Romanae sedis Pontificibus tanti fecit, ut non tam schismatis reprehenderit Donatistas, qui ab ea desciverant, verum etiam se

---

ejus non transibunt, qui dixit: Tu es Petrus et super hanc petram aedificabo Ecclesiam meam, et portae inferi non praevalebant adversus eam. In hoc fundamento, quod Christus suae Ecclesiae posuit, et in hoc unitatis catholicae centro stetit semper stabitque catholicae Ecclesiae fides: et ob hanc unitatem in Romana potissimum traditione ac fide semper conservata est illibata totius Ecclesiae fides et Apostolica traditio, ut ex Irenaeo accepimus. Non ita conservata in aliis Apostolicis el Patriarchalibus sedibus, quae jam defecerunt a fide: unde Christi promissio non ita alias uti Romanam respicit; et eatenus eadem promissio ad catholicam Ecclesiam refertur, quatenus haec semper in unitate fidei Romanae, seu in hoc fundamento ac centro stetit ac stabit.

ea successione in Ecclesia teneri affirmaverit in libro contra Epistolam fundamenti c. 4. *Tenet me (in Ecclesia) ab ipsa sede Petri, cui pascendas oves suas post resurrectionem Dominus commendavit, usque ad praesentem Episcopatum successio Sacerdotum*: eo nimirum quod haec Romanorum Antistitum successio, cui universum gregem, seu totam Ecclesiam Dominus in Petro commisit, tantae penes ipsum auctoritatis esset, ut eidem tamquam firmissimae petrae (quam alibi nominat, ut vidimus) omnino adhaerendum ratus, vel ex hoc retineretur in Ecclesia. quae pariter illi petrae ex Christi institutione adhaerescit. Hanc autem auctoritatem in doctrina praesertim fidei ab Augustino agnitam fuisse ostendit Psalmus contra partem Donati, ubi memorata eadem Romanorum Pontificum successione *petrae* vocabulo donata, *quam non vincunt superbae inferorum petrae*, subdit statim: *Tales si quis ad me veniat plenus catholicae fidei, quales illos sanctos viros*, (idest Romanae Ecclesiae sacerdotes) *omnes solemus audire*: quae sane non tam Augustinum, quam *omnes* catholicos ei fidei, quae Romanorum Pontificum esset, promte adhaerentes significant.

§. IX.

Alia ejusdem Augustini testimonia ex scriptis contra Pelagianos pro unitate fidei cum Romana. Validissimum argumentum ductum ex antiquissimo more referendi causas fidei ad Romanam sedem. Innocentii I. trium Conciliorum Africae et aliorum Patrum auctoritates. Loca Augustini ex libris de baptismo objecta explicantur, ubi inter alia disquiritur, num in quaestione de baptismo extra Ecclesiam percepto Stephanus ediderit proprie dictam definitionem fidei.

46. Nunc ex Augustini scriptis contra Pelagianos editis pro unitate fidei exploratiora educentur. Celebres sunt hac in re tres ad Innocentium I. epistolae, duae Conciliorum Carthaginensis atque Milevitani, tertia quinque Episcoporum Africae, quae omnes ab Augustino scriptae, et inter ejusdem epistolas editae non tam ipsius, quam totius Africanae Ecclesiae testimonium exhibent. Refertur in his de Pelagii Caelestiique erroribus ad Romanam sedem, ut hujus hac super re exquiratur sententia. Antiquus hic referendi mos est, cum praesertim fidei quaestiones inciderent, et a primis quoque saeculis accurate observatus: cujus quidem initia ad ipsa Apostolorum tempora Theodoretus re-

fert in epistola ad S. Leonem, (inter Leonis epist.) ejusque primum exemplum profert ex Apostolo Paulo, qui tametsi esset *praeco veritatis et tuba Spiritus Sancti*; in prima tamen illa de legalibus controversia, ut exemplum posteris relinqueret, *ad magnum Petrum se contulit, ut iis, qui Antiochiae de legali conversatione ambigebant, explicationem ab ipso referret.* Si antiquissima monumenta superessent, plura id genus exempla e quatuor primis saeculis produci possent. At pleraque devoravit tempus edax, unde nihil quoque reliquum est ex iis multis, quae Hieronymus sub Damaso relata et responsa commemorat epist. 91. ad Ageruchiam n. 1. *Cum in chartis Ecclesiasticis juvarem Damasum Romanae urbis Episcopum et Orientis Occidentisque Synodicis consultationibus responderem*, etc. Quae tamen conservata nobis fuere, satis innuunt omnium ejusmodi relationum scopum atque consilium: quod in rem nostram maxime congruens ex tribus laudatis Africanorum Antistitum relationibus cognoscimus. Duae scilicet referendi causae ibidem allegantur: prima, ut ex responsionibus sedis Apostolicae cognoscatur, quaenam sit in proposita controversia Romanae Ecclesiae fides; altera, ut ejusdem sedis auctoritate compescatur error, et errantes ad catholicam mentem revocentur. Utrumque autem ad unitatem fidei cum Romanae sedis fide necessariam pertinet.

47. Primam referendi causam praeclare exprimit epistola 177. a quinque Episcopis Aurelio, Alypio, Augustino, Evodio, et Possidio scripta post duo Carthaginense et Milevitanum concilia, ubi num. 19. post petitam veniam prolixioris sermonis additur: *Non enim rivulum nostrum tam largo fonti augendo refundimus; sed in hac non tamen parva tentatione temporis . . . utrum etiam noster licet exiguus, eodem quo etiam tuus abundans emanet capite fluentorum, hoc a te probari volumus, tuisque rescriptis de communi participatione unius gratiae consolari.* Qua illi allegoria cum rectae fidei fontem esse indicant Romanam fidem, tum vero fidei doctrinam sua relatione propositam rectam esse non posse innuunt, nisi ex eodem fonte in ejusdem fidei unitatem derivet; ac idcirco quidem se ad Romanam sedem in causa Pelagiana retulisse significant, non ut rectam fidem doceant eamdem Romanam sedem, sed ut intelligant,

num sua fides cum fide ipsius sedis una et eadem sit, ac ex eodem fonte dimanet (*rivorum enim unitas servatur in origine*, ut loquitur S. Cyprianus de Unitate Ecclesiae, ex quo fortassis hanc allegoriam Afri sumserunt): quod unitatis fidei necessitatem manifeste praesumit. Haec autem cum scripserunt Africani, non per meram externam caeremoniam seu officium, ut captarent Pontificis gratiam, scripserunt, eo scilicet animo, ut Pontifici assentirentur, si in ipsorum sententiam responderet, secus vero repugnarent. Haereticorum et Pelagianorum proprium hocce consilium fuit, cum suam sententiam Romanae sedis judicio submisere: quod vitium cum Africani Antistites in Pelagianis condemnarint, ut ex multis Augustini locis notum est; ab eo ipsi, sicut et catholici omnes, alienissimi fuisse dicendi sunt. Simplici ergo et sincera mente ea scripsere, ut si quid in datis epistolis a Romanae sedis fide, quam Pontifex respondendo significaret, dissonum reperiretur; id tamquam aquam cisternae dissipatae, alienam a nativo fonte, unde pura aqua dimanat, reprobarent atque corrigerent: quo sane consilio Augustinus ad Bonifacium Papam misit libros quatuor contra duas Pelagianorum epistolas, ut haec ejus verba declarant: (lib. 1. n. 3.) *Haec ergo, quae istis, ut dixi, duabus epistolis illorum ista disputatione respondeo, ad tuam potissimum dirigere Sanctitatem non tam discenda, quam examinanda, et, ubi forsitan aliquid displicuerit, emendanda constitui.*

48. Hanc eamdem mentem, quae fidei unitatem cum Romana sede tamquam totius catholicae doctrinae originali fonte necessariam praefert, gessisse omnes catholicos in relationibus de controversiis fidei Innocentius I. testatur rescribens ad Patres concilii Milevitani, quibus proinde gratulatur, quod *super anxiis rebus quae sit tenenda* (nota hanc vocem *tenenda) sententia* ab eadem sede quaesierint, *antiquae regulae formam sequuti, quam toto semper orbe mecum,* inquit, *nostiis esse servatum;* id nimirum *scientes* nec non *actione firmantes, quod per omnes provincias de Apostolico fonte petentibus responsa semper emanent.* Ubi vides Innocentium eidem Afrorum allegoriae insistere. Et similiter in alia responsione ad concilium Carthaginense eamdem allegoriam repetens, *antiquae traditionis exempla,*

nec non *instituta Patrum* in eo aperte commemorat, ut *inde* ex Apostolica sede *sumerent ceterae Ecclesiae (velut de natali suo fonte aquae cunctae procederent, et per diversas totius mundi regiones, puri latices capitis incorrupti manarent) quid praeciperent, quos abluerent, quos veluti coeno inemundabili sordidatos mundis digna corporibus unda vitaret.* Haec ex Africanorum loquutione ac sensu ab Innocentio sumta, nemo per excessum dicta criminetur. Quod si quis suspicaretur, eum statim revinceret Augustinus (Epist. 186. n. 2.), cujus judicio *ad omnia ille rescripsit, eodem modo, quo fas erat atque oportebat Apostolicae sedis Antistitem.* Quo rursum testimonio unitatis in fide necessitas, quae ab eodem Pontifice in iisdem litteris enucleatius exprimitur, ab Africanis approbata confirmatur. Neque enim ea tantum, quae de Pelagiana causa, sed illa etiam, quae ex ipsorum allegoria atque sententia de suae sedis praerogativa in unitatem fidei Innocentius respondit, approbasse dicendi sunt. Quae sane ab eisdem comprobata vel ex eo convinci potest, ut P. Coustantius optime observavit (Admonit. in epist. 26.), quod eorum posteri scripserunt in exordio epistolae, quae a tribus Africae conciliis ad Theodorum Papam missa postmodum in Lateranensi concilio sub S. Martino I. act. 2. recitata fuit. Ibi enim eadem allegoria iisdemque Innocentii sententiis ac fere etiam verbis utentes, *Magnum*, inquiunt, *et indeficientem omnibus Christianis fluenta redundantem apud Apostolicam sedem consistere fontem, nullus ambigere potest, de quo rivuli prodeunt affluenter universim largissime irrigantes orbem Christianorum, cui etiam in honorem beatissimi Petri Patrum decreta peculiarem omnem decrevere reverentiam in requirendis Dei rebus, quae omnino et sollicite debent, maxime vero justeque ab ipso Praesulum examinari vertice Apostolico, cujus vetusta sollicitudo est tam mala damnare, quam probare laudanda. Antiquis enim regulis sancitum est, ut quidquid quamvis in remotis, vel in longinquo positis ageretur provinciis, non prius tractandum vel accipiendum sit, nisi ad notitiam almae sedis vestrae fuisset deductum, ut hujus auctoritate justa quae fuisset pronuntiatio, firmaretur. indeque sumerent ceterae Ecclesiae velut de natali*

suo fonte praedicationis exordium, et per diversas totius mundi regiones puritatis incorruptae maneant fidei sacramenta salutis.

49. Huic formulae, quae fidei unitatem ingerit sub allegoria *fontis*, a quo fidei veritas in totum orbem manare debet, affinis est alia in aliis relationibus, qua Romana sedes tamquam *caput*, cui cetera membra debent adhaerere, exhibetur. Legatur inter ceteras relatio Synodi Sardicensis anni 347. ad Julium Papam. Cum enim ad eamdem sedem tamquam ad caput relationes mittebantur, non tam capitis requirebatur officium, cujus est ceterorum membrorum regimini, sanitati, unitatique prospicere, quam eorumdem membrorum declarabatur obligatio, quorum est*) caput sequi, eidemque adhaerere. Huc spectat illud Aviti Viennensis epist. 36. *Scitis synodalium legum esse, ut in rebus, quae ad Ecclesiae statum pertinent, siquid dubitationis fuerit exortum, ad Romanae Ecclesiae maximum sacerdotem quasi ad caput nostrum membra sequentia* (quod unitatem indicat) *recurramus.* Et Justinianus, qui in causa fidei ad Joannem II. retulerat, *quia caput est omnium Sanctarum Ecclesiarum*; se unitatis in hoc rationem habuisse diserte affirmavit in litteris ad Epiphanium regiae urbis Episcopum, quem propterea monet de promulgato ea super re edicto, *servato statu unitatis omnium Ecclesiarum cum ipso sanctissimo Papa veteris Romae, ad quem*, inquit, *similia hisce praescripsimus* (Cod. Justin. lib. 1. tit. 1. L. 7.). *Non enim patimur, quidquam eorum, quae ad Ecclesiasticum spectant statum, non etiam ad ejusdem referantur Beatitudinem, cum ea sit caput omnium sanctissimorum Dei sacerdotum.* Confer Gregorii II. epistolam ad S. Bonifacium Episcopum Moguntinum inserta in hujus vita scripta

*) Calchedonensis concilii Patres in relatione ad S. Leonem, quem sibi *sicut membris caput praefuissi* testantur, postquam ex officio capitis eumdem commendarunt, quod *corpus Ecclesiae unire festinasset*, haec de suo ac membrorum officio prodidere: *Nos capiti in bonis adjecimus consonantiam.* Quibus similia leguntur de Ephesinis Patribus, quos, dum Caelestini judicio contra Nestorianam haeresim acclamarunt, *sancta membra sancto capiti se adjunxisse* Philippus Apostolicae sedis legatus pronuntiavit. Vid. Act. 2. Concilii Ephes. t. 3. col. 1147. edit. Venetae. In hunc quidem finem capiti membra Ecclesiae Christo instituente subjecta fuisse S. Hieronymus testatur in libro contra Jovinianum, *ut capite constituto schismatis tolleretur occasio*; et, ut addit S. Leo ep. 14. al. 12. ad Anastasium Thessalonicensem c. 10., *nihil usquam a suo capite dissideret.*

ab Ottone Fuldensi, quam Henricus Canisius edidit. Verissimum scilicet est, quod in hanc rem Antonius de Rosellis unus ex adversariis prodidit in tractatu *De potestate Imperatoris et Papae: Dicendum est quod potestas majorum causarum sit in Petro et Apostolica sede tamquam in capite, ita quod in ipsa habeatur respectus ad fidem Petri et illius beatissimae sedis tamquam ad solem, unde lumen fidei et splendor unitatis in totam causetur Ecclesiam:* ubi *unitatem, et fidei* quidem *unitatem* ex eo capite derivatam in totam Ecclesiam, relationibus fidei ad Romanam sedem causam dedisse fatetur. At de prima referendi causa nimis fortasse multa.

50. Brevius me expediam ab altera, quae Romanae sedis auctoritatem respicit. Hanc causam Afri Carthagine congregati in litteris ad Innocentium I. exposuerunt his verbis: *Hoc itaque gestum, Domine frater, sanctae caritati tuae intimandum duximus, ut statutis nostrae mediocritatis etiam Apostolicae sedis adhibeatur auctoritas pro tuenda salute multorum, et quorundam perversitate etiam corrigenda.* Et in eamdem sententiam Milevitani concilii Patres: *Arbitramur . . . . . auctoritate sanctitatis tuae de sanctarum Scripturarum auctoritate depromtae* (quod auctoritatem primatus divini juris et in Scripturis probati respicit) *facilius eos, qui tam perversa et perniciosa sentiunt, esse cessuros.* Hic auctoritatem primatus propriam in Pelagianos, ut ad sanam doctrinam revocentur, interpellatam vides. Quomodo vero auctoritas haec in id consilium interpellata fuisset, si non praecipuam cogendi vim eidem ratione primatus competere Africani credidissent? Haec potior causa, cur Romanae sedi tam sollicite ex universis provinciis referretur. Nonnulla quidem exempla litterarum supersunt, quibus ab aliis Ecclesiis consilium petitum fuit, ut Lugdunensis atque Viennensis Ecclesiae ab Ecclesiis Asiae et Phrygiae consultae fuerunt, quid de Cataphrygis sentirent, teste Eusebio lib. 5. Hist. c. 2. et 3. Consulti etiam Metropolitani ab Episcopis provinciae; immo et Episcopi, qui insigniores fama erant ab aliis extra provinciam quandoque consulti leguntur. At illi, tametsi fama celebres, auctoritate tamen intra suae dioeceseos fines circumscripta uti poterant, nec nisi rogati, quod perraro accidit, de alienis causis

cognoscebant, ut ne tamen eorum responsa quemquam per se cogerent. Una Apostolica sedes ratione primatus omnibus Ecclesiis praelata, auctoritatem in omnes exerere et ad unitatem omnes cogere poterat. Hinc si in causis gravioribus ad alios Episcopos ex libera voluntate quandoque relatum fuit, ad Romanam sedem ut referretur, necessitas et debitum semper agnitum: unde S. Cyrillus se in culpa futurum affirmavit, si de Nestorii dogmatibus ad Caelestinum non referret (Epist. 8. inter Caelestini epistol. edit. P. Coustantii n. 1.), additque se *scribere plane necessitate adactum.* Cui consonans Ephesina synodus se ad eumdem idcirco referre ait, *quoniam oportebat omnia ad scientiam tuae Sanctitatis referri.* Et Innocentius I. (Ibi ep. 20. n. 1.) in litteris ad concilium Milevitanum hujus necessitatis causam eo revocans num. 2. *quod per totum mundum possit Ecclesiis omnibus in commune prodesse,* auctoritatem illam indicat, qua una omnes totius orbis Ecclesiae ad unitatem fidei cogerentur. *Nempe, ut postrema verba innuunt* (observat P. Coustantius in praefat. ad epist. Roman. Pontif.), *oportuit unam aliquam et singularem Ecclesiam a Deo constitutam esse, quae praeesset aliis, cujus ope atque auctoritate per orbem terrarum omnem innotescerent, quae in provinciis peculiaribus detegantur haereticorum flagitia, errores, doli, quaeque his malis adhibenda sint remedia, ut* (nota scopum unitatis fidei) *UNA EADEMQUE omnium perstaret incorrupta FIDES, neque communionis aut pacis vincula solverentur.* Vis ergo coactiva unitatis fidei hisce in relationibus Romanae sedis auctoritati attributa fuit, sine qua cur tantopere ad illam auctoritatis causa ex universo orbe referrentur controversiae circa fidem, nihil fuisset.

51. Hac quidem de re ne quicquam dubitemus, ipsi Gallicani postremae quoque aetatis Episcopi luculentissimum testimonium praebent, cum anno 1653. scribentes ad Innocentium X. in causa Ianseniana, veterem referendi morem summae Romanae sedis *auctoritati* apud antiquam Ecclesiam *perspectae* tribuunt, *cui Christiani omnes ex officio ipsius quoque mentis obsequium praestare tenentur:* quibus sane ad vim plane coactivam declarandam pressius dici nihil potuit. Hac sane

eadem mente et persuasione Augustinum cum ceteris Africanis Episcopis de Pelagiano dogmate retulisse ad Innocentium I. quod certo crederent dogmaticum hujus responsum ex auctoritate Apostolica omnes catholicos cogere, manifestum fit ex illis ipsiusmet Augustini verbis, quibus post acceptum dogmaticum Innocentii responsum in publica concione edixit. (Serm. 131. n. 10.) *Inde rescripta venerunt, causa finita est; utinam aliquando finiatur error!* quae verba ab universa Ecclesia ita fuerunt suscepta, ut in solemnem quamdam veluti formulam identidem repetitam transierint. Rescripto Innocentii *causa finita* dici non poterat, nisi omnino cogeret, et obligaret. Quod apertissime confirmant etiam illa ejusdem Doctoris lib. 2. contra duas epistolas Pelagianorum c. 3. quibus eodem rescripto *totam dubitationem sublatam* testatus est; et ita sublatam credidit, ut quam haeresim duobus Africae conciliis damnatam ante ipsum rescriptum *) *non evidenter exclusam de Ecclesia* confessus fuerat, propterea quod illa concilia omnem Ecclesiam non cogerent; eamdem post laudatum rescriptum, quod universalem cogebat Ecclesiam, ubique amputatam, et haereticos ubique habitos, qui eidem rescripto non acquiescerent, in posterioribus libris passim tradiderit: tanta cogendae unitatis vis ei auctoritati delata fuit.

52. Non me latent adversariorum cavillationes, quibus perspicuum et peremtorium Augustini testimonium *causa finita est* extorquere et eludere studentes, contendunt, ad finiendam causam tunc Apostolicum judicium posse sufficere, cum agitur de errore per se manifesto, qui paucos patronos habeat, aut cujus damnationi Ecclesiae dispersae consensus accesserit. Eae autem cavillationes si quid valerent, quis non videat, nullo unquam casu rescripta Romanae sedis vim habitura, cum exploratum sit, quam facile contumaces ac refractarii haec et his similia effugia affere queant, quam difficile sit definire, num error sit manifestus, an obscurus, num pauci et exiguae auctoritatis sint, qui pro illo dimicant, et quantum hoc quoque tempore disputetur circa Ecclesiae consensum, et circa conditiones in eo

*) Epistola 178. in qua leguntur haec verba, *non evidenter exclusa de Ecclesia*, fuit scripta post duo Africana concilia, et ante rescriptum Innocentii.

requisitas etc. Ne autem in his, de quibus alibi fortassis erit fusius dicendum, distrahamur hoc loco; haec profecto et alia similia, quae proferri possent effugia, ne cogitavit quidem Augustinus, qui sicut in relatione Pelagianae causae ad Romanam sedem nihil aliud intendit, nisi ejusdem sedis auctoritatem; ita eamdem solam auctoritatem respexit, cum eam causam*) *finitam* pronuntiavit rescripto ejusdem sedis, quae satis per se se propter primatum ad unitatem fidei omnes catholicos cogit. Hinc quidem libro 2. ad Bonifacium cap. 3. nihil subindicans ejusmodi cavillationum, Innocentii rescripto *totam* omnino *dubitationem sublatam* declarans, ipsi per se et absolute cogendi vim asseruit. Si enim liberum aut licitum putasset negari illi assensum; quomodo ab eodem *totam dubitationem sublatam* dixisset? Certe non dixit totam sublatam, eo quod post illas litteras dubitaverit nemo; nam Pelagiani et in his aliquot etiam Episcopi, nedum post rescriptum Innocentii, verum et post Zosimi Tractoriam (Marius Menator) *per totum orbem missam ac Patrum subscriptionibus roboratam,* suam sententiam adhuc tueri et propugnare conati sunt; sed ex eo *sublatam* dixit, et *totam* quidem *sublatam,* non facto tamen, sed jure, eo quod nemo catholicus postea dubitaverit, nec potuerit dubitare, qui vellet esse catholicus, et unitatem fidei cum Romana sede perspicua traditione necessariam, sartam tectam servare. Hinc igitur palam fit, Augustinum existimasse Pontificia rescripta circa fidem ligare, et ad assentiendum, atque unitatem omnes catholicos cogere. Judicium in Pelagiana causa ante Innocentianum rescriptum tulerant duo Africana concilia Milevitanum et Carthaginense; sed quia haec concilia particularia jus non habebant coactivum in omnes, ipsorum auctoritate *causa finita* nec dicta fuit ab Augu-

*) Id affirmavit serm. 131. habito eodem anno 417. quo Innocentii litterae datae fuerunt; quae quidem cum ad solos Africanos, non autem ad omnes totiùs Ecclesiae Episcopos fuerint transmissae; aliarum Ecclesiarum consensum, de quo Augustinus nihil indicavit, ita afferre, ut ratione ejus *causam finitam* dixerit, chimaericum est. Adeo vero uni hujus rescripti auctoritati institit, ut licet deinceps scripserit libros ad Bonifacium post Tractoriam Zosimi ad omnes Episcopos missam, cui cum omnes catholici subscripserint, evidens in hoc erat totius Ecclesiae, seu omnium Episcoporum consensus; *totam* nihilominus *dubitationem* anterioribus Innocentii litteris, quae eo consensu non erant praeditae, *sublatam* affirmavit l. 2. c. 3.

stino, nec dici poterat. *Finitam* vero affirmavit rescripto et auctoritate Apostolicae sedis, cui jus cogendi omnes competere ratione primatus ex constanti traditione non ignorabat. Stet igitur de vi Romanae sedis ad fidei unitatem cogente Augustinum et Africanos certos fuisse, cum Pelagianam causám ad Romanam sedem retulerunt, et cum Augustinus omnium mentem explicans, Apostolico Innocentii rescripto eam *causam finitam, totamque dubitationem sublatam* pronuntiavit.

53. Video hic fortassis aliquem Augustini testimoniis hactenus propositis oppositurum illa ejusdem Doctoris loca ex libris *De baptismo*, ubi in causa de haereticorum baptismate, in qua Stephanus Papa contra Cypriani sententiam decretum ediderat, Augustinus scripsit, se quoque (lib. 3. de Bapt. c. 4.) iturum fuisse in Cypriani sententiam, nec (lib. 2. de Bapt. c. 4.) ausurum contrarium asserere, nisi Ecclesiae toto orbe diffusae plenariique concilii auctoritate teneretur. Decretum ergo Stephani per se ad unitatem cogere nequaquam credidit, quoad Ecclesiae conciliique plenarii judicium non accederet. Si hoc sensu objecta Augustini loca stricte intelligantur, S. Doctor sibimetipsi contradixisse dicendus esset, cum in causa Donatístarum tanti fecerit auctoritatem Romanae sedis, ut hac sola eos satis perstringendos censuerit tum in Psalmo contra partem Donati, tum in epistola ad Generosum, ut praecedenti paragrapho animadvertimus; in causa autem Pelagiana decretum Innocentii I. per se se ita cogere crediderit, ut eo solo *causam finitam* affirmaverit. Immo non solum contra se pugnare videri potest, si ea loca nude sumantur, verum etiam contra catholicam doctrinam. Cur enim iturus fuisset in Cypriani sententiam hac ratione probans (lib. 3. de Bapt. c. 4.): *Non quia fieri non potuit, ut in obscurissima quaestione verius pluribus unus paucive sentirent; sed quia non facile pro uno vel paucis adversus innumerabiles ejusdem religionis et unitatis viros, et magno ingenio et uberi doctrina praeditos, nisi pertractatis pro viribus atque perspectis rebus ferenda sententia est;* docere videtur his verbis, evenire posse, ut in rebus fidei ac religionis pauci veritatem teneant potius quam innumeri ut in illa de baptismo controversia innumeri erant, qui Stephani sententiae adhaerentes

contra Cyprianum sentiebant: quod certe promissionibus a Christo factis Ecclesiae sive per orbem dispersae, sive in generali concilio congregatae omnino repugnat. Haec itaque verba non a nobis solum, sed ab ipsis etiam adversariis explicanda sunt, ne non tam Pontificiae quam Ecclesiae et conciliorum generalium auctoritati noceant. Quid igitur? Hic duplex solutio praesto est. Cedo primam. Cum Ecclesiae catholicae et conciliorum auctoritate certis Christi promissis constituta non fuissent convicti Donatistae, quos Augustinus impugnandos susceperat; objectis verbis ratione naturali et humano more cum ipsis agendum credidit. Quam in rem recitata verba attente consideranti manifestum fiet, ibidem Augustinum vim argumenti non deducere ex auctoritate Ecclesiae per se, quatenus divinis promissis innititur, sed ex manifestatione veritatis atque evidentia morali, *quia non facile pro uno vel paucis adversus innumerabiles . . . . nisi pertractatis pro viribus atque perspectis rebus ferenda sententia est.* Eodemque humano ratiocinandi modo scripserat lib. 2. *De baptismo* c. 4. *Neque nos ipsi tale aliquid* (contra Cypriani sententiam) *auderemus asserere, nisi universae Ecclesiae concordissima auctoritate firmati, cui et ipse sine dubio cederet, si jam illo tempore quaestionis hujus veritas eliquata et declarata, per plenarium concilium solidaretur:* ubi futurum Cypriani assensum non repetit ex Ecclesiae auctoritate ac promissis Christi per se, sed ex eo repetit, quia moraliter rem aestimando fieri nequit, ut erret Ecclesia, tum cum post diutinas disputationes in variis regionibus, veritas tandem ita eliquata eluxit, ut ad plenariam synodum perducta, omnium Episcoporum consensu agnita et confirmata fuerit: unde ibidem subdit: *Quo modo enim potuit ista res tantis altercationum nebulis involuta ad plenarii concilii luculentam illustrationem confirmationemque perduci, nisi primo diutius per orbis terrarum regiones multis hinc atque hinc disputationibus et collationibus Episcoporum pertractata constaret?* Augustini scopus in iisdem locis hic fuit, ut Cypriani auctoritatem Donatistis eriperet, ostenderetque, quam illi perperam ejus nomine abuterentur, cum mutatae jam essent ejus temporis circumstantiae: nam Cypriani aevo res erat magnis difficultatibus ac tenebris involuta; at

postea ad ejusmodi manifestationem plenario etiam concilio cognitam jam erat perducta, cui cessisset ipse Cyprianus, *si illo tempore quaestionis hujus veritas eliquata et declarata* fuisset. Hanc autem humanam ratiocinandi viam, qua Donatistae (si humano more uti vellent) debebant convinci, Augustinus eorum infirmitati se se quodammodo accommodans inire voluit, ut renitentem eorum mentem facilius expugnaret. Humano autem more acturus, ut moralem evidentiam demonstraret, non ita ingerere debebat decretum Stephani, uti plenariae synodi decretum ingessit. Humano enim et morali modo rem perpendentibus, praescindendo ab auctoritate sacra, et promissis divinis, quibus*) Pontificia fulcitur auctoritas, cum ex una parte absurdum plane videbitur, unius hominis praecepto et auctoritati in re multis adhuc altercationum nebulis involuta universum orbem debere cedere; tum vero ex parte alia perabsurdum plane judicabitur, totius orbis Episcoporum post diutinas concertationes eliquata jam veritate in unam sententiam conspirantium multitudini refragari. Hoc itaque more humano Augustinus disserens ex sola evidentia morali, nihil mirum, si in illa verba excurrit, quibus se iturum fuisse ait in Cypriani sententiam, nisi ea in quaestione discussis et solutis difficultatibus (lib. 1. de Bapt. c. 18.) *universali concilio, unum aliquid eliquatum sincerumque placuisset.* Mirandum citius erit illud, si quis Augustini mentem circa auctoritatem Pontificiam ex his locis elicere velit, in quibus non auctoritate sacra per se, sed evidentia morali adversarios convincere nisus est; et non ex illis locis potius, in quibus contra Donatistas et Pelagianos propriam et Africanorum de eadem Romanorum Pontificum auctoritate sententiam expressit.

54. Nunc alteram solutionem proferam, quae forsitan judicabitur (ut mihi quidem videtur) probabilior et verior. Certum est Augustinum, cum ea, quae objecta fuerunt verba, scripsit, ut S. Cypriani auctoritatem Donatistis eriperet, considerasse hunc sanctissimum Martyrem in iis circumstantiis, in quibus res, de qua tum agebatur, nondum erat ita disputando eliquata, ut quid circa eam esset sentiendum, post multas discussiones in

*) Vide quae hac de re disserentur pluribus cap. 15.

provinciis, in plenario tandem concilio contra Cypriani sententiam decisum fuisset. Porro Cypriani aetate nullam definitionem proprie dictam fidei in eo negotio emanasse certum existimo. Neque enim decretum seu litterae Stephani, quibus rebaptizantibus obstitit, dogmaticae definitionis formam ac vim praeferebant, quam si ille edidisset, cum Cypriano et ceteris contrariam et abs se proscriptam doctrinam propugnantibus non egisset solis excommunicationis minis, sed actu eos abscidisset a communione et unitate catholica, ut in edendis proprie dictis definitionibus dogmaticis fieri consuevit. Hac de re non cum solis Africanis Stephano quaestio fuit, sed (Vid. vitam S. Cyprian. novae edit. Baluz. praemissam §. 29. col. 76. 77.) ante aliquanto etiam cum Asianis, ut ex Firmiliani epistola liquet. Asianos autem in decreto, quod eorum causa scripsit, non abscidit a communione; sed minatus solummodo est, *se se ob eamdem illam causam ab illorum communione DISCESSURUM*, quemadmodum discimus ex Dionysii Alexandrini litteris ad Xystum (apud Euseb. Hist. l. 7. c. 5.), ubi etiam se se interposuisse indicat, ne eos a communione sua segregaret. Rationem addit idem Dionysius in aliis litteris (ibid. c. 7.) ad Philemonem Romanum presbyterum, quia haec praxis baptizandi eos, qui ex haeresi ad Ecclesiam veniunt, cum apud populosissimas Ecclesias jamdiu ante recepta, Iconii et Synnadae conciliis probata fuisset, *quamplurimis placuit; quorum*, inquit, *subvertens sententias in jurgia et contentiones conjicere nolim.* Haec circa Asianos scripta sub Xysto S. Stephani successore, nihil praeter minas a Stephano cum iisdem gestum praeferunt. Idem etiam actum cum Afris, in quos solas minas Stephanum pariter intendisse (Dissert. post epist. Stephani §. 7.), non autem actu ipsos excommunicasse luculenter probavit P. Coustantius, satisque explicavit, quae vulgo opponuntur, concordante etiam Benedictino scriptore (§. XXX.) vitae S. Cypriani praemissae editioni Baluzii. Enimvero cum Dionysius Alexandrinus eodem modo de Afris ac de Asianis scripserit ad Philemonem Xysti presbyterum, Stephani minas ulterius non processisse, sed potius eodem agente Dionysio omne dissidium, quod sub Stephano coeperat, plane sedatum sub eodem Xysto (quem idcirco fortassis

bonum et pacificum sacerdotem in Cypriani vita Pontius nominat) conjicere licet. Communionem quidem inter Cyprianum et Stephanum actu non fuisse sublatam manifeste deducitur ex Augustino, qui de ambobus sermonem faciens, eos in unitate et communione perstitisse multis in locis pronuntiat, ac ita perstitisse affirmat lib. 5. *de Baptismo* num. 36. *ut in tali disceptatione nullum inter eos malum schismatis oriretur,* idest nulla discissio unitatis ex parte Cypriani, neque ulla ex parte Stephani communionis abruptio; cumque multi cum Stephano, aliqui cum Cypriano sentirent, *utrosque* tamen *cum eis in unitate constitisse* scripsit in libro *de Unico baptismo* c. 14. Verba quidem litterarum Stephani, quae supersunt, et decreti formam exhibent, *Si quis ergo a quacumque haeresi venerit ad nos, nihil innovetur, nisi quod traditum est, ut manus illi imponatur in poenitentiam,* non dogma aliquod ex fide catholica credendum, nec fidei definitionem proprie dictam exprimunt, sed consuetudinem in Romana Ecclesia receptam ac traditam, ut haeretici ad Ecclesiam venientes sola manus impositione recipiantur, declarant, et ne quicquam hac in re innovetur, praescribunt: quae autem in materiis ejusmodi practicis, in quibus aliae praesertim magnae Ecclesiae, insignesque Episcopi alia consuetudine utentes dissentiant, ita praescribuntur, ut nihil ex fide credendum statuatur expresse, nec unitas atque communio actu abrumpatur, dissentientibus ab unitate catholica nequaquam praecisis, non sunt proprie dictae definitiones fidei, si praesertim versentur in materia, quae ad disciplinam referri queat. Consuetudo, qua haeretici ad Ecclesiam venientes baptizabantur, obtinebat non solum apud Africanos jam inde ab Agrippini Episcopi tempore, verum etiam apud praestantissimas Orientales Ecclesias Cappadociae, Ciliciae, finitimarumque provinciarum Asiae; eaque concilio Africano sub Agrippino, ac duabus aliis synodis Iconii et Synnadae fulciebatur. Consuetudines autem ejusmodi diversae, quae salva unitate apud catholicos utrinque vigent, ita rem obscuram faciunt, ut quamvis versentur in materia sacramentorum, incertum videri possit, num ad fidem, an vero ad disciplinam diversam pertineant. Licet enim Stephanus suae Ecclesiae consuetudinem Apostolicam, uti vere erat, affirmaret; non omnes

tamen consuetudines, quae Apostolicam originem habent, ad jus divinum et dogma catholicum spectant; siquidem quaedam etiam in sacramentorum administratione merae sunt disciplinae, uti disciplinae quidem diversae tribuitur forma ministrandi baptismatis apud Graecos et apud Latinos diversa, ac similiter forma ministrandi sacramenti poenitentiae per deprecationem, vel absolutionem. Aliquae vero consuetudines, quae reipsa per se includunt aliquod dogma juris divini, ita cursu temporis intermitti, et involvi difficultatibus potuerunt, ut contrariis hinc inde magnorum sanctorumque Episcoporum sententiis agitatae, nisi definitio accedat Ecclesiae*), opinionum limites non excedant. Ad disciplinam quidem totum hoc de modo recipiendi baptizatos ab haereticis dissidium retulisse videtur Firmilianus, dum in litteris ad S. Cyprianum hanc quaestionem comparat cum quaestione de die paschatis, aliisque diversis consuetudinibus, quae profecto sunt disciplinae, cum quis (Ep. 75. inter Cyprian. col. 303.) *circa celebrandos dies paschae, et circa multa alia divinae rei sacramenta, videat esse apud illos* (Romanos) *aliquas diversitates, nec observari illic omnia aequaliter, quae Hierosolymis observantur, secundum quod in ceteris quoque plurimis provinciis multa pro locorum et nominum diversitate variantur.* S. Basilius quoque eamdem rem disciplinae adscripsit, cum pro varietate locorum et oeconomiae causa diversam in recipiendis haereticis consuetudinem obtinere posse prodidit in epistolis canonicis prima et secunda ad Amphilochium. In prima enim epistola can. 1. de Catharorum receptione loquens, ejusdemque Amphilochii sententiam approbans (Epist. 188. Basil. col. 268.), *Recte admonuisti,* inquit, *uniuscujusque regionis morem sequi oportere, quod ii, qui tunc de illis statuerunt, in varias de ipsorum baptismate sententias abierint.* Et ali-

---

*) Etsi quoad characterem sacramenti eadem sit sacrorum ordinum ac baptismatis ratio; ob nonnullas tamen auctoritates, quibus rejectae fuerunt tamquam irritae ordinationes sacrae nedum ab haereticis, aut schismaticis, verum etiam ab excommunicatis, degradatis, et simoniacis peractae, adhuc post decisam circa baptismum quaestionem ita quoad ordinationes sacras veritas confusa et involuta tenebris fuit, ut multi diutius easdem irritas opinati sint, et nonnemo etiam materiem ejusmodi Ecclesiasticae dispositioni subjiciens, ad disciplinae speciem retulerit. Vide Morinum *De sacris ordinationibus* Exercitat. 5.

quanto post: *Si hoc generali oeconomiae impedimento erit; rursus consuetudine utendum est, et sequi oportet Patres, qui quae ad nos pertinent dispensaverunt.* Et post recensitam Firmiliani et Cypriani sententiam, quae Novatianorum, seu Catharorum baptismum rejiciebat, etsi eam per se non censuit improbandam; addit tamen, quasi res disciplinae fuisset, *Sed quoniam nonnullis Asiaticis visum est propter multorum oeconomiam, et dispensationem eorum baptisma suscipi, suscipiatur.* In secunda vero epistola canonica ad eumdem Amphilochium can. 47. (Basil. epist. col. 296.) Stephani Papae rebaptizationem interdicentis decretum, non dogmaticae constitutioni, sed oeconomiae tribuens, quae apud suos effectum non erat consequuta, *Si apud vos,* ait, *prohibita est rebaptizatio, sicut et apud Romanos, oeconomiae alicujus gratia; nostra tamen ratio vim obtineat.* Dum porro subdidit, optare se, ut coiret plurium Episcoporum concilium, qui rem accuratius discutientes canonem conderent*) omnemque dubitationem abigerent, rem

*) Mirantur non pauci haec Basilium de rebaptizatione scripsisse post Nicaenam quoque synodum, a qua ejusmodi quaestionem terminatam fuisse plerique arbitrantur; sed crediderim illud accidisse Basilio, quod occasione alius Nicaeni canonis contigit S. Augustino, quem vivente Valerio Episcopum ordinatum contra interdictum Nicaenum, quod tum ignorabat, non solum tradit Possidius, sed ipse etiam Augustinus testatur epist. 213. n. 4. Noti quidem erant Africanis Nicaeni canones, quos ex antiquissima versione Caecilianus in Africam detulerat. Hos Augustinus numquam ante ordinationem legisse incredibile est. At interdictum memoratum nullo Nicaeno canone expressum legitur, sed solum canone octavo, ubi de Catharis statuitur, ut ipsorum Episcopis ad unitatem venientibus, si iis in locis sint, ubi Episcopi catholici inveniuntur, presbyterii honor, aut nudum Episcopi nomen concedatur, haec ratio additur, *ne in una civitate duo Episcopi probentur existere:* quae quidem ratio interdicti generalis speciem involvit; at cum expressum interdictum non sit, Augustini considerationem fugit, cum olim ante ordinationem Nicaenos canones legit. Id autem tunc tantum probabiliter detexit, cum incidit in Rufini historiam, quae eosdem canones abbreviatos repraesentans, distinctum interdictum praefert canone decimo: *Ne in una civitate duo Episcopi sint.* Vide hac de re admonitionem praemissam cap. 2. Codicis canonum tom. 3. nostrae editionis Venetae operum S. Leonis n. 8. col. 81. Non absimiliter in quaestione de haereticorum baptismo nullus Nicaenus canon expressum et generale decretum exhibet, sed ex canonibus duobus octavo et decimo nono legitima deductione colligitur: quippe can. 8. Catharos ad Ecclesiam venientes impositione manuum recipi, canone vero 19. Paulinianistas omnino baptizari jubet. Discrimen si quis attente inquirat, in eo situm deprehendet, (ut notavit Innocentius I. in epistola ad Macedo-

adhuc sub opinione versari indicavit, quoad definitio non prodiret. Hac de causa alios atque alios Episcopos in conciliis diversarum provinciarum hac de re nondum definita et obscura, salva pace utrinque disputasse, ac diversis opinionibus fluctuasse affirmavit Augustinus (lib. 1. de Bapt. n. 9.), *adeo ut diu in suis quibusque regionibus diversa statuta nutaverint, donec plenario totius orbis concilio, quod saluberrime sentiebatur, etiam remotis dubitationibus saluberrime firmaretur.* Disputando quidem factum est, ut ea Romanae Ecclesiae consuetudo in recipiendis haereticis legitima forma baptizatis sola impositione manuum sine novo baptismate, quam ab Apostolis deduxit Stephanus, detegeretur fuisse non solum Romana, sed etiam ceterarum omnium Ecclesiarum tum Occidientalium, tum Orientalium, quae in ipsa Africa et in Asia quoque vigebat ante synodos Agrippini, Iconii, et Synnadae, ex quibus rebaptizandorum haereticorum consuetudo originem et auctoritatem coeperat: ac proinde agnitum fuit, illam fuisse consuetudinem totius Ecclesiae ab Apostolis omnibus traditam, quae ad baptismi substantiam ex Christi institutione referenda est. Hinc canones, qui hac de re jam eliquata in plenario concilio, ac deinceps in aliis synodis editi sunt, dogma et definitionem fidei constituunt, a quo neminem catholicum desciscere licet. Cypriani autem aetate cum id non esset adeo exploratum, nec a Stephano ulla prodiisset proprie dicta dogmatica definitio (quam in materiis practicis, ubi magnarum Ecclesiarum ac provinciarum consuetudines sunt diversae, et magnos utrinque sanctosque Episcopos

---

nes n. 10.) quia Catbari, seu Novatiani in nomine Patris, et Filii, et Spiritus Sancti baptizabant, Paulinianistae vero non item. Hanc discriminis rationem quicumque observavit, quaestionem de baptismo Nicaenis canonibus definitam deprehendit. Cum vero haec discriminis ratio ex ipsorum canonum verbis non incurrat in oculos; nihil mirum, si non omnes, qui legerunt ipsos canones, eamdem quaestionem ipsis canonibus definitam cognovere: nihilque pariter mirandum, si ob ejusdem animadversionis defectum S. Basilius ad eam quaestionem definiendam aliquod concilium desiderans, et a Nicaenis Patribus definitam non animadvertens, causam varietatis ea in materia diversae disciplinae et oeconomiae vindicavit. Eadem animadversio pariter fugit S. Cyrillum Hierosolymitanum Episcopum, cum adhuc post Nicaenum concilium scripsit in prologo ad suas catecheses: *Soli haeretici rebaptizantur, siquidem prius illud non erat baptisma.*

habent patronos, Apostolica prudentia*) differre solet); sed praecepto tantum solisque excommunicationis minis, ut sane veraeque doctrinae satis provideret, laudatus Pontifex usus fuisset;

*) Notum est inter alia, synodum Tridentinam, cui propositum erat novatorum errores configere, maxime cavisse, ne, ubi incidebant gravium Theologorum hinc inde opiniones, definitivam in iisdem sententiam ferret. In quaestione autem, num matrimonium adulterii causa dissolvatur, verae doctrinae prospiciens sess. 24. can. 7. anathema quidem dixit in eos, qui dicerent Ecclesiam errare, cum docet ejusmodi vinculum ea de causa non posse dissolvi; at instantibus Oratoribus Reipublicae Venetae ob Graecos regnorum ejusdem Dominii, abstinuit ab anathemate iis infligendo, qui ob adulterium conjugis ad alias nuptias transirent, ne hoc anathemate nimium offenderet eosdem Graecos, qui licet alia consuetudine uterentur, Praesulibus tamen Romanae sedi adhaerentibus suberant, eorumque conversionem difficiliorem redderet, ut Cardinalis Pallavicinus lib. 22. Hist. Conc. Trid. c. 4. pluribus explicat. Porro in quaestione de haereticorum baptismo Cypriani tempore nondum definita, in qua Asiani Cappadociae et Ciciliae finitimarumque provinciarum una cum Africanis majorum suorum traditionem et consuetudinem a sanctis doctisque Episcopis receptam, conciliorumque provincialium Orientis et Africae approbatam conjunctis studiis propugnabant; quid mirum, si instante S. Dionysio Alexandrino, et coadjuvantibus duobus praestantissimis Romanae Ecclesiae presbyteris Philemone atque Dionysio, ad quos idem Dionysius Alexandrinus litteras dederat (apud Euseb. Hist. l. 7. cap. 5.), Stephano Papae excommunicationem inferre volenti persuasum tandem fuit non expedire a praecepto et minis ad actualem excommunicationem procedere, cum ex una parte timeri posset, ne acerbiores concertationes atque scissurae fierent, quod laudatus Dionysius Alexandrinus monuerat; ex alia vero parte Asianorum et Africanorum consuetudo in re nondum definita nullum animabus periculum afferret, cum baptizantes vel in simplici dubio de valore baptismi ante collati tutiorem partem sequerentur. Consultius itaque visum est in solo praecepto et minis sistere, definitionemque in aliud opportunius tempus remittere, quoad materies discussa et eliquata in variis conciliis, plenariae tandem synodi sententia terminaretur. Cum semper dogmaticis definitionibus congrua discussio et a conciliis et a summis Pontificibus praemittatur; scite monuit cum Cardinali Perronio Eminentissimus Ursius (t. 2. de Rom. Pont. auctoritate part. 2. c. 19. pag. 336.) fieri aliquando posse, quaestionem aliquam tot esse altercationum ac difficultatum nebulis involutam, ut ad eam dogmatico certoque judicio finiendam *sibi ipse Pontifex opus esse judicet, non modo domesticae et sibi jugiter adhaerentis, verum etiam plenioris, immo et generalis synodi consultatione:* quo casu definitionem ad plenioris, aut generalis Synodi tempus remitti opus est, Deo utique sic inspirante, qui ob rationes nobis inscrutabiles ipsas magni momenti quaestiones non semper statim, nec uno semper modo definiendas disponit. Neque dubitare licet, quin eodem Deo pariter disponente et inspirante factum fuerit, ut de collato ab haereticis baptismate contra Asianorum atque Cypriani sententiam non statim a Stephano prodiret expressa dogmatica definitio: *Pontifex* scilicet *noluit rem ipsam de fide facere sine generali concilio:* ut Bellarminus notavit l. 4. de Rom. Pont. c. 7. Certe ut hac in re veritas aperiretur, multa hinc et inde in variis provinciis fuerunt disputata, ex quibus multae veritates atque multa principia ad ca-

hujus decretum, quo Romanam consuetudinem ab Africana diversam observandam urgebat, eam quaestionem dogmaticam num ipsa consuetudo ad fidem, an ad disciplinam *) pertineret, indecisam reliquit. His autem in circumstantiis cum salva fide et unitate ob veritatem detegendam rationum momentis agendum esset; momenta rationum, quae pro Cypriani sententia allata fuerant, ita fortiora visa sunt Augustino, ut scripserit se cessurum fuisse in eamdem sententiam, nec ausurum quicquam contra illam asserere, si vixisset eo tempore, quo res nondum eliquata, nec in concilio plenario definita fuisset. Quod si hujus quaestionis definitionem non Stephano Papae, sed plenario concilio adscripsit; non ea de causa factum est, quia summis Pontificibus definiendi auctoritatem deesse crederet, qua Pelagianam causam omnino finitam fuisse confessus est; sed quia non ita in causa de haereticorum baptismo, uti in Pelagii causa definierat Apostolica sedes, sed concilium plenarium: vel etiam quia (ut hoc quoque cum priori responsione concinens addam) humano more disserenti contra Donatistas ecclesiasticam auctoritatem nihili facientes, non ita efficax apud eos esse poterat unius Pontificis decretum, uti decretum concilii plenarii, in quo post multam multis in provinciis discussionem manifestata jam veritate, tot Patrum sententiae in unam conspirarunt, cum praesertim ex his constiterit, consuetudinem, quae Romae vigebat, fuisse universalem totius Ecclesiae catholicae, ac proinde traditionis divinae; quod ex solo decreto Stephani solam ingerente consuetudinem Romanam, quae disciplinae potuit adscribi, inferri evidenter, et convinci non poterat. Haec ob disjiciendam objectionem ex Augustini auctoritate ductam, quae juncta cum facto S. Cypriani

---

tholicam aliorum quoque dogmatum veritatem cognoscendam constituendamque, et ad varios errores refellendos patuerunt, ut vel ex iis, quae contra Donatistas scripsit S. Augustinus, manifestum est. Lege hujus sancti Doctoris textum in ps. 54. supra recitatum c. 12. n. 1. ubi occasione quaestionum in Ecclesia excitatarum istam memorans de baptismo, multa obscura a catholicis tractatoribus in lucem deducta, et loca Scripturarum copiose et enucleate explicata testatur.

*) Addi potest *vel ad opinionem;* rationes enim et opiniones diversae etiam in materiis diversae disciplinae locum habent: et in hac quidem controversia de baptismo extra Ecclesiam collato statutis diversis ab Augustino memoratis lib. 1. de Bapt. n. 9. causam dederunt.

inter omnes praecipua et fortior, multisque etiam usibus aptata ab adversariis pluribus in locis urgetur, fusius dicenda fuere: ac ex his illud detectum arbitror, eamdem objectionem duplici falsa hypothesi innixam esse. Ut enim argumentum ex ipsa contra nos intortum vim habeat, duo ab adversariis praesumantur necesse est: primo Augustinum credidisse decretum Stephani fuisse proprie dictam definitionem fidei, dein existimasse eam definitionem in causa tot difficultatibus involuta non potuisse obligare ad assensum, nisi concilii plenarii confirmatio accederet. Cum porro ex dictis hactenus Stephani decretum non fuerit proprie dicta definitio; utraque hypothesis cadit. Difficultates autem, quibus eadem quaestio Cypriani aetate erat involuta, potuerunt quidem efficere, et probabiliter etiam fuerunt in causa, cur S. Stephanus non definierit; sed nec fuerunt, nec possunt credi rationes, ob quas definitio proprie dicta, si a Stephano, vel ab aliquo ejus successore ea in re edita fuisset, vim obligandi peremtoriam non haberet ex Augustini mente, antequam plenarii concilii judicio probaretur; cum idem S. Doctor causam Pelagianam non minoribus involutam*) difficultatibus sola Innocentii I. definitione finitam, nec ad eam finiendam opus fuisse generali concilio disertissime pronuntiaverit. Cum itaque haec potissima ex Augustino objectio falsis hypothesibus fulta, adversariis nihil prodesse queat; integrum relinquitur argumentum, quo ex aliis S. Doctoris testimoniis ipsius sententiam de vi cogente ad fidei unitatem Apostolicis definitionibus ab eo tributa explicavimus.

55. Ut autem de relationibus ad Romanam sedem, de quibus hoc in paragrapho fusius egi, paucis concludam, illud ex disputatis hactenus palam factum esse arbitror, Africanorum relationibus circa Pelagii haeresim spectatam fuisse fidei unitatem, eumdemque scopum praeter Innocentium I. qui illorum probavit consilia, prospexisse etiam ceteros omnes, quotquot in causis fidei sedem Apostolicam consuluerunt. Eodem pariter collimat illa S. Hieronymi ratio, qua in quaestione de hypostasibus Romanam fidem se consulere scripsit ad Damasum, quia *super illam petram aedificatam Ecclesiam scio.* In quam sententiam

*) Hinc in confutandis Pelagianis pluribus operibus laborandum fuit Augustino, quam in Donatistas.

Bonifacius I. in litteris ad Rufum Thessalonicensem num. 1. Apostolicam sedem consultam prodit, quippe *quam constat dignatione petrae spiritalis elatam*, ejus scilicet fidei petrae, cui totam Ecclesiam ex institutione Christi inniti et incumbere necesse est, ut explicavimus pluribus c. 12. §. 1.

§. X.

Pelagii Caelestiique textus. Argumentum ductum ex antiquo more subjiciendi opera praesertim dogmatica Romanae sedis judicio.

56. Mirum cuipiam videbitur, me ob statuendam necessitatem unitatis fidei cum fide Romanorum Pontificum, allegare ea testimonia haereticorum ante condemnationem producta, quibus iidem post condemnationem et facto et scriptis contradixerunt. At ne hoc testimoniorum genus imbecille credatur, illud animadvertendum est, quod ea, quae ipsi ante condemnationem et antequam de Ecclesia pellerentur, confessi sunt, ex traditione et communi catholicorum sensu fuerunt expressa, dum catholicam illi mentem gererent, catholicosque se exhibere et probare catholicis vellent. Itaque ejusmodi ipsorum testimonia catholicorum sensum et praxim praeferentia maximi facienda sunt, quibus sane non contradixere, nisi postquam a Romana sede condemnati, mentem et veritatem catholicam exuerunt, atque deseruere. Neque enim existimandum est Luthero ex. gr. magis deferendum, cum post condemnationem Romani Pontificis primatum sibi infensum negavit, quam cum illum ante condemnationem ex communi catholico sensu professus est. Id quidem nec adversarios ipsos judicare suadent illa cujusdam Anonymi nobis in hac causa contrarii: (Traité de l'autorité du Pape) *Methodus priorum Reformatorum et argumentum magni ponderis adversus ipsos. Disputationis initio confessi sunt Papam esse supremum Christi vicarium; nec ejus auctoritatem in dubium revocare coeperunt, nisi cum contra ipsos definivit, perinde ac si judex desinat esse judex, cum adversus aliquam partem sententiam pronuntiat, vel ac si veritas, cum incommoda esse incipit, veritas amplius non sit.* Quae peraeque in rem nostram faciunt, ut testimonia pro unitate fidei ab haereticis ipsis initio producta maximi habenda credantur, nec ex iis, quae post derelictam Ecclesiae unitatem edidere, infirmentur.

57. Itaque Caelestius atque Pelagius, qui Romanam fidem tenentes pro catholicis habebantur, ut ceteris quoque, quibus idem persuasum erat, se probarent catholicos, eamdem fidem se tenere et sequi professi sunt. Hinc Caelestius, quamquam objectos sibi a Paulino errores damnare noluit, *tamen Beati Papae Innocentii litteris non est ausus obsistere* (Aug. l. 2. de peccato orig. c. 7.): *immo se omnia, quae sedes illa damnaret, damnaturum promisit,* ut Augustinus testatur. Id quoque apparet ex libello fidei, quem Romae Zosimo obtulit, Apostolicoque judicio ita subjecit, *ut si forte, ut hominibus,* inquit (Ibi c. 23.) *quispiam ignorantiae error obrepsit, vestra sententia corrigatur.* Immo cum a Zosimo interrogationibus urgeretur, eas responsiones adhibuit, (Aug. l. 2. cont. duas epist. Pelag. n. 6.) *quibus se B. Papae Innocentii litteris consentire professus est.* Pelagius quoque in libello fidei, quem cum litteris Romam ad S. Innocentium misit, ita fidem suam ejus sententiae subdidit, ut in Romanae sedis fide *S. Petri fidem* agnoscens, *catholicum,* qui fidem ab ea sede probatam teneret; qui vero ab eo dissentiret, *non catholicum,* seu haereticum se existimare prodiderit. *Haec est fides* (Append. Aug. t. 10.), inquit, *Pater Beatissime, quam in Ecclesia catholica didicimus . . . in qua si minus perite, aut parum caute aliquid forte positum est, emendari cupimus a te, qui Petri fidem et sedem tenes. Sin autem haec nostra confessio Apostolatus tui judicio comprobatur, quicumque me maculare* (al. *culpare*) *voluerit, se imperitum, vel malevolum, vel etiam non catholicum, non me haereticum comprobabit.* Felix, si in hac sententia perstitisset, in qua quidem perstitere, quotquot catholici suam professionem Romano Pontifici subjicientes, a catholica Ecclesia noluerunt rebellare. Non igitur officiosa verba, et multo minus adulatorium quiddam haberi hoc debet, nec postremis tantum hisce temporibus invectum, ut opera praesertim ad fidem pertinentia, Romanae sedis judicio potissimum subjiciantur. Catholicorum id semper proprium fuit, et eodem quidem consilio, quo in negotiis fidei ad eamdem sedem fuisse relatum explicavimus §. IX. ea nimirum praeparatione animi, ut ejusdem sedis judicium fidemque sequerentur, eo quod fidei unitatem cum ipsa sede necessariam

scirent. Privati siquidem scriptores non minorem animi dispositionem gerere et exhibere debent in suis scriptis subjiciendis Romanae sedis judicio, quam praetulerunt concilia Africana, quae ea mente ad Innocentium I. remiserunt suam de Pelagiano dogmate sententiam, ut si Apostolico judicio conformem detegerent, ex hac consonantia catholicam doctrinam cognoscerent in sua: secus autem, ad Apostolicam normam se se revocarent, emendarentque, si quid esset dissonum, ut se facturum in suo fidei libello protestatus est Pelagius, dum catholicum sensum et animum praetulit: uti et Pelagii item verbis, sed sinceriori et firmo consilio protestata est Universitas Parisiensis Collegii Navarrici perorante Petro de Aliaco coram Clemente VII., qui a Gallicanis legitimus Pontifex habebatur (T. 4. Hist. Univers.): *Haec est,* inquiebat, *fides, Beatissime Pater, quam in catholica Ecclesia didicimus; in qua si minus perite ac parum caute forte aliquid positum est, EMENDARI petimus a te, qui Petri fidem et sedem tenes:* quae ex professione Pelagii sumpta sunt. Notanda etiam ratio, quae statim subjicitur: *Non ignoramus enim, sed firmissime tenemus, et nullatenus dubitamus, quod sancta sedes Apostolica est illa cathedra Petri, supra quam fundata Ecclesia . . . De qua sede in persona Petri Apostoli in ea sedentis dictum est:* Petre rogavi pro te, ut non deficiat fides tua. *Haec est igitur, ad quam determinatio fidei, et approbatio veritatis catholicae, et haereticae impietatis detestatio maxime pertinet.* Non solum praemissa ratio, sed et multo magis conclusio obsequentem et consentientem animum, ac unitatis Apostolicis fidei decretis praestandae debitum satis aperte significant.

§. XI.

Testimonia S. Cyrilli Episcopi Alexandrini, synodi Ephesinae oecumenicae, Caelestini I. Auctoris Capitulorum de Gratia, et Xysti III.

58. S. Cyrillus Episcopus Alexandrinus, etsi Nestorii Constantinopolitani errorem ac pertinaciam exploratam haberet; noluit tamen se se ab ejus communione separare, antequam Caelestini Romani Pontificis sententiam audiret. *Digneris igitur,* inquit in epistola ad eumdem Pontificem (Epist. 8. apud P. Coustant. n. 7.), *nobis declarare, quid tibi videatur, et utrum*

aliquando cum illo communicare oporteat, an libere denuntiare, neminem cum eo, qui talia sentit ac docet, communicare: ac propterea opus esse affirmat, ut suam sententiam aliis quoque Episcopis significet bono unitatis, *ut omnes uno animo in una sententia persistant.* En clare a tanto viro Apostolicae sedis expetitum judicium, ex quo non solum communionis regulam sumeret, verum etiam catholici omnes ad fidei unitatem cogerentur. Cum porro Caelestini epistolas suscepisset, eas, ad quos erant missae, direxit, adjectis ad Joannem Antiochenum litteris suis, quibus eum hortatur, ut ejusdem Pontificis sententiae in Romana occidentali synodo prolatae acquiescat (T. 3. Concil. Ven. edit. col. 928. c. 21.), ut *necessarium est iis, qui a totius Occidentis communione excidere noluerint:* quod idem est ac dicere, ita necesse esse tenere Romani Pontificis et Episcoporum ei adhaerentium fidem, uti eorum communionem unitatemque tenere catholicis omnibus necessarium est; unde ipse de se concludit: *Nos enim sequemur, quae illi judicaverunt. Veremur nempe, ne a tantorum communione excidamus.* Licet vero omnium Occidentalium, qui Caelestino adhaerebant, communio nominetur; Caelestini tamen, qui catholicae communionis centrum erat, potior est habita ratio, cujus quidem unius nomen praeferebat epistola, quam Cyrillus ad Joannem Antiochenum direxit: ac propterea in antiqua versione unius Caelestini mentio fit his verbis: *Nos enim sequimur, quae ab eo* (Caelestino) *sunt judicata, formidantes ne tantorum communione labefactemur.* Ex quibus mirifice confirmatur, quod capite 12. §. 2. fuse probavimus, communionis Romanae, necessitatem ab adversariis non posse adstrui, quin necessaria simul statuatur unitas fidei Romanae, sine qua communio cum Romana sede haberi non potest, ut S. Cyrillus hoc loco palam insinuat.

59. Notanda in rem praesentem vel maxime sunt ipsius Ephesinae synodi verba in sententia depositionis Nestorii, quam se ferre Patres professi sunt COACTI (Graece *ἀναγκαίως κατεπειχθέντες necessario impulsi) per sacros canones, et epistolam sanctissimi Patris nostri . . . . Caelestini Romanae Ecclesiae Episcopi:* ubi adjectivum *coacti* vim coactivam declarat. Canonum vis referri nequit ad errorem dogmaticum Ne-

storii, de quo nulli anteriores canones decreverant, sed ad depositionem ejus tantum, cum canonibus cautum fuerit, ut servato judiciorum ordine pertinaces in haeresi deponantur. Vis autem cogendi Caelestini litteris attributa non modo ipsius depositionem respiciebat, sed haeresim etiam, quam idem Pontifex ita damnaverat, ut nisi ille infra decem dies rescipisceret, deponeretur. Si enim Caelestini litterae synodum cogebant ad depositionem Nestorii, cogebant etiam ad damnandum ejus errorem in fide, cujus causa ipsius depositio praescripta fuerat. Num forte cogi poterant Ephesini Patres ad deponendum Nestorium, quin ad errorem depositionis causam proscribendum, et ad fidei unitatem cum Romano Pontifice custodiendam cogerentur? Unitas sane in fide magis est necessaria, quam in depositionis sententia, quae cum ad disciplinam pertineat, aliquibus nonnunquam de causis differri poterat, uti profecto post praescriptos decem Nestorio dies aliquandiu dilata fuit.

60. Atqui, inquient adversarii, haec Nestorii causa solius Caelestini litteris finita non fuit, sed generalis synodi Ephesinae decreto: novumque de ea causa examen in eodem concilio institutum assentiente ipso Romano Pontifice, liberam assentiendi, vel dissentiendi facultatem fuisse prae se tulit. Haec si ita essent; male igitur Ephesini Patres se *coactos* dixissent ad ferendam sententiam, a qua liberum fuisset recedere. Quid id auserit affirmare? Quod si post Caelestini litteras a Cyrillo exequutioni mandatas ad generalem synodum causa delata est, idque ipso assentiente Pontifice, qui suos legatos ad eam synodum direxit: nihil tamen liberum quoad Apostolica decreta idem Pontifex esse voluit; unde hos se (Epist. ad Syn. Ephes.) *direxisse,* ait, *ut iis, quae aguntur, intersint, et quae a nobis antea statuta sunt, exequantur;* jussitque eos, si res ab aliquibus in disceptationem vocaretur, *de eorum sententiis judicare, non subire certamen* (Commonit. dat. legatis.): Concilio quidem assensum praebuit, ac in eo novum causae examen fuit institutum ante legatorum adventum actione prima. Hoc autem concilium ad finiendam causam absolute et per se non fuisse necessarium, sicuti neque necessarium fuit in causa Pelagianorum, ipsi adversarii fateri coguntur. Audiatur Bossuetus (Defens. decl. Cleri Gallic.

part. 3. l. 7. c. 10. pag. 14.): *Plane confitemur Caelestini sententiam, ita ut Cyrillus speraverat, valituram fuisse ad novam haeresim comprimendam, nisi graves suborti motus, resque ea visa esset, quae ad universalem synodum deferretur. Nestorius regiae civitatis Episcopus ea auctoritate pollebat, ea specie pietatis hominum animis illuserat, eos sibi conciliaverat Episcopos, ea denique gratia apud Theodosium juniorem Imperatorem et proceres erat, ut facile omnia commoveret.* Ubi tam graves excitati sunt motus, quibus omnia perturbentur, generalium synodorum convocatio utilis, et quandoque etiam necessaria judicata est post Romani Pontificis sententiam, ut decepti ab haereticis, aut praejudiciis atque difficultatum nebulis impediti, tot Patrum doctrinis et sermonibus instructi atque convicti, ad catholicum sensum et unitatem adducantur; ut ne tamen liberum ac licitum crederetur Apostolicae definitioni, quam semper oecumenicae synodi ratam habuerunt et numquam repudiarunt, contradicere ac repugnare. Novum examen in hujusmodi synodis eo tantum fine institutum, ut disjectis difficultatibus confirmatoque catholico ac definito dogmate, veritas clarius elucescat, dubitantesque vel etiam repugnantes convincantur, nihil praejudicat auctoritati praecedentis definitionis, neque vim coactivam juris eidem denegat, sed potius illam praesumit, cum renitentes ad debitum assensum hac faciliori via nitatur manu ducere. Illud solum examen praejudicio esset auctoritati definientis, quo liberum et licitum fieret assentiri, vel dissentire. Quis autem probare queat, id liberum ac licitum fuisse habitum ab Ephesinis Patribus circa dogmaticas Caelestini litteras, quibus se ad ferendum judicium *coactos* protestati sunt? Esto quod prima actione actum fuerit de merito causae; non tamen aliud, neque aliter actum, nisi ut error manifestius pateret, et definitum dogma apertius confirmaretur. Esto quod Nestorius evolutis decem diebus ipsius resipiscentiae a Caelestino praestitutis, nondum ab Episcopali sede dejectus habitus fuerit a Patribus, sed solum post sententiam synodi; id indulgentiae causa toleratum, ut resipiscentiae ejus tempus concederetur longius, quo si abuteretur, pertinacia fieret manifestior, et potentium patrocinia expulsionem non impedirent. Quod si proposito hinc Nicaeni concilii symbolo,

et hinc Cyrilli epistola, quam Caelestinus plenissime probaverat, idem Cyrillus petiit a synodi Patribus, *ut exponerent, recte ne et inculpate sanctoque illi* (Nicaeno) *concilio convenienter scripserim,* inquit, *an secus:* non id petiit quasi dubius de exposita a se fide, et de confirmatione facta a Caelestino (jam enim antea professus fuerat: *Persuasum habeo, nihil me ab orthodoxa fide aut symbolo Nicaeno discessisse);* sed idcirco petiit, quia ad convincendos adversarios expediebat ita rogare, ut non ex praejudicio aliquo, sed ex intima rei ac veritatis cognitione judicium ferretur. Ita quoque illi Theologi, qui canonicum aliquem librum ab heterodoxis e sacrorum albo expunctum ad examen vocant, ut decretum Tridentinum, quo sacris libris accensetur, vindicent, praescindunt a Tridentini auctoritate, aliisque documentis utuntur, ut ne tamen idcirco decreto Tridentino coactivam vim per se deesse arbitrentur. Nihil itaque novum examen post Pontificia decreta ad generales synodos delatum, eorumdem decretorum ac definitionum auctoritati detrahit: quod exploratius patebit ex iis, quae circa haeresim Eutychetis a Leone I. damnatam, et in Calchedonensi generali concilio novo examini subjectam afferentur infra num. 68. et seqq.

61. Unitatem communionis cum Apostolica sede tanti fecit Caelestinus Papa, ut iis, qui ea fruerentur, nihil metuendum esse affirmaverit, si a Nestorii Constantinopolitani communione se viderent praecisos, *scientes ab eo excommunicatos, vel dejectos in Apostolicae sedis permanere communione* (Liberat. Breviar. c. 5.), ut ex ejusdem Pontificis litteris Liberatus diserte prodidit. Vide ipsius Pontificis epist. 11. n. 3. epist. 12. n. 2. et epist. 14. n. 7. editionis P. Coustantii. Confer etiam quae in similem S. Augustini sententiam contra Donatistas editam observavimus supra num. 40.

62. Auctor *Capitulorum de gratia Dei,* quae subjiciuntur Caelestini epistolae ad Venerium ceterosque Gallicanos Episcopos, quicumque ille sit, sive idem Caelestinus Papa, sive S. Leo Magnus, sive (quod*) probabilius credimus) S. Prosper, ita sen-

*) Lege nostras observationes in dissertationem tertiam Quesnelli tomo 2. nostrae Venetae editionis operum S. Leonis col. 722. et seqq.

tentias, seu auctoritates Romanae sedis credendas proponit, *ut prorsus*, inquit, *non opinemur catholicum, quod apparuerit praefixis sententiis esse contrarium.* Tantam ergo necessitatem unitatis cum decretis fidei Romanae sedis idem auctor agnovit, ut quidquid cum ejus definitionibus non conveniret, catholicum haudquaquam habendum crediderit.

63. Joannes Antiochenus Nestorio primum favens, a catholica communione segregatus fuerat. Cum vero Nestorio postmodum derelicto in communionem catholicam fuisset receptus, Xystus III. litteras ad ipsum dedit, in quibus unitatem fidei cum Romano Pontifice *(nobiscum sentire)* non modo utilem, sed necessariam etiam ea efficaci ratione adstruit, quod fides, quam Petri successores Romani Pontifices sequuntur et docent, eadem sit ac fides, quam S. Petrus de Christi ore acceptam Romanae Ecclesiae tradidit; a qua profecto nemo catholicus separari potest. *Expertus es*, inquit, *negotii praesentis eventu, quid sit sentire nobiscum. B. Petrus Apostolus in successoribus suis, quod accepit, hoc tradidit. Quis ab ejus velit se separare doctrina, quem ipse inter Apostolos primum Magister edocuit? Non hunc auditus per alterum, non sermo lectus instruxit: doctus est cum aliis ore Doctoris. Non scripturae, non scriptorum passus est quaestionem. Absolutam et simplicem fidem, et quae controversiam non haberet, accepit* (Praef. in epist. Rom. Pontif. n. 36.). In quae verba observat egregie P. Coustantius: *Ubi obiter notanda vis argumenti, quo Xystus ab sedis Apostolicae doctrina discedendum non esse probat: quia nimirum haec ipsissima est doctrina, quam non ex incerta hominum relatione, aut ex libris obscuris et ambigue scriptis, sed ex primario veritatis fonte, hoc est ex ipso Christi ore, accepit Petrus, et exinde Ecclesiae suae servandam impertiit. Unde sequitur absolutam, simplicem, et controversiae expertem esse Apostolicae sedis fidem.* Commentarium viri minime suspecti satis esto.

§. XII.

Testimonia S. Leonis Magni.

64. S. Leo Magnus, qui S. Petri primatum ex Evangelico illo textu identidem inculcat, *Tu es Petrus, et super hanc pe-*

tram etc. unitatem fidei cum fide Petri ex eodem textu ita necessariam elicit, ut eum ad ipsam unitatem in Ecclesia continendam *petram* constitutum, et in Ecclesiae fundamento positum, Apostolisque ceteris praelatum agnoscat. Christum scilicet, qui *petra* est, cui tota adhaerere debet Ecclesia, cum hinc migraturus esset ad Patrem, eamdem *petrae* vim communicasse Petro tradit, ut eadem, qua ipse, vi Ecclesiae unitatem contineret. Proponam in primis insignem illum textum epistolae 10. (Al. 89. c. 1.) ad Episcopos provinciae Viennensis, ubi postquam de praedicatione Apostolorum, qua in aedificationem Ecclesiae fundamenta toto orbe jacta fuerunt, pauca attigit, haec de Petro addit: *Hujus muneris* (idest praedicationis Evangelii) *sacramentum ita Dominus ad omnium Apostolorum officium pertinere voluit, ut in Beatissimo Petro Apostolorum omnium summo principaliter collocarit, et ab ipso quasi quodam capite dona sua velit in corpus omne manare, ut exortem se mysterii intelligeret esse divini, qui ausus fuisset a Petri soliditate recedere. Hunc enim in consortium individuae unitatis assumptum, id quod ipse erat, voluit nominari dicendo:* Tu es Petrus, et super hanc petram aedificabo Ecclesiam meam: *ut aeterni templi aedificatio mirabili munere gratiae Dei in Petri soliditate consisteret.* Haec quam belle primatum, et vim exigendae unitatis fidei cum Romana tamquam potiorem ejusdem primatus praerogativam declarent, aliquanto fusius explicandum, aliisque Leonis textibus, qui apertiorem et constantem ejus mentem patefacient, confirmandum est.

65. Verba, quibus Petrus *Apostolorum omnium summus* dicitur, primatum ejus supra omnes Apostolos indicant. Hujus autem primatus vim praecipuam ad fidei unitatem a Petro et successoribus ejus Romanis Pontificibus conservandam potissimum referri totus contextus manifestum facit. Munus, de quo ibidem agitur, est praedicatio fidei in universo mundo, quam Christus Apostolis commisit, sicut scriptum est: *In omnem terram exivit sonus eorum* etc. Hoc autem munus ita *principaliter* delatum Petro dicitur, ut exors sit mysterii divini, quicumque ausus fuerit *a Petri soliditate recedere.* Quid porro *Petri soliditas* ex S. Pontificis mente, nisi soliditas praedicatae ab eo fidei, ut

declaravit sermone 62. c. 2. cum Petrum in professione fidei omnibus Apostolis Deo revelante idcirco praeivisse docuit, *ut ad regimen totius Ecclesiae praeparatus: primum disceret quod doceret, et PRO SOLIDITATE FIDEI, QUAM ERAT PRAEDICATURUS, audivit: Tu es Petrus, et super hanc petram aedificabo Ecclesiam meam, et portae inferi non praevalebunt adversus eam.* En soliditatem petrae, super quam aedificanda erat Ecclesia, et adversus quam non praevalebunt inferorum portae, ei *fidei* tribuit, quam Petrus *erat praedicaturus*, et quam praedicando aedificaturus erat Ecclesiam. Ob hanc vero fidem ipse quoque Petrus *petra* a Christo appellatus, *catholicae fidei petra* a Leone dicitur epist. 119. ad Maximum Antiochenum c. 2., quia in fide ab eo praedicata universae Ecclesiae fides firma manet tamquam in fundamentali solida petra, cui omnes Christiani, qui pertinere velint ad Christi Ecclesiam, debent inniti et adhaerere firmiter, ne si quis ab hoc fundamento, seu a soliditate Petri recedat, recedens a Christi Ecclesia super ipsum fundamentum aedificata, *divini mysterii exors,* et expers sit: quod necessitatem unitatis cum Petri fide manifestissime statuit. Idipsum confirmat ratio, quam S. Pontifex subjicit. *Hunc enim in consortium individuae unitatis assumptum, id quod ipse erat, voluit nominari dicendo,* Tu es Petrus et super hanc petram aedificabo Ecclesiam meam, *ut aeterni templi aedificatio mirabili munere gratiae Dei in Petri soliditate consisteret; hac Ecclesiam suam firmitate corroborans, ut illam nec humana temeritas posset appetere, nec portae contra illam inferi praevalerent.* Nonne hic exploratum est, *individuae unitatis consortium* illud significare, quod sicut Christus ob unitatem Ecclesiae petra est et fundamentum, cui tota Ecclesia debet adhaerere, ita ejusdem unitatis bono in hujus praerogativae consortium Petrus assumtus fuit a Christo, cum hinc migraturus ipsum sui loco constituit Ecclesiae petram, et petram ita solidam, ut contra ipsam portae inferi non praevalerent. Unde similiter ait serm. 4. c. 2. *Cum ego sim inviolabilis petra, ego lapis angularis, qui facio utraque unum* (en bonum unitatis); *ego fundamentum, praeter quod nemo potest aliud ponere; tamen tu quoque petra es, quia meas virtute olidaris, ut quae mihi*

sunt propria, sint tibi mecum participatione communia. Et super hanc petram aedificabo Ecclesiam meam, et portae inferi non praevalebunt adversus eam. *Super hanc, inquit, fortitudinem aeternum exstruam templum, et Ecclesiae meae caelo inferenda sublimitas in hujus fidei firmitate consurget.* Quae cum recitatis epistolae decimae verbis mirifice concinentia palam faciunt, S. Petrum petram Ecclesiae constitutum ob praedicationem fidei, ea fidei soliditate ac firmitate donatum fuisse a Christo, ut in ea Ecclesia corroborata consisteret, quod non nisi per unitatem fidei cum fide Petri fieri potest: ac propterea laudato serm. 4. c. 3. postquam S. Pontifex scripsit: *Specialis a Domino Petri cura suscipitur, et pro fide Petri proprie supplicatur, tamquam aliorum status certior sit futurus, si mens Principis victa non fuerit;* his verbis concludit: *In Petro ergo omnium fortitudo munitur, et divinae gratiae ita ordinatur auxilium, ut firmitas, quae per Christum Petro tribuitur, per Petrum Apostolis conferatur,* quae pariter unitatem fidei cum Petri fide efflagitant.

66. Eadem porro ratio, qua S. Petrus post Christum relictus fuit visibilis Ecclesiae petra ad formandam et custodiendam visibilem ejusdem Ecclesiae et fidei unitatem, exigebat quoque, ut post Petrum alius atque alius succederet, qui eamdem unitatem custodiret. Id autem Romanis Pontificibus S. Petri successoribus competere notavit S. Leo serm. 5. al. 4. c. 4. *Soliditas enim illa, quam de petra Christo etiam ipse* (Petrus) *petra factus accepit in suos quoque se transfudit heredes.* Ob hanc quidem soliditatem in Petri successores transfusam ipsum Petrum Romanae sedi adhuc praeesse et praefuturum semper, semperque in ipsis successoribus vivere pronuntiavit. Id vero in Ecclesiae et fidei unitatem factum indicant illa sermonis tertii c. 2. *Soliditas enim illa fidei, quae in Apostolorum Principe est laudata, perpetua est:* quatenus scilicet perpetua est et esse debet Ecclesiae unitas, quae super ejusdem fidei petram constructa, non desinere cum Petro, sed perseverare usque ad finem mundi, atque consistere in ejus successoribus debet: unde sequitur: *Et sicut permanet quod in Christo Petrus credidit, ita permanet quod in Petro Christus instituit.* Petrus nimirum ob suam solidissimam fidem *petra* Ecclesiae constitutus a Christo ob formandam continen-

damque in Ecclesia fidei unitatem, eadem ratione in successoribus ita permanet, ut cum ipsorum quoque fide, quam idem Petrus in Romana Ecclesia aeque solidam deposuit, et ad successores transmisit, totius Ecclesiae fides unita permaneat, perinde ac si in successoribus ipse Petrus viveret, fidemque doceret, ut Leo pluribus in locis tradidit. Quam in rem serm. 3. c. 3. soliditatem petrae semper perseverantem Petro tribuens ait: *Manet ergo dispositio veritatis, et B. Petrus in accepta fortitudine petrae perseverans, suscepta Ecclesiae gubernacula non reliquit.* Quoties igitur Romani Pontifices fidem docent, S. Petrus in ipsis docere, et (ut loquuti sunt Patres Calchedonenses) per os ipsorum loqui credendus est; ac proinde recedet proculdubio a soliditate et fide S. Petri, quisquis a doctrina fidei Romanorum Pontificum, quae eadem soliditate fidei Petri in successores ejus transivit, recedere voluerit. Haec profecto necessitatem indicant conveniendi cum istorum fide, aeque ac cum fide S. Petri: hocque sensu praedicatio fidei omnibus licet Apostolis commissa, S. Petro *principaliter* credita fuit, quia soli Petro ita fuit credita, ut eadem soliditas fidei ad successores ejus transiens omnibus catholicis conveniendi necessitatem imponat: quod nullis aliarum etiam Apostolicarum sedium Episcopis concessum est.

§. XIII.

De gestis circa dogmaticam Leonis epistolam ad Flavianum praesertim in Concilio Calchedonensi. Quale examen ejusdem epistolae in eo institutum, et quae concessa libertas examinis, Pontificiae auctoritatis nihil praejudicans. Testimonium Anatolii Episcopi Constantinopolitani.

67. Hanc quidem unitatem fidei cum dogmaticis Romanorum Pontificum decretis necessariam ostendunt evidentius gesta circa celebrem Leonis epistolam ad Flavianum (Ep. 28. novae edit.), qua haeresim Eutychis confixit. Cum Eutyches post Constantinopolitanum judicium, quo damnatus fuerat, turbas commovisset; S. Flavianus Episcopus CP. ad S. Leonem scribens (Ep. 26.), jam praemonuerat hanc *causam egere solummodo vestro solatio atque defensione, qua debeatis consensu proprio ad tranquillitatem et pacem* (idest ad unitatem) *cuncta perducere. Sic enim haeresis, quae surrexit, et turbae, quae propter eam factae sunt, facillime destruentur, Deo coope-*

rante, per vestras sacratissimas litteras. Additque hac ratione *remotum iri concilium, quod fieri divulgatur, quatenus nequaquam ubique sanctissimae turbentur Ecclesiae.* Qui tantum Apostolicae sedis auctoritati tribuit, ut solam ejus sententiam requiri ac sufficere affirmaverit ad errorem destruendum, et conciliandam pacem fideique unitatem, eademque auctoritate remotum iri concilium, quod cogendum ferebatur, uti amplius non necessarium, immo ex quo majores turbas excitandas metueret; vim utique coactivam in Apostolica sententia inesse indicavit, qua Eutychis causa ita terminaretur, uti Pelagianam *sinitam* Augustinus tradidit. Cum vero Eutyche omnia commovente, et agente in primis Chrysaphio magno ejusdem patrono, non exspectato Apostolicae sedis judicio, Theodosius Imperator indixisset synodum Ephesi, ut judicium in ea ferretur de Constantinopolitano S. Flaviani concilio, quod Eutychem condemnaverat; S. Pontifex, qui mox dogmaticam ad eumdem Flavianum epistolam (Ep. 28.) exaravit, etsi in litteris ad Imperatorem affirmet, *rationabilius ad indicenda synodo fuisse abstinendum* (Ep. 37.); tamen ne ipsius voluntati videretur obsistere, ejusdem concilii indictioni assentiens, *ut pleniori judicio omnis possit error aboleri,* in litteris ad synodi Patres legatos se direxisse ait (Ep. 33.), *qui vice mea sancto conventui vestrae fraternitatis intersint, et communi vobiscum sententia, quae Domino sint placitura, constituant; hoc est, ut primitus pestifero errore damnato, etiam de ipsius, qui imprudenter erravit, restitutione tractetur:* et conditiones statim subjicit, ex quibus liquet, totam quaestionem, de qua in concilio agendum praestituit, non respexisse dogma in sua ad Flavianum epistola definitum, quod sartum tectum servari jussit; sed Eutychis restitutionem ita spectasse, ut restituendum concedat, si perversum errorem explorate et aperte condemnet. Similia leguntur in aliis epistolis a vigesima octava ad trigesimam quartam. Cum porro synodus indicta Ephesi ob illatam Patribus vim suppressamque dogmaticam Leonis epistolam evasisset in latrocinium; ita omnia contra jus et fas perturbata fuerunt, ut in tot malorum remedium judicatum fuerit necessarium aliud liberum generale concilium, necessarium, inquam, non necessitate juris, sed facti, quod jus habenti nihil

praejudicat, ut pluribus explicavimus et constituimus in observationibus ad dissertationem octavam Quesnelli, quam una cum ipsa Quesnelliana dissertatione legere licebit tomo secundo operum S. Leonis nostrae editionis Venetae col. 1163. n. 14. et seqq. Etsi vero post Theodosii Imperatoris mortem, qui Eutychi et pseudosynodo Ephesinae impense patrocinabatur, evecto ad Imperium Marciano, quo catholicam fidem protegente multi lapsi ad satisfactionis remedia quotidie accedebant, dogmaticaeque Leonis epistolae Episcopi in toto Oriente subscripserant, idem Pontifex generale concilium non amplius ita necessarium videret, ut sub Theodosio visum fuerat; cum tamen Marcianus studio componendae citius pacis generalem synodum indixisset Calchedone, S. Leo ea tantum de causa assensum praebuit, (Ep. 89. al. 69.) *ne devoto obviare videretur arbitrio*, *et ut quaecumque in querelam perturbationemque venerunt, ad UNITATEM pacis et fidei, compressa omni dissensione, revocarentur:* non vero quod dubium putaret dogma in sua epistola definitum, aut liberum crederet de dogmate ibidem definito quempiam ambigere. Jam enim ipsum Imperatorem monuerat (Ep. 82. al. 62. c. 1.), *ne cujusquam procaci imprudentique versutia quasi de incerto quid sentiendum sit sineret inquiri, nec cujusmodi sit fides tenenda* (C. 2.), *esse tractandum, sed quorum precibus, et qualiter annuendum.* Et similiter in aliis litteris eumdem Principem rogavit, ne pateretur fidem *quasi dubiam* in synodo *retractari* (Ep. 90. al. 73. c. 2.): quod in aliis item epistolis inculcat ex repetit. Vide epist. 93. c. 2. et ep. 94.

68. Neque Calchedonensis concilii Patres aliquid tale tentarunt. Exacta enim in prima actione causa, circa personam Dioscori, et circa gesta latrocinii Ephesini, cum in secunda actione agendum esset de fidei dogmate petita a judicibus formula, qua omnis circa fidem dirimeretur contentio; statim acclamatum fuit, sufficere *formam* (T. 4. Concil. Ven. edit. col. 1207. a.), quam S. Leo in suis ad Flavianum litteris proposuerat. *Emerserunt, quae ad Eutychem pertinebant, et super his forma data est a sanctissimo Archiepiscopo Romanae urbis, et sequimur eum, et epistolae omnes subscripsimus. Ita omnes dicimus: sufficiunt quae exposita sunt: aliam expositionem non*

licet fieri. Cum autem subinde lecta fuisset Leonis epistola, concilii Patres statim eam nullo instituto examine perinde susceperunt, ac si a S. Petro Apostolo edita fuisset (Col. 1235. d.). *Anathema ei, qui non ita credit. Petrus per Leonem ita loquutus est.* Nihil pro Apostolicarum definitionum auctoritate illustrius, hoc generalis concilii testimonio, quod S. Petrum in suis successoribus definientem et loquentem agnoscit (Col. 1403. b.), ita ut ab eo discordare, aut de definitis abdubitare non liceat: unde et actione 4. Patres iterum clamaverunt: *Qui non consentit epistolae sanctissimi Episcopi Leonis, haereticus est.* En consensus et unitatis necessitas.

69. Tractatus quidem et examen aliquod ejusdem epistolae institutum fuit sub finem secundae actionis (T. 4. Conc. col. 1239. b.), *dubitantibus Illyricianis et Palaestinis,* non quod licitum crederetur de ea dubitare, sed *ut qui dubitabant docerentur.* Novum examen hoc consilio factum etiam circa sacras Scripturas et circa definitiones generalium conciliorum, nihil supremae istorum auctoritati praejudicat, ut monuimus num. 59. Cum de docendis et convincendis dubitantibus aut repugnantibus agitur, non ea auctoritate, quae in controversiam cadit, utendum est, sed ex aliis momentis et auctoritatibus apud ipsos minime dubiis doctrinae ejusdem consonantia est declaranda, et difficultates, si quae impediant, sunt disjiciendae. Ita et S. Leo ad compescendos priores tumultus sub Theodosio excitatos auctoritates Patrum collectas, quae in editione conciliorum epistolae ad Flavianum subjici solent (Ep. 77. al. 53.), ad eumdem Imperatorem transmisit, ut ex ipsarum collatione ejusdem doctrinae concordiam quisque perspiceret: unde in epistola ad ipsum Principem post indicatas ejusmodi auctoritates patrum, *Non aspernetur,* inquit (Ep. 69.), *meam epistolam recensere, quam pietati Patrum per omnia concordare reperiet.* Idipsum fieri solet, cum de proprio judicio, et de ratione reddenda agitur, ne caeco modo, ac ex praeoccupatione, sed ex intimo sensu ac persuasione judicium latum appareat, tametsi versetur circa rem, quae summae sit auctoritatis ac certissimae fidei. Ita certae fidei erat apud Patres Calchedonensis doctrina Leoninae ad Flavianum epistolae, quam ante omne examen secunda actione susceperant veluti ab ipso S. Petro prola-

tam, cuique jam ante synodum omnes subscripserant. At cum proprium judicium declarandum fuit *ad omnem ambiguitatem auferendam ex omnium sanctorum Patrum concordia et consensu, ita ut et qui videbantur non eadem cum omnibus sapere, per veritatis agnitionem ad concordiam revocarentur;* sub finem secundae actionis collatione facta ejusdem epistolae cum Nicaeno et Constantinopolitano symbolo, et cum Cyrilli epistola in Ephesino concilio approbata, consonantiam et concordiam contestati fuerunt Patres; et dein actione quarta eorumdem Patrum suffragium ita fuit expressum a multis, ut consensus ideo adhibitus dicatur, quia ea epistola cum dictis documentis concors inventa est. Nihil efficacius ad convincendos renitentes. Et hac quidem ratione Illyriciani et Palaestini, qui dubitaverant, edocti, omnique difficultate per anteriorem tractatum sublata, Leonis definitionem suscipientes, ad assensum et unitatem fidei perducti fuerunt; sicque pleniori tractatu examen utile expertum fuit, ut Leo ipse notavit in litteris ad Theodoretum cap. 1. (Ep. 120. al. 93.) *Gloriamur in Domino cum Propheta canentes, Adjutorium nostrum in nomine Domini, qui fecit coelum et terram: qui nullum nos in nostris fratribus detrimentum sustinere permisit; sed quae nostro prius ministerio definierat* (in epistola ad Flavianum), *universae fraternitatis irretractabili firmavit assensu, ut vere a se prodiisse ostenderet, quod prius a prima omnium Sede formatum, totius Christiani orbis judicium recepisset: ut in hoc quoque capiti membra concordent . . . . . Nam ne aliarum sedium ad eam, quam ceteris omnium Dominus statuit praesidere, consensus assentatio videretur, aut alia quaelibet subrepere posset adversa suspicio; inventi prius sunt, qui de judiciis nostris ambigerent. Et dum nonnulli a dissensionis incitati auctore ad contradictionum bella prosiliunt, ad majus bonum, malo ejus, auctore totius bonitatis dispensante, perventum est . . . Ipsa quoque veritas et clarius renitescit, et fortius retinetur, dum quae fides prius docuerat* (in laudata epistola), *haec postea examinatio confirmarit. Multum denique sacerdotalis officii meritum splendescit, ubi sic summorum servatur auctoritas, ut in nullo inferiorum putetur imminuta libertas: et ad majorem Dei gloriam*

pro ficit finis examinis, quando ad hoc se accipit exerendi fiducia, ut vincatur adversitas.

70. Nonnulli ex hoc textu ingerunt illa: *Quae* (Deus) *nostro prius ministerio definierat, universae fraternitatis irretractabili firmavit assensu;* ac si ante assensum et confirmationem fraternitatis universae seu synodi oecumenicae decretum dogmaticum sedis Apostolicae per se se retractari, et ad calculos seu examen liberum revocari queat. Addunt in confirmationem sequentia: *Sic summorum servatur auctoritas, ut in nullo inferiorum putetur imminuta libertas*: ex quibus colligunt Leonem existimasse Episcopis in Calchedonensi concilio licitum ac liberum fuisse suam definitionem in epistola ad Flavianum expositam ita retractare examinique subjicere, ut, si videretur, possent ab ea dissentire, et sententiam eidem contrariam dicere. At falluntur manifestissime. Leonem enim satis firmam per se se et irretractabilem agnovisse suam definitionem ex eo liquet, quod nullam in concilio de fide abs se definita moveri voluit quaestionem, quasi dubia et incerta esset doctrina, quam in laudata epistola definierat. Vide quae attulimus sub finem num. 66. *Irretractabilem* solum appellavit *assensum* Patrum concilii, cum ea confirmassent, quae Apostolica sedes prius definierat; quia tota vis irretractabilis decretorum concilii generalis potissimum circa fidem, ab unitate pendet cum Apostolica Romanae sedis fide: ac proinde dum Patres Calchedonenses (Ep. 98. et 110. inter Leoninas), et dein Marcianus Imperator concilii confirmationem a Pontifice postularunt, ne dubium haberetur, quod in concilio fuerat definitum, concilii etiam generalis judicia, ut irretractabilia sint, primae sedis confirmatione fidei unitatem probante indigere praesumserunt.

71. Porro ad libertatem examinis quod pertinet, S. Leo indicare voluit tantum eam libertatem a Patribus Calchedonensibus utiliter adhibitam, ut illis Episcopis, qui de Leonis definitione ambigebant, per tractatum et discussionem satisfacerent, eosdemque catholicum sensum, quem minus intelligebant, edocerent, et confirmarent in fide. Ita fit, ut *ipsa veritas et clarius innotescat, et fortius retineatur, dum quae fides prius docuit* (per summum Pontificem), *haec postea examinatio confirmarit, et ad*

majorem Dei gloriam proficiat finis examinis, quando ad hoc se accipit exerendi fiducia, ut vincatur adversitas, eorum scilicet, qui definitis obsistebant. Cum vero hunc finem tantum ejusmodi *libertas* et *examen* spectent, ut quae definivit summus Pontifex, Episcopi confirment in concilio, et oppugnantes edoceant, et ab errore deducant; facile intelligitur, quatenus *sic summorum servetur auctoritas, ut in nullo inferiorum putetur imminuta libertas.* Qui haec de libertate examinis cum potestate dissentiendi interpretantur, praecedentia, quaeso, attente considerent. Ad Leonis definitionem referuntur profecto illa, *Quae fides prius docuerat,* nec non et illa, *Quae* (Deus) *nostro prius ministerio definierat.* Num ab iis, quae fides docuit, quae Deus definivit, per quodcumque examen dissentire cuipiam licet? Quid quod Calchedonensis concilii tempore agebatur non solum de definitione primae et Apostolicae sedis, verum etiam de definitione Episcoporum subscriptionibus ab universa Ecclesia recepta, uti traditur Leonis epistola 88. c. 1. et 3. ac epist. 91. Quis etiam in liberiori systemate definitioni ejusmodi contrarium sentire, et contrariam sententiam ferre licitum opinetur? Adversarii quidem Galli cum dogmaticas Apostolicas definitiones Ecclesiae etiam dispersae tacito quoque assensu receptas certissimae auctoritatis et irreformabiles esse fateantur, a quibus citra fidei laesionem nemo recedere, ac de ipsis nemo licite ambigere queat; liberum de Leonis epistola examen in Calchedonensi cum facultate dissentiendi admittere nequeunt, siquidem ante ipsum concilium non modo tacitus, sed expressus Ecclesiae consensus Episcoporum subscriptionibus firmatus accesserat. Inanis ergo et inefficax detegitur illorum labor, qui pluribus paginis ex Calchedonensis concilii gestis eam libertatem non solum examinis, sed etiam dissensus Patribus concessam probare nituntur, quam in data hypotesi ipsi quoque adversarii debent excludere. Tota libertas examinis a Leone tributa concilii Patribus, cum id unum respiceret, ut decepti (Ep. 89.) *ad unitatem pacis et fidei compressa omni dissensione revocarentur;* assensum requirebat, non permittebat dissentire. Nonne etiam post oecumenicam Calchedonensem synodum ad compescendas, seu retundendas injustas Eutychianorum de ejusdem synodi definitione querelas novum examen Leone

Imperatore postulante institutum fuit? Promoto siquidem ab Eutychianis ad Alexandrinam sedem Timotheo Aeluro, et occiso S. Proterio, maximoque tumultu inter Eutychianos et catholicos Aegyptios excitato, utrique cum libellis supplicibus ad laudatum Leonem Imperatorem confugerunt. Hic autem utrosque libellos cum suis litteris ad omnes Metropolitanos direxit, petens ut concilium cogerent, ibique *de praedicto Timotheo,* inquit (T. 5. Conc. Ven. edit. col. 33.), *et de Calchedonensi concilio quid in commune sapitis, sine quolibet humano terrore, et absque gratia cujuscumque vel odio cum omni celeritate meam facite cognoscere pietatem.* Haec in litteris ad Anatolium, quibus similes erant ceterae ad alios Metropolitanos, ut ex *Codice encyclio* cognoscere licet. Mox habita a singulis Metropolitanis concilia, et litterae editae, quae in eodem Codice continentur. Ex his novum examen, quod Imperator postulabat, institutum apparet; sed post definitionem non solum summi Pontificis, verum etiam oecumenicae synodi Calchedonensis non alia proculdubio tributa fuit, nec tribui potuit Episcopis novi examinis potestas, nisi ut quae concilium prius definierat, haec novo examine comprobarentur: ac proinde ejusdem synodi auctoritas nihil exinde detrimenti cepit. Neque nova est haec concessi examinis ratio, qua novum examen sine libertate dissentiendi concessum irreformabili auctoritati nihil praejudicet. Tertullianus enim etsi in libro de Praescriptionibus Apostolicarum sedium traditionem, quam *praescriptionem* vocat, irreformabilis et infallibilis auctoritatis ad revincendos haereticorum errores efficacissimam esse contendat; nullo tamen hujus auctoritatis praejudicio fieri posse censuit, ut iidem errores certae traditioni repugnantes novo examini subjicerentur. *Salva,* inquit, *ista praescriptione* (idest auctoritate traditionis sedium Apostolicarum, in lib. contra Praxeam c. 2.) *ubique tamen propter instructionem et munitionem quorundam dandus est etiam retractatibus locus, vel ne videatur unaquaeque perversitas non examinata, vel praejudicata damnari.* Ex Tertulliani ergo mente potest aliquid esse irreformabilis auctoritatis; et nihilominus ob instructionem docilium, aut emendationem confusionemve refractariorum examini iterum subjici, ut ne cum libertate examinis li-

bertas dissentiendi concessa dicenda sit. Non alia igitur libertas in recitato Leonis textu circa suae dogmaticae epistolae examen intelligenda est; nimiumque ejus verbis abuteretur, qui ex ea libertate examinis ab eo concessi tantum in remedium et suasionem dissidentium, licitum fuisse colligeret dubitare, aliterque sentire. Adeo quidem haec examinis libertas in eum finem asserta, unitatis necessitatem non destruit, ut assensum unitatemque necessariam potius adstruat, atque praesumat; dum hoc examen eo consilio concessum affirmatur, ut dubitantes aliterve sentientes *ad unitatem pacis et fidei* (catholicis utique necessariam) *revocentur:* nam, ut in epist. 101. ad Leonem c. 3., confessus est Anatolius Constantinopolitanus, apud quem novum illud examen, ad convincendos ambigentes Leonis verba et mentem minus assequutos, jubente concilio habitum fuit: *Opus erat, ut in rectae fidei vestrae sensum omnium conveniret intelligentia:* ubi cum *rectae vestrae fidei* nomine dogmaticam Leonis epistolam intelligit; tum vero cum ea conveniendi necessitatem *omnibus* impositam agnoscit.

72. Ex hoc novo examine Eutychianae causae in tractatu, qui apud Anatolium Calchedonensis concilii jussu cum dubitantibus habitus est, ut hi adducerentur ad debitum ac necessarium assensum, quis recte ratiocinans legitime inferri posse existimet libertatem dissensus? Adversarii, qui ita videntur ratiocinari, libertatem examinis confundunt cum libertate consensus vel dissensus, ac si una sine altera stare non possit. Multis de causis liberum est novum examen, immo quandoque etiam est necessarium, uti cum agitur de ferendo proprio judicio expressaque approbatione atque sententia, quae ob aliquam rationem utilis, aut necessaria credatur, quae sane absque cognitione et examine causae recte ferri non potest. Hinc illa concilii V. act. 6. quibus asseritur, generales synodos earum epistolarum, quae ab ipsis approbatae fuerunt (T. 6. Concil. col. 169.), *comprobationem non simpliciter, nec sine inquisitione fecisse, nisi per omnia cognovissent consonare eas expositioni ac doctrinae sanctorum Patrum, ad quam collatio facta est.* Non tamen idcirco ubi novum examen, inquisitio, et collatio nova utilis aut necessaria instituitur; semper adest consensus vel dissensus

libertas. Si enim de re Ecclesiae auctoritate nondum definita sermo sit; assentire, vel dissentire liberum erit: secus vero, si agatur de re definita ab ea Ecclesiastica potestate, quae definiendo vim habeat coactivam ad unitatem et assensum. Cum itaque ex institutione et natura Pontificii primatus ea vi praeditas esse definitiones dogmaticas summorum Pontificum praestituta principia, in quibus adversarii conveniunt, plane convincant; in his libertas dissensus admitti nequit, ubi etiam novum examen sit liberum, si praesertim non alia ratione concessum dici possit, nisi ut adducat dubitantes ad necessarium assensum et unitatem, quemadmodum in examine Leoninae epistolae accidit. Ob hunc eumdem finem in novo examine contradicendi facultas repugnantibus quandoque data a catholicis, ut ne tamen id per se liberum aut licitum crederetur. Id patet ex sexto concilio oecumenico, in quo de impia Monothelitarum doctrina agendum erat cum Orientalibus, qui post definitionem Sancti Martini in frequentissima Romana synodo editam tantae auctoritati non acquiescentes, schisma confecerant. Ut isti ad unitatem revocarentur, ab Imperatore Constantino in litteris ad Donum propositum fuit, ut partes dissentientes convenirent in synodo, ubi antiquiorum synodorum, veterumque Patrum, de quibus nemo ambigebat, doctrina conferretur cum sententia in quaestionem adducta; et ne ex praejudicio Pontificiae auctoritatis disputari quispiam suspicaretur, nulla de Martino I. ejusque synodo mentione facta, disputandi plenissima libertas dissentientibus concessa fuit. In hanc quidem rem antiquiorum synodorum et Patrum producti collatique codices cum*) dogmaticis Agathonis litteris; et hac methodo probata catholica veritate; contradicentes fere omnes convicti, et ad unitatem adducti, paucis exceptis, qui in pravo sensu pertinaces in eadem sexta generali synodo condemnati, vel etiam depositi, inter haereticos recensiti fuere. In hisce circumstantiis quis ejusmodi examen cum libertate quadam dissentiendi aut contradicendi haereticis, vel schismaticis

*) In illis litteris act. 4. synodi VI. descriptis, quae non solum Agathonis sed et Episcoporum Occidentalium nomine exaratae fuerunt, cavetur, ut de definitis, *qui vellent, non tamquam de incertis contenderent, sed ut certa atque immutabilia compendiosa definitione proferrent.*

bono unitatis concessum, in argumentum trahere potest contrarium auctoritati Apostolicae, ac si de Apostolica definitione licuerit ambigere, antequam concilium post examen et cognitionem concordiae ejusdem definitionis cum veterum conciliorum ac Patrum doctrina sententiam ferret? Nonne haec ratio si quid valeret, libertas quoque concessa dicenda esset dissentiendi vel a definitionibus synodi generalis, si ad persuadendos contumaces novum examen, novumque judicium instituatur, uti factum fuit a Leone Imperatore, cum post Calchedonensis definitionem totius orbis Episcopos ad illud examen excitavit, de quo diximus antecedenti num. 70. Id nihil officere agnitum quoque a Clarissimo Bossueto patet ex iis, quae animadvertit in novum examen causae Donatistarum habitum in celebri Collatione Carthaginensi an. 411. Cum enim Africani duce potissimum Augustino Donatistas toties victos, et toties ab Ecclesia damnatos non solum adduxerunt ad ineundem novum causae examen, novamque discussionem coram Marcellino, sed praeterea ipsis proposuerunt hanc conditionem (Aug. ep. 128. n. 2.), *ut si nobis ii, cum quibus agimus, demonstrare potuerint . . . . subito Ecclesiam Christi nescio quorum, quos illi accusant, peccatorum periisse contagio, et in sola remansisse parte Donati; si hoc, ut dictum est, demonstrare potuerint; nullos apud eos honores Episcopalis muneris requiremus, sed eorum sequemur pro sola aeterna salute consilium, quibus tanti gratiam beneficii pro cognita veritate debebimus:* numquid ex hoc novo examine atque propositione rem veluti dubiam, liberique dissensus eos credidisse Bossuetus putavit? *An cunctabundi* (inquit lib. 5. Defensionis Declar. c. 27.), *an dubii, an catholicae Ecclesiae ejusque auctoritatis incerti, qui eam tot tantisque documentis non modo certam, sed etiam perspicuam demonstrabant? Absit.* Id tantum indulgentiae et oeconomicae caritativae dispensationis causa gestum atque propositum (Aug. ep. 128 n. 4.) cum Augustino fatetur*), *ut, si fieri potest, corda hominum*

*) Simili quadam oeconomia atque consilio antiquioribus Donatistis post judicium Romanum sub Melchiade Imperator Constantinus dedit *aliud Arelatense judicium aliorum scilicet Episcoporum*, *non quia*, inquit Augustinus epist. 43. num. 20., *jam necesse erat, sed eorum perversitatibus cedens, et omnimodo cupiens tantam impudentiam cohibere.*

vel infirma vel dura, pia caritas aut sanet, aut edomet, idest ob restituendam necessariam pacem et unitatem. Desinant ergo adversarii novum examen atque judicium in generalibus conciliis post Apostolicas definitiones ob eosdem fines institutum opponere, agnoscantque ipsum nihil praejudicare Apostolicae definitioni, sicut nec praejudicium creavit definitioni generalis concilii Calchedonensis examen, quod post Calchedonense judicium Leone imperatore agente institutum diximus.

§. XIV.

Testimonium S. Petri Chrysologi. Argumentum ductum ex obedientia, quam Romano Pontifici deberi etiam adversarii fatentur.

73. Non leve necessariae unitatis fidei cum fide Romanae sedis testimonium est illud S. Petri Chrysologi in epistola ad Eutychem, quae inter Leoninas nostrae editionis est epist. 25. Ibi eam integram dedimus, luculenterque in praemissa admonitione eam partem genuinam probavimus, in qua sequentia verba proposito nostro maxime congruentia leguntur. Scripserat ad ipsum Eutyches de exorta controversia, ob quam ad Romanum quoque Pontificem litteras se dedisse significasse videtur Respondens autem ipsi S. Ravennas Archiepiscopus, cum se a dicenda sententia quibusdam nominibus subducit, tum vero respiciens Pontificium judicium quod etsi ad eum missum praesumebat, nondum tamen scriptum in laudata admonitione ostendimus: *In omnibus*, ait, *hortamur te, frater honorabilis, ut his, quae a beatissimo Papa Romanae civitatis scripta sunt, obedienter attendas; quoniam B. Petrus, qui in propria sede et vivit et praesidet, praestat quaerentibus fidei veritatem.* Notanda in primis haec ratio, propter quam S. Episcopus Eutychem ad obedientiam Pontificio fidei decreto praestandam hortatur; *Quoniam B. Petrus, qui in propria sede et vivit et praesidet, praestat quaerentibus fidei veritatem.* Cum haec ille ante Pontificium decretum ad Eutychem scripserit; non sunt peculiaria ejusdem decreti, quo ea controversia a S. Leone definita fuit; sed generale exprimunt certumque principium omnibus Pontificiis definitionibus commune, nimirum S. Petrum praecipuo modo ita in Romanis Praesulibus suis successoribus vivere, ut in cau-

sis fidei *praestet quaerentibus fidei veritatem.* Id ex traditione majorum acceperat S. Antistes, ut ex traditione acceperat etiam S. Leo Magnus, qui eamdem rem alicubi inculcat, ac praesertim sermone nostrae editionis tertio, alias secundo cap. 3. Immo ante S. Leonem ex traditione quoque sumserat, et in Ephesino concilio veluti rem vulgatissimam et omnibus saeculis traditam, atque omnino certam affirmaverat Philippus presbyter Apostolicae sedis legatus, *Nulli dubium* (Conc. Ephes. act. 3. col. 1154. t. 3.), inquiens, *immo saeculis omnibus notum est, quod sanctus beatissimusque Petrus Apostolorum princeps et caput, fideique columna, et Ecclesiae catholicae fundamentum a Domino nostro Jesu Christo salvatore humani generis et redemptore claves regni caelestis accepit, solvendique et ligandi peccata potestas ipsi data est, qui ad hoc usque tempus et semper in suis successoribus vivit, et judicium exercet.* Hinc etiam Xystus III. post synodum Ephesinam in litteris ad Joannem Antiochenum doctrinam fidei a Petri successoribus traditam perinde suscipiendam indicavit, ac si tradita esset a S. Petro Apostolo, qui *in suis successoribus quod accepit hoc tradidit.* Vide integrum textum supra num. 62. Eadem traditione instructi Ceretius, Salonius, et Veranus Episcopi Gallicani in epist. 68. ad S. Leonem loquentes de dogmatica definitione ejusdem contra errorem Eutychis scripsere: *Merito illic principatum sedis Apostolicae constitutum, unde adhuc Apostolici spiritus oracula proferuntur:* ubi *oracula Apostolici spiritus* S. Petrum in sua sede ac successoribus fidei veritatem *adhuc* docentem indicant. Ex hac eadem traditione Calchedonensis concilii Patres, qui S. Leonem catholicum dogma definientem (epist. 98. inter Leonin.) *vocis B. Petri omnibus constitutum interpretem* confessi sunt, post lectam dogmaticam ejus epistolam ad Flavianum acclamarunt his verbis act. 2. *Petrus per Leonem ita loquutus est* (T. 4. Concil. Ven. edit. col. 1235. d.): quae in quamdam solemnem veluti formulam a pluribus subinde usurpatam transierunt: unde Bossuetus in sermone habito ad Comitia Cleri Gallicani an. 1681. iisdemque Comitiis jubentibus edito fateri non dubitavit, *non posse dici Petri ministerium cum ipso extinctum . . . Petrus loquetur semper in sua cathedra,*

ut confirmarunt Patres sexcenti in concilo Calchedonensi. Hinc et in sexta oecumenica synodo act. 8. Domitius Episcopus Agathonis Papae litteras contra Monothelitarum errorem editas, *tamquam ex Spiritu Sancto dictatas per os sancti ac beatissimi principis Apostolorum Petri, et digito ter beatissimi Papae Agathonis scriptas* affirmavit. Quibus concinentes ejusdem synodi Patres in sermone prosphonetico de iisdem litteris dixerunt: *Charta et atramentum videbatur, et per Agathonem Petrus loquebatur.*

74. Si autem S. Petrus in suis successoribus vivens cum hi aliquod dogma definiunt, per os ipsorum Sancto Spiritu dirigente loquitur, semperque*) loquetur, et *praestat,* praestabitque *quaerentibus fidei veritatem,* quidquid illi circa fidem definiendo decernunt, perinde accipiendum est, ac si a S. Petro Spiritu Sancto afflante decretum fuerit: et idcirco jure S. Petrus Chrysologus Eutychi suasit, ut decreto dogmatico, quod a S. Leone Pontifice editum putabat, obedientiam exhiberet, obedientiam utique non oris tantum, sed potissimum mentis et cordis, qualis praestanda est *veritati fidei,* quam ipse S. Petrus doceret: quod fidei assensum et unitatem requirit: unde in sexta synodo laudatus Domitius Episcopus, postquam dogmaticas litteras Agathonis memoravit *tamquam dictatas per os S. Petri,* subjecit statim:

*) Indicata ratio obediendi dogmaticis Romanorum Pontificum definitionibus, quia in ipsis S. Petrus loquitur, semperque loquetur *praestans quaerentibus fidei veritatem*, ipsarum definitionum infallibilitatem adstruit atque praesumit, quam quidem illis in definiendis fidei controversiis jure primatus, ex toto nostro systemate, nec non ex Christi promissis, ac traditione Patrum asserendam, expresse probaturi et vindicaturi sumus cap. 15. In definiendis fidei controversiis, inquam, non vero in opinionibus, etiamsi in materia fidei versentur, non in sententiis, aut praeceptis particularibus, aliisque similibus, in quibus a proprie dicta definitione fidei distinguendis, ex memoratis principiis summi Pontifices non ita infallibiles sunt, ut in definitionibus fidei, quod in memorato capite fusius explicabitur: ac proinde intelligitur, cur obedientia Romanis Pontificibus debita simplex et absoluta, nullaque conditione restricta esse debeat generatim quoad definitiones dogmaticas, quibus infallibilitas convenit; non vero quoad opiniones, judicia, aut praecepta particularia et similia, in quibus illi eadem praerogativa generatim non gaudent. Canones quidam, aut alii textus, qui obedientiam ipsis deberi pronuntiant ea conditione, aut exceptione adjecta, nisi mandent aliquid contrarium legi Dei, aut Evangelio, vel fidei; de particularibus praeceptis loquuntur, non de definitionibus fidei, ut ex toto ipsorum contextu cuivis manifestum fiet.

ita credo, ita sentio. Hinc porro colligitur, obedientiam, quae a cunctis Christianis Romano Pontifici debetur, deberi praecipue in definitionibus fidei. Etsi enim obedientia aliis quoque Episcopis et Praepositis ab eorum subditis debet impendi; cum tamen ea ratio, quam S. Petrus Chrysologus indicavit in controversiis fidei, non sit aliis Episcopis aut Praepositis communis (neque enim de aliis dici potest, S. Petrum in ipsis *vivere, et praestare quaerentibus fidei veritatem*), sed propria sit Romanorum Pontificum successorum S. Petri; hinc obedientia istis debita in decretis fidei, peculiarem obsequendi obligationem inducit: unde cum iisdem Pontificibus, in quibus vivit et loquitur S. Petrus, necessaria est unitas fidei; cum aliis autem Episcopis eatenus est necessaria, quatenus cum fide Romanorum Pontificum concordent, a qua si discedant, nullum unitatis et communionis jus habent, ut Nestorio, Dioscoro, aliisque Romanam fidem deserentibus evenit.

75. Hujus quidem obedientiae debitum, de quo ex Petri Chrysologi testimonio incidit mentio, accuratius explicandum arbitror praesertim ex Gallorum testimoniis, quae adversarii suspecta esse non possunt. Hoc debitum, quod ex necessitate unitatis fidei cum Romana sede profluit, doctrinae innititur S. Irenaei vetustissimi Episcopi Gallicani, de qua multis egimus §. 1. Ex hoc eodem fonte nihil apud Gallicanos frequentius, quam obedientiam Romanae sedi debitam profiteri: unde in ipsa quoque Declaratione Conventus Gallicani an. 1682. Romanis Pontificibus *debita ab omnibus Christianis obedientia* expresse statuitur. Hoc obedientiae debitum juris divini esse docuit Gilbertus Episcopus Tornacensis, qui unus e praecipuis ejusdem Conventus moderatoribus fuit. *Ipsis* (summis Pontificibus), inquit, *obedire jure divino se se teneri Galli praedicant super tecta* (in ep. ad Steyaertium apud Charlas t. 3. de Primatu R. P. pag. 355.); ac proinde idem obedientiae debitum e divini juris primatu originem ducit, qui cum ob unitatem Ecclesiae formandam custodiendamque fuerit a Christo institutus, ita ob eamdem unitatem illis deberi obedientiam Bossuetus aperte constituit in celebri *Expositione* doctrinae Christianae, ubi tamquam certum dogma, in (lib. 3. c. 12. Append. et dissert. praevia §. 93.) *De-*

fensione quoque Declarationis Cleri Gallicani repetitum, posuit, *tuendae ac formandae unitatis primatum, S. Petri a Christo institutum, sedemque Apostolicam hujus unitatis centrum ac radicem esse; ac propterea* (nota hanc consequentiam) *Petri successoribus deberi obedientiam eam, quam Concilia et Patres semper agnoverunt.* Sicut autem unitas a summis Pontificibus tuenda jure primatus, ipsis Gallis confitentibus est potissimum unitas fidei; ob quam quidem in tota Ecclesia continendam *propter potentiorem principalitatem* omnes undique fideles cum fide Romanae sedis atque summorum Pontificum *convenire necesse est,* quem admódum laudatus S. Irenaeus tradidit; ita obedientia ob potentioris primatus praerogativam illis debita, eamdem praecipue fidei unitatem prospiciens, necessitatem includit et infert parendi et adhaerendi decretis fidei, quae ob rectae fidei unitatem custodiendam a Romanis Antistitibus eduntur. Inanis et inepta hic est illa nonnullorum restrictio seu limitatio, qua obedientiam illis debitam et jurejurando etiam firmatam affirmant, *sed secundum canones et jure servato* (Bossuet. Corollar. Defens. c. 10.). Nulli enim canones, nullum jus restringit, aut certis conditionibus coercere potest obedientiam jure divino debitam definitionibus fidei ab Apostolica sede editis, in quibus S. Petrus *loquitur et praestat quaerentibus fidei veritatem.* Immo omnes canones, concilia omnia definitiones ejus sedis *obedienter* (ut Chrysologi voce utar) tamquam Petri ore prolatas susceperunt semper, ut vel ex Ephesino et Calchedonensi conciliis ante memoratis liquet. In causis et definitionibus fidei omnes totius orbis Christiani iis, quae e Romana cathedra prodeunt, nulla exceptione, limitatione nulla obligantur; quia omnes undique fideles cum Romana fide iisdem definitionibus proposita *convenire necesse est* (conveniendi necessitas idem est ac necessitas obediendi), ut ex S. Irenaeo audivimus.

76. Haec obedientia ut vera et sincera sit, et non simulata, non solum externa esse debet, verum etiam interna, quae cordis assensum mentisque obsequium efflagitat. Id quidem Episcopi Galli professi sunt apertissime in litteris ad Innocentium X. datis anno 1653. die 19. Julii, ubi affirmarunt dogmatica sedis Apostolicae judicia *divina aeque ac summa per universam Ec-*

clesiam auctoritate niti, cui Christiani omnes ex officio IPSIUS QUOQUE MENTIS OBSEQUIUM *praestare tenentur.* Idem confirmarunt luculentius occasione celebris *Casus,* ut vocant, *conscientiae,* quo Pontificiis decretis obedientiae nomine debitum asserebatur externum quidem obsequium, non vero assensus internus. Contra hanc propositionem insurrexerunt statim plures Gallicani doctissimi Praesules, inter quos Bossuetus et Cardinalis de Noailles. Re ad Apostolicam sedem delata, dei 14. Julii anni 1705. edita fuit constitutio *Vineam Domini Sabaoth,* qua declaratum est, obedientiae, quae constitutionibus Romanae sedis debetur, non satisfieri *obsequioso,* ut auctores Casus vocabant, *silentio,* nec licere professionem ore vel scripto edere, si discordet a sensu et obsequio cordis, in quo sita est *vera orthodoxi hominis obedientia.* Haec constitutio ab universa (Vid. Comitia Gall. 22. Septemb. án. 1705.) Gallicana Ecclesia mox suscepta, et in omnibus dioecesibus publicata, nihil dubii relinquit, quin eadem Ecclesia idem cordis quoque obsequium Pontificiis constitutionibus ex obedientia debitum agnoscat. Insigne hac in re, quod praecesserat, Francisci de Salignac Feneloni Archiepiscopi et Ducis Cameracensis exemplum in frequentissimis Gallicani Cleri Comitiis maxime approbatum, hoc argumentum concludet. Hinc piissimus aeque ac doctissimus Praesul librum ediderat inscriptum: *Explications des Maximes des Saints.* Excerptae ex ipso propositiones tres et vigenti, ac Decreto Innocentii XII. die 12. Martii anno 1698. condemnatae. Etsi ille ante condemnationem in ipsis vindicandis ab adversariorum censuris pluribus editis apologeticis libellis laborasset; ut primum tamen Apostolicum Breve accepit, statim mandato diei 9. Aprilis anni ejusdem primus omnium constitutionem promulgans, ei *simpliciter, absolute, et absque ulla umbra restrictionis adhaerens,* cordis obsequium ex obedientia debitum declaravit; publiceque librum suum et propositiones ab Apostolica sede proscriptas expresse damnans, ac interdicens, eamdem obedientiam ovibus sibi commissis commendavit his verbis: *Vos igitur toto animo ad sinceram obedientiam absolutamque docilitatem adhortamur, ne sensim contabescat simplicitas obedientiae sanctae Sedi debitae, cujus exemplum per Dei gratiam*

ad extremum usque Spiritum vobis praebere volumus. Hoc tam eximium obedientiae non tam theoreticae quam practicae testimonium admirati Gallicani Praesules in Comitiis anni sequentis 1700. non solum laudarunt, sed rationes etiam ejusmodi obedientiae summo Pontifici exhibendae subdiderunt. In actis enim, uti appellant, verbalibus eorumdem Comitiorum post descriptum illud Feneloni mandatum, quo suam Apostolico Brevi obedientiam contra ea, quae antea senserat, typis dederat, et vindiciis propugnaverat, publice declaravit, haec subjiciuntur (Process. Verbal. an. 1700. pag. 296. et Memoir. du Clerg.): *Ecclesiae inimicos stupore perculit mutatio tam subita tamque exemplaris. Fidem ei habere nullam maxime exoptassent. Verum Ecclesia, quae novit gratiam obedientiae adnexam, agnovit in hoc Archipraesulis obsequio effectum naturalem Christianae humilitatis et subordinationis Ecclesiasticae. Nempe unus est primus Episcopus, unus existit Petrus ad totum gregem regendum a Christo praepositus, una est mater ceterarum Ecclesia ad illas omnes docendas constituta.* Quicumque has sincerae obedientiae Apostolicis decretis ex Christiana humilitate et subordinatione Ecclesiastica exhibendae rationes a frequentissimo Gallicani Cleri Conventu propositas serio consideret; non externum tantum, sed internum praecipue assensum ipsis deberi eodem Clero docente et confirmante intelliget. Sed interruptam traditionis seriem prosequamur.

§. XV.

De synodicis Episcoporum Galliae et Italiae ad S. Leonem Pontificem contra Eutychis haeresim. De Theodoreto Episcopo Cyrensi, et Maximo Antiocheno. Testimonium vetustissimi Sacramentorum libri Ecclesiae Romanae.

77. In memorata Eutychis causa Galli Episcopi recepta S. Leonis dogmatica epistola ad Flavianum, ut ad retundendos haereticorum conatus se se cum Romano Pontifice unirent, sic de ea ad eumdem Leonem scripserunt (Ep. 99. inter Leonin. nostrae edit.): *Multi itaque in ea gaudentes pariter et exultantes recognoverunt fidei suae sensum; et ita se semper ex traditione paterna tenuisse, ut vester Apostolatus exposuit, jure*

laetantur. Nonnulli sollicitiores facti, Beatitudinis vestrae admonitione percepta, modis omnibus se gratulantur instructos, datamque sibi occasionem gaudent, qua libere et fiducialiter, suffragante etiam Apostolicae sedis auctoritate, eloquantur, et asserat unusquisque quod credit. Vides Gallos gaudere, eo quod suam fidem eamdem, seu concordem cum fide Romani Pontificis recognoverint? Idcirco autem gaudent, quia ex hac concordia seu unitate suae fidei cum Romana eam veram esse certo perspiciunt; ac proinde addunt posse unumquemque *libere et fiducialiter eloqui et asserere quod credit;* ac si antequam ea concordia constaret, de veritate ejus, quod credit, dubium posset incidere. Quare subjiciunt: *Doctrinae post Deum vestrae debet fidelis, ut constanter teneat, quod credebat. Constanter,* inquiunt, quia ob consonantiam cum Apostolicis litteris quod quisque credebat, certae catholicae fidei esse dignoscitur.

78. Id ut clare intelligatur, notandum quidem est universalis Ecclesiae traditionem ex omnium catholicarum Ecclesiarum in unam eamdemque doctrinam conspirantium traditione coalescere. Num vero ad dignoscendum, utrum aliqua traditio catholica sit, cum omnium Ecclesiarum traditione conferenda erit? Minime gentium. Id enim longum nimis ac fere impossibile. Sufficere autem consulere traditionem Romanam ex eo probavit S. Irenaeus, quia, cum ob primatum ejus potentiorem omnes undique fideles et omnes Ecclesiae debeant cum ea convenire in fide, ut patet ex dictis §. 1. cognoscere Romanam traditionem ac fidem idem erit atque cognoscere traditionem ac fidem aliarum omnium totius catholici orbis Ecclesiarum, ac proinde traditionem fidemque catholicam. Hinc igitur signum et nota verae traditionis catholicae (Confer supra n. 36.) est consonantia et unitas cum Romana. Quare S. Hieronymus lib. 1. in Rufinum, *Fidem suam quam vocat?* inquit. *Eamne, qua Romana pollet Ecclesia?* Et mox ex concordia cum Romana intulit: *Si Romanam respondebit, ergo catholici sumus.* Hoc nimirum discrimen intercedit inter traditionem aliarum Ecclesiarum et Romanam, quod illarum traditio, ut catholica sit, cum Romana debet convenire; et si qua non conveniat, debet ad Romanam

revocari, cum qua omnes catholicae Ecclesiae non solum conveniunt, sed etiam conveniant necesse est; ac idcirco aliarum singularum Ecclesiarum traditio per se se non probatur catholica nisi in unitate cum Romana: Romana autem per se se catholica satis probatur, quia cum omnes catholicae Ecclesiae cum ipsa conveniant, traditio, quae probatur Romana, simul catholica omnium aliarum et catholicae Ecclesiae traditio probatur. Hoc sensu quicumque Episcopi, Romanae sedis doctrinam aliqua dogmatica summorum Pontificum epistola definitam conferre possunt cum suae cujusque Ecclesiae traditione atque doctrina, ut si hanc cum illa concordem deprehenderint, catholicam esse agnoscentes laetentur. Hac sane methodo usi Gallicani Antistites S. Irenaei praedecessoris sui principio necessariae unitatis imbuti, suarum Ecclesiarum traditionem cum Leonina seu Romana consentientem nacti, gaudium suum declararunt, et Leonis doctrinam, quam per os ejus Deum docuisse crediderunt, non judicarunt veram, quia concordabat cum sua, sed suam veram constanterque tenendam deprehenderunt, quia cum Romana Leonis fide concordare inventa est.

79. Hac eadem ratione eamdem S. Leonis Epistolam cum suae Ecclesiae et S. Ambrosii traditione contulisse dicendi sunt Episcopi provinciae Mediolanensis, quin exinde aliquid praejudicii illatum judicetur Romanae doctrinae, quacum debere convenire omnem doctrinam, quae catholica sit, eadem Mediolanensis traditio docuerat. Quod si illi praeter S. Ambrosii traditionem collatis etiam cum Leonina epistola aliis antiquorum Patrum sententiis, Eutychianum errorem se damnasse affirmarunt, eo *quia omnia* (ejus epistolae) *majorum fidei nobis antiquitus traditae tota puritate conveniunt;* id se fecisse addiderunt, *auctoritatis vestrae* (Inter Leoninas ep. 97. Papae respondent) *praecedente sententia, et litterarum vestrarum formam sequutos:* quae auctoritatis et unitatis rationem satis indigitant. Neque doctrinae concordiam cum doctrina antiquorum laudare, neque concordiam ipsam tamquam rationem proferre quicquam officit. Nihil enim Ecclesiae dogmatibus praejudicii creat, qui veritatem satis per se certam, aut aliunde probatam aliis atque aliis monumentis confirmat, si praesertim id faciat, uti et Galli et

Mediolanenses fecerunt, ut ex concordia traditionis suarum Ecclesiarum et antiquorum Patrum cum Romana, omnes uniti cum capite haereticae pravitati fortiori nisu resistant.

80. Quid dicemus de Theodoreto Cyrensi Episcopo? Depositus in pseudosynodo Ephesina haeresis nomine, ad S. Leonem confugit, ut apud ipsum de sua fide, num Apostolicis vestigiis insisteret, judicium ferretur. Hinc in epistola ad eumdem Pontificem (Ep. 93. c. 5. edit. Leon.), *Oro, et obtestor sanctitatem tuam,* inquit, *ut mihi rectum ac justum tribunal vestrum invocanti opem ferat, jubeatque ad vos venire, et doctrinam meam Apostolicis vestigiis inhaerentem ostendere.* Rationem hujus appellationis explicat in epistola 106, ad Renatum Romanae Ecclesiae presbyterum. *Habet enim sanctissima illa sedes* (Romana) *Ecclesiarum, quae in toto sunt orbe, principatum multis nominibus, atque ante haec omnia, quod ab haeretica labe immunis mansit, nec ullus fidei contraria sentiens in ea sedit, sed Apostolicam gratiam integram conservavit.* Haec ratio cum Romanae sedis primatum respicit, tum vero ejusdem sedis incorruptam fidem potissimum laudat, cui si suam ille doctrinam inhaerentem ostenderet, se ab omni haeresis et erroris suspicione purgaret. Ipsum quidem cum post probatam ejusdem fidei unitatem in suam communionem S. Leo Pontifex recepisset, hac Apostolica communione, quae non conceditur sine unitate fidei, eumdem Deus (Leo ep. 120. c. 5.) *ab omni haereseos macula mundum secundum Apostolicae sedis judicium demonstravit,* et per Leonem in suum Episcopatum restituit: unde uti Episcopus catholicus in Calchedonensi concilio statim prima actione susceptus fuit inter Patres (T. 4. Concil. col. 824.): *Ingrediatur et Reverendissimus Episcopus Theodoretus, ut sit particeps synodi; quia et restituit ei Episcopatum sanctissimus Archiepiscopus Leo.* Quod si iterum de ipso actum est octava actione; id ad revincendos ejus adversarios actum, Apostolicumque de ipso judicium synodalis sententiae ratio et regula extitit. Vide, si libet, plura in nostris observationibus ad dissertationem decimam Quesnelli tom. 2. notrae Venetae editionis Operum S. Leonis col. 1257. et seqq. Non absimili ratione in eadem synodo Calchedonensi sine ullo examine, sine protesta-

tione ulla receptus quoque fuit Maximus Antiochenus; quia scilicet S. Leo eum, tametsi a Dioscoro ordinatum contra canones, post rectae fidei probationem in suam communionem recipiens, Episcopatum ejus approbaverat, ut liquet ex testimoniis insertis act. 10. Confer nostras Observationes in dissertationem nonam Quesnelli eodem secundo tomo impressam. Hinc autem Apostolicae sedis communio et unitas fidei cum eadem in Orientalibus quoque Episcopis etiam Patriarchalium sedium necessaria, sufficiens judicata est ab oecumenico Patrum sexcentorum et fere Graecorum concilio, ut qui ea gauderent, haberentur catholici, et inter catholicos ejusdem concilii Patres absque ulla alia discussione reciperentur.

81. Ab his non disjungam testimonium vetustissimi Sacramentarii Romanae Ecclesiae, quod e manuscripto pervetusto Capituli Veronensis editum a P. Josepho Blanchinio, et dein a Muratorio recusum, novissime a nobis insertum fuit, et multis illustratum tomo 2. editionis S. Leonis, propterea quod Leoni Magno in antea vulgatis adscriptum, non pauca continet, quae eumdem Pontificem habent auctorem. Haec certe cum Leone concinentia in scopum unitatis fidei leguntur in praefatione Missae XIV. diei natalis Apostolorum Petri et Pauli: *Qui* (Deus) *secundum promissionis tuae inviolabile constitutum Apostolicae confessioni superna dignatione largiris, ut in veritatis tuae fundamine solidatae nulla mortiferae falsitatis jura praevaleant... ipsaque sit sacri corporis ubique vera compago, quae te dispensante devota subsequitur quidquid sedes illa censuerit, quam tenere voluisti totius Ecclesiae principatum.* Notanda praesertim verba *Te dispensante,* idest instituente, *devota subsequitur quidquid sedes illa censuerit:* quae repetita etiam in praefatione Missae XIX. non ad unam Petri confessionem, sed ad omnem Romanae sedis doctrinam atque definitionem fidei procul dubio extenduntur. Similis sententia inseritur etiam in praefatione Missae XX. in qua eadem unitatis fidei necessitas verbis innuitur: *Qui ut hanc sedem regimen Ecclesiae totius efficeres, et quod haec praedicasset, ostenderes ubique servandum.* Romanae fidei *eruditio,* quae a SS. Apostolorum Petri et Pauli praedicatione manavit, *sicut per eos ab ipsa veri-*

tate (idest a Christo) *suscepta. posterisque* (Romanis Pontificibus in Romana cathedra succedentibus) *mandata est; ita iisdem suffragantibus intemerata perdurat:* uti traditur in praefatione Missae nonae. Tum in praefatione Missae decimae eidem Romanae ipsorum Apostolorum *eruditioni*, seu doctrinae fidei in totum orbem diffusae ea unitatis vis et praerogativa *jure Apostolici principatus* commemorato tribuitur, ut quod ex Apostolica Romanae sedis traditione ad posteros transmissa, et in iisdem conservata manavit, *Christianae devotionis sequeretur universitas, salubrique compendio et hi, qui ab illorum tramite deviassent, haberentur externi, et tantummodo filii veritatis existerent, qui a principali* (idest Romana) *nullatenus traditione discederenit.*

§. XVI.

Testimonia S. Gelasii Papae, ex libello fidei a S. Hormisda ad Orientales misso, et a tota Ecclesia recepto, ex Justiniano Imperatore, Avito Viennensi, Epiphanio Constantinopolitano, Stephano Larissae, Menna Constantinopolitano, et Profuturo Bracarensi.

82. S. Gelasii epistolae ad Orientales plenae sunt sententiis, quibus de necessitate communionis cum Romana sede agitur. In epistola vero 14. recitatis tribus illis Evangelicis testimoniis, queis S. Petri primatum potissimum inniti diximus cap. 5. hujus primatus instituendi scopum fuisse unitatem Ecclesiae haec verba declarant, quae statim subjecit (T. 5. Conc. col. 341. c.). *Quare igitur ad Petrum tam frequens Domini sermo dirigitur? Numquid nam reliqui sancti et beati Apostoli non erant simili virtute succincti? Quis hoc audeat affirmare? Sed ut capite constituto schismatis tolleretur occasio, et una monstraretur compago corporis Christi, quae ad unum caput gloriosissima dilectionis societate concurreret, et una esset Ecclesia, cui fideliter crederetur:* idest Ecclesia Romana in Petri fide fundata, cui esse credendum adhaerendumque innuunt etiam illa, quibus post nonnulla affirmat, S. Petrum (Ibi col. 342. c.) *praestitisse sedi, quam ipse benedixit, ut a portis inferi numquam pro Domini promissione vincatur, omniumque sit fluctuantium tutissimus portus, in quo qui requieverit, beata et aeterna statione gaudebit; qui vero contempserit, ipse*

videbit, qualia genera excusationum in die obtendat judicii. Et in decreto ejusdem Pontificis *de libris recipiendis, vel non recipiendis* eos tantum approbans orthodoxorum Patrum libros, *qui in nullo a sanctae Romanae Ecclesiae consortio deviarunt, nec ab ejus fide, vel praedicatione sejuncti sunt,* communionem et fidei unitatem cum Romana Ecclesia orthodoxo necessariam patefacit.

83. Utriusque hujus unitatis necessitas maxime confirmatur ex iis, quae occasione schismatis Acaciani sub Felice III. Gelasio, et sequentibus Pontificibus contigerunt. Acacius Constantinopolitanus Episcopus, qui primum ab Eutychianis abhorruit, eorumque communionem devitavit, cum sensim in communionem et favorem illorum, qui cum eis communicabant, difluxisset, suspicionemque non levem injecisset Romanis; post nonnulla experimenta et monita, quae incassum cesserunt, anathemate praecisus fuit ab Ecclesia, magnoque patrocinio fultus, plures totius Orientis secum in idem schisma pertraxit, qui Romana item communione privati fuerunt. Hujus communionis necessitatem quidam agnoscentes, se statim separarunt a communione Acacii, nec ulla ratione, ullo aliorum Orientalium exemplo, vi ulla adduci potuerunt, ut cum Acacio, aut Acacianis communicantes, Romanae sedis communionem desererent, quemadmodum de Dardaniae Episcopis legitur. Alii etsi primo cum Acacianis communicassent; moniti subinde suae animae periculum metuentes ab ipsorum communione recesserunt, et in communionem Romanam rediere, ut Epirotis accidit. Post Acacii vero mortem fere omnes hanc communionem, quam catholicis necessariam sciebant, summis precibus enixe petiere, eamque concessissent Romani Praesules, nisi obstitisset nomen Acacii in sacris diptychis adhuc retentum, de quo plura in Appendicula ad caput XI. in calce hujus operis subjicienda num. 8. et seqq. Cum tandem sub Hormisda Justino imperante illius nomen e diptychis fuisset expunctum; tunc communio S. Sedis Orientalibus data fuit ea conditione, ut certae formulae, seu professioni subscriberent, qua de utraque communionis et fidei unitate caveretur. Initium hujus professionis est (T. 5. Conc. col. 622. d. in epistola Joannis CP. ad Hormisdam): *Prima salus est rectae fidei regulam custodire, et a Patrum tra-*

ditione nullatenus deviare; quia non potest Domini nostri Jesu Christi praetermitti sententia dicentis: Tu es Petrus, et super hanc petram aedificabo Ecclesiam meam. *Haec, quae dicta sunt, rerum probantur effectibus; quia in sede Apostolica inviolabilis semper catholica custoditur religio. De hac igitur fide non cadere cupientes, et Patrum sequentes in omnibus constituta, anathematizamus omnes haereses* etc. Et post nonnulla: *Quapropter sequentes in omnibus sedem Apostolicam, et praedicamus omnia, quae ab ipsa decreta sunt, et propterea spero in una communione vobiscum, quam Apostolica sedes praedicat, me futurum, in qua est integra religionis et perfecta soliditas: promittentes in sequenti tempore sequestratos a communione Ecclesiae catholicae, idest in omnibus non consentientes sedi Apostolicae, eorum nomina inter sacra non recitanda esse mysteria . . . Huic vero professioni subscripsi mea manu, et direxi per scripta tibi Hormisdae sancto et beatissimo fratri et Papae magnae Romae:* quibus unitas communionis ab unitate fidei nequaquam disjuncta, et catholicae professioni indita dignoscitur. In haec autem praeclara est Bossueti adnotatio (Defens. decl. Cler. Gall. lib. 10. al. 15. c. 7.). *Atque haec professio*, ait, *ab Hormisda Pontifice dictata, ab omnibus Episcopis Orientalibus, eorumque antesignanis Constantinopolitanis Patriarchis est recepta. Qua de re Occidentales Episcopi praesertim Gallicani multum collactantur; ut certum sit hanc formulam a tota Ecclesia catholica comprobatam. Eamdem fidem Justinianus Imperator ad S. Agapetum Papam iteratis vicibus mittit. In secunda vero subscriptione sic legitur*: „Quapropter, sicut praefati sumus, sequentes in „omnibus sedem Apostolicam, quae ab ea statuta sunt, praedi„camus, ac promittimus inconcusse servari, et compellere, ut „juxta tenorem libelli istius omnes faciant Episcopi, ut sanctis„simi quidem Patriarchae ad vestram faciant sanctitatem, Me„tropolitani vero Patriarchis, et alii ut suis faciant Metropolita„nis, quatenus per omnia sancta catholica Ecclesia nostra suam „habeat firmitatem“, *universali scilicet, ut saepe diximus, consensione constantem.* Post quae idem Bossuetus sic concludit: *Omnes ergo Ecclesiae subsignata formula profitebantur*

Romanam fidem sedis Apostolicae, et ecclesiae Romanae fidem integra et perfecta soliditate constare, ac ne umquam deficiat, certa Domini pollicitatione firmatam. Nempe hanc fidem ab Episcopis ad Metropolitanos, ab his ad Patriarchas, a Patriarchis ad Papam mitti oportebat, ut omnium confessionem unus exciperet, ac pro confessione fidei communionem omnibus unitatemque rependeret. Hanc professionem eodem initio, eadem conclusione, additis subinde haeresibus atque haereticis, qui suis temporibus Ecclesiam conturbassent, per sequuta saecula frequentatam scimus. Hanc uti Sancto Hormisdae Papae, Sanctoque Agapeto, ac Nicolao I. omnes Episcopi fecerant; ita iisdem verbis Hadriano II. Papae Nicolai successori factam in concilio VIII. oecumenico legimus. Haec ergo ubique diffusa, omnibus saeculis propagata, ab oecumenico concilio consecrata, quis respuat Christianus? Tanti viri testimonium eo in opere exhibitum, quo declarationem Cleri Gallicani defendendam sumsit, adversariorum nemo repudiare, ut arbitror, auserit. Si autem nullus Christianus hanc professionem unitatis fidei et communionis cum Romana sede ab universa Ecclesia confirmatam potest respuere; nonne utriusque unitatis necessitas manifestissime sequitur?*)

*) Appendam hac in re aliud omnino concinens commentarium, quod eidem formulae, seu professioni subjecit alius Gallicanus doctissimus Episcopus Franciscus Fenelonus Metropolita Cameracensis in pastorali instructione diei 29. Junii anni 1714. Post recitata laudatae professionis verba haec ille, quae sic ex Gallico sermone latine reddimus: *Utinam actum tam solemnem, quo Episcopi schismatici ad unitatem redibant, nemo accipiat tamquam vaga et ampullosa inanis obsequii verba, quae nihil praecisum ac serium significent. Agitur hic de promissione Filii Dei S. Petro facta, quae quotidie ipsis rerum probatur effectibus. Quinam vero sunt ejusmodi effectus? Idest quia in sede Apostolica inviolabilis semper catholica custoditur religio. Idest quia haec Ecclesia, ut audiemus ex Bossueto Episcopo Meldensi, semper est virgo, semper Petrus loquetur in sua cathedra, et Romana fides semper est fides Ecclesiae. Idest quando in ejus communione quis manet, integram et perfectam soliditatem Christianae religionis tenet. Idest nihil differre inter eos, qui privantur communione Ecclesiae catholicae, et eos qui sententiis non consentiunt omnino cum eadem sede. Immo quicumque contradicit Romanae fidei, quae est centrum traditionis communis, contradicit traditioni totius Ecclesiae: e contra quicumque unitur doctrinae hujus Ecclesiae semper virginis, suam fidem nulli discrimini exponit. Haec promissio quantumvis generalis et absoluta, nihil temerarium, nihil exorbitans continet relate ad Episcopos ipsos, qui ad ejus subscriptionem cogebantur, ut in*

84. Laudatus Justinianus Imperator aliis quoque testimoniis unitatem fidei cum eadem sede ejusdemque sedis auctoritatem in tota Ecclesia constitutam commendat, ac praesertim in epistola ad Hormisdam (Tom. 5. Concil. Ven. edit. col. 649. b.): *Unitas*, inquit, *sanctarum Ecclesiarum per doctrinam et auctoritatem Apostolatus vestri provenit:* hujusque unitatis se sollicitum semper fuisse testatur in alia epistola ad Joannem II. (ibi col. 888. c.). *Semper nobis fuit magnum studium, unitatem vestrae Apostolicae sedis et statum sanctarum Dei Ecclesiarum custodire . . . . . Itaque omnes sacerdotes universi Orientalis tractus et subjicere et unire sedi vestrae Sanctitatis properavimus.*

85. Avitus Episcopus Viennensis in epistola ad Hormisdam Papam scribens (inter epist. Hormis. ibi col. 584. c.), *Jam securus non dicam de Viennensi, sed de totius Galliae devotione, polliceor omnes vestram super statu fidei captare sententiam,* illustre testimonium praebet ejus obsequii, quo Gallicana Ecclesia Apostolicae sedis judicia in materia fidei suscipiens, unitatem ejusmodi sedulo custodiebat.

86. Epiphanius Constantinopolitanus ad eumdem Pontificem de sua electione litteras tradens, adhaesionem dogmatibus a sede Apostolica potissimum traditis sic declarat (ibi col. 666. d.): *Est mihi oratio* (al. *ratio*) *magnopere uniri me vobis, et divina amplecti dogmata, quae ex beatis et sanctis discipulis, et Apostolis Dei, praecipue summi Petri Apostolorum sedi sanctae vestrae sunt tradita, et nihil eis pretiosius existimare.*

---

communionem reciperentur. Cavete igitur, fratres dilectissimi, ne illis praebeatis aures, qui auserint dicere, hoc formularium Papae Hormisdae factum, ut afferretur remedium schismati Acacii, non fuisse nisi temporarium sedis Romanae conatum. Haec tam explicita fidei professio ob unitatem renovata fuit sub Adriano II. post annos trecentos et amplius ob finiendum Photii schisma, et universim fuit approbata in octavo generali concilio . . . Quisque episcopus in ea spondet se non separaturum unquam a fide et doctrina sed sequuturum praesertim in omnibus decisiones ejusdem sedis Pontificum . . . . Hac conditione Episcopi ad unitatem rediere. Hoc praetio illi inter catholicos recensiti; sine hac subscriptione nemo sperare poterat locum in octava oecumenica synodo. Omnia tum communionis tum fidei unitatem cum Romana sede et in ea praesidentibus Romanis Antistitibus necessariam declarant.

87. Stephanus Larissae Episcopus in libello, quem obtulit Bonifacio II. Pontifici et Romanae synodo anno 531. *Auctoritas*, inquit (ibi col. 841. b.), *sedis Apostolicae, quae a Deo salvatore nostro summo Apostolorum data est, sanctarum Ecclesiarum privilegiis antecellit, in cujus confessione* (idest fide) *omnes requiescunt Ecclesiae.* Quid autem est, omnes Ecclesias in sedis Apostolicae confessione, seu fide requiescere, nisi omnes cum ejus fide cohaerentes tute conquiescere? quippe quod (ibi col. 632. c.) *in hujus petrae fide, idest Apostolorum Principis firmitate Orientalis* (uti et Occidentalis) *Ecclesiae fundamenta solidantur*, quemadmodum ad Joannem Constantinopolitanum scripserat S. Hormisda.

88. Mennas Episcopus Constantinopolitanus in synodo Constantinopoli habita anno 536. actionem quartam his verbis claudit (ibi col. 1058. c.): *Nos enim, sicut scit vestra caritas, Apostolicam sedem sequimur, et obedimus, et ipsius communicatores, communicatores habemus, et condemnatos ab ipsa et nos condemnamus.*

89. Profuturus Episcopus Bracarensis quanti fecerit fidei unitatem cum sede Apostolica, explicavit in litteris ad Vigilium Papam, ex quibus haec de ipso idem Pontifex retulit in responsione apud Labbeum epistola ejusdem Pontificis secunda (ibi col. 1291. a.): *Regulam catholicae fidei iisdem studes tenere vestigiis, quibus eam in Apostolica fide cognoscis esse fundatam.* Hanc eamdem unitatem fidei idem Pontifex laudans in Menna Constantinopolitano Episcopo scripsit (Epist. 5. Vigil. ibi col. 1298. c.): *Quid est caritati tuae dignius, quod conveniat, nisi a Romanorum Praesulum non deviare doctrina?*

§. XVII.

Testimonia ex summis Pontificibus Gregorio I. et II. ex Venerabili Beda, ex Auctore Operis Carolini, Hadriano I., Alcuino, S. Nicephoro Constantinopolitano, Theodoro Studita, Nicolao I., et Hincmaro Remensi. Ex his antiquis traditionis argumentum concluditur, subjecta animadversione, qua uno ictu plures objectiones ex antiquis perperam ingestae diluuntur.

90. Quid dicam de magno Gregorio, qui profecto reprehendi in eo nequit, quasi suae sedis privilegia nimium extulerit? Is

epist. 38. lib. 4. Indict. 12. ad Theodelindam reginam, *Dignum est*, inquit, *ut de Ecclesia B. Petri Apostolorum Principis nullum ulterius scrupulum habeatis, sed in vera fide persistite, et vitam vestram in petra Ecclesiae, hoc est in confessione B. Petri Apostolorum Principis solidate, ne tot vestrae lacrimae tantaque bona opera pereant, si a fide vera inveniantur aliena.* His verbis non obscure innuit, Romanae ecclesiae fidem, de qua in Theodelindae animum aliquod dubium fortassis inciderat, solitam esse Ecclesiae petram, ac in ea tamquam in confessione ac fide ipsius S. Petri omnes catholicos debere consistere et solidari. Haec de fidei unitate. Porro de unitate communionis notanda sunt illa verba expressa in (Tom. 2. col. 1300. edit. Maurinae) *promissione cujusdam Episcopi haeresim suam anathematizantis*, quae in Appendice epistolarum ejusdem Pontificis legitur. *Prona et spontanea voluntate ad unitatem sedis Apostolicae divina gratia duce reversus sum; et, ne non pura mente, seu simulate reversus existimer, sub mei ordinis casu spondeo, et anathematis obligatione . . . . semper me in unitate sanctae Ecclesiae catholicae, et communione Romani Pontificis per omnia permansurum* etc. Quibus unitas cum Ecclesia catholica, et communio cum Romano Pontifice ita copulantur, ut altera sine altera stare non possit.

91. Gregorius II. unitatem fidei cum Romana sede ita credidit necessariam, ut scripserit ad Episcopos Ducesque Germaniae, se ad ipsos mittere S. Bonifacium, qui populos non ex alia quam *ex Apostolicae sedis hujus doctrina informet, et in eadem catholica fide permanere instituat.* Et in litteris ad eumdem Bonifacium idipsum inculcans ait: *Itaque non desinas, Frater reverendissime, docere eos sanctam catholicam et Apostolicam Romanae ecclesiae traditionem.* Porro in vita ipsius S. Bonifacii scripta ab Othone Fuldensi describitur juramentum, quod laudato Gregorio II. summo Pontifici idem Bonfacius praestitit, cum Episcopus electus fuit. *Promitto ego Bonifacius Dei gratia Episcopus tibi B. Petro, Apostolorum Princeps, vicarioque tuo B. Gregorio Papae et successoribus ejus per Patrem, et Filium, et Spiritum Sanctum, Trinitatem inseparabilem, et hoc sacratissimum corpus tuum, me omnem fidem et*

unitatem sanctae fidei catholicae exhibere, et in unitate ejusdem fidei Deo operante persistere: ubi verbis *unitatem sanctae fidei* catholicae, cohaerens praemisso mandato, seu instructioni Gregorii, intelligit unitatem fidei, quam *ex sancta catholica et Apostolica Romanae ecclesiae traditione* didicerat. Eamdem potissimum fidei unitatem respiciunt et illa ejusdem S. Bonifacii in epist. 105. ad Cudbertum Archiepiscopum loquentis de statutis synodi abs se habitae sub Pipino et Carlomanno: *Decrevimus autem in nostro synodali conventu, et confessi sumus fidem catholicam, et unitatem et subjectionem Romanae ecclesiae fine tenus vitae nostrae velle servare S. Petro, et vicario ejus velle subjici.* Vide tom. 8. Concil. Ven. edit. col. 281.

92. In sexta oecumenica synodo act. 4. debito cum honore lectae et susceptae fuerunt, atque actis insertae Agathonis Papae litterae ad Imperatores Constantinum, Heraclium, ac Tiberium, in quibus Romanae Apostolicae ecclesiae auctoritatem a S. Petro manantem, *semper*, inquit, *omnis catholica Christi Ecclesia, et universales synodi fideliter amplectentes, in cunctis sequutae sunt, omnesque venerabiles Patres Apostolicam ejus doctrinam amplexi, per quam et probatissima Ecclesiae Christi lumina claruerunt, et sancti quidem Doctores orthodoxi venerati atque sequuti sunt.* Audin' omnem catholicam Ecclesiam *in cunctis semper sequutam*, omnesque Patres atque Doctores veneratos et amplexos Apostolicae Romanae ecclesiae auctoritatem atque doctrinam?

93. Venerabilis Beda inter homilias de tempore explicans illa cap. 16. Matthaei (T. 7. edit. Colon.), *Et tibi dabo claves regni caelorum* ait: *Ideo B. Petrus, qui Christum vera fide confessus, vero est amore sequutus, specialiter claves regni caelorum, et principatum judiciariae potestatis accepit* (nota *principatus*, seu primatus Petro traditi scopum), *ut omnes per orbem credentes intelligant, quia quicumque AB UNITATE FIDEI, VEL SOCIETATIS ILLIUS quolibet modo semetipsos segregant, tales nec vinculis peccatorum absolvi, nec januam possint regni caelestis ingredi.* Ita cum fidei, tum societatis, seu communionis catholicae centrum, quocum omnibus

catholicis adhaerendum sit ratione primatus, in S. Petro, ac Petri sede collocat.

94. Auctor Operis Carolini lib. 1. c. 6. ex Gallicanae et Germanicae ecclesiae sensu scribens, *Haec ergo* (sedes Apostolica), inquit, *sanctae fidei spiritualibus munita armis, et a fonte lucis, et origine bonitatis salutaribus satiata fluentis, et horrendis atrocibusque haeresum obstitit monstris, et mellifluae praedicationis pocula catholicis per orbem ministrat Ecclesiis. Nam beatissimus Hieronymus vir divinis legibus et multarum linguarum peritia eruditus, dum Bethleemiticis moraretur in aruis, et a B. Papa Damaso Romae posito de difficilibus consuleretur quaestionibus; eum pro causis fidei vice versa consuluisse dignoscitur, et sive tacendarum, sive dicendarum hypostaseon, vel quibus in Orientalibus partibus communicare debeat, humillimis apicibus, ut apices accipiat, deprecatur . . . . . Unde datur intelligi, sanctos et eruditos viros per diversas mundi partes praedicationis et scientiae lampade coruscantes, non solum a S. Romana ecclesia non recessisse; sed etiam tempore necessitatis ob fidei corroborationem ab ea adjutorium implorasse. Quod reguluriter, ut praefati sumus, et exemplis docuimus, omnes catholicae debent observare Ecclesiae, ut ab ea post Christum ad muniendam fidem adjutorium petant, quae non habet maculam neque rugam, et portentosa haeresum capita calcat, et fidelium mentes in fide corroborat, a cujus sancta et veneranda communione, multis recedentibus, nostrae tamen partis numquam recessit Ecclesia, sed ea Apostolica eruditione instruente, et eo, a quo est omne donum optimum et omne datum perfectum, tribuente, semper suscepit reverenda chrismata.* Nonne haec fidei communionisque unitatem cum sede Apostolica tenendam significant? Hoc autem testimonium tanto pluris faciendum est, quanto Ecclesiarum Galliae et Germaniae sensum declarat eo quoque tempore, quo ob decretum synodi VII. contra Iconomachos inter ipsarum partium Episcopos et Romanum Pontificem intercedebat non levis dissensio. Hac autem in dissensione, quae in aliquot annos progressa est, vide ne existimes eos reipsa de-

scivisse ab ea unitate fidei, quam cum sede Apostolica tenendam tam manifestis verbis professi sunt. Etsi enim illorum sententiam circa cultum imaginum multis ac diversis circumstantiis implexam, ad unum quiddam certum revocare, et explicare difficile sit; in his tamen ambagibus certum affirmari posse arbitror, ipsam dissensionem quoad substantiam non tetigisse negotium fidei, sed merum articulum disciplinae. Scite nimirum monuit Mabillonius cum Petavio, imagines sacras, de quibus erat quaestio, ex eorum (Mabil. praefat. 1. in saec. 4. ord. Ben. num. 16. Petav. l. 15. c. 13. Theol. dog.) *per se genere esse*, *quae ἀδιάφορα nominantur, hoc est, quae ad salutem omnino necessaria non sunt, nec ad substantiam ipsam religionis attinent, sed in potestate sunt Ecclesiae, ut eas vel adhibeat, vel ableget, prout satius esse decreverit:* quod refertur ad materiem disciplinae. Dissensio autem Gallorum Germanorumque non tangebat negotium fidei: damnabant enim et ipsi Iconomachos, qui sacras imagines evertendas et ubique abolandas curaverant; easdemque ad docendos rudes, ad memoriam sanctorum, piosque affectus excitandos, et alios salutares effectus promovendos utiles, atque in Ecclesiis aliisque dignis in locis collocari ac retineri posse existimabant. Solum dissentiebant circa earum cultum externum, tametsi relativum, quem cum patribus synodi VII. approbabat Romanus Pontifex. Hunc autem illos non idcirco noluisse approbare et in suas Ecclesias inducere, quod honorarium cultum externum etiamsi relativum per se se, idest omni vitiosa circumstantia expertem, illicitum crederent, ex eo manifestum fit, quia Romanos aliosque hoc cultu relativo ac moderato utentes idololatras non haberent, nec ullo simili convicio, aut censura notare, neque se ab eis quasi ab idololatris separare voluerint. Hinc ergo in substantia fidei cum Romanis Pontificibus et cum synodi VII. Patribus erant concordes. Ipsum vero cultum, quem per se licitum agnoscebant, ea de causa noluerunt practice approbare, seu recipere, quia apud suos non erat in usu, et metuebant, ne si induceretur, cultus relativus ex abusibus et superstitionibus, quae sicut apud aliquos Graecos irrepserant, apud indoctam plebem facile possunt irrepere; cultus, inquam, relativus in absolutum commutaretur, ac in superstitiosum deflecteret: cum praesertim quaedam

etiam voces, et quidam ritus honorarii cultus ex disciplina apud suos obtinente soli Deo tributi, si imaginibus concederentur, apud eosdem ad latreuticum cultum referendi crederentur. Cum itaque laudati Episcopi ob cavenda haec superstitionum et abusuum pericula obstiterint cultui ceteroquin ex catholica religione minime necessario, quem per se licitum agnoscebant; quis non videat eorum dissensionem, non ad fidei, sed ad disciplinae negotium referri oportere? *Et sane perspectam probatamque fuisse Romanis Pontificibus Gallorum religionem in imagines sacras* (verba sunt laudati Mabillonii loco citato num. 45.) *satis apparet tum ex responsis Hadriani I., qui eos nusquam erroris notat, tum ex aliis Pontificibus, qui nullum hac de re negotium Ecclesiae Gallicanae facesserunt.* Ipsos scilicet in fide quoad substantiam concordes noluerunt vexare ob dissidium disciplinae, in quo oeconomica dispensatione, suasionibus, et explicationibus agendum crediderunt, quoad illos sensim ad externum illum et moderatum cultum recipiendum adducerent: uti prospere tandem obtinuere.

95. Hadrianus I. in epistola ad Tarasium CP. Episcopum lecta et approbata in septima generali synodo act. 2. cum de rebus fidei esset sermo, praemisso S. Petri elogio, *Tu es Petrus* etc., cujus vis et ratio ad successores Romanos Pontifices cum primatu transivit, *Nostrae*, inquit, *Beatae et Apostolicae sedi, quae est omnium Ecclesiarum Dei caput*, *velim beata vestra sanctitas ex sincera mente, et toto corde agglutinetur, utpote quae revera sit recte sentiens, et pietatis incorrupta conservatrix.* Et in epistola ad Episcopos Galliciae et Hispaniarum de fide S. Petri loquens, quae non solum in Petro fuit, sed adhuc in sua sede et in successoribus ejus custoditur, illum, qui ab ea discordat, non esse in Ecclesia aperte pronuntiavit. *Qui se a B. Petri fidei communione dissociant, relicta (heu miseri!) inviolabilis petrae inconcussa firmitate, super lubrica et arenosa ruralia perfidiae domum fabricare festinant.*

96. Alcuinus epist. 70. *Ne schismaticus inveniatur, et non catholicus, sequatur probatissimam S. Romanae Ecclesiae auctoritatem; ut unde catholicae fidei initia accepimus, inde exemplaria salutis nostrae semper habeamus; ne mem-*

bra a capite separentur suo, ne claviger regni caelestis abjiciat, quos a suis deviasse intelligit doctrinis. Et in epistola ad Leonem postquam dixit commendatas Petro oves fuisse a Christo, et cupere se inter eas numerari, haec addit: *Vere dignum esse fateor, omnem illius gregis multitudinem suo pastori, licet in diversis terrarum pascuis immorantem, una caritatis fide subjectam esse.*

97. Nicephorus Patriarcha Constantinopolitanus in synodica ad Leonem III. Papam fidei unitatem his verbis profitetur (Tom. 3. Conc. Lab. Ven. edit. col. 314. d.): *Vestra fraternitas . . . . opportunis sermonibus, et ipsis quoque verbis nos confirmet informetque, quo vestris legibus, vestraque suffulti doctrina, in hac fide stabiles, simplices, et ab omni defectu immunes persistamus; et universum denique rationabilem nostrum gregem summi pastoris nomine et unctione insignitum, intraque ecclesiasticae caulae septa constitutum, manifesta Divinae illius et Apostolicae spiritualis doctrinae fistulae ebuccinatione, vocibusque divinitus inspiratis IN UNUM congregemus.* Multi nimirum ob Iconomachorum haeresim Constantinopoli a Romana catholica fide et communione recesserant. Nicephorus vero patriarcha catholicum sensum nutriens, in Romana doctrina persistendum, et ad ejusdem fidei unitatem suum gregem revocandum censuit.

98. Theodorus Studita lib. 2. epist. 63. ad Neucratium Iconomachos separatos tradit a Christi corpore, quod est Ecclesia, qui se se a fide Romanae sedis separaverunt. *Testor nunc coram Deo et hominibus: seipsos avulserunt a corpore Christi, et supremo verticali throno* (Romana sede), *in quo Christus claves posuit fidei, adversus quem non praevaluerunt hactenus, neque praevalebunt usque ad consummationem portae inferi, ora videlicet haereticorum, sicut pollicitus est ille qui non mentitur.*

99. Nicolaus I. in litteris ad Venilonem Archiepiscopum Senonensem ipsi et suffraganeis ejus eamdem unitatem commendans scripsit: *Vos, fratres carissimi, qui Sancto utique Spiritu revelante Apostolicae sedis auctoritatem sensu capere, et ad splendorem luminis ejus incedere laudabiliteri nchoastis,*

cum illa usque in finem sapere, cum illa semper ambulare studete, ab illa deviare nefas judicate, ab ejus discrepare sensu ne ad modicum quoque momentum consentiatis. Quos illa recipit, et vos recipite quoque; et quos illa respuit, abigere ipsi, sicut ipsa, mementote. Non enim illa respuit nisi membra, quae sibi non cohaerent; nec a se recidit, nisi quos in scandalum multis positos comprehendit. Non, inquam, recidit vel eruit a se nisi membrum, quod sanis membris in offensionem et perniciem noscitur extitisse.

100. Hincmarus Remensis in praefatione opusculi de Divortio Lotharii et Teutbergae, *De omnibus dubiis,* ait, *vel obscuris, quae ad rectae fidei tenorem, vel pietatis dogmata pertinent, S. Romana ecclesia ut omnium Ecclesiarum mater et magistra, nutrix ac doctrix est consulenda, et ejus salubria monita sunt tenenda.* Et in libro de Praedestinatione cap. 4. *Sequimur autem, quae catholica et Apostolica nos docet S. Romana ecclesia.* Et c. 24. *Piis, devotis, atque catholicis hoc debet sufficere, quod omnium Ecclesiarum mater sancta catholica, atque Apostolica docet Romana Ecclesia.*

101. Multa alia similia aliorum testimonia subjicere possem, quae hoc vel sequentibus saeculis eamdem tum communionis tum fidei potissimum unitatem cum Romana sede summisque Pontificibus pari ratione commendant, ac utriusque necessitatem declarant. Sed antiquiora, quae hactenus protuli, apud adversarios antiquitatis maxime studiosos sufficere arbitror, ut traditio, quam hoc capite exponendam proposui, satis superque probata ab ipsis quoque judicetur: cum praesertim certum sit, subsequentibus ac posterioribus saeculis catholicos doctores de Romanae sedis auctoritate ita scripsisse, ut in dogmaticis praesertim proprie dictis definitionibus eam plures amplioribus quam olim verbis atque nominibus commendarint explicarintque luculentius; nec quisquam quoad unitatis cogendae praerogativam, quam omnes ex principiis communibus antiquorumque doctrinis habebant exploratam, quaestionem moverit*). Ita porro traditio non

*) Quamquam si quidam etiam movissent in eo quaestionem, Bossueti sententia lib. IV. *Defensionis declar. Cler. Gallic.* c. 16. part. 2. pag. 218. hic maxime locum haberet: *Theologi graves, postquam exploratam habent*

minus quam Scriptura sacra comprobat rationem ac vim propriam Pontificii primatus, quem ad unitatem non communionis tantum, sed potissimum fidei in universa Ecclesia continendam et conservandam ab ipso Christo institutum, et vi apta ad hunc finem obtinendum, idest vi cogente praeditum, ex (Supr. c. 9.) principiis, quibus adversarii quoque calculos addiderunt, demonstrasse videmur. Quid pluribus opus est, ut hoc systema ad certa principia ab ipsis adversariis concessa revocatum, ac exinde legitime deductum evolutumque, ac tum Scriptura, tum traditione comprobatum, omnino certum ac demonstratum dicatur? Quod si quaedam pauca veterum facta, aut etiam testimonia systemati perinde demonstrato videantur difficultatem afferre; quicumque ejusmodi systematum naturam et vim intelligit, nihil movebitur. Veritatum enim Theologicarum systemata, quae ex multis testimoniis in unam sententiam conspirantibus demonstrationem accipiunt, ut demonstrata dicantur, haud opus est, ut omnia omnino, sed sufficit, si plura vel pleraque testimonia satis aperta et concinentia idipsum constituant. Quae autem pauca videantur obesse, ea rectus ejusmodi systematum aestimator, vel congrue explicanda esse, et cum ipso systemate aliisque testimoniis concilianda cognoscet (uti sane*) praestiti in re praesenti quoad aliqua prae-

---

Patrum sententiam, non multum commoveri solent novellis Scholasticorum opinionibus, quae si novae sunt, et antiquitati contrariae, sunt repudiandae.

*) Ita ex. gr. me conciliasse seu explicasse arbitror objectionem, quae omnium maxima ac difficillima videtur, ex facto et verbis S. Cypriani circa decretum S. Stephani Papae de haereticorum baptismate, nec non ex illis S. Augustini de facto, et verbis ejusdem Cypriani, ut videre licet ex cap. 13. §. 3. et 9. Si quae tamen adhuc difficultas apud aliquem supersit; contemnenda et nihili habenda erit, cum locus unus vel alter objectus, nequeat infringere, aut elidere vim systematis, quod tot aliis testimoniis cum scriptura concinentibus probatum fuit; cumque praeterea per omnes constet Cyprianum ea in sententia errasse, et ideo quidem errasse, quia unitatem cum Stephani sententia non tenuit. Nonne in aliis fidei doctrinis complurium Patrum traditione probatis nihil officit, si qui pauci textus alicujus etiam celebris, et antiqui Patris contrarium videantur ingerere? Nonne complexus testimoniorum, quae ex Patribus sequentibus sanctum, et antiquissimum Episcopum Irenaeum Romanae fidei unitatem omnino necessariam propter primatum tam expresse affirmantem recitavimus, quaeque cum institutione et fine instituendi primatus, et cum Evangelicis de Petro primo primate testimoniis conspirant, demonstrationem satis aptam exhibuit, qua nullam majorem in aliis non paucis dogmatibus quispiam requireret, aut inveniret? Objecta ex praesumptis quorumdam Pontificum erro-

cipua objecta nonnullorum Patrum facta, aut textus); vel si non ita facile explicari et conciliari posse credantur, non tanti facienda perspiciet, ut ipsum systema demonstratum, deserendum, aut in dubitationem adducendum existimet. Haec in eorum praesertim gratiam monenda fuere, qui levioribus aliquot objectis moventur, quibus si voluissem singillatim respondere, traditionis seriem identidem importune abrumpere coactus fuissem, et morosius immorari in minimis, quae ex difficilioribus suo loco solutis, ac praecipue ex ipso systemate bene percepto facilem solutionem accipiunt.

102. Mirum vero maxime esset, si ad infirmandam vim traditionis hoc capite propositae quempiam moverent adhuc ea antiquorum testimonia a Bossueto diligentius collecta et ingesta, quibus decreta fidei sedis Apostolicae nunc conciliorum generalium, nunc Episcoporum ecclesiae catholicae auctoritate firmata, roborata, irretractabilia, aut alio aequivalenti titulo donata praeferuntur. Ex his quidem omnibus suffragiis Pontificiae auctoritati additis vim coactivam exsurgere nemo negarit, et vim quidem majorem quam ex Pontificia auctoritate tantum; hocque sensu dictum illud obtinuit: *Orbis major est urbe.* At num inferri etiam potest (quod Episcopi Meldensis commentarium ingerit), Pontificiam auctoritatem per se non cogere, quia cum conciliorum generalium, vel Episcoporum totius Ecclesiae auctoritate conjungitur, et ex hac unitate invictum robur elicitur? Num ubi duo vel plures vi coactiva et ineluctabili per se praediti, ad aliquid firmiter statuendum afferuntur, alter alteri praejudicium creat? Nonne cum sacrae Scripturae auctoritate traditio jungi solet a Theologis, et cum Scriptura ac traditione jungitur etiam Synodorum praesertim generalium auctoritas? Nunc hinc deduci potest nec solam Scripturam sacram, nec traditionem solam, nec solam synodorum generalium auctoritatem ad vim coa-

---

ribus in materia fidei, qui (ut in praefatione monuimus) ad caput ultimum hujus dissertationis, ubi de illorum infallibilitate agetur, pertinent, ibidem §. VI. et seqq. ita disjicientur, ut nihil exinde difficultatis contra systema hactenus constitutum superesse queat; vel, si quid videatur superesse, nequeat in dubium adducere eam primatus vim atque rationem, quae tot exploratis documentis plane demonstrata videtur.

ctivam sufficere? Minime gentium, cum singularum vis omnino coactiva aliunde probetur, et explorata sit. Solam vero Pontificiam auctoritatem per se pariter cogere ad fidei unitatem ratione primatus, propter quem omnes undique fideles cum Romana fide tamquam cum centro unitatis convenire necesse est, ex institutione Christi, ex Evangelicis textibus, ac traditione ipsa, conciliorum quoque generalium suffragiis munita, uno verbo ex toto systemate jam demonstrato palam factum arbitror; idque ita ut ipsius Apostolicae auctoritatis coactiva vis e ratione propria instituendi primatus proficiscens, a conciliorum generalium, aut Episcoporum, et Ecclesiae consensu non pendeat: quam conditionem consensus Ecclesiae ab adversariis requisitam refellemus pluribus capite sequenti n. 29. et seqq. Neque tamen superflua fuit horum suffragiorum additio, quae ad fortius argumentum utilis, ad infirmiores docendos, et ad pertinacium contumaciam re vincendam necessaria quandoque habita est, ut plenius statuetur laudato capite num. 34. cum praesertim definitione Apostolica per se se explicetur, quae sit fides centri catholicae unitatis, cum quo tota cohaeret Ecclesia; conciliorum vero generalium, seu Episcoporum totius orbis suffragiis fides totius catholicae cum unitatis centro cohaerentis declaretur Ecclesiae, quae declaratio ad faciliorem unitatis alias per se Apostolicis definitionibus debitae conciliationem quantum valeat, nemo non videt. Quot objecta a Bossucto testimonia hoc uno ictu cadunt, seu potius in ejus consilium et scopum convincuntur inania*); integramque relinquunt vim argumenti ex traditione hoc capite expositi, quod ex iisdem objectis nihil detrimenti capit. Ejusdem vero argumenti vim multo forsitan evidentior fiet, si ipsorum adversariorum, qui inter catholicos sequiori aevo Pontificiam auctoritatem certis limitibus restringere, et quasdam praerogativas ejus in controver-

---

*) Inania quidem non essent, si quae ille attulisset antiquorum testimonia, quibus palam traderetur, Apostolicas definitiones non cogere, antequam conciliorum, aut Episcoporum totius Ecclesiae approbatio et confirmatio accederet. At cum ne unum quidem ejusmodi testimonium afferre nec invenire potuerit, quis non videat, in propositum ipsius ea tantum, quae Pontificiis definitionibus, conciliis, Episcopis simul conspirantibus, invictum robur tribuunt, nihil suffragari?

siam studuerunt vocare, in adstruenda vi cogendae utriusque unitatis consensum demonstravero, ex quo palam fiet, ipsos etsi in quibusdam aliis capitibus repugnantes, in hoc tamen satis apertis debuisse testimoniis convenire, ne ab antiquorum traditione ipsis quoque explorata recederent.

CAPUT XIV.

Adversariorum catholicorum testimonia, quibus utriusque unitatis cum Romana sede necessitatem professi sunt.

1. Cum non omnes Pontificiae auctoritatis adversarios etiam haereticos et schismaticos, sed catholicos tantum hoc in opere confutandos susceperim; horum testimonia tantummodo producenda erunt, quibus communionis fideique unitatem cum Romana sede ejusque Pontificibus necessariam, ut ex antiquorum traditione acceperant, satis aperte affirmarunt. Neque vero hos omnes et singulos (quod nimis esset longum) producere oportet: sufficit enim praestantiores atque praecipuos allegare, qui cum in hac thesi non particularem et controversam, sed omnino certam, omnibusque catholicis communem, atque ex antiquorum traditione, nec non ex Evangelicis de Petri primatu testimoniis elicitam protulerint sententiam; ceterorum pariter omnium, qui catholici fuerunt, mentem aperuisse judicabuntur, adeo ut soli haeretici atque schismatici sentire aliter queant. Hic quidem adversariorum consensus quoad utriusque unitatis necessitatem si idoneis eorundem testimoniis statuetur, invictum contra ipsos argumentum suppeditabit ad ea revincenda, quibus alibi Pontificiam auctoritatem praesertim in fidei definitionibus limitant, atque ex parte etiam oppugnant: quot potissimum ego respiciens in praefatione monui, illos principia de primatu Romanorum Pontificum omnino certa vidisse, consequutiones non vidisse. At de hoc in sequenti capite agendum erit. Nunc ipsa consentientia illorum testimonia probamus, nec dissimulabimus sub finem hujus capitis celebrem quamdam distinctionem inter Apostolicam sedem et sedentem, aliaque duo ipsorum effugia notare atque refellere, quibus consensum, quem non potuerunt identidem non declarare, aliorsum distrahere ac distorquere frustra nisi sunt.

§. I.

Communis adversariorum formula, qua centrum unitatis in Romana sede positum agnoscunt, explicata praesertim ex comitiis Gallicanis anni 1682.

2. Unitatis cogendae vim, ac *centrum* in Romana sede positum omnes Gallos etiam adversarios confiteri res vulgatissima est, totque ipsorum asserta testimoniis, ut omnia colligere satietatem pareret. Hanc autem receptissimam appellationem *unitatis centrum,* quae ad primatum Romanae sedis ab iisdem Gallicanis adversariis refertur, celeberrimus Gallicani Cleri conventus anni 1682. in ea *declaratione de Ecclesiastica potestate,* qua die 19. Martii famosi articuli constituti fuerunt, satis comprobaturus atque explicaturus, declaravit Romanam sedem illam esse, *in qua unitas servatur Ecclesiae:* quae sententia ex SS. Patribus praesertim Cypriano, Paciano, ac Optato similia scribentibus sumta fuit: unde in epistola encyclica ejusdem conventus ad omnes Archiepiscopos, et Episcopos regni haec in rem praesentem ex S. Cypriano praefatur: *Fidenter cum B. Cypriano pronuntiamus, carissimi collegae, Christum, ut unitatem manifestaret, unam cathedram constituisse, et unitatis originem ab uno incipientem sua auctoritate disposuisse, eumque, qui cathedram Petri, super quam fundata est Ecclesia, deserit, in Ecclesia non esse; qui vero unitatem non tenet, nec fidem habere:* quae praefecto verba ita centrum unitatis Ecclesiae cum vi ad unitatem cogente positum praeferunt in Romana cathedra, ut hanc cathedram ejusque unitatem quicumque deserat in catholica Ecclesia, quae eidem centro adhaeret, esse non possit. Haec *centri unitatis* notio et explicatio ex adversariorum frequentissimo conventu deducta, et ea quidem occasione edita, de ceterorum adversariorum mente non sinit ambigere. Ipse Dupinus, etsi inter adversarios Pontificiis praerogativis minus aequus fuerit, ut alibi vidimus; hoc tamen in dubium revocare minime potuit. Quin in praefatione ad Optatum §. 2. inter cetera fidei dogmata ab eodem patre asserta istud adstruit, *Romanam ecclesiam ceterarum matrem et UNITATIS CENTRUM propter Petrum, qui caput Apostolorum fuit,* Optatus *agnoscit;* centrum scilicet ejusmodi, in quo *unitas* (ut

idem ait Optatus) *ab omnibus servetur.* Hinc veluti in formulam solemnem transiit apud Gallos praesertim etiam adversarios *centrum catholicae unitatis* appellare Romanam sedem, Romanumque Pontificem S. Petri successorem, et ita appellare, cum primatum ejus profiteri volunt adversus haereticos atque schismaticos; quemadmodum sane adversus eosdem primatum Pontificium peculiaris juris asserturus idem conventus Gallicanus, vim praecipuam ob unitatem Ecclesiae continendam et conservandam eidem centro non obscure asseruit: unde et Rex ipse Galliarum Declarationem ejusdem Gallicani conventus confirmans die 23. Martii anni laudati, adversus Novatores Pontificium primatum oppugnantes constitutam ab eodem conventu agnoscit *potestatem legitimam visibilis Ecclesiae capitis, et centri unitatis ecclesiasticae.* Legitima *potestas centri unitatis ecclesiasticae* sine vi cogente ad unitatem cum eodem centro intelligi nequit.

3. Solum dubitari potest, num qui haec fatentur tamquam dogma fidei certum, de centro unitatis fidei intelligant, an vero de centro unitatis communionis tantum. De centro quidem communionis nihil cum ipsis controversiae est, cum Nicolius superius laudatus c. 11. n. 5. ex omnium etiam Gallorum doctrina ac fide certum tradiderit (Exposit. symb. part. 2. a. 9. c. 1.): *Nobis praeterea adhaerendum est per communionem expressam atque praecipuam cum capite Ecclesiae summo Pontifice.* Quibus concinens Claudius Fleury inter verae Ecclesiae notas recenset *Romanam, ut demonstretur,* inquit (Catech. histor. c. 2. par. 2. lect. 9.), *signum verae Ecclesiae esse communionem cum sancta sede Romana.* Hinc etiam memoratus Dupinus, licet plura Romanae sedi decerpere non dubitaverit; communionis tamen unitatem cum ipsa, quam unitatis centrum asseruerat, tenendam extra omnis dubitationis aleam posuit notatione 26. et 37. in Optati librum secundum. Immo dissertatione 5. *De antiqua Ecclesiae disciplina* cap. 2. recitato S. Hieronymi textu, qui unitatem cum Romano Pontifice necessariam apertissime efflagitat, in eo laborat, ut ab unitate fidei, quae ibidem proprius intelligitur, illud testimonium abstrahat, et ad solam communionis unitatem deflectat, inquiens: *Nihil id facit ad fidem, et judicium Romani Episcopi, sed tantum ad communionem:*

quam profecto Romanae sedis communionem adeo necessariam Clerus Gallicanus in laudata Declaratione expressit, ut eamdem illam habeat cum communione Christi; unde haereticos, *qui simplices animas ab ecclesiae matris* (idest Romanae) *communione dissociant, a Christi communione dissociare* affirmavit. Infinitum propemodum esset, si quae pro hac unitate ab adversariis catholicis aperta concordique sententia afferuntur, agglomerare vellem. Sed praeter quam quod nonnulla alia in sequentibus ipsorum testimoniis occurrent, in thesi haudquaquam controversa plura congerere opus non est.

4. Quidquid porro Dupinus ex Hieronymiani loci occasione contra necessitatem unitatis fidei contenderit, id aliis plerisque et praestantioribus adversariis, quos deinceps proferemus, persuaderi neutiquam potuit. In memorata Gallicani Cleri declaratione nonnulla hujus necessariae unitatis indicia inspersa fuere. Primo enim Romanae sedis primatum ab haereticorum dicteriis vindicans, eam appellat *sedem Apostolicam, in qua fides praedicatur, et unitas servatur Ecclesiae:* quae postrema verba unitatis centrum in ea constitutum indicantia, cum *fidei praedicationi* subjiciantur, unitatem fidei quae praedicatione servatur, quaeque est praecipua Ecclesiae unitas, spectare videntur, ita ut unitas fidei in eadem sede, et cum eadem sede servanda potissimum sit. Numquid enim unitas communionis tantum, et non unitas fidei tenenda est cum ea sede, quae *fidem praedicat Ecclesiae* (sic nimirum hunc locum interpretatur Dupinus [Trait. de la puissanc. Eccles.]: *où l'on enseigne la vraie foi de l'Eglise, et qui conserve son unité*), eam videlicet fidem, quae non minus Apostolicae sedis, quam totius Ecclesiae fides est; quatenus non alia est fides Ecclesiae, quam quae in Romana sede praedicatur, et traditur, ut cap. 13. n. 36. fusius ostendi? Ei sane, qui *fidem praedicat,* fidei unitas subtrahi non potest, quin ipsi fidei, quae praedicatur, et fides Ecclesiae esse conceditur, unitas subducatur, quod profecto non licet. Gallicanum certe Clerum, dum ea verba scripsit, aliquid tale sensisse (ne dubitemus) satis indicat Bossuetus in oratione iisdem in comitiis habita, et encyclicis ipsius Cleri litteris approbata, ubi unitatem quidem commendans, Ecclesiae catholicae fidem eamdem esse affirmat ac fidem Romanae ecclesiae,

quae scilicet in Romana sede a S. Petro, ut ait, in successoribus ejus loquente praedicatur. Verba ejus dabimus num. 18.

5. Addam aliam observationem non contemnendam in ea ejusdem conventus Gallicani verba, quibus *potestatem, qua pax Ecclesiae continetur,* Apostolicae sedi tribuendam fatetur adversus haereticos, qui eam potestatem destruere molientes, *simplices animas ab Ecclesiae matris, Christique adeo communione dissociant.* Quae etsi primo aspectu insinuent, *potestatem* primatus propriam, *qua pax,* seu unitas, *Ecclesiae continetur,* infirmari vel negari non posse, quin ipsa Ecclesiae pax seu unitas, *communionis* deinceps nomine appellata, quae per eam non continetur amplius, discindatur; cum tamen haec inculcentur adversus haereticos, qui unitatem fidei proprie impetunt, de ea *communione, unitate,* ac *pace,* quae fidem respicit, accipienda pariter sunt. Neque enim alia de causa communionis unitatem cum summo Pontifice dissociarunt haeretici, nisi quia unitatem fidei, ad quam ea potestate adigebantur, renuebant: quae si ab ipsis exacta non fuisset, communionem cum eo tenere non recusassent: unde initio scissurae communicare se cum eo velle dicebant, dum in fidei dissidiis aliter sentire liceret: neque istud propositum abjecere, nisi cum viderunt alterum sine altero se obtinere non posse. Sed apertiora adversariorum testimonia proferantur.

§. II.

Testimonia Gersonis, Cardinalis Cusani, Joannis de Parisiis, Alphonsi Tostati, et Petri de Marca.

6. Cum praecipuae potestatis primatum Petro ac successoribus ejus a Christo delatum fuisse ob unitatem conservandam adversarii fatentur; tum vero *ob conservationem unitatis fidei* potissimum delatum Joannes Gerson adversariorum coriphaeus diserte prodidit in opere *De potestate Ecclesiastica* consid. 9. ubi memorata *Christi ordinatione primaria, qua voluit Ecclesiam suam regi principaliter sub uno, et ab uno monarcha, sicut est una fides, unum baptisma, et una Ecclesia unitate capitis tam primarii, quam vicarii,* hanc rationem addidit: *Quoniam iste est optimus principatus praesertim in spiritua-*

libus AD CONSERVATIONEM UNITATIS FIDEI, ad quam obligantur omnes. Potestatem ergo hujus *principatus,* seu primatus, *unitati fidei conservandae* institutam et collatam agnovit, qua omnes ad eam unitatem obligantur. Quibus concinens in tractatu *De statibus Ecclesiae* tit. *de statu Praelatorum* consid. 13. ait: *Status Episcopalis habet rationabiliter monarcham supremum, scilicet Papam, ratione unitatis fidei.*

7. Neque omittendum est testimonium Cardinalis Cusani inter adversarios celebris, qui cum Basileensis synodi, cui maxime faverat, infelicem exitum deprehendisset, in epistola secunda de usu calicis ad Boemos, quam deinceps scripsit, non solum unitatem in genere cum Romana sede necessariam statuit ex S. Cypriano, cujus ex sententia *Erit,* inquit, *necessario catholica Ecclesia illa, quae primae sedi adhaeret;* verum etiam unitatem in fide cum eadem sede adeo necessariam censuit, ut, cum observarit alias sedes, quae ab ea se se diviserunt, in errores fidei fuisse prolapsas, nec rediisse ad veram fidem nisi eas, quae ad unitatem fidei ejus reversae sunt, tutum ab erroribus refugium *in unione* (utique fidei) *cum principe in Ecclesia* positum pronuntiaverit.

8. Joannes de Parisis in tractatu *De potestate regia et papali* c. 3. postquam affirmavit, unum in tota Ecclesia post Christum debere semper praesidere ob unitatem, rationem refert in fidem, quae quaestionibus et controversiis obnoxia hoc capite eget, ut ipsius fidei unitas vi hujusce capitis praecipua contineatur. *Nam post corporalem,* inquit, *subtractionem praesentiae corporalis Christi, contigit interdum circa ea, quae sunt fidei, quaestionem moveri, in quibus propter diversitatem opinionum, vel sententiarum discinderetur Ecclesia, quae ad sui unitatem requirit fidei unitatem, nisi per unius sententiam Ecclesiae, et fidei unitas servaretur. Hic autem unus principatum hujusmodi habens est Petrus successor Christi . . . qui Ecclesiae suae noluit deficere in necessariis ad salutem. Principatui* ergo *hujusmodi,* quo *unitas* Ecclesiae ac fidei *servaretur,* vim profecto coactivam, sine qua unitas servari non posset, ex ipsa Christi institutione vindicat, ne idem Christus *Ecclesiae suae defuisse* dicendus sit *in necessariis ad salutem:*

quod rationem pro vi coactiva adstruenda a nobis propositam cap. 9. n. 1. mirifice confirmat.

9. Subjiciam Alphonsum Tostatum, qui etsi in *Defensorio* adversariorum partibus patrocinatus; nihilo tamen minus in cap. XVI. Matthaei proposita quaestione, cur Christo interroganti omnes Apostolos circa fidem, unus Petrus responderit, cum antea eidem Christo interroganti, quid homines de se dicerent, omnes respondissent, hanc solutionem quinto loco ponit, quae unitatem fidei cum Romana sede tenendam expresse ingerit. *Quinto quia cum Petrus futurus esset pastor, et populus debet tenere talem fidem, qualem pastor confitetur, et Petrus futurus erat universalis pastor; voluit Christus, quod confessio fidei esset per Petrum solum, ut insinuaretur, quod talis fides tenenda est, quam praedicat Romana sedes, quae est caput et mater ecclesiarum, cui Petrus praefuit.*

10. Petrum de Marca apud adversarios celebrem, etsi non aeque in omnibus cum iisdem sentientem, praeterire non possum, quippe qui in utriusque unitatis bonum eximia testimonia suppeditat, quae cum ipsorum adversariorum sententiis conveniunt, nostroque systemati maxime congruunt. In *Concordiae* opere ab adversariis commendato lib. 2. c. 2. postquam num. 2. asseruit necessitatem communionis cum Romana sede, adeo ut *nulli licuerit, nec ipsis etiam Apostolis Episcopatum tenere alienum a communione et consortio unitatis, quae viget in cathedra Petri,* et num. 5. affirmavit, *eum, qui alienus sit ab ecclesiae Romanae communione, a corpore totius Ecclesiae avulsum in peregrinitatem quamdam redigi;* mox num. 6. cum communionis unitate fidei quoque unitatem jungendam praescribens ait: *Commune hoc officium communionis cum ecclesia Romana, cui impendendo cum ceteris provinciis Gallia adstringitur, cognoverat ante omnes vetustissimus ille Lugdunensium Antistes Irenaeus, qui unus scripsit QUOD OMNES SENTIEBANT.* Ad Romanam ecclesiam, *inquit,* propter potentiorem principalitatem necesse est omnem convenire Ecclesiam: *quasi diceret juxta sinceriorem illorum verborum interpretationem, eam esse vim unitatis, quae principatum et originem a Petri sede trahit, ut cum ea sentiendi* (utique in fide, de qua

expresse ibidem Irenaeus loquitur) *necessitatem ceteris imponat.* Propagatam in sequentes aetates apud Gallos hujus veritatis apertam professionem ex Avito confirmat. Alia plura ejusdem Petri de Marca testimonia suppetunt ex dissertatione *De discrimine clericorum et laicorum,* quibus primatum S. Petro prae ceteris Apostolis concessum ad conservandam Ecclesiae unitatem, eumque vi coactiva praeditum declarat. Sententiarum ejus summam indicabo. Clavium potestatem S. Petro supra alios Apostolos a Christo traditam affirmat *pro tuenda unitate in universalis Ecclesiae regimine,* et ita quidem traditam, ut non solum ad hanc unitatem servandam possit omnes cogere; verum etiam nullam in aliis fore pronuntiet clavium potestatem, nisi in unitate cum Petro. Cum aequales fuisse ait omnes Apostolos potestate ipsis tradita in universum mundum, monet constanter excipiendam esse potestatem, seu jus cogendi totam Ecclesiam ad unitatem cum Petro, jus ita proprium istius ratione primatus, ut vel ipsi Apostoli in construendis praedicatione fidei totius orbis Ecclesiis, has omnes subjicere deberent unitati, et petrae primariae adjungere, idest ei fidei, quam S. Petrus in Romana principali sede deposuit; ne alioquin schismaticae essent, ut docuit Optatus. Alia atque alia similia praeteriens, selecta tantum ejus verba*) in notatione descripta appendam. A testimonio

*) Sic nimirum ait in laudato opere *De discrimine clericorum* cap. 3. n. 2. *Christus Dominus noster Apostolis omnibus et singulis in solidum Ecclesiam suam fundandam, docendam,| et regendam commisit, ea tamen lege adjecta, ut Petrus inter eos primatum gereret, et caput esset collegii illius Apostolici, eo fine scilicet, ut praeter communem cum aliis curam, unitatis conservandae in exercendo regimine sollicitudo praecipua et specialiter illi competeret.* Vim autem coactivam declarat post pauca, ubi claves Ecclesiae cum potestate ligandi atque solvendi ideo primum promissas soli Petro affirmat (licet aliis postea eadem potestas tradita fuerit), *ut scirent omnes Pontifices, potestatem semper cum Petri Ecclesiae capitis communione et unitate retinendam, ad quod ipse praecipue cum potestate ligandi contumaces huic unitati cogere posset.* Et num. 3. considerans mandatum ter repetitum pascendi Ecclesiam, *Quibus verbis,* ait, *promissa Petro capitis potestas pro tuenda unitate in universalis Ecclesiae regimine, illi prae ceteris indulta est; aliquid enim specialiter datum necesse est intelligi per sententiam Domini ter repetitam, post acceptam communiter eamdem cum aliis potestatem. Ceteri quippe Apostoli sic una potestate instructi sunt in solidum, ut ejus inter se divisionem faciendam .... non ignorarent.... Petrus quoque partem sibi excolendam assumsit, quemadmodum et Paulus, et reliqui Apostoli prae-*

Petri de Marca non disjungam testimonium ejus laudatoris Stephani Baluzii in notis ad Salvianum et Vincentium Lirinensem editionis Venetae 1728. pag. 457. *Itaque ad vitandum schisma necesse est, ut unitatem Ecclesiae sequamur, idest Romanam ecclesiam, ubi est origo et radix unitatis.*

§. III.

Testimonia ex comitiis Cleri Gallicani, annorum 1579. 1650. 1653. et 1663.

11. Clerus Gallicanus, qui Fevreto teste magnam omni aevo dignitatem consequutus (Lib. 1. c. 3. num. 4.) *ob indis-*

---

stitere. Sed Petrus praeter specialem sibique assignatam partem, universum gregem a Christo pascendum, et IN UNITATE regendum accepit. Et num. 4. *Quare dicendum est ex Christi instituto regiminis ecclesiastici formam hanc, ut diversis pastoribus committatur, quorum unus sit caput collegii ad tuendam unitatem.* Et num. 11. *Ex superius dictis patet, collatam collegio Apostolorum auctoritatem ea lege, ut Petrus praeesset Ecclesiae unitati, eamque custodiret.* Quam praerogativam ad successores ejus Romanos Pontifices traductam cum potestate praecipua in custodiam unitatis, verbis sequentibus pronuntiat scribens de Romano Episcopo: *Quare poterit ille ex officio et vi potestatis sibi collatae unitatem tueri, erudiendo ignaros, et contumaces ligando, sive censuris percellendo, cujuscumque sint conditionis, sive Episcopi et clerici, sive laici* etc. Et num. 13. *In executione paris illius potestatis tenebantur Apostoli fundare ecclesias in unitate, cujus caput cum esset Petrus, illius communioni eas subjicere tenebantur.* Et num. 21. ex Optati doctrina haec tria colligit, *quae non a catholicis solum, sed neque a Parmeniano Donatista negari posse contendebat: a Christo unam solum cathedram constitutam in Ecclesia, eamque Petro collatam in urbe Roma, qui hac ratione factus est caput Apostolorum: porro unitatem ab omnibus Apostolis servandam in illa una cathedra, ne si ab ejus unitate recedentes in ecclesiis aedificandis aliam cathedram constituerent, schismatici, et peccatores haberentur. Nullum erat periculum, ne scissa unitate Ecclesiae proprias sibi ecclesias defenderent sejunctas a communione Petri. Sed regiminis semel constituti forma exposcebat, ut sciremus, Apostolos quoque ipsos huic regulae a Christo praescriptae subditos fuisse. Pares quidem in ceteris erant Petro, sed in retinenda unitate eum respicere debebant ut totius collegii caput, et rectorem unitatis.* Et similiter num. 23. ex Optati, et Hieronymi doctrina affirmat, *ad Apostolos quoque pertinuisse, ut unitatem cum Petro, qui origo illius et caput institutus erat a Christo, sibi necessario retinendam esse scirent.* Ac tandem num. 24. Petro prae ceteris Apostolis tributum ait, *quod esset caput unitatis, adeoque tenerentur Apostoli particulares ecclesias subjicere huic unitati, ut docuit Optatus, cujus specialis custodia in universa Ecclesia erat penes Petrum. Uno verbo res ita comprehendi potest. Pares Apostoli inter se, et in Apostolatu: sed ratione habita ad unitatem ecclesiarum servandam, Petrus EXIMIO JURE ET PRAECIPUO erat caput unitatis, adeoque sub illo respectu erat caput Apostolorum,* caput scilicet *cum eximio jure et praecipuo ad unitatem ecclesiarum servandam,* quod vim utique coactivam ad unitatem in Ecclesia tuenda requirit.

solubilem cum sancta Romana sede unitatem, a qua numquam desciverat (ecclesia enim Romana erat veluti spiritus, seu mens principalis, quae cunctos ejus sensus ac facultates regebat; centrum, cum quo coibant omnes lineae ejus circumferentiae . . . . denique primum mobile, cujus omnes motus sequebatur); hic, inquam, Clerus Gallicanus S. Irenaei vetustissimi sui Doctoris et Episcopi sententiam amplexus, unitatem potissimum fidei cum eadem sede custodire antiquius habuit. Afferam verba comitiorum Medolunensium anni 1579. *Operam dabunt ii, quibus cura demandata est, Episcopi scilicet et eorum Vicarii, ut in omnibus tam dioecesanis, quam provincialibus, omnes et singuli tum clerici, tum laici amplectantur, et aperta professione eam fidem pronuntient, quam sancta Romana ecclesia, magistra, columna, et firmamentum veritatis profitetur et colit.* Ratio vero subjicitur ex ejus primatu S. Irenaei verbis expressa: *Ad hanc propter suam potentiorem principalitatem necesse est omnem convenire Ecclesiam.* Cum quibus concinentes Gallicani Episcopi concilii provincialis Aquensis anni 1585. tit. *De professione fidei* (T. 21. Concil. Ven. edit. col. 939.), eam vocarunt *catholicam fidem, quam S. Romana ecclesia colit et docet;* et addiderunt, *Universos, qui aliter quam catholica Apostolica et Romana credit et praedicat Ecclesia, credere et pertinaciter asseverare ausi fuerint, veluti haereticos et pertinaces, atque a communione fidelium separatos declaramus.*

12. Saeculo pariter decimo septimo idem Clerus Gallicanus in comitiis anni 1650. etsi litteris ad Innocentium X. diei VIII. Calendas Novembris Gallicanas libertates tueretur, unitatem tamen fidei Romanae sedi debitam confessus est tum initio, tum etiam in fine. Initio his verbis (Vid. Dupin. Trait. de la puissanc. eccl. et tempor.): *A cunctis retro saeculis regni hujusmodi Galliarum Christianissimi Episcopos primariae sedi Apostolicae tum amicitia ut fratres, tum obedientia ut filios, tum vero ut semper orthodoxos fidei communione conjunctos fuisse, et vestra non ignorat Beatitudo, et nos fatemur universi.* In quibus Gallicani Episcopi a cunctis saeculis Romanae sedi *conjuncti* dicuntur *communione fidei*, et conjuncti quidem

ut orthodoxi, quod communionem ejusmodi omnibus orthodoxis, ipsique orthodoxiae necessariam significat. In fine autem sic: *Is omnium nostrum sensus est, is animus singulorum, Romanae scilicet matrici ecclesiae et originali per doctrinae consanguinitatem jungi* (haec unitatem fidei indicant), *per disciplinae tesseram et foedus sociari, vobiscum seminare, vestris quoque cum messibus nostros in Episcopi magni animarum horreis manipulos colligere.*

13. Neque minus illustre est ejusdem Cleri documentum anni 1653. Edita ab eodem Innocentio X. die 9. Junii celebri Constitutione in errores Jansenii, quos Gallicani Episcopi ad Apostolicam sedem detulerant, vix in Galliis ab Apostolico Nuntio exhibita fuit die 3. Julii, Cleri comitia statim coacta, quae die 15. ejusdem mensis gratulatorias litteras ad laudatum Pontificem dederunt, his verbis unitatem fidei suae declarantes: *Quo in negotio illud observatione dignum accidit, ut quemadmodum ad Episcoporum Africae relationem Innocentius I. Pelagianam haeresim damnavit olim; sic ad Gallicanorum Epicoporum consultationem haeresim ex adverso Pelagianae oppositam Innocentius X. auctoritate sua proscripserit. Enim vero vetustae illius aetatis Ecclesia catholica, sola Petri communione et auctoritate fulta, quae in decretali epistola Innocentii ad Africanos data elucebat, quamque dein Zosimi altera ad universos Orbis Episcopos epistola subsequuta est, Pelagianae haeresis damnationi absque cunctatione subscripsit. Perspectum enim habebat non solum ex Christi Domini pollicitatione Petro facta, sed etiam ex actis priorum Pontificum, et ex anathematismis adversus Apollinarium et Macedonium nondum ab ulla synodo oecumenica damnatos a Damaso paulo ante jactis, judicia pro sarcienda regula fidei* (idest pro vindicanda fidei unitate) *a summis Pontificibus lata super Episcoporum consultatione, sive suam in actis relationis sententiam ponant, sive omittant, pro ut illis collibuerit* (ut hac quidem in causa omiserunt) *divina aeque ac summa per universam Ecclesiam auctoritate niti, cui Christiani omnes ex officio, ipsius quoque mentis obsequium* (idest unitatem fidei) *praestare tenentur.* Et addunt se in eodem sensu

ac fide contineri. Hoc testimonium, quod tam explorate declarat necessitatem unitatis fidei omnino praestandae dogmaticis Romanae sedis decretis vix editis, hoc est antequam ipsa nedum a generali concilio, sed nec Ecclesiae saltem dispersae consensu vel tacito approbata noscerentur; hoc, inquam, testimonium in mea causa luculentissimum, ac ex priscorum saeculorum sensibus expressum, et ab iisdem Gallis commendatum, atque ipso facto impletum displicuit nonnullis, qui illud suis principiis adversum sensere; ac propterea eam epistolam veluti subreptam et incaute scriptam, nec a Gallicana ecclesia probatam traduxere. At ne haec dicteria inanissima cuipiam fucum faciant, satis erit monere eamdem epistolam jussu comitiorum anni 1655. rursus descriptam et actis insertam, nec non iterum in actis Gallicani conventus anni 1675. ac in postremis Cleri Memoriis recusam legi. Itaque non tam unius, quam omnium istorum Cleri comitiorum cognitione probata, insigne pro necessaria fidei unitate Gallicanae ecclesiae testimonium exhibet.

14. Audiantur etiam comitia anni 1660., quae, dum in litteris ad Alexandrum VII. Apostolicam sedem *Montis* nomine appellant, in eo omnes catholicos debere pasci, doctrina utique fidei, de qua tum agebatur, satis insinuant. *In hoc Monte*, inquiunt (Proces. verbal. Assembl. 1660.), *nos ipsi pascimur, ut ait D. Augustinus ad populum suum, pascimus vos, pascimur vobiscum; et quia in eo Dominus docet, statuimus ibi secundum verba Tertulliani finem quaerendi, stationem credendi* etc. Tum ad Pontificem: *Tu ille es, in quo, et per quem Episcopatus est unus. Tu jure vocaris suprema sacerdotii pars, unitatis ecclesiasticae origo . . . Fac igitur, ut idem omnes dicamus, et ne qua inter nos divisio fiat. Fiat pax in virtute tua.* Vim ergo unitatis continendae eidem attribuunt.

15. Eximium quoque est testimonium ejusdem Gallicani Cleri in conventu anni 1663., quod in encyclicis diei 2. Octobris ad omnes Regni Archiepiscopos et Episcopos legitur: *Obsequium, quod sancto Patri exhibere consuevimus, Episcoporum Galliae veluti hereditas est. Hoc est punctum solidum gloriae nostrae, quod et nostram fidem invincibilem reddit,*

et nostram auctoritatem infallibilem, cum utramque inseparabiliter junctam tenemus cum centro religionis, nos colligantes cum Petri sede per fidem et disciplinam in unitate spiritus Ecclesiae. Portae inferi praevalere non possunt adversus vim, quae omnibus tenebrarum potestatibus terribilis est.

16. In infinitum fere protrahendus esset hic paragraphus, si aliorum subsequentium comitiorum Galliae, aliorumque Gallorum Episcoporum testimonia vellem proferre, quibus in celebrioribus controversiis fidei deinde excitatis Romanorum Pontificum decretis omnino adhaerendum quam pluribus editis instructionibus edictisque propugnarunt. Haec quidem cum ad primatus Pontificii praerogativam, quam universi Galliarum Episcopi certam de fide agnoscunt, referuntur; tum vero primatui ipsi vim coactivam unitatis fidei adeo concordi sententia attribuunt, ut hac super re de Gallicanae ecclesiae mente tot documentis declarata dubitare non liceat. Haec animadversio necessaria visa est ob ea, quae adversarii cum Bossueto identidem ingerunt, nimirum testimonia ejusmodi sive veterum, sive recentiorum Episcoporum Galliae, quae aliis in libris pro Romanae sedis auctoritate editis collecta leguntur, ad primatum quidem, quem Galli ultro profitentur, non vero ad Pontificiam infallibilitatem, de qua eorum librorum Auctores disputant, revocari. Num; et qua ratione ea testimonia infallibilitatem Romanorum Pontificum adstruant, alibi expendendum erit. Nunc sufficit, si ex ipsis Gallis Episcopis evidens sit; ea ad primatum ita pertinere, ut ratio primatus vim unitatis coactivam, de qua in praesentiarum agimus, iisdem explicantibus involvat.

§. IV.

Testimonia Jacobi Benigni Bossueti Episcopi Meldensis.

17. Distinctum paragraphum reservavi Jacobo Benigno Bossueto Episcopo Meldensi, qui maximae apud Gallos praesertim adversarios auctoritatis habetur. Hujus ergo unius testimonia, quae in rem nostram non obscura subjiciam, satis erunt pro testimoniis ceterorum omnium, quae afferri ex adversariis possent, cum ipse contrariae nobis sententiae vindex et patrocinator praecipuus suscipiatur ab omnibus uti caput et princeps,

qui omnium sententiam enucleatius expresserit, et propugnaverit. Incipiam ab eximia ipsisque Gallis probatissima *Expositione doctrinae catholicae*, ubi sepositis quaestionibus inter catholicos controversis, sola certa Ecclesiae dogmata proposuit. Circa Pontificium autem primatum hoc apud catholicos certum statuit c. 21. nimirum, *Dei filium cum suam Ecclesiam unam esse, et supra unitatem firmiter aedificatam vellet, tuendae ac firmandae unitati S. Petri Primatum instituisse, sedemque Apostolicam hujus unitatis centrum ac radicem esse* (ita hunc locum Gallice scriptum ipsemet Bossuetus interpretatur latine tomo 1. Defensionis declar. Cleri Gallic. lib. 3. c. 12. primae editionis. pag. 85., in Appendice autem novissimae editionis legitur pag. 106. tomi 2., necnon in dissertatione praevia §. 93. tom. 1. pag. 81.); *ac propterea Petri successoribus deberi obedientiam eam, quam Concilia et Patres semper agnoverint.* Et post pauca reprehendit haereticos tamquam unitatis catholicae eversores, eo quod evertere student *auctoritatem Episcopatus, qui in Ecclesiis particularibus unitatem custodit, et primatum sedis S. Petri, quae est commune totius unitatis catholicae centrum.* Id igitur in primatu Romanae sedis praecipuum agnoscit, quod in unitatem totius Ecclesiae tuendam atque firmandam institutus, ejusdem continendae in tota Ecclesia sit centrum. Vim ergo in hujusmodi unitatem tuendam primatui competere dogma catholicum esse, quod a solis heterodoxis in dubium vocari possit, explorate fatetur*). Si porro *totius unitatis catholicae centrum* ex catholico dogmate in primatu est collocandum, non solius communionis, sed fidei etiam, quae potior est Ecclesia unitas, centrum agnosci debet, vi ac potestate idonea ad utramque unitatem tuendam et continendam praeditum, cui proinde cohaerere omnes catholici debent in ejusdem communionis ac fidei unitate. Quod si ob hanc unitatem Petro ac successoribus ejus debetur *obedientia, quam Concilia et Patres semper agnoverint;* obedientia ejus-

*) Hinc etiam in Catechismo pro diebus festis ad diem festum sanctorum Petri ac Pauli proposita interrogatione, *In quonam consistat primatus Ecclesiae Romanae?* secunda responsio est: *In hoc, quod omnes Ecclesiae debent cum ipsa servare unitatem.* Vide tom. 10. novissimae editionis operum pag. 217.

modi non solum in rebus, quae communionis, sed in iis etiam, quae fidei unitatem sartam tectam servandam prospiciunt, Petro ac successoribus debita, ex primatus vi praecipua dimanat, sine qua totius unitatis catholicae centrum frustra constitutus fuisset a Christo, cum sine hujusmodi vi totam catholicam unitatem tueri et custodire non posset.

18. Id autem adeo ex catholica fide certum habuit, ut in ipso sermone, quem recitavit in comitiis Cleri Gallicani, ubi de coercenda celebribus articulis Pontificia auctoritate actum fuit, hoc fere unum non tam ex Gallicanae Ecclesiae doctrina, quam ex omnium Patrum traditione collegerit, fuseque exposuerit, primatum S. Petro ac Romanis Pontificibus in unitatem Ecclesiae fuisse traditum, ac si haec una, vel praecipua primatus vis atque praerogativa sit; unde et ad hanc vim unitatis statuendam retulit, quaecumque de Romana sede a Patribus illustriora primatus testimonia celebrantur. Longum nimis esset recitare singula. Ea tantum indicabo, quae fidei unitatem ac centrum in Romana cathedra ratione primatus positum adstruunt. Postquam *unitatis* mysterium Ecclesiae regimini necessarium, ac in eadem semper custodiendum exposuit; inter duodecim Apostolos unum bono unitatis a Christo praepositum ait, quem appellavit Petrum, propterea quod *super hanc petram suum aedificium erigere meditabatur.* Initio quidem in ejusmodi aedificationem Christus omnes Apostolos simul alloquutus legitur. *Ite, praedicate, misi vos.* At cum eidem constructioni supremam manum voluit imponere, in unitatis mysterium non omnibus simul, sed uni Petro verba fecit. Tum ad unitatem fidei propius accedens Bossuetus, affirmat Christum, *ut Petrum huic officio et honori praepararet, cum sciret fidem erga se esse fundamentum Ecclesiae, inspirasse Petro fidem dignam, quae huic mirabili aedificio fundamentum poneret,* Tu es Christus filius Dei vivi. *Ob hanc gloriosam professionem fidei dignus fuit ea inviolabili promissione, qua Ecclesiae fundamentum constitutus fuit. Jesus Christi verba, quae ex nihilo efficiunt quidquid libet, hanc vim mortali homini impertivit. Neque dicitur, aut cogitatur hoc S. Petri ministerium cum ipso desiisse. Quod perpetuae aedificationis esse debet fundamentum, finem habere non pot-*

est. Petrus semper in suis successoribus vivet, semper in sua cathedra loquetur. Id Patres dicunt, id sexcenti et triginti Episcopi in Calchedonensi synodo confirmant. Et post multa iterum de fide Romanae Ecclesiae loquens ait: *Petrus est adhuc in successoribus fundamentum fidelium,* eo quod nimirum petra sit, cui tota Ecclesia omnesque fideles fidei unitate incumbunt: unde sub ejusdem sermonis finem hanc fidei unitatem expressius memorans, haec maxime notanda verba ad Romanam Ecclesiam convertit. *Sancta Romana Ecclesia, Ecclesiarum omnium fidelium mater, Ecclesia a Deo electa, ut filios suos in eadem fide atque caritate unires, nos semper tuam unitatem tenebimus.* Ob hanc unitatem fidei, quam omnes Ecclesiae catholicae similiter tenent, *fidem Ecclesiae Romanae esse semper fidem Ecclesiae* catholicae profitetur, ad quam sane Romanae Ecclesiae fidem *propter principalitatem omnes undique fideles convenire debere et in qua omnes Ecclesias traditionem conservasse* ex Irenaeo commemorans: hoc tanti Doctoris testimonium pro oraculo certissimo omnibus saeculis habitum pronuntiat. *S. Irenée a prononcé cet oracle reveré en tous les siecles.* Oraculum ergo omnibus saeculis receptum judicavit, *omnes undique fideles* cum Romanae Ecclesiae traditione ac fide *propter principalitatem ejus potentiorem* convenire oportere.

19. Idipsum apertius explicavit, libro 10. al. 15. *Defensionis* declarat. Cleri Gallic. c. 1., quod ipsius testimonium, cum fusius interpretetur locum Matthaei c. 16. in eamdem plane sententiam a nobis propositam cap. 12. §. 1. totum hic exscribendum est. *Ne quid tam necessariae disputationi desit, placet exponere luculentius illud immotum, quod in fide Petri omnis ab origine novit antiquitas. Id duplici modo a Patribus intellectum: primum ut Ecclesia catholica in Petri fide immota consistat, tum ut immotum aliquid et invictum in Ecclesiam quoque peculiarem Romanam ac sedem Apostolicam Petri fide, praedicatione, sanguine, auctoritate, ac successione translatum fuerit. Et quidem immotum illud, quod a Petri fide in universam Ecclesiam diffundatur, sancti Patres ducunt ab illa egregia S. Petri confessione,* Tu es Christus, *et deinde subsequuta Christi sententia,* Tu es Petrus. *Petrus enim Aposto-*

lus jam primus Apostolorum a Christo constitutus, jam a Christo Petrus *dictus, atque his causis omnium primus ab Evangelistis appellatus, quod ipse textus Evangelii prodit legentibus: cum Christus quaereret*, quem me esse dicitis? *omnium nomine confessionem hanc edidit, qua fidei Christianae summa continetur,* Tu es Christus filius Dei vivi. *Quae cum Petrus dixisset, statim audivit a Christo*, Tu es Petrus et super hanc petram aedificabo Ecclesiam meam. *Quibus verbis Christus, qui suam maxime* UNAM *volebat Ecclesiam, creavit magistratum amplissima prae ceteris potestate ac majestate praeditum, qui omnes moveret ad* UNITATEM MAXIME IN FIDE. *Atque his duo quidem confirmavit; alterum, haud immerito Petrum omnium nomine respondisse, qui omnium princeps ab ipso magistro Christo constitutus esset, alterum quoties successores Petri communem Ecclesiarum fidem ex communi traditione pro officio promerent, eorum decretum, praedicationem, fidem fore Ecclesiae fundamentum. Hinc Christus pollicetur hac Petri confitentis fide Ecclesiam aeternum constituturam.* Super hanc petram, *inquit,* aedificabo Ecclesiam meam, et portae inferi non praevalebunt adversus eam, *nempe Ecclesiam ea fide nixam. Quo loco S. Leo,* Super hanc, *inquit* (Serm. 3. nunc 4. c. 2.): fortitudinem aeternum extruam templum, et Ecclesiae meae caelo inferenda sublimitas in hujus fidei firmitate consurget. *Haec idem Pontifex passim inculcat; haec omnes uno ore Romani Pontifices; haec denique Patres omnes, ut in re clara, et confessa plures locos congerere supervacaneum sit. Omnino fixum illud est et immotum, cum Ecclesia catholica aedificio comparetur, eam, quam Petrus confessus est fidem, aeterni aedificii aeternum fundamentum esse.* Hactenus ille. Fatetur ergo, ac ex *omnium* non tam *Pontificum*, quam *Patrum* certissima traditione fatetur, laudato *Evangelico textu Christum in Petro* creasse *magistratum amplissima prae ceteris potestate ac majestate praeditum;* quae verba indicant primatum non tam peculiaris *majestatis*, seu honoris, quam *potestatis*, seu juris praecipui prae ceteris et personalis. Sequentia porro, *qui omnes moveret ad unitatem maxime in fide*, finem innuunt a Christo intentum in ea primatus institutione ob unita-

tem potissimum fidei. Potestas amplissima in hunc finem tradita sine vi coactiva esse non potest. Quod porro subdit *Ecclesiam ea fide nixam*, unitatem utique fidei totius Ecclesiae cum Petri fide ex institutione Christi ad laudatum finem obtinendum necessariam significat. Neque vero hoc jus solius fidei a Petro praedicatae proprium, sed successoribus quoque ejus, in quos idem primatus eadem cum potestate, et in idem unitatis bonum traductum fuit, agnoscit commune, dum ait: *Quoties successores Petri communem Ecclesiarum fidem ex communi traditione pro officio promerent, eorum decretum, praedicationem, fidem fore Ecclesiae fundamentum;* cui scilicet Ecclesia ex eadem institutione Christi debet inniti tamquam ipsius Petri fidei. Nonne haec unitatis debitum ingerunt decretis fidei, quae Romani Pontifices edunt *pro officio,* seu in finem primatus ob tuendam fidei unitatem? Quid autem censendum de verbis, quae conditionem quamdam insinuant, *quoties communem Ecclesiarum fidem ex communi traditione promerent,* inferius hoc ipso capite expendetur §. 5. num. 26. Neque hic omittendi duo alii ejusdem libri textus de Romanae Ecclesiae traditione ac fide: unus ex cap. 5. pag. 191. tomi secundi novissimae editionis, ubi fatetur *Romanae Ecclesiae fidem non distingui a Romanorum Pontificum fide, quam scilicet non aliter quam a Petro primo atque a Petri successoribus Romani didicerint;* alter ex cap. 14. pag. 206. ubi eamdem Romanae Ecclesiae fidem, seu traditionem ex S. Irenaeo eam esse affirmat, *in qua omnes unitatem servare debeant.* Quid clarius?

20. Idem Scriptor in prima pastorali epistola *De promissis Jesu Christi factis Ecclesiae* agens adversus haereticos, qui Ecclesiam visibilem in fide posse deficere autumant, ac proinde indefectibilitatem ejusdem Ecclesiae in fidei doctrina ex Christi pollicitationibus demonstraturus, cum num. 32. *unitatis signum exploratissimum* statuit *in communione cum cathedra S. Petri,* in qua sola, ut *sanctorum Patrum formulis utar, unius ab omnibus servata est;* unitatem utique fidei, de qua potissimum erat cum haereticis controversia, in ejus cathedrae communione ac unitate servatam insinuat; et ob hanc communionem et unitatem veram fidem ex promissis Christi tutam praestans, addit:

Si ergo firme adhaerebimus huic cathedrae, tuti erimus ex Jesu Christi promissis. Rationem vero hujusce rei allaturus, Evangelicum textum allegat, ex quo Petrus praedicatione fidei constitutus fuit et evasit firmissima Ecclesiae *petra*, cui omnes innitantur, et in qua confirmentur omnes. *Tum cum Apostolis,* inquit, *Christus dixit,* Ego vobiscum sum (hoc promissum jam exposuerat), *erat cum aliis sane etiam Petrus: sed non ita, ut aut amitteret praestantissimam praerogativam primi ministri,* Primus Petrus, *aut mysticum Petri nomen quod paulo ante de Christo acceperat, ut ministerii ejus firmitatem et praestantiam cognosceremus. Ad ipsum spectabat, ut primus aliorum etiam fratrum nomine fidem annuntiaret, et confirmaret ceteros, et sic evaderet petra, supra quam immortalis aedificatio erat construenda.* Id ob Ecclesiae bonum non debuisse cum Petro desinere, sed perseverasse in ejus successoribus docet; ac proinde *In Pontificibus,* ait, *subsistit primatus, ac totius Ecclesiae fundamentum.* Huic ergo petrae fidei, quam Petrus ex Christi institutione posuit fundamentum Ecclesiae, quaeque, cum ex primatus officio ab ejus successoribus traditur, eodem Bossueto in anterioribus locis explicante est pariter fundamentum Ecclesiae, omnes debere adhaerere adeo certum praesumsit, ut non aliter nos, nisi eidem *adhaereamus firmiter* de vera fide *ex promissis Christi tutos* affirmet. Conferri possunt, quae in altera pastorali epistola ejusdem argumenti in eamdem rem similiter affert num. 84. et 85.

21. Addam et testimonium non obscurum ex opere inscripto *Refutation du Catechisme du sieur Paul Ferri* (Verité seconde cap. 3.), ubi ex sanctis Hieronymo, Optato, et Cypriano unitatis centrum in Romana cathedra collocat. Responsurus enim Ministro heterodoxo, qui Romanam sedem Antischristo destinatam dixerat, Hieronymi testimonium in primis considerans in epistola ad Marcellam, in qua S. Doctor Romanam Ecclesiam a civitate distinguens, cum illum laudibus extollit, tum vero istius tumultus et pericula deflet, quorum causa ex ea discedere et Bethleem se se recipere coactus fuit; haec subjicit (Epist. ad Damasum): *Quare quantumlibet aversaretur ab ea civitate, e Palaestinae tamen confinio scribere non omisit ejus Epi-*

scopo et Ecclesiae, „Ego nullum primum nisi Christum sequens, „Beatitudini tuae, idest cathedrae Petri, communione consocior. „Super illam petram aedificatam Ecclesiam scio. Quicumque ex„tra hanc domum agnum comederit, profanus est. Si quis in „Noe arca non fuerit, peribit regnante diluvio . . . . Quicumque „tecum non colligit, spargit; hoc est, qui Christi non est, Anti„christi est.“ *Quibus ex verbis tantum abfuit a credendo Ecclesiam Romanam quasi sedem Antichristi, ut potius crediderit Antichristum eum, qui cum illa non cohaeret. Enimvero si consideremus Romanam Ecclesiam juxta antiquorum Doctorum principia, absit ut credamus cum Ministris ipsam esse Babylonem, a qua recedendum sit; nos cum Patribus sanctis dicemus ipsam esse centrum, in quo uniendi sumus. Id perspicimus in egregio testimonio S. Optati, qui vivebat saeculo quarto. Hic magnus Episcopus scribens contra Parmenianum Donatistam, Ecclesiae unitatem explicat ex unitate cathedrae principalis, cui aliae omnes unitae esse debent:* „Negare non potes, scire te in urbe Roma Petro primo „cathedram Episcopalem esse collatam, in qua sederit omnium „Apostolorum caput Petrus, unde et Cephas appellatus est, in „qua una cathedra unitas ab omnibus servaretur, ne ceteri Apo„stoli singulas sibi quisque defenderent, ut jam schismaticus, et „peccator esset, qui contra singularem cathedram alteram collo„caret.“ *Hinc Sanctus vir negare non vult, omnibus aliis Apostolis suam cathedram fuisse tributam; erant enim omnes Doctores mundi. At ipsi non habebant, inquit, cathedram; idest, ista cathedra unica et principalis,* in qua una unitas ab omnibus servaretur, *non pertinebat nisi ad S. Petrum. Et ne quis suspicetur, ipsam debuisse deficere cum eodem Apostolo, recenset successores ejus, qui in ea post ipsum sederunt,* „Ergo cathedra unica est: sedit prior Petrus, successit Linus“ *et omnes nominat ad Siricium usque, ei nos facile possumus hanc seriem proferre usque ad Innocentium X. gloriosae memoriae, et ad eum, quem S. Spiritus eidem successorem dabit: quibus recensitis nostris adversariis dicemus cum S. Optato:* „Vestrae cathedrae vos originem reddite, qui vobis vultis „sanctam Ecclesiam vindicare.“ *Nonne schismatici et peccatores*

vos estis, qui insurgitis contra cathedram unicam, et contra Petri cathedram et Ecclesiam principalem, unde unitas sacerdotalis exorta est, *ut ait S. Cyprianus antiquior Optato? Quid respondere potestis duabus auctoritatibus tam praecisis? At si verum est, Ecclesiam Romanam esse locum concordiae et pacis, in qua UNIRI debent filii Dei; undenam nostri adversarii docent ipsam esse illam Babel confusionis, a qua recedendum est?* Vis traditionis laudatorum Patrum tam certa et efficax Bossueto visa est ad unitatis centrum in Romana sede et Ecclesia statuendum, ut heterodoxis ipsis revincendis sufficiat.

22. Praeclarum tandem in nostrum systema est integrum caput Meditationum in Evangelium diei 72. cui hic titulus: *Fides S. Petri est fides Romanae Ecclesiae, in qua centrum catholicae unitatis situm est:* ubi fides Romanae Ecclesiae *catholicae unitatis* (utique fidei) centrum adstruitur. Id ex ipso capite manifestius fiet. *Haec verba* (Christi ad Petrum), Confirma fratres tuos, *non sunt merum praeceptum Petri personae factum, sed officium declarant, quod ipse Christus exigit, ac in Ecclesia perpetuum instituit. Exemplar, quod Christus discipulis circa se adunatis proposuit, futurum est perennis regula Ecclesiae Christianae. Ex eo tempore, quo Simon Apostolici collegii caput constitutus fuit, appellatus est Petrus, factusque a Jesu Christo suae Ecclesiae fundamentum per eam fidem, quam omnium nomine annuntiare debebat. Ex eo tempore in persona S. Petri facta est aedificatio, seu designatio primatus in Ecclesia, dum Apostolis ait* (Matth. 28. 2.), Ego vobiscum ero usque ad consummationem saeculi: *ubi formam inter ipsos constitutam in successores transituram significavit. Perpetua successio S. Petro perinde ac ceteris Apostolis designata fuit, atque decreta. Semper in Ecclesia Petrus debuit existere, qui fratres confirmaret in fide. Hoc erat medium oportunius, ut sententiarum* (idest fidei) *stabiliret unitatem, quam Salvator prae omnibus peroptabat; et haec auctoritas* (confirmandi scilicet et cogendi ad fidei unitatem; auctoritas enim sine vi cogente non intelligitur) *eo magis necessaria erat Apostolorum successoribus, quo minus horum fides erat confirmata, quam fides Apostolorum.* Viden' S. Petri fidem

ratione primatus fundamentum Ecclesiae iterum affirmare, idque cum praecipua *auctoritate* in successores ejus transiisse, ut fidei unitatem contineant, atque confirment? Hinc fatetur post pauca, S. Petrum Romam profectum *ibidem fixisse principalem Christianorum sedem, in qua fides confirmaretur*, Et paulo post Christum alloquens, *Quare*, ait, *Domine ita disposuisti negotium, ut S. Petri successores, quibus Papae, idest Patris nomen per antonomasiam tribuitur, suos fratres confirmarint in fide, et sedes S. Petri unitatis sedes fuerit, in qua omnes Episcopi, omnes fideles, pastores omnes, omnesque oves in unum coiverunt .... In ipsa semper vera fides confirmata est:* additque nonnulla, quibus Christum pro hujus sedis fide, ne deficeret, orasse profitetur: qua de re ultimo capite ex proposito agemus. Quod si conditiones quasdam interserit, quas ad calculos revocabimus paragrapho sequenti; nunc in rem praesentem sufficit, testimoniis ejus probasse, ipsum cum principiis hactenus constitutis penitus convenire. Ipsum enim palam profitentem audivimus, *tuendae ac firmandae totius Ecclesiae unitati S. Petri primatum* fuisse *institutum*, eumque *amplissima prae ceteris potestate praeditum* ad unitatis finem efficaciter consequendum: hunc primatum ex fide potissimum S. Petri pendere, ac respicere potissimum fidei unitatem, ac propterea ejus fidem fuisse petram et fundamentum Ecclesiae, cui omnes catholici debent unitate fidei adhaerere: hunc primatum non desiisse in Petro, sed ad successores ejus Romanos Pontifices transiisse, quos eadem unitatis tuendae praerogativa ac potestate praeditos ita agnovit, ut et ipsi ob fidem praesertim, quam cum e Petri cathedra docent, S. Petrus in ipsis loquitur et docet, semperque loquetur, sint fundamentum Ecclesiae et centrum totius catholicae unitatis, ex quo omnes fideles debent cum Romana fide convenire, uti Irenaei textus ab ipso laudatus declarat. Quid plura, ut principiorum, quae praestituimus, approbatio, tantique viri consensus demonstretur?

§. VIII.

Refellitur distinctio inter sedem, cathedram, vel Ecclesiam Romanam et Romanos Pontifices ab adversariis ingesta, eaque inepta ostenditur in praesenti argumento, ubi de vi coactiva primatus propria et personali eorumdem Pontificum agitur. Refelluntur quoque duo alia adversariorum effugia, seu conditiones duae, quas illi in Pontificiis decretis dogmaticis requirunt, ut cogant omnes ad fidei unitatem, nimirum, si ejusmodi decreta ex cathedrae Romanae doctrina, ac traditione communi Ecclesiae catholicae edita sint, vel si ipsis accedat Ecclesiae tacitus saltem consensus.

23. Post tam solemnia et expressa Episcoporum Gallicanorum, et praesertim Bossueti testimonia, quibus necessitas asseritur unitatis potissimum fidei cum Romana; quid opus est alia multa, quae praesto mihi sunt, adversariorum Theologorum et Canonistarum recentioris quoque aevi testimonia in medium proferre, ut in eadem re communis istorum etiam consensus probetur? Jam enim omnes concordes cum laudatorum Episcoporum doctrina, unitatem fidei omnium Christianorum cum Romanae sedis, cathedrae, atque Ecclesiae fide necessariam fatentur. Ne vero quidpiam dissimulem, quod istorum consensum posset infirmare, et minus cautis non levem difficultatem ingerere, animadvertendum est, ipsos apertissimis traditionis testimoniis coactos fateri quidem, Christianos omnes debere convenire cum Romanae sedis, cathedrae, seu Ecclesiae fide; at simul ingerentes distinctionem celebrem inter Romanam sedem, cathedram, seu Ecclesiam, ac inter Pontifices Romanos, qui eam sedem atque cathedram occupant, eique praesunt Ecclesiae contendere, necessitatem, quam ex traditione negare non possunt, adhaerendi fidei Romanae sedis, cathedrae, seu Ecclesiae, non probare parem seu absolutam necessitatem conveniendi cum fide Romanorum Pontificum, de qua tantum quaestionem movent; hocque sensu se subtrahunt a testimoniis traditionis, quae fere de Romanae sedis, seu cathedrae, vel Ecclesiae fide loquuntur. Absolutam necessitatem inquiunt, quia conditionatam admittunt; necesse enim esse fatentur convenire cum fide Pontificum definitionibus constituta, si vel constet eos definisse ex communi Ecclesiae Apostolicae fide, aut traditione, vel si definitis accedat tacitus saltem Ecclesiae consensus, ex quo eos ex communi fide ac traditione definisse cognoscamus. Ita et distinctio inter sedem atque

sedentem, et duae ejusmodi conditiones, qua nostro systemati opponi queunt, disjiciendae supersunt; et siquidem ex praestitutis concessisque principiis apte disjiciantur, inanissimaeque probentur, nihil supererit, quominus demonstratum sit, necessitatem conveniendi cum fide Romanae sedis, cathedrae, et Ecclesiae ex traditione ab ipsis adversariis assertam, idem esse ac necessitatem conveniendi cum Romanorum Pontificum fide, quam vi primatus definiunt; eademque necessitas nulli conditioni alligata vim absolutam parere cognoscetur.

24. Ut autem incipiam a distinctione apud adversarios pervulgata inter Romanam sedem atque sedentem; cum ei auctoritatem concilient e duobus S. Leonis testimoniis, horum testimoniorum vis atque sententia inprimis explicanda est. Si attente legantur illae duae S. Pontificis epistolae, ex quibus objecta testimonia sumta fuerunt; palam fiet S. Doctorem inter merita Praesidentium et sedium jura ita voluisse distinguere, ut quaecumque sint merita sive bona sive mala Praesidentis, nihil augeri, vel minui debeant sedium jura, quae olim constituta, et a Nicaenis Patribus confirmata, immota debent consistere. Primum testimonium, *Aliud sunt sedes, aliud Praesidentes,* quod eam distinctionem expressius exhibet, sumtum est ex epist. 106. al. 80. c. 5. ad Anatolium Constantinopolitanum, qui contra Nicaenorum canonum constituta secundae sedis locum et jus, quod Alexandrinae sedi competebat, sibi in Calchedonensi deferendum curaverat, illud tempus opportunum captans, *quo,* ut idem Leo ait c. 2., *secundi honoris privilegium sedes Alexandrina perdiderat,* ob nequitiam scilicet ejus Episcopi Dioscori, qui in eodem concilio depositus fuerat. Id autem nihil praejudicii creare posse eidem sedi S. Leo indicaturus cap. 5. postquam in eo institit, ne convellantur jura primatum, ne privilegiis a Nicaeno constitutis Metropolitani fraudentur Antistites, subdit: *Nihil Alexandrinae sedi ejus, quam per S. Marcum Evangelistam B. Petri discipulum meruit, pereat dignitatis; nec Dioscoro impietatis suae pervicacia corruente* (ob memoratam ipsius depositionem) *splendor tantae Ecclesiae tenebris obfuscetur alienis.* Post quae verba hanc rationem mox subjiciens, *Aliud enim sunt sedes, aliud Praesidentes*, nonne manifeste respicit

demerita, et impietatem Dioscori, quae cum pertineant ad vitium Praesidentis, juri ipsius sedis Nicaenis canonibus munito praejudicare non possunt. Idipsum clarius elicitur ex epist. 119. al. 92. ad Maximum Antiochenum cap. 3. ubi legitur haec alia sententia: *Etsi enim diversa nonnunquam sunt merita Praesulum, jura tamen permanent sedium, hoc est,* ut optime explicat P. Coustantius (Praefat. ad epist. Rom. Pont. n. 11.), *jura illa cum sint ipsis sedibus, non sedentium meritis concessa, pro sedentium diversitate non mutantur.* Viden' totam distinctionem collocari inter *merita Praesulum et jura sedium?* neque enim ex meritis Praesulum metienda sunt sedium jura, nec pro demeritis illorum aliquid juris ipsis sedibus potest auferri, aut deperire. Totus Leonis scopus fuit sartos tectos custodire canones Nicaenos, qui sua cuique sedi jura custodienda praefinierant; neque sinebant, ut ob Dioscori demerita ac depositionem secundae sedis jus adimeretur Alexandrinae, et ad Constantinopolitanam sedem atque Episcopum transferretur. Distinguere igitur inter sedes et Praesidentes idem est ex Leonis mente ac distinguere inter jura sedium ac merita, vel demerita Praesidum. Quid autem in hac distinctione subest, ex quo sedis nomine aliquid a Praesidentis personae distinctum excogitandum sit? Nonne ipsa jura sedium, quae sedis vocabulo indicantur, Praesidentis personae ita sunt alligata, ut nulli alii competant ex ipso jure canonum nisi Praesidenti, qui sedem pro tempore obtinet, licet nec ex ejus meritis originem habeant, nec ex ejus demeritis detrimentum patiantur, quamdiu ipsam sedem legitime teneat?

25. Id porro si verum est de cujuslibet sedis Praeside, multo magis de Romano ratione primatus, cum primatus jura non ex canonum, sed Christi institutione personalia sint, uti primatus ipse est personalis. Vide cap. 3. Potissimum primatus Pontificii jus situm est, ut vidimus, in vi, seu potestate cogente ad conservationem praesertim unitatis fidei in tota Ecclesia. Cum vero haec coactiva vis ad unitatem fidei propria primatus ex ipsorum adversariorum consensu tribuenda sit fidei sedis, cathedrae, et Ecclesiae Romanae, cum qua necesse est omnes undique fideles convenire; his diversis vocibus *sedis, cathedrae, vel Ecclesiae Romanae fides,* quae ea vi primatus propria gaudet.

alia non est nisi Pontificum Romanorum fides, quam ex primatus officio ad custodiendam fidei unitatem docent, praedicant, sive definiunt. Cum de munere et jure primatus agitur, aliquid quaerere extra personam Pontificum est ipsum primatum quaerere extra eos, quorum personae divino jure est alligatus. Haec quidem ratio mihi demonstrationis loco est, omnibusque esse debet, qui primatum cum praerogativis ejus propriis esse personalem inficiari non possunt. Traditio sane Patrum si consulatur, cum hi necessitatem inculcarunt conveniendi cum Romanae cathedrae, sedis, vel Ecclesiae fide jure primatus, non aliam nisi*) Romanorum Pontificum personam, nec aliam fidem, nisi quam ipsi e Petri cathedra praedicant, intellexerunt. Ita S. Hieronymus Romanam fidem consulturus, Damasum consulit, et de unitate fidei eumdem alloquens illis verbis, *Ego Beatitudini tuae, idest cathedrae Petri communione consocior,* Damasum ipsum, cujus responsum e Petri cathedra petebat, pro eadem cathedra palam accepit. Ita et Augustinus modo Innocentium Papam, modo Apostolicam sedem contra Pelagianos pronuntiasse promiscue scribens, eumdem Pontificem pro sede Apostolica sumsit, judiciumque ipsius Pontificis (De pecc. orig. c. 17.) *Apostolicae sedis Episcopale judicium* vocavit; eo quod unum et idem sit hujus sedis, et summi Pontificis in ea Praesidentis judicium. Quo sensu S. Prosper scripsit (Contra Collat. n. 15.), *Sacrosancta B. Petri sedes per universum orbem Papae Zosimi sic ore loquitur.* Quin etiam Pelagius ipse cum ex communi Ecclesiae loqu-

*) Si quis forte hanc distinctionem inter Romanam sedem et Romanum Pontificem vindicandam existimet ex Justiniani epistola ad Patres synodi V., in qua idem Imperator, licet e diptychis expungi jubeat ipsum Pontificem, quasi Nestoriana haeresi infectum, adhuc tamen unitatem se servare protestatur cum sede Apostolica (Vide tom. 6. Concil. Venetae edit. col. 597. d. e.); animadvertat, quaeso, ipsam epistolam supposititiam plane esse, sicut et cetera documenta actis quintae synodi ex unico Juliano codice inserta, et a Baluzio edita, uti probavimus in defensione dissertationis Norisianae de synodo quinta cap. 6. t. 4. Operum Norisii col. 1035. et seqq. Quae ipsius epistolae falsitas praeter ibi scripta vel ex eo confirmari potest, quod in eadem allegentur duae Vigilii epistolae, altera ad Imperatorem, altera ad Theodoram ejus conjugem, quae item falsae eodem capite demonstrantur; cumque Monothelitarum errori faveant, a quopiam Monothelita, vel Monothelitarum praecentore creduntur confictae in patrocinium erroris: quem ejus distinctionis auctorem adversarii, ut arbitror, ingerere verebuntur.

tione Innocentium Papam *Petri fidem et sedem tenere* professus est; summum Pontificem in tradenda fidei doctrina a sede Petri nequaquam distinguendum agnovit: et similiter alii quamplures, qui allegari in rem praesentem possent. Unde *Apostolicam sedem pro Romano Episcopo* sumtam vel in indice ad Romanorum Pontificum Epistolas notandum credidit P. Coustantius. Quod et de *Romanae Ecclesiae* appellatione, cum de praerogativa personali primatus agitur, peraeque valet. Ac propterea S. Petrus Damianus ad Alexandrum II. non dubitavit scribere (Opusc. 10. c. 1.). *Vos Apostolica sedes, Vos Romana estis Ecclesia*; idipsumque etiam adversarii confessi sunt apud Andream Episcopum Magarensem in opere inscripto, *Gubernaculum conciliorum,* lucubrato concilii Basileensis tempore, ubi cap. 2. ex vulgato illorum dicto traditur: *Ipse Papa solet Romana Ecclesia vocari.* Licet enim Ecclesiae nomen late non tam Episcopum, quam clerum, et plebem Episcopo adunatam significet ex celebri S. Cypriani doctrina, latius vero extendatur ad totam Ecclesiam catholicam Romano Episcopo adhaerentem, quae idcirco Romana dicitur, ut alibi animadvertimus; centrum tamen unitatis, quae *ab uno* ducit exordium, in uno tantum Episcopo est; et sicut in particularibus Ecclesiis suus cujusque Episcopus est centrum, cui et clerus et populus debet adhaerescere; ita in universali seu catholica Ecclesia, centrum catholicae unitatis est Episcopus Romanus, et centrum quidem utriusque unitatis, communionis scilicet, et potissimum fidei, ex quo omnes catholicos cum Romano Episcopo communicare, et cum ejus fide convenire necesse est. Quod si id *propter potentiorem principalitatem* Romanae Ecclesiae fidei tribuit S. Irenaeus; Romanae Ecclesiae nomen accepit pro Romanis Antistitibus, quibus solis eam *principalitatem* seu primatum competere noverat; unde mox indicaturus quibus id competat, subtexuit seriem Romanorum Pontificum, ad quos tantum S. Petrus primatum transmisit non minus, quam et docendi cathedram, quacum unitas omnino tenenda tantopere praedicatur. Ex tam exploratis et rationum, et auctoritatum momentis quis non inanissimam, et constitutis concessisque principiis contrariam illam distinctionem agnoscat, qua plures adversarii Romanam sedem, cathedram, seu Ecclesiam in negotio fidei, et

in praerogativa cogendi ad fidei unitatem propria primatus a Romano Pontifice distinguendam contendunt?

26. Bossuetus quidem accuratius rem introspiciens, maxime repugnantem hanc distinctionem pervidit, ac proinde lib. 10. al. 15. Defensionis declarat. Cleri Gallicani cap. 5. recitato S. Leonis textu, cui ea distinctio inter sedem et Praesidentem perperam superstructa fuit, *Neque propterea dicimus*, inquit, *ipsam sedem aliquid exercere posse potestatis, aut jurisdictionis aliter quam per ipsum Praesidentem:* quibus sedis jurisdictionem ac potestatem a jurisdictione ac potestate ipsius Praesidentis, qui solus eam potest exercere, haud distinguendam concedit. Tum vero de distinctione Ecclesiae Romanae in doctrina fidei a Romano Pontifice addit: *Neque vero distinguimus a Romanorum Pontificum fide Romanae Ecclesiae fidem, quam scilicet non aliter quam a Petro primo atque Petri successoribus Romani didicerint.* Qui ergo Romanae Ecclesiae fidem non distinguit ab ea, quam Romani Pontifices tradunt, si cum prima necessariam fatetur unitatem, uti fatetur Bossuetus; cum fide quoque a summis Pontificibus tradita necessariam negare non potest. Ne vero hac ratione sententiam, quam propugnant adversarii, prorsus evertat, vide quomodo se subducat. Unitatem cum doctrina fidei Romanorum Pontificum obedientiae nomine praestandam non negat. At eam cautionem, seu conditionem adhibendam ait (Lib. 1. Defens. decl. c. 1. in Append. novae edit.), *quousque pateat quid concilia, quid canones, quid ipsi Romani Pontifices, quid denique Scriptura, et Scripturae interpres traditio poscat:* quod his aliis verbis (Lib. 10. al. 15. c. 1.) alibi expressit: *Quoties successores Petri communem Ecclesiarum fidem ex communi traditione pro officio promerent.* Haec conditio apposita ab ipso fuit ex praejudicio fallibilitatis, ut vocant, Romanorum Pontificum in decretis fidei: quod praejudicium num concordet cum principiis hactenus constitutis atque concessis, et num aliquo certo errore definitionum Pontificiarum in negotio fidei nitatur, discutiendum erit capite sequenti. Nunc ut insistamus in vi coactiva unitatis fidei propria primatus, de qua in praesentiarum agitur, si ea conditio apposita fuisset ab eo, qui centrum unitatis catholicae ad continendam potissimum

fidei unitatem cum Petri cathedra ratione primatus positum minime agnovit, mitius ferendum videretur. At cum de ejusmodi centro, et de necessitate unitatis fidei cum eodem tam multa atque expressa multis in locis praedicaverit; horum pugna cum conditione memorata ut evidens fiat, velim primo Bossuetus in memoriam revocet, quae contra sectarios Pontificiam auctoritatem paulo absimili conditione circumscribentes inseruit libro quinto *Variationum* n. 24. Melanchthonis locum recitaverat, quo Romani Antistitis primatum in Ecclesia necessarium professus fuerat *ad conservandam in nationibus unitatem doctrinae.* At cum ille hanc potestatem unitatis fidei coactivam ea ratione restrinxisset, quatenus Papa sanam doctrinam non opprimeret; *Si liceret,* subjicit Bossuetus, *dicere eam a Pontificibus opprimi, et hoc praetextu negare iisdem debitam obedientiam; recidimus statim in pericula, quae evitare studemus, et auctoritas ecclesiastica ludibrio est omnibus, qui se se eidem opponere velint:* quibus verbis Cl. Auctor eam fidei unitatem, cui conservandae Pontificiam auctoritatem necessariam Melanchthon affirmaverat, schismatibus patere, facileque discissum iri judicavit, si ea libertas et conditio permittatur. Absolutam itaque eam potestatem esse oportere censuit, ut vis in unitatem fidei tuendam apta et efficax sit. Vis et auctoritas, quae in unitatem non mere repraesentandam, sed custodiendam instituta a Deo fuit, sitque per se se apta et efficax, ut (Vide allata c. 9.) vel adversarii debere esse fatentur; nulli conditioni hominum judicio, aut arbitrio subjectae alligari debuit; facile enim eluderetur, neque haereticis succenseri invicte posset, si dogmaticis Pontificum decretis eorum errores condemnantibus, in quibus traditionem desertam opinentur, acquiescere nolint. Itaque ne unitati fidei male provisum a Christo dicamus in Romana cathedra, absolutam vim, quae nulli conditioni subsit, Romanis Pontificibus ex primatu competere debemus agnoscere, si quidem in ea cathedra, seu in fide, quam illi ex officio proponunt jure primatus, unitatis centrum a Christo positum fateamur, ut Bossuetus, et adversarii Galli fatentur.

27. Patres quidem cum docuerunt adhaerendum Romanae fidei ratione primatus, qui in tuitionem unitatis potissimum fidei

institutus fuit, nullius conditionis meminerunt; et Apostolicam traditionem in Romana doctrina custoditam semper praesumentes veluti omnino certum, eidem adhaerendum affirmarunt absolute sine conditione ulla, ut patet inter ceteros ex S. Irenaeo, qui necessitatem absolutam conveniendi cum fide Romanae Ecclesiae apertissimis verbis professus *propter potentiorem ejus principalitatem,* num Apostolica traditio in ea servata esset, non vocavit in dubium; sed certum id omnino praesumens statim subdidit: *In qua semper conservata est ea, quae ab Apostolis est traditio.* Idipsum quoque praesumserunt etiam generalia concilia, aliique subsequentium temporum Patres, dum loquentes de dogmaticis Romanorum Pontificum definitionibus dixerunt (Vide supra c. 13. §. 14. n. 72.), per os eorum loquutum fuisse S. Petrum, qui in ipsis suis successoribus vivit, et praestat quaerentibus fidei veritatem; et ita semper praestitit, ut Romana fides ejus sedis semper incorrupta permanserit, ut constabit ex antiquorum testimoniis recitandis cap. 15. §. 4. Haec enim non potuissent affirmare, nisi dogmaticas illorum definitiones ex traditione S. Petri deductas, et in ipsis ejusdem Petri traditionem ac fidei doctrinam conservatam credidissent. Confer adnotata cap. 12. n. 52. not. 1. Cum porro aliorum Apostolorum et aliarum catholicarum Ecclesiarum traditio diversa non sit, neque fuerit, neque futura sit a traditione et fide S. Petri, cum qua tamquam cum communi centro unitatis omnes catholicae Ecclesiae conveniunt, et conveniant oportet; Romani utique Pontifices, dum definitiones dogmaticas edunt ex S. Petri in ipsis loquentis traditione ac fide, communem simul omnium catholicarum Ecclesiarum fidem ex communi traditione pronuntiant; inanisque cognoscitur Bossueti conditio, *quoties successores Petri communem Ecclesiarum fidem ex communi traditione pro officio promerent,* ac si aliquando aliter posset contingere. Idem Bossuetus lib. 10. al. 15. Defensionis cap. 14. expendens S. Irenaei testimonium toties a nobis laudatum affirmavit, eumdem S. Doctorem *merito universali* (omnium scilicet catholicarum Ecclesiarum) *traditione proposita, partem ejus necessariam Ecclesiae Romanae traditionem commendasse, cum profecto CERTUM ESSET NON POTUISSE FIERI, UT*

A RELIQUIS ECCLESIIS DISCREPARET (Romana traditio), *IN QUA OMNES UNITATEM SERVARE DEBEANT*. Si a catholicarum Ecclesiarum traditione discrepare non potest Romana traditio, in qua omnes debent servare unitatem; Romani autem Pontifices, quoties aliquid definiunt circa fidem, id proferunt ex S. Petri in ipsis loquentis fide ac traditione Romana; in dubium revocari profecto nequit, quin illi, quoties definiunt ex officio aliquod fidei dogma, *communem Ecclesiarum fidem ex communi traditione promant.*

28. Neque vero ex eodem Bossueto reponas S. Petri fidem, et traditionem Romanam, cum qua omnes Ecclesiae debent servare unitatem, non id esse (Lib. 1. Defens. c. 16. in Append.), *quod unus forte Pontifex, sed quod ipsa Pontificum successio et series, et Ecclesiae Romanae Ecclesiarum matris perpetua et constans et firma professio pro certo fidei dogmate tenuerit, docuerit, praedicat:* id enim in conditionem recidit paulo dissimilem praecedenti, nimirum adhaerendum fidei, quam Romanus Pontifex definiendo proponit, si ex fide ac traditione totius seriei suorum praedecessorum eum docere fidem constet. Haec autem conditio cum aeque ac praecedens iisdem periculis atque incommodis sit obnoxia, iisdem responsionibus evertitur, ut conferenti patebit. Num vis coactiva et efficax ad conservandam in tota Ecclesia fidei unitatem primatui Pontificio a Christo tributa, toti seriei summorum Pontificum, non vero cuilibet Pontifici concessa fuit? Nonne sicut primatus cuilibet competit, ita et cuilibet asserenda est ea vis primatus propria? Nonne bonum unitatis aeque sub quolibet Pontifice, ac sub tota Pontificum successione eamdem vim coactivam requirit, ne si liceat sub hoc vel illo Pontifice a fide ex primatus officio et ob unitatem conservandam proposita dissentire memoratae conditionis praetextu, fidei unitas discindatur, et haeresibus atque schismatibus aditus pateat, ob quae impedienda bono unitatis primatus institutus, et cuilibet Pontifici attributus fuit? Haec porro conditio, quae ex nonnullorum errorum Pontificibus attributorum praejudicio originem ducit, multo manifestius disjicietur (Vid. praesertim n. 18.) capite sequenti, ubi de infallibilitate eorumdem Pontificum in de-

finitionibus fidei erit disputatio. Quae vero ex constitutis principiis hactenus reposuimus, interim sufficere credimus.

29. Nunc expendenda et expungenda restat alia ab adversariis ingesta conditio, quae siquid valeret, omnis vis coactiva ad unitatem fidei cum Romanorum Pontificum fide a nobis propugnata, et unitati tuendae ex primatus fine necessaria in irritum caderet. In quaestionibus scilicet fidei definiendis primas quidem partes iisdem Pontificibus adversarii tribuunt ratione primatus. At cum ipsorum definitiones irretractabiles solummodo velint, *si accedat Ecclesiae consensus;* vim coactivam, quam illis ex primatu asseruimus, iisdem per se se denegant, ita ut putent eas non cogere ad unitatem, *nisi* postquam (Declar. Cleri Gall. an. 1682. n. 4.) *Ecclesiae consensus* accesserit. Hanc autem in rem illi jam non exigunt consensum Ecclesiae in generali concilio coactae, cum remedium ejusmodi hoc praesertim tempore difficillimum, ac fere impossibile sit. Sufficere vero existimant consensum Ecclesiae dispersae non solum expressum, sed etiam tacitum, quem satis prodire credunt, si definitioni a Romano Pontifice editae nemo, vel pauci repugnent: qui enim non resistunt, consentire judicantur. Id autem ea de causa communi jam ipsorum adversariorum sententia concedendum censuerunt, propterea quod observarint, Apostolicis judiciis ad exscindendos non paucos, non solum antiquos, sed posteriores etiam errores coactivam vim fuisse attributam, etiamsi nulla generalia concilia eos profligassent; et in plerisque nullus quoque Episcoporum totius orbis, saltem plurium, expressus intervenisset consensus, qui catholicae Ecclesiae consensus dici posset; solus enim expressus consensus Antistitum unius, vel alterius provinciae, seu regionis, Ecclesiae catholicae consensus appellari nequit. Ubi igitur neque generalis synodi, neque Episcoporum per orbem dispersorum expressus adfuit consensus; coactivam vim, quam illi Pontificio decreto per se se non concedunt, tacito saltem Ecclesiae, seu Episcoporum consensui tribuendam contendunt.

30. Huic vero excogitatae adversariorum adinventioni conditionique consensus saltem taciti Ecclesiae manifeste opponuntur principia, quae adversariis concinentibus praestituimus, ac

praesertim Scripturae sacrae testimonia, atque traditio Patrum. Enimvero nonne ex praemissis principiis, quae ipsi adversarii concesserunt, Pontificius primatus uniendae Ecclesiae institutus a Christo, ne inanis haec institutio cederet, vim eidem fini obtinendo congruentem et efficacem ipsi primati ab eodem Christo traditam exigit, qua ad unitatem cogere possit universam Ecclesiam? Si autem in definitionibus fidei, quae ad ipsius fidei unitatem custodiendam a Romanis Pontificibus eduntur, vis ipsarum coactiva penderet ab Ecclesiae consensu, ita ut ante exploratum detectumque ejusmodi consensum, illae non cogerent ad unitatem, agnito autem consensu cogerent; vis et jus cogendi ad unitatem non esset praerogativa personalis et propria primatus; sed potius Ecclesiae, cujus consensus eam cogendi vim laudatis definitionibus tribueret. Adde hac in sententia remedium conservandae unitatis, quod a Christo commissum fuit ipsi primati, inutile plerumque futurum, cum ad cognoscendum ejusmodi consensum non solum requiratur aliquod non breve tempus, et non exigua, nec facilis indago, verum etiam ob injectas plerumque difficultates ab iis, qui definitioni adversentur, nec non ob conditiones ejusdem consensus, de quibus adversarii invicem disputant, dubitari facile possit, num sufficiens consensus totius orbis Episcoporum praesto sit: et ita lata pateret fere refractariis via impediendae ejus unitatis, cui Christus prospicere voluit. Falsum est itaque eam vim cogendi ad unitatem, quam Christus Petro ac successoribus ejus attribuit ratione primatus, conditioni consensus Ecclesiae fuisse alligatam.

31. Sed quam haec conditio contraria quoque sit testimoniis sacrae Scripturae ac traditionis Patrum, quae jam exposuimus, facile intelligere licet. Cum Romani Pontifices in controversiis fidei dogmaticas definitiones promulgant, quibus ex primatus institutione ac officio unitati fidei in tota Ecclesia custodiendae prospiciant (Vid. c. 13. §. 14.); illas S. Petrus, qui in ipsis vivit, per os eorum pronuntiat, et loquitur fidei veritatem, ac judicia ejusmodi habita semper fuerunt in Ecclesia veluti judicia ipsius S. Petri, seu illa S. Petri fides, quam Christus posuit *petram* et fundamentum Ecclesiae. Non est autem haec Petri, seu successorum ejus fides fundamentum Ecclesiae ex ipsius

Ecclesiae consensu, sed per se se ex institutione Christi, quae profecto exigit, ut illi absolute omnes adhaereant, et consensum praestent bono unitatis, quae in hac fidei petra tamquam in centro formatur et continetur. Quid quod Christus, cum Petri fidei commisit, ut in periculis et dissensionibus circa fidem confirmaret fratres, commisit, ut eos ad assensum cogeret, et in unitate contineret, non vero cogendi vim ex eorum consensu derivavit: alias non commisisset, ut ipse confirmaret fratres, sed ut ipsi, si ei praestarent assensum, se se confirmarent. Idem itaque confirmandi mandatum, quod ex primatus officio Romanos quoque Petri successores similiter afficit, a fratrum et Ecclesiae consensu cogendi vim expectare dici non potest.

32. Quid dicam de traditione Patrum? S. Irenaeus, qui cogendi vim Romanae fidei tam diserte attribuit, ut scripserit omnes undique fideles cum ea convenire oportere; hanc conveniendi necessitatem atque vim coactivam ad unitatem ejusdem fidei non deduxit ex consensu Ecclesiae, vel Episcoporum: quod cum idem fuisset, ac dicere *Necesse est omnes undique Ecclesias convenire in fide cum Romana, quando earum accedat consensus;* ridiculum plane, illusorium, ac tanto Doctore fuisset indignum*); sed eam necessitatem deduxit ex praerogativa primatus, quae quidem cum ab aliarum Ecclesiarum consensu non pendet, tum vero ad compingendam continendamque unitatem instituta, non ex earumdem Ecclesiarum consensu, sed per se se vim cogendi habeat necesse est. Ea igitur coactiva vis, qua omnes undique fideles convenire debent cum Romana fide propter ejus sedis primatum, ex Irenaei mente illi utique competit, qui ejusdem sedis primatu fruitur. Mirum maxime, si Gallicani Auctores cum hoc vetustissimo doctissimoque Episcopo communem sui aevi doctrinam exponente concordare renuerent. Neque dissimiliter alii Patres, cum primatus praerogativam afferrent, ob quam fidei unitas cum Romana sede traditur necessaria, nullam mentionem faciunt consensus Ecclesiae; neque ejus uni-

*) Confer, quae in hanc rem animadvertimus cap. 13. num. 5. sub finem.

tatis debitum ingerunt, quia Ecclesiae accessit consensus, sed vel quia *Super hanc petram aedificatam Ecclesiam scio,* ut S. Hieronymus scripsit; vel quia *Illa est petra, quam non vincunt superbae inferorum portae,* ut S. Augustinus; vel quia est *fides illa Apostolico ore laudata, ad quam perfidia habere nequit accessum,* ut S. Cyprianus; vel quia S. Petrus per os successorum loquitur, ut Patres Calchedonenses; vel quia Petrus in suis successoribus vivens, ut ajebat S. Petrus Chrysologus, *praestat quaerentibus fidei veritatem;* ac propterea omnium catholicorum obedientiam et assensum exigit per se se, antequam aliarum Ecclesiarum aut Episcoporum catholicae Ecclesiae innotescat consensus, quo nomine sinceram obedientiam definitioni S. Leonis ab Eutyche praestandam exegit laudatus S. Petrus Chrysologus, ut cap. 13. §. 14. ostendimus.

33. Ceterum catholica Christi Ecclesia adhaesit semper, semperque adhaerebit cathedrae S. Petri, seu doctrinae fidei, quam Petrus et successores ejus proponunt, ac docent: neque alia erit aut esse poterit vera Christi Ecclesia, nisi quae huic cathedrae unitatis catholicae centro adhaerescit, et adhaerebit: ob quam quidem fidei unitatem, sicuti semper in Romana fide ac traditione conservatam fuisse Apostolicam traditionem ac fidem docuit S. Irenaeus; ita et semper in ea esse conservandam nihil est dubitandum. Vide notata superius n. 27. Igitur proposita ab iisdem Petri successoribus doctrina fidei, Ecclesiae assensus, sicut semper adfuit, ut (Epist. ad Clerum CP.) Nicolaus I. notavit, ita et aderit semper, semperque erit praesumendus, nihilque morosius expectandum vel requirendum, ut se quis hoc praetextu ab assensu et obsequio, atque ab unitate debita eximat. Ecclesiae consensum expressum ipsi adversarii non requirunt, uti paulo ante observavimus, sed tacitum sufficere existimant, quem adesse ajunt, si post editam Pontificiam definitionem nulli, vel pauci refragentur. Ipsis autem definitionum decretis per se ante omnem Ecclesiae consensum obedientiam et obsequium deberi non inficiantur, et obsequium quidem non solum externum, sed etiam internum, quod idem est ac mentis assensus. Vide quae in hanc rem ex Gallicanis attulimus cap. 13.

§. 14. n. 75. et hoc ipso cap. 14. §. 3. n. 13.*) En igitur vel ipsi Auctores Galli hunc assensum debent praesumere in Ecclesia, et in Ecclesiae filiis. Quinam enim nisi refractarii et inobedientes filii debitam obedientiam et obsequium mentis denegare

---

*) Notanda hoc loco Bossueti explicatio lib. 10. *Defensionis*, alias 15. c. 17. pag. 216. ne cuipiam fucum faciat. Recitato eo textu epistolae trium et triginta Episcoporum Galliae ad Innocentium X. quo affirmarunt, *non solum ex Christi Domini pollicitatione Petro facta, sed etiam ex actis priorum Pontificum, et anathematismis adversus Apollinarium et Macedonium, nondum ab ulla oecumenica synodo damnatos, a Damaso paulo antea jactis, judicia pro sancienda regula fidei, a Summis Pontificibus lata, super Episcoporum consultatione (sive suam in actis relationis sententiam ponant, sive omittant, prout illis collibuerit) divina aeque ac summa auctoritate niti: cui Christiani omnes ex officio, ipsius quoque mentis obsequium praestare teneantur*; hanc explicationem subjicit: *Quo loco id volebant, non esse semper necessariam synodi oecumenicae sententiam, ut Christiani ad fidei officium tenerentur; sed omnino sufficere, consulentibus Episcopis, Romani Pontificis auctoritatem; siquidem* (nota conditionem) *decretum ejus reciperetur, ut ipsi fecerant, atque a se factum esse gestis indiderant ad rei memoriam.* Haec autem conditio, quam Bossuetus ex mero sui systematis praejudicio ingerit, ab ipso Episcoporum Gallorum contextu expungitur. Ratio enim, cur omnes Christiani Apostolicis definitionibus praestare teneantur mentis obsequium, eo ab ipsis refertur, quia *divina aeque ac summa per universam Ecclesiam auctoritate nituntur.* Num summa aeque ac divina isthaec auctoritas ex ea conditione a Bossueto ingesta pendet, *siquidem decreta recipiantur*, an potius *ex Christi domini nostri pollicitatione Petro facta*, cujus mentionem iidem Episcopi antecedentibus verbis fecerunt? Nonne pollicitationes Christi, de quibus agemus capite sequenti, absolutae sunt, nullique Episcoporum recipientium conditioni alligatae? Esto illi Apostolici judicii receptionem abs se factam gestis indiderint, et receptionem quidem non nudi tantum obsequii, sed etiam judicii; non tamen sibi arrogarunt libertatem dissentiendi a judicio *divina aeque ac summa auctoritate, et Christi pollicitatione nixo*, cui sicut omnes Christianos obsequium mentis debere praestare in epistola ad Innocentium professi sunt; ita Episcopos ex ipsa hierarchica subordinatione debere *unitatem*, in litteris ad Episcopos regni ab eodem Bossueto recitatis expresse declararunt, dum scripsere: *Episcopos congregatos, ut deliberarent, quid in hoc negotio facto opus esset, uno spiritu, uno corde, uno ore consensisse ad recipiendum illius judicium, cui PER UNITATEM Christiani Episcopatus hierarchica subordinatione colligati essent, ut merito crediderint, propositionum condemnationem una cum eo a se quoque esse prolatam, ac pronuntiatam.* Haec *hierarchica subordinatio* Episcoporum erga summum Pontificem obedientiam ac ipsis debitam atque juratam respicit, quae in decretis, seu definitionibus fidei *mentis obsequium* ab illis aeque ac ab omnibus Christianis ita requirit, ut si judices velint agere, in unitate cum summo Pontifice judicent, quemadmodum antiquiores Galliae Episcopi sub S. Leone et omnes alii catholici Antistites in ipsis generalibus conciliis fecerunt, nemini unquam data dissentiendi libertate, ut alibi vidimus.

dogmaticis Apostolicae sedis definitionibus possunt? Quod siqui Episcopi in recipiendis decretis fidei ejusdem sedis uti velint libertate examinis, atque judicandi de materia definita (nam de ipso superioris judicio inferiores non posse judicare vel adversarii fatentur); semper adhuc in Episcopis catholicis assensus ex obedientia debitus erit praesumendus; ea enim examinis et judicandi libertas cum ipsos quoque Episcopos non eximit a debito obedientiae, quam sancte jurarunt; tum eos non liberat ab eo cordis obsequio, et assensu, quem ex obedientia omnes debere iidem Galli professi sunt. Adde quod ea sola libertas examinis atque judicii post editas Apostolicas definitiones catholicis Antistitibus Ecclesiae filiis concessa est, qua usi sunt Patres Calchedonenses post promulgatam dogmaticam S. Leonis epistolam contra errores Eutychis, qua scilicet non licuit de definitis ambigere, sed post receptam ipsam epistolam ac definitionem actione prima, licuit examen instituere actione tertia, ut suum judicium cum Pontificio unientes, dissentientes docerent, et ad unitatem facilius adducerent. Vide quae adnotavimus fusius cap. 13. §. 13. numero praesertim 68. et sequentibus. Cum Episcopi in suis sedibus residentes hoc examen instituunt, suarum Ecclesiarum traditionem ac fidem potissimum expendunt, et cum definitione Apostolica conferunt; et siquidem eam cum hac concordare inveniant, suam laetitiam declarare suo calculo solent, eo quod hac ex concordia certi fiant, se et suas Ecclesias veram fidem tenuisse atque tenere. Hac ratione olim Episcopi Galli examen fecerunt transmissa ad se S. Leonis epistola, ut constat ex dictis supra cap. 13. §. 15. n. 76.*) eademque pariter ratione ac iis-

*) Hoc nimirum loco recitatis eorundem Episcoporum verbis animadvertimus, ipsos facta collatione fidei, quam S. Leo suis in litteris definierat, cum traditione suarum Ecclesiarum, hanc idcirco cognovisse certam et catholicam fidem, quia cum Romana definitione concordabat; non vero e contra collegisse, Leonis definitionem esse veram, quia cum suarum Ecclesiarum traditione convenire inventa est: et multo minus indicasse hanc consensionem illam esse, *quae judiciis Pontificiis firmum et ineluctabile robur conciliet*, uti Bossuetus ex sui systematis praeoccupatione intulit lib. 9. al. 14. c. 1. pag. 114. Confer aliud recentiorum Gallicanorum testimonium editum in comitiis anni 1663. recitatum supra hoc eodem capite §. 3. n. 15. quo ex unitate et concordia suae fidei cum fide sedis Apostolicae eamdem suam fidem invincibilem infallibilemque deducunt, non autem e contra.

dem fere formulis usi sunt posteriores Gallicani Episcopi, cum receperunt dogmaticas constitutiones posteriorum Pontificum. Quod si quo casu deprehenderent suarum ecclesiarum doctrinam a Romana definitione discrepare; hoc ipso monerentur, eam a veritate abhorrere, quia Romana fides est lydius lapis, ad quem ex S. Irenaei regula exigenda est cujusque Ecclesiae traditio, ut discernatur, quae vera sit fides, vel quae errori deputanda: et ita illi semper et se, et suas Ecclesias ad unitatem cum Romana fide, quae catholicae unitatis est centrum, deberent revocare, ne ab ea fidei petra desciscerent, cum qua omnes undique fideles convenire necesse est ratione primatus, uti cum eodem S. Irenaeo toties monuimus. Eadem igitur consensus praesumptio est in iis catholicis Episcopis, qui cum aliquo examine Pontificia fidei decreta recipiunt (pauciores semper erunt), non minus quam in illis, qui plurimi numero ea recipiunt ex obedientia: ex quibus omnibus elicitur Ecclesiae consensus. Inanis ergo illa tergiversatio atque conditio cognoscitur, qua quis ad vim coactivam dogmaticarum constitutionum sedis Apostolicae adstruendam expectandum affirmet Ecclesiae consensum, qui semper praesumendus est.

34. Quid porro censendum sit de iis antiquorum testimoniis a Bossueto congestis, quibus cum decretis dogmaticis Romanorum Pontificum jungitur vel generalis synodi, vel totius orbis Episcoporum auctoritas, et ex utrisque simul coactivum prorsus atque irreformabile seu irretractabile ejusmodi judicium declaratur, et quatenus ex his nihil praejudicii creetur auctoritati omnino coactivae per se se eorumdem decretorum; intelliges ex dictis capite praecedenti num. 101. At enim, inquies fortassis, si coactiva vis per se se inest definitionibus Apostolicis, cur post editas ejusmodi definitiones congregatae fuerunt aliquando synodi oecumenicae? Cur in aliquot testimoniis Patrum earumdem synodorum addita auctoritas, aut Episcoporum totius orbis consensus? Id expedire creditum est adversus refractarios, aut dubitantes, ut tot patrum concursu veritatem facilius edocerentur, et revocarentur ad sanum sensum, atque obedientiam debitam; vel, si in errore adhuc persisterent, contumacia eorum palam innotescente, tamquam haeretici ab omnibus haberentur.

Hoc remedium obedientibus Ecclesiae filiis necessarium non fuit. S. Augustinus exorta Pelagiana haeresi sufficere credidit solam Apostolicam Innocentii Pontificis sententiam, qua *causam finitam* pro concione affirmavit (Vid. sup. c. 13. n. 51.); et affirmavit, cum nondum haberi poterat tacitus saltem universalis Ecclesiae consensus. Crescente vero Pelagianorum tumultu, Zosimus etsi nihil minus tribueret Apostolicis Innocentii litteris, quam Augustinus; ad illorum tamen nisus fortius toto orbe retundendos, Episcoporum subscriptiones Tractoria edita obtinuit: et ita catholici Patres utramque Apostolicae sedis omniumque Episcoporum cum ea conspirantium auctoritatem eidem haeresi opposuere, ut ne tamen de vi coactiva litterarum Innocentii quicquam ambigerent. In causa Eutychis dogmatica S. Leonis epistola cogendi vim apud catholicos habuit (Vid. epist. 26. inter Leon. novissimae edit.): eam solam sufficere credidit S. Flavianus, ut ne opus esset convocatione generalis synodi commovere universas Ecclesias. Renitentibus nihilominus Eutychianis, Leoninae epistolae additae fuerunt subscriptiones Episcoporum tum Orientis, tum Occidentis, quae expressum declarabant istorum Episcoporum consensum. Cum tamen id quoque apud refractarios non fuisset satis; convocata Synodus Calchedonensis, in qua ex ipsorum adversariorum sententia dubitari a catholicis non poterat de dogmate, quod et Apostolicis litteris, et expresso tot Episcoporum consensu fuerat firmatum. Sicut ergo cum sancti Patres contra Eutychianos opposuerunt ejusdem concilii auctoritatem, non propterea inferendum est ipsos vim coactivam non cognovisse in expresso illo Episcoporum subscribentium consensu; ita nec quicquam efficaciae ademisse dicendi sunt Leonis decreto, cum utramque et Leonis et synodi auctoritatem iisdem haereticis opposuere. Hoc quidem decretum per se se coactivum et irreformabile ratus S. Pontifex (Vid. c. 13. n. 66.), in examen et quaestionem adduci noluit in laudata synodo: sicut neque de Apostolica definitione contra errores Nestorii S. Caelestinus dubitationem moveri permisit in generali concilio Ephesino, ut cap. 13. suo loco observavimus. Generalium igitur conciliorum convocatio ob refractarios quandoque necessaria, vi coactivae Apostolicarum definitio-

num nihil praejudicat (Vid. ib. n. 59.), quibus sane per se se tanta vis tribuenda est cum S. Irenaeo, ut cum Apostolica Romana fide iisdem litteris proposita omnes Christianos necesse sit convenire; idque unum, ut ex eodem vetustissimo Patre audivimus, per se se ad haereses discernendas ac revincendas sufficiat. Ne vero tantam vim tribuentes definitionibus Apostolicis quicquam videamur detrahere synodorum generalium auctoritati, recolendum maxime est discrimen, quod alibi indicavimus, inter definitiones Romanorum Antistitum, ac inter definitiones generalis synodi (Vid. c. 13. n. 101.), aut expressum Episcoporum totius orbis consensum. Illae per se fidem ac traditionem proponunt centri ejus Ecclesiae, quae jure primatus omnibus undique fidelibus conveniendi, seu unitatis, et consensus necessitatem imponit. Istae autem proferunt fidem ac traditionem omnium Ecclesiarum totius catholicae Ecclesiae, quae conveniens, ut necesse est, cum fide ac traditione Romana, demonstrant evidentius fidem a Romana sede propositam ac definitam esse simul fidem totius Ecclesiae catholicae, adeo ut nemo ab illa desciscere queat, quin simul desciscat a totius Ecclesiae catholicae fide: quod si maxime est utile ad persuadendum, non tamen absolute necessarium est, cum per se sufficere debeat Romanae cathedrae fides, quae jure primatus unitatem requirit.

35. Neque hic quispiam existimet, in definitionibus Pontificiis ad fidei unitatem vi coactiva exigendam certum saltem esse debere Romanae synodi, aut Romani Cleri consensum. Ratio enim, ob quam cogendi vim S. Irenaeus cum ceteris Romanae fidei tribuit, in *potentiori* ipsius sedis *principalitate* fundata, illum tantum respicit, in quo primatus residet. Hic autem primatus personae unius Petri ac successorum ejus alligatus a Christo, ut capite constituto schismatis tollatur occasio, et fidei potissimum unitas ab eo vindicetur; vim coactivam primatus propriam ipsi uni ita adjudicat, ut ad eam exerendam in tota Ecclesia nullius consortium aut consensum efflagitet. Hac de causa definitiones dogmaticae, quae ex veteri consuetudine in Romana synodo condi solebant, cum ederentur in Publicum, non ejusdem synodi, sed solius summi Pontificis nomine inscribebantur; quia scilicet earum tota vis coactiva in universam Ecclesiam, non ex Romanae particularis synodi auctoritate atque consensu,

sed ex solius Pontificis personali primatu atque jurisdictione originem ducit. Sed ut concludamus tandem hocce caput, rejectis jam omnibus adversariorum effugiis, nihil debet impedire, quominus unitas praesertim fidei, quam ipsa Gallicana Ecclesia cum Romana fide constanter tenendam fatetur, fidei a Romanis Pontificibus propositae ac definitae ratione primatus, ex adversariorum quoque catholicorum doctrinis et confessione exhibenda sit.

CAPUT XV.

Corollarium, quo constituitur, quid ex praestitutis principiis sequatur in ea quaestione, num dogmaticae Romanorum Pontificum definitiones fidei infallibiles sint et haberi debeant. Adversariorum incohaerentia notata. Antiquorum sensus ac testimonia Christi promissis innixa. Unum negandae infallibilitatis fundamentum, quo adversarii fortius impediuntur, e praesumptis quorundam Pontificum erroribus ductum excutitur, atque disjicitur.

§. I.

Synopsis principiorum, quae praemisimus, et consequens proximum ex ipsis legitime deductum quoad infallibilitatem Romanorum Pontificum in definiendis controversiis fidei. Quam incohaerenter adversarii concessis laudatis principiis Pontificiarum definitionum infallibilitatem, quae ex iisdem legitime sequitur, inficientur.

1. Hactenus principia proposuimus, in quibus nobiscum, seu potius cum Ecclesiae catholicae sententia, cum Scripturae ac traditionis sensu adversarii catholici vel omnes, vel fere omnes, et sapientiores conveniunt. Primo enim (Vid. cap. 1.) convenit, S. Petri primatum in Romanos Pontifices ejusdem S. Petri successores transiisse, eumque esse primatum (Vid. cap. 2.) non meri ordinis, sed praecipuae jurisdictionis, ex quo praecipua ipsis jura primatus propria, seu aliqua praecipua jurisdictio tribuenda est. Convenit pariter hunc jurisdictionis primatum (Vid. c. 3.) soli S. Petro, Romanisque Pontificibus ejus successoribus ita fuisse alligatum, ut jurisdictio propria primatus iisdem tantum competat, et personalis ipsorum sit, nec alii cuipiam communis. Convenit etiam hanc jurisdictionem primatus propriam et personalem (Vid. c. 4.) non humanae, sed divinae institutionis esse, quae (Vid. c. 5.) celebribus Evangelicis testimoniis de S. Petro innititur; in quibus idem primatus, seu ratio

et jurisdictio propria primatus et institutionis divinae (Vid. c. 6.) ita contineri dicenda est, ut eadem testimonia, licet aliis quoque Apostolis, vel etiam Episcopis Apostolorum successoribus aliqua ratione aptari possint et convenire; non tamen in ratione et jurisdictione propria primatus, qui cum sit personalis, propria ejus ratio et jurisdictio soli Petro et successoribus ejus competit.

2. Quaenam porro sit haec jurisdictio propria et personalis primatus S. Petri et successorum ejus Romanorum Antistitum in laudatis Evangelicis testimoniis contenta, (Vid. c. 7.) ex fine instituendi primatus, seu jurisdictionis praecipuae et propriae solius primatis colligenda est traditione interprete ac duce. Ex traditione autem ipsi adversarii fatentur, (Vid. c. 8.) finem primatus instituendi fuisse unitatem catholicae Ecclesiae, ob quam formandam et custodiendam primatus uni tantum concedendus, soli Petro ejusque successoribus ab ipso Christo traditus fuit. Jus ergo, seu jurisdictio propria et personalis primatus spectare debet hanc totius Ecclesiae unitatem, cujus quidem centrum Romanus Pontifex seu Romana cathedra ab iisdem adversariis agnoscitur. (Cap. 9.) Jus itaque proprium primatus huic unitati formandae et conservandae idoneum in Petro ejusque successoribus agnosci pariter debet, nimirum jus, quod ad unitatem Ecclesiae necessariam omnes catholicos cogat. Porro (Cap. 10.) duplex unitas, scilicet unius fidei, et communionis unius adeo catholicae Ecclesiae necessaria est, ut inter omnes etiam adversarios conveniat, eum esse extra Ecclesiam, qui vel per haeresim deserit fidei unitatem, vel a communione Ecclesiae separatur per schisma. Ut ergo Romanus Pontifex utramque hanc unitatem catholicae Ecclesiae necessariam ex primatus institutione conservet in universa Ecclesia; idoneum jus ipsi asserendum est primatus causa, quo cogere possit omnes ad utramque fidei et communionis unitatem, seu ad tenendam secum communionem et eamdem fidem. Hoc quidem jus, in quo praecipua ac personalis primatus ratio et jurisdictio sita est, ne quid ex ingenio, aut assentatione videremur comminisci, pluribus constituimus non solum (Cap. 11. et 12.) ex obvia Evangelicorum testimoniorum sententia, sed potissimum (Cap. 13.) ex traditione constantissima Patrum, quam decem et septem paragraphis

enucleatius digessimus. Quin cum hanc traditionem a majoribus acceptam adversarii catholici et docti manifestissimam noverint; idipsum aliquot testimoniis fateri coacti sunt, quominus insigniora capite decimo quarto collegimus, detectis subinde in eodem capite, ac refutatis inanissimis quibusdam effugiis, quae non solum carent traditionis subsidio, verum etiam ex traditione repelluntur. Haec sunt principia, quae in praecedentibus capitibus atque paragraphis constituimus.

3. Quid autem ex his sequatur in eam sententiam de inerrantia et infallibilitate summorum Pontificum in definitionibus fidei, quam adversarii maximo conatu impetunt et impugnant; quisque omni praejudicio vacuus facile intelliget. Si enim Romani Pontificis jus praecipuum, proprium, et personale ratione primatus est jus cogendi omnes catholicos totamque catholicam Ecclesiam ad eamdem secum unitatem praesertim in fide; si hoc jus Petro tributum ob continendam et conservandam fidei unitatem ratione primatus, non debuit in petro desinere, sed ad successores ejus transivit; si ob hujusmodi finem S. Petri fides a Christo posita fuit tamquam petra et fundamentum Ecclesiae, cui tota Ecclesia incumberet et adhaereret unitate ejusdem fidei; si ob eumdem finem Christus voluit, ut in periculis et controversiis fidei, quibus demon cribrare niteretur Christianos, Petrus sua fide confirmaret fratres, seu contineret in ejusdem suae fidei unitate; si ob eumdem finem et officium, quod etiam post Apostolorum mortem Ecclesiae in perpetuum duraturae necessarium futurum erat, Petri fides ac doctrina fidei non debebat desinere in Petro, sed transire ad ejus successores, in quibus ipse semper vivens, ac per eorum os semper loquens et docens veram fidem, hujus unitatem contineret; si hac de causa Romanorum Pontificum fides habenda est uti fides Petri, et veluti ore ipsius Petri tradita, cui obedientia et obsequium etiam cordis praestandum est; si hinc orta est illa praerogativa Romanae fidei peculiaris, quam omnes profiteri necesse est, ut se catholicos probent, et a qua qui absunt, minime catholici habiti, et habendi sunt; Romanae autem fidei nomine intelligitur doctrina non solum a Petro, verum etiam a successoribus ejus tradita ac definita, quae ratione primatus ad ipsos traducti eodem jure cogit

omnes ad unitatem, ac cogebat fides Petri; et idcirco quod S. Irenaeus dixit necesse esse omnes undique fideles convenire cum Romana fide, idem est ac dicere necesse esse omnes convenire cum fide, quam Romani Pontifices ex officio tradunt atque definiunt: si haec inquam, et alia ejusdem generis, quae ex praemissis fluunt, vera sunt, et consequenter verum est, dogmaticas eorumdem Pontificum definitiones cogere totam Ecclesiam ad assentiendum eisdem, et ad ejusdem fidei unitatem omnino praestandam; quis non videat ejusmodi definitiones debere esse infallibiles? Bossuetus (Lib. 15. Variat. n. 3.) sermonem faciens de doctrina Ecclesiae catholicae hoc principium certissimum quarto loco ponit, *non licere discedere ab ejus Ecclesiae doctrina idem esse aliis verbis ac dicere eam doctrinam esse infallibilem.* Similiter igitur fateri necessarium esse convenire et non deserere unitatem cum definitionibus, seu doctrina fidei Romanorum Pontificum idem est ac fateri hanc esse infallibilem. Enimvero siqua ejusmodi definitio esse posset erronea; Ecclesia, quae ad unitatem ejusdem fidei ratione primatus cogitur, cogeretur ad assentiendum errori, quod ex promissis Christi Ecclesiae factis est impossibile. Vel ergo negandum est primatus jus praecipuum non respicere unitatem Ecclesiae cum fide Petri et successorum ejus, quod ex Scriptura ac traditione ipsi adversarii concedere ac fateri compulsi sunt: vel si hoc extra dubium est; definitionum, quae in unitatis bonum a Romanis Pontificibus prodeuntes vi coactiva praeditae sunt, inerrantia in dubium revocari non potest. Videant ergo adversarii, num cum laudatis principiis, quae ipsi quoque confitentur, cohaereant; quando concessis principiis inerrantiae seu infallibilitatis consequentiam ceteroquin legitimam ac necessariam impugnant.

4. Neque vero hanc incohaerentiam se declinare existiment, eo quod fateantur necesse quidem esse omnes Christianos convenire cum fide Romanae sedis seu Ecclesiae*), quam erroris expertem et infallibilem agnoscunt; non vero convenire etiam cum fide, quam definiunt summi Pontifices, quibus tantummodo

*) Vide Launojum part. 5. epist. 2. ad Antonium Varill. Nicolii instructionem in articulum 10. symboli c. 10. Dupinum *De antiq. Eccles. disciplina* c. 2. etc.

infallibilitatem denegant. Haec enim distinctio inter Romanam sedem, aut Ecclesiam et Romanos Pontifices, cum de doctrina fidei et de jure cogendi ad fidei unitatem agitur, ex principiis jam constitutis ita refellitur, ut qui eam obtrudunt, cum iisdem principiis per ipsos quoque concessis haud concordantes, in idem incohaerentiae vitium recidant, quod vitare contendunt. Enimvero cur, rogo, necessarium esse fatentur, omnes Christianos convenire, seu unitatem servare cum Romanae sedis et Ecclesiae fide, hancque praerogativam soli Romanae et nulli alii particulari Ecclesiae vel sedi attribuunt? Utique *propter potentiorem principalitatem* respondebunt cum S. Irenaeo, idest propter primatum ejus unius proprium, qui quidem ob unitatem potissimum fidei conservandam institutus, vi cogendi praeditus ipsam necessitatem conveniendi in fide omnibus vere Christianis imponit. Quae autem vis ac praerogativa Romanae sedi, aut Ecclesiae propter primatum concedenda est, Romanis Pontificibus competit, in quibus tantum est tota ratio primatus, ita ut neminem in eo consortem, aut coadjutorem requirat, ut pluribus explicavimus et constituimus capite praecedenti §. 5. Fides ergo Romanae sedis vel Ecclesiae, quae eam conveniendi necessitatem affert ratione primatus, alia non est nisi fides a Romanis Pontificibus tradita, et in unitatis bonum, cum opus est, ex ejusdem primatus officio ac jure definita. Qui igitur apertissimis traditionis testimoniis convicti, necessarium fatentur convenire cum Romanae sedis, seu Ecclesiae fide, necessarium quoque fateri debent cum doctrina fidei a Romanis Pontificibus proposita seu definita convenire; ac propterea infallibilem agnoscant oportet eam, quam iidem proponunt definiuntque doctrinam fidei, quae eadem est ac Romanae sedis et Ecclesiae doctrina ac fides, cum qua totam Ecclesiam convenire necesse est. Si quis adversariorum in hoc adhuc repugnet, quomodo cum concessis principiis concordet, non video.

§. II.

Antiquorum traditio Christi promissionibus innixa, eamdem infallibilitatem atque inerrantiam satis declarat. Patrum testimonia deducta ex illa Christi promissione: **Portae inferi non praevalebunt adversus eam.**

5. Quid refert, si apud antiquos, quos adversarii jure laudant, haec quaestio ex proposito discussa non legitur, num Romani Pontifices in definiendis controversiis fidei sint infallibiles? Idcirco enim id apud ipsos non legitur, quia nemo id in dubium et quaestionem adduxit. Certam vero apud antiquos viguisse sententiam, Pontificias ejusmodi definitiones per se se errori non fuisse obnoxias ex certis Christi promissis, duo praesertim probationum genera ex antiquis petita prorsus evincunt. Vulgatissima est illa promissio Christi, qua postquam affirmavit se aedificaturum Ecclesiam supra S. Petri confessionem, seu fidem, quam (Vid. c. 12. §. 1.) *petrae* nomine designavit, spopondit, *Et portae inferi non praevalebunt adversus eam.* Ipsum *petrae* vocabulum firmitatem soliditatemque indeficientem ejusdem fidei indicat; ex quo plures Patres eamdem soliditatem, quae in Petri fide fuit, ad successores ejus transiisse affirmarunt. Hinc S. Leo, *Soliditas illius fidei,* inquit, *quae in Apostolorum Principe est laudata* (Serm. 3. al. 2. c. 2.), *perpetua est, et sicut permanet, quod in Christo Petrus credidit, ita permanet, quod in Petro Christus instituit.* Et recitato Evangelico textu, *Super hanc petram* etc. concludit (c. 3.): *Manet ergo dispositio veritatis, et B. Petrus in accepta fortitudine petrae perseverans, suscepta Ecclesiae gubernacula non reliquit.* Et alibi: *Soliditas enim illa, quam de petra Christo etiam ipse* (Serm. 5. al. 4. c. 4.) (Petrus) *petra factus accepit, in suos quoque se transfudit heredes.* Tanta autem, ac tam indeficiens soliditas Romanae fidei, quae a S. Petro in successores ejus Romanos Pontifices transfusa est, debetur illi promissioni Christi: *Et portae inferi non praevalebunt adversus eam.* Haec quidem verba proprie referri ad eam petram, supra quam Christus Ecclesiam aedificandam constituit, ex obvio contextus sensu manifestum est. *Petrae* autem nomine significatam S. Petri confessionem ac fidem, quam praedicans fundamentum jecit Ecclesiae, ex Patrum tradi-

tione probavimus cap. 12. §. 1. Cum itaque Christus super hanc Petri fidem, cujus depositum in Romana sede reliquit, et ad successores transmisit, suam Ecclesiam aedificari vellet; ut hoc aedificium in hujus fidei fundamento firmum consisteret, *petrae* soliditatem eidem fidei attributum iri promisit, contra quam portae inferi non praevalebunt: cumque hoc aedificium perpetuo esset duraturum, eidem fidei perpetua soliditas attribuenda erat, contra quam inferorum portae non praevalerent, non solum quoad S. Petrus viveret, verum etiam sub successoribus ejus, ne sub his nutante eo fidei fundamento, et contra hoc praevalentibus portis inferni, contra ipsum aedificium Ecclesiae eidem fundamento innixum praevalerent. Ita illa Christi verba, *et portae inferi non praevalebunt adversus eam,* dum fundamenti stabilitati prospiciunt, ipsi quoque prospiciunt Ecclesiae; ac propterea ad utrumque commode referri queunt, uti sane a Patribus nunc ad petram, seu ad fidem Petri et successorum referuntur, nunc ad ipsam Ecclesiam, ne duae istae interpretationes invicem pugnare credantur, aut una alteram judicetur destruere: unde Origenes utraque explicatione proposita, utramque veram asseruit (in cap. 16. Matth. t. 2.): *Nec enim,* inquit, *adversus petram, supra quam Christus Ecclesiam aedificat, nec adversus Ecclesiam portae inferi praevalebunt.*

6. Profero jam selectiora Patrum testimonia, quibus illa promissio Christi refertur ad Petrum, seu ad Petri fidem, quae in ejus successoribus aeque stabilis eodem privilegio fruitur.

S. Hilarius Petri fidem laudans lib. 6. de Trinit. c. 37. *Haec fides,* ait, *Ecclesiae fundamentum est. Per hanc fidem infirmae adversus eam sunt portae inferorum.* Quibus illa, *et portae inferi non praevalebunt adversus eam,* ideo ad Ecclesiam pertinere innuit, quia non praevalebunt adversus fidem Petri; necesse enim omnino est, ne portae inferi praevaleant contra eam fidem, per quam fiet, ne adversus Ecclesiam praevaleant. Cum Nimirum Ecclesia super Petri fidem aedificata, ipsi tamquam fundamento ex Christi institutione debeat adhaerere et incumbere; tuta non esset ab inferi portis, nisi hoc fundamentum ab iisdem nihil metueret.

S. Ambrosius de Incarnat. c. 5. n. 34. cum Petri fidem

agnoscat fundamentum Ecclesiae, ipsam contra omnes haereses debere praevalere affirmat hac ratione: *Non enim de carne Petri, sed de fide dictum est, quia portae mortis ei non praevalebunt.*

S. Augustinus in *Psalmo contra partem Donati* Romanorum Pontificum serie laudata scribens, *ipsa est petra, quam non vincunt superbae inferorum portae*, non ad unum Petrum, sed ad successores etiam ipsius in Romana sede eam Christi promissionem pertinere ostendit. Id quidem affirmavit probaturus *nullum Donatistam in illo ordine fuisse;* quod recte consequitur, quia cum Romani Pontifices successores S. Petri, non minus quam Petrus, sint illa petra, contra quam inferorum portae non praevalebunt; fieri non potuit, ut inter illos quispiam Donatistarum schisma et errores propugnans irreperet.

S. Cyrillus Alexandrinus lib. 4. de Trinit. exponens locum Matthaei c. 16. *Tu es Petrus*, *et super hanc petram* etc. ait: *Petram opinor, nihil aliud, quam inconcussam, et firmissimam discipuli fidem vocavit, in qua Ecclesia ita fundata et firmata esset, ut non laberetur, et esset inexpugnabilis inferorum portis.*

S. Leo. epist. IV. ad Episcopos Gallicanos provinciae Viennensis cap. I. *Hunc* (S. Petrum), inquit, *in consortium individuae unitatis assumptum, id quod ipse* (Christus) *erat*, *voluit nominari dicendo*: tu es Petrus, et super hanc petram aedificabo Ecclesiam, *ut aeterni templi aedificatio mirabili munere gratiae Dei in Petri soliditate consisteret, hac Ecclesiam suam firmitate corroborans, ut illam nec humana temeritas posset appetere, nec portae contra illam inferi praevalerent:* ubi soliditatem Ecclesiae, contra quam portae inferi non praevalebunt, ex Petri firmitate deducit. Quod item confirmans serm. 52. novae editionis c. 1. Petri fide commemorata, *Tantum*, ait, *in hac fidei sublimitate complacuit , ut . . . . sacram inviolabilis petrae acciperet firmitatem, supra quam fundata Ecclesia, portis inferi et mortis legibus praevaleret.* Et serm. 83. c. 2. Christi verba, *Et super hanc petram aedificabo Ecclesiam meam, et portae inferi non pravalebunt adversus eam,* sic exposuit: *super hanc*, inquit Christus, *fortitudinem aeter-*

num extruam templum, et Ecclesiae meae caelo inserenda sublimitas in hujus fidei firmitate consurget. Hanc confessionem inferi portae non tenebunt.

Cum his concinit vetustissimum Sacramentarium Romanum, quod S. Leoni primo attributum, in nova Leonis editione recudimus. In prima enim oratione Missae XVII. diei festi sanctorum Petri et Pauli haec leguntur (t. 2. Leon. oper. p. 42.): *Deus, qui Ecclesiam tuam in Apostolica soliditate fundatam ab inferorum eruis terrore portarum.* Et similiter in praefatione Missae XXI. festi ejusdem: *Tui enim muneris tuaeque virtutis est, ut Ecclesia tua in Apostolica soliditate fundata, infernarum non vincatur terrore portarum.*

Simplicius Papa epist. 4. ad Zenonem Augustum eamdem Christi promissionem, non ad solius Petri, sed etiam ad successorum ejus Romanorum Pontificum fidem extendi testatur. *Perstat enim,* inquit (tom. 5. Concil. Ven. edit. Coleti col. 98. c.), *in successoribus suis haec et eadem Apostolicae norma doctrinae . . . . cui Dominus . . . . se usque ad finem saeculi minime defuturum, cui portas inferi numquam praevalituras esse promisit.*

S. Gelasius in Commonitorio ad Faustum (ibid. col. 297. c.): *Cogitantes Christi vocem esse superfluam, quae confessioni B. Petri Apostoli inferni portas numquam praevalituras asseruit.* Idem habet in epist. I. ad Euphemium. Ne autem id solius Petri confessioni, seu fidei concessum credatur legi poterit epistola 14. ipsius ad Acacium, in qua S. Petrum, qui Romae requiescit, Romanae *sedi,* idest successoribus suis in eadem sede, istud *praestitisse affirmat, ut a portis inferi numquam pro Domini promissione vincatur.*

In Romano Diurno (cap. 2. tit. 1.), quem P. Garnerius edidit, profertur vetus formula litterarum Romani Cleri ad Exarchum de morte Pontificis, in qua de Romana Ecclesia scribunt, se confugisse ad Christum, ut ipse dignetur dare illi rectorem, *a quo fundata est, qui etiam est pollicitus non ei praevalere portas inferi.*

Concordat inter Graecos Patres S. Theodorus Studita lib. 2. epist. 63. ad Neucratium, ubi mentionem faciens Apostolicae

sedis, *in qua Christus claves posuit fidei* haec addit: *adversus quam* (fidem in ea depositam) *non praevaluerunt hactenus, nec praevalebunt usque ad consummationem portae inferi, ora scilicet haereticorum, sicut pollicitus est ille, qui non mentitur.* Hinc nihil mirum debet accidere, si idem Sanctus ex hac Romana fide Christi promissis firmata in gravissimis dissensionibus inter catholicos derivandam scripserit certitudinem fidei. Eodem nimirum libro 2. epist. 129. ad Leonem Sacellarium scribens de quaestione circa cultum sacrarum imaginum, quae Graecos diviserat, si ad partes conciliandas generalis synodus convocari non posset, *Mittenda est,* inquit, *ad Romanum ex utraque parte legatio, et inde fidei accipienda est certitudo:* ea scilicet pars certa erit se tenere veram fidem, quae suam fidem cum Romana consentientem, aut a Romana sede approbatam inveniet.

Ne prolixior sim, omitto testimonia Leonis IX. ex epist. 9. ad Michaelem Cerularium cap. 7. Innocentii III., S. Anselmi Lucensis, Menologii Armeni, S. Brunonis Astensis, Cardinalis Bessarionis, et aliorum, qui eadem Christi verba, *et portae inferi* etc. ad S. Petrum, vel ad ejus fidem, aut ad Romanam sedem referunt. Quae hactenus ex antiquis retulimus, sufficere debent.

7. Ex hac prima Christi promissione quatenus infallibilitas Romanorum Pontificum definitionibus asserenda sit, quis non intelligat? Si enim Ecclesiae infallibilitatem ipsi quoque adversarii ex eo colligunt, quia Christus promisit fore, ne contra eam inferi portae praevaleant; nonne exinde pariter deducenda est infallibilitas fidei a Romana Sede propositae, cum eadem Christi promissio ex Patrum traditione et contextu ipso Evangelico referenda sit ad eam fidei petram, cui tota Ecclesia superstructa est? Praeclare in hanc sententiam S. Franciscus Salesius in opere ms. contra haereticos Gallica lingua exarato, quod in (ibi pluteo A. ms. 71.) Bibliotheca Chigiana custoditum inscribitur: *De l'auctorité et primauté de S. Pierre et des souverains Pontifes ses successeurs.* Recitato enim textu, *Tu es Petrus* etc. verbis illis *et portae inferi* etc. quae ad petram refert, hoc commentarium subjicit. *Par ces paroles Nostre Seigneur monstre*

la perpetuité et immobilité de ce fondement. La pierre, sur la quelle en releve l'édifice, c'est la première. les autres s'affermissent sur elle. On peut bien remuer les autres pierres sans ruiner l'édifice; mais qui lève la fondamentale, renverse la maison. Si doncque les portes d'enfer ne peuvent rien contre l'Église, elles ne peuvent rien contre son fondement, et Chef, lequel elles ne sauroient lever et renverser, qu'elles ne mettent sans dessus dessous tout le bastiment. Idest: *His verbis dominus noster hujus fundamenti perpetuitatem et immobilitatem ostendit. Petra, supra quam constructum est aedificium, primaria est: ceterae supra ipsam consistunt. Fieri quidem potest, ut dimoveantur, et corruant alii lapides absque aedificii ruina: at qui fundamentum submovet, aedificium subvertit. Si ergo portae inferi nihil possunt contra Ecclesiam, nihil possunt contra ejus fundamentum et Caput, quod ipsae non possent submovere et evertere, quin totum subverterent aedificium.*

§. III.

De altera Christi promissione Petro facta, Oravi pro te, ut non deficiat fides tua etc. *quid Patres tradiderint, unde adstruenda est Romanorum Pontificum inerrantia.*

8. Alterum promissum Christi exhibetur illis ejus verbis, quibus postquam de communi omnium discipulorum tentatione et periculo monuit (Luc. 25. v. 32.), *Ecce satanas expetivit vos, ut cribraret sicut triticum,* remedium subjecit ex fide Petri, pro qua se orasse ait, ne deficeret, ut fide sua alios confirmans, omnes diaboli molitiones irritae fierent: *Ego autem oravi pro te, ut non deficiat fides tua, et tu aliquando conversus confirma fratres tuos.* De hoc textu in vim cogendae et conservandae unitatis omnium Christi fidelium non solum cum fide Petri, verum etiam cum fide successorum ejus, vide quae disseruimus cap. 12. §. 2. Nunc ad infallibilitatem et inerrantiam quod attinet, ut aliquid dicam, certum est, hunc textum, qui in conservationem unitatis fidei idoneum remedium praescribit eorum scandalorum, quae ad discindendam eam unitatem diabolus excitaturus esset in Ecclesia, non minus ad Petrum esse referendum, quam ad successores ejus, quibus sane vi hujus mandati

onus incumbere confirmandi fratres in fide, Patrum traditio et adversarii quoque fatentur ipso testante Bossueto (lib. 10. al. 15. Defens. declar. c. 3.). *Hoc ergo ex officio Petrus habet, hoc Petri successores in Petro acceperunt, ut fratres confirmare jubeantur.* Si autem ea pars textus recitati, qua Christus jussit Petrum confirmare fratres in fide, ad Romanos quoque Pontifices Petri successores ob vindicandam custodiendamque in tota Ecclesia fidei unitatem ratione primatus pertinet; ad ipsos etiam referenda est pars alia, *Ego autem oravi pro te, ut non deficiat fides tua:* quae in gratiam laudati praecepti de confirmandis fratribus praemissa fuit; cum praesertim hujus remedii major sub Petri successoribus, quam sub Petro, necessitas futura esset, ut vel Bossuetus, quem loco memorato laudavimus, confessus est.

9. Aliis quidem Episcopis idem confirmandi officium commissum, si quando suis in Ecclesiis aliquod scandalum contra fidei unitatem excitaretur; nec tamen idcirco pro cujusque Episcopi fide ita orasse Christus dicendus est, ne deficiat, ut pro fide Petri oravit; nec exinde cuique Episcopo infallibilitas asseri potest. Magnum siquidem est inter alios Episcopos et Romanos Pontifices discrimen. Cum illi singularibus praesint Ecclesiis, si in fide deficerent, in errorem non traherent totam Ecclesiam; ac propterea infallibilitatis promissio totam Ecclesiam respiciens, ipsis necessaria non fuit. At Romani Pontifices cum non minus quam Petrus, ex primato universae praesint Ecclesiae, et in periculis fidei unitatem ejusdem fidei debeant in ea tueri et continere confirmandorum fratrum officio; quod dum ex jurisdictione sibi competente et in finem primatus necessaria exercent, non sine vi coactiva unitatis exercent: si deficerent in fide, in errorem traherent totam Ecclesiam, quae jure primatus ipsorum fidei debet adhaerere; ac idcirco ne et ipsi deficerent in fide, oratio Christi interposita dicenda est. Evangelicus quidem textus specialem rationem pro fide Petri a Christo habitam praefert. Etsi enim is ad omnes Apostolos loqueretur, et de tentatione omnibus communi ageret; *Satan expetivit, ut cribraret VOS;* huic tamen omnium periculo prospecturus, pro Petri fide, ne deficeret, se orasse subjiciens, hanc promissionem ad solius Petri personam speciali primatus ratione referendam significavit, ut monuit S. Leo

serm. 4. al. 3. c. 3. ubi recitato testimonio Evangelico, *Ego oravi pro te* etc. hanc observationem explicationemque subtexuit. *Commune erat omnibus Apostolis periculum de tentatione formidinis, et divinae protectionis auxilio pariter indigebant, quoniam diabolus omnes exagitare, omnes cupiebat elidere: et tamen**) *specialis a Domino Petri cura suscipitur, et pro fide Petri proprie supplicatur, tamquam aliorum status certior sit futurus, si mens PRINCIPIS victa non fuerit.* Quae ratio ex primatu S. Petri ducta, ut vox *Principis* indicat, cum aliis Petri successoribus sit communis, ad ipsos quoque eumdem orationis Christi effectum transiisse non est dubitandum; adeo ut cum Christus *proprie supplicavit* pro Petri fide, pro fide quoque successorum ejus, in quibus vivit et loquitur S. Petrus, proprie supplicarit, tamquam aliorum totius orbis fidelium et Episcoporum status certior sit futurus, si mens *Principis* successoris S. Petri victa non fuerit: quod aliis Episcopis aliorum Apostolorum successoribus singillatim non competit.

10. Hinc sicut jure non minus praeceptum confirmandi fratres, quam Christi orationem pro Petri fide, idest totum Evangelicum textum de Petro, Romanis Pontificibus ejus successoribus aptarunt (epist. 14. t. 5. Concil. col. 341.) Gelasius, (epist 5. ad Eliam t. 6. Concil. col. 426.) Pelagius II., (epist. ad Paulum Episc. Cretensem) Vitilianus, et (epist. ad Carolum Regem) Hadrianus I. Pontifices; ita pariter ex eadem oratione et promissione Christi pro indefectibilitate et inerrantia fidei Petri, inerrantiam et indefectibilitatem Romanae sedis, seu Romanorum Pontificum in doctrina fidei collegerunt S. Agatho in epistola ad Imperatorem Constantinum, quae in sexta synodo oecumenica a

---

*) Cum his concinit etiam Bossuetus in *Meditationibus* super Evangelium die 70. Sic enim Christi verba explicat. *Satan expetivit, ut cribraret vos: ego autem, Petre, oravi pro te, pro te speciatim, pro te distincte, non quod alios neglexerit, sed, ut explicant Sancti Patres, quia firmato capite impedire volebat, ne membra nutarent.* Quem in finem paulo post declarat, *S. Petrum ob orationem Christi recepisse fidem constantem, invincibilem, inconcussam, et ita abundantem, ut ipsa apta fuerit ad confirmandum non solum alios fideles, sed etiam fratres suos Apostolos et pastores gregis.* Haec autem ad primatum pertinere, qui ad successores transivit, et exinde Romanam fidem invincibilem efficere, adstruit in Meditatione diei 72.

Patribus suscepta et approbata fuit, S. Leo IX. in epist. ad Petrum Antiochenum (tom. 4. Rer. Ital. col. 43. a.), Arnulfus Historiae Mediolanensis lib. 5. c. 7. Paschalis II. in Concilio Lateranensi (tom. 12. Concil. Ven. edit. col. 1227.) apud Urspergensem; et Innocentius III. in litteris ad Patriarcham CP. apud Bosquetum in *Gestis* ejusdem Pontificis pag. 41. Concordant Sancti Ecclesiae Patres, qui cum confirmandi praeceptum Petro impositum ad Romanos etiam Pontifices ejus successores extenderunt; orationem quoque Christi pro fide Petri, ne deficiat, ut fratres tute confirmaret, ad illorum pariter fidem, tum confirmandi officio et praecepto satisfaciunt referri praesumserunt, uti ex vetustiorum utique Patrum traditione expresse inter ceteros declaravit S. Bernardus epist. 190. al. opusc. XI. ad Innocentium II. *Oportet*, ait, *ad vestrum referre Apostolatum pericula quaeque et scandala emergentia in regno Dei, et praecipue quae de fide contingunt. Dignum namque arbitror ibi potissimum resarciri damna fidei, ubi non possit fides sentire defectum. Haec quidem hujus praerogativa sedis. Cui enim alteri aliquando dictum est,* Ego pro te rogavi, Petre, ut non deficiat fides tua? *Ergo quod sequitur, a Petri successore exigitur*: Et tu aliquando conversus confirma fratres tuos. „Vides confirmandi officium in Petri persona Romanis Pontificibus impositum, non disjungi a Christi promissione, ob quam certum praemiserat, in Romana sede *non posse fidem sentire defectum?*“ Quod utrumque paucis complexus venerabilis Guigo Majoris Cartusiae Prior in litteris ad eumdem Pontificem tom. 3. Operum S. Bernardi insertis, sedis Apostolicae fidem atque constantiam, *ipso, qui eam dedit praedicente, et praedicendo roborante* (Christi promissionem Petro factam respicit) *non solum non defecturam, sed et alios confirmaturam* scripsit. Et S. Anselmus Episcopus Lucensis in opusculo adversus Guibertum: *Cum pro fide Petri, ne deficiat, a Christo oratum sit; unius Romani Patriarchae fides, in qua fratres suos confirmet, numquam deficiet.*

11. Hanc traditionem Patrum exceperunt Scholastici, inter quos satis erit audire testimonium Angelici doctoris S. Thomae Aquinatis, qui in cap. 6. Matthaei Christi orationem S. Petri

Ecclesiae aptans, *Sola Petri Ecclesia*, inquit, *inviolata permansit; unde Lucae* 22. Ego rogavi pro te etc. Et 2.2. quaest. 1. a. 10. id summo Pontifici necessarium fuisse insinuans, ut ad fidei unitatem omnes tute cogeret, ait: *Dominus Lucae* 22. *Petro dixit, quem summum Pontificem constituit,* Ego pro te rogavi, etc. *Et hujus ratio est, quia UNA FIDES debet esse totius Ecclesiae secundum illud* 1. *Cor.* 1. Idipsum dicatis omnes, et non sint in vobis schismata: *quod servari non posset*, *nisi quaestio fidei exorta determinetur per eum, qui toti Ecclesiae praeest, ut sic ejus sententia a tota Ecclesia firmiter teneatur.* Concinit vetustior auctor Gallicanus Jacobus Cardinalis de Vitriaco in Historia Orientali cap. 75. inquiens: *Cum super hanc petram, pro qua Dominus rogavit, ut non deficeret fides ejus, post Christum aedificata sit et fundata Christi Ecclesia* etc. Neque dissentiunt Episcopi Galli, qui anno 1653. loquentes de vetustissimo more referendi causas majores, praesertim fidei, ad sedem Apostolicam, dum scripserunt ad Innocentium X. *Quem* (morem) *fides Petri numquam deficiens, perpetuo retineri pro jure suo postulat;* verbis *numquam deficiens* orationem et promissionem Christi Petro factam, ad successores quoque ejus propagatam respexere. Quod clarius explicarunt triginta ex iisdem Episcopis, cum paulo post in litteris ad eumdem Pontificem affirmarunt, summorum Apostolicae sedis Antistitum decreta circa fidem *divina aeque ac summa per universam Ecclesiam auctoritate niti,* idque deduxerunt *ex Christi domini nostri pollicitatione Petro facta,* ex illis scilicet verbis *Oravi pro te* etc. quam utique sententiam ex antiquorum traditione susceperant. Antiqui igitur cum Romanorum Pontificum, seu Romanae Ecclesiae fidem illam habuerint, *contra quam portae inferi non praevalebunt,* et pro qua Christus oravit, *ne deficeret;* nonne eam ex memoratis Christi promissis esse infallibilem credidisse satis aperte declarasse dicendi sunt? Id expresse collegit S. Franciscus Salesius, cum in (Ms. in pluteo A. n. 71. pag. 42.) opere, quod in Bibliotheca Chigiana Romae inveni, cap. 10. consideratis periculis fidei, quae cum identidem incidant, remedio semper prompto et infallibili indigent, scriptum reliquit: *L'Église a toujours besoin d'un confirmateur infaillible, en quel on puisse s'adres-*

ser, d'un fondement que les portes d'enfer, et principalement l'erreur ne puisse renverser, et que son pasteur ne puisse conduire à l'erreur ses enfans. Les successeurs doncque de S. Pierre ont tous ces mesmes privileges, qui ne suivent pas la persone, mais la dignité et la charge publique. Idest: *Ecclesia semper eget confirmatore infallibili, ad quem confugere liceat, et fundamento, quod portae inferi, et praecipue error nequeat subvertere, et pastore, qui suos filios ad errorem ducere nequaquam possit. Successores ergo S. Petri his omnibus privilegiis potiuntur, quae non personae* (ita scilicet ut cum persona intereant), *sed dignitatis et muneris publici* (ad successores traducti) *privilegia sunt.* In his verbis cum voces *confirmatoris* et *fundamenti* ad ea duo Evangelica loca Romanis pontificibus aptata referuntur, quae duas infallibilitatis promissiones continent; tum vero infallibilitatem eorumdem in definitionibus fidei ex iisdem promissis Christi agnitam manifestissime adstruunt: unde etiam in sermonibus de quibusdam controversiis part. 3. serm. 19. idem Sanctus summum Pontificem *Christi Vicarium et interpretem infallibilem* vocat.

§. IV.

Traditio Patrum de indefectibilitate et integritate constanti fidei in Romana cathedra.

12. Hinc quidem Apostolicam fidem numquam defecisse in cathedra atque Ecclesia Romana, intemeratamque semper fuisse custoditam perpetua Patrum traditio docuit. S. Irenaeus, postquam affirmavit necesse esse, omnes undique fideles convenire cum Romanae Ecclesiae fide, addidit: *In qua semper ab iis, qui sunt undique conservata est ea, quae ab Apostolis est traditio.*

S. Cyprianus epist. 55. cum Pontifici et Clero Romano nihil se metuere affirmavit a Novatianorum fraudibus, qui ausi fuerant *navigare ad Petri cathedram et Ecclesiam principalem, unde unitas Sacerdotalis orta est;* hanc veluti rationem adjecit: *Eos esse Romanos, quorum fides Apostolo praedicante laudata est, ad quos perfidia habere non possit accessum.* Non dixit tantum *non habere accessum,* sed habere *non possit.* Censuit itaque Romanam fidem non solum non defecisse umquam, sed nec posse deficere. Confer, quae in hunc

textum animadvertimus cap. 13. n. 15., ubi etiam objectum resistentiae ejusdem Sancti contra decretum Stephani de non rebaptizandis venientibus ab haeresi, vel schismate disjecimus.

S. Hieronymus lib. 2. in Rufinum n. 12. Romanam fidem, quam laudavit S. Paulus, nec decipi, nec mutari posse pronuntiavit. *Scito Romanam fidem Apostolica voce laudatam istiusmodi praestigias non recipere. Etiamsi angelus aliter annuntiet, quam semel praedicatum est; Pauli auctoritate munitam non POSSE mutari.* In epistola ad Damasum scribens, *Apud vos solos incorrupta Patrum servatur hereditas,* fidem a Petro et successoribus traditam in Romana sede tantum *incorrupte* custoditam significat.

Bachiarius in Apologia de fide, quam Muratorius vulgavit (T. 2. Anecdot. Lat.), eamdem Romanae cathedrae indefectibilitatem in fide testatur. *Si pro culpa unius totius provinciae anathemanda generatio est; damnetur et illa beatissima discipula, hoc est, Roma, de qua nunc non una, sed duae, vel tres, aut eo amplius haereses pullularunt; et tamen nulla earum cathedram Petri, hoc est, sedem fidei aut tenere potuit, aut movere.*

Theodoretus epist. 116. ad Renatum Romanae Ecclesiae presbyterum intemeratam et incorruptam Romanae sedis fidem ex primatu eliciens, scripsit: *Habet sanctissima illa sedes Ecclesiarum, quae in toto sunt orbe, principatum multis nominibus: atque ante haec omnia quod ab haeretica labe immunis mansit, nec ullus fidei contraria sentiens in ea sedit, sed Apostolicam gratiam integram conservavit.*

Id persuasum fuisse antiquae Romanae Ecclesiae liquet ex vetustissimo Sacramentario Leonis nomine in priori editione inscripto, ubi haec praefatio legitur in Missa IX. diei natalis SS. Petri et Pauli: *Tui est operis, tuaeque virtutis, ut Beatorum Apostolorum Petri et Pauli gloriosa confessio nec capiatur umquam falsis, nec perturbetur adversis; sed caelestis eruditio sicut per eos ab ipsa veritate suscepta posterisque mandata est, ita iisdem suffragantibus intemerata perduret.*

Sanctus quoque Gelasius in epist. 8. ad Imperatorem Anastasium inquiens (T. 5. Concil. col. 309. d.), *Hoc est, quod*

sedes Apostolica maxime cavet, ut quia mundo radix est (id-est centrum unitatis fidei) *Apostoli gloriosa confessio, nulla rima pravitatis, nulla prorsus contagione maculetur. Nam si (quod Deus avertat, quod fieri non posse confidimus) tali aliquid proveniret; unde cuiquam resistere auderemus errori? vel unde correctionem errantibus posceremus?* Nonne verbis, *quod fieri non posse**) *confidimus*, indefectibilitatem in fide certissimam praetulit?

Neque haec constans traditio excidit sub Hormisda Pontifice, quippe qui eam professionem ab Orientalibus subscribendam direxerit, in qua id aperte asseritur et ad Christi promissa refertur. *Prima salus est rectae fidei regulam custodire et a Patrum traditione non deviare. Quia non potest Domini nostri Jesu Christi praetermitti sententia dicentis,* Tu es Petrus, et super hanc petram aedificabo Ecclesiam meam. *Haec, quae dicta sunt, rerum probantur effectibus, quia in sede Apostolica inviolabilis semper catholica servatur religio.* Haec autem ipsa professio a cunctis Orientis Episcopis subsignata, et a Justiniano etiam Imperatore ad Agapetum missa, nec non totidem verbis expressa et recepta legitur in concilio generali VIII., *ut certum sit* (utar Bossueti verbis lib. 10. al. 15. Defens. c. 7.) *hanc formulam in tota Ecclesia catholica comprobatam, omnesque Ecclesias subsignata formula professas . . . . . sedis Apostolicae et Ecclesiae Romanae fidem integra et perfecta soliditate constare, ac ne umquam deficiat, CERTA Domini POLLICITATIONE firmatam.* Illam igitur propositionem, *In sede Apostolica inviolabilis semper catholica servatur religio*, in-

*) Hunc Gelasii textum Bossuetus lib. 10. al. 15. *Defensionis* c. 9. part. 2. pag. 199. eludere nititur affirmans verbum *confidimus* designare quidem *pium votum, piam fiduciam*, ne aliquid tale contingat, non vero certitudinem. Cum S. Paulus scripsit 1. Cor. c. 7. *Puto autem quod et ego spiritum Dei habeam:* num ex verbo *puto* opinionem tantum et fiduciam, non autem certitudinem divini Spiritus in Paulo loquentis scribentisque quispiam colliget? Gelasium vero ea de re veram certitudinem gessisse quis dubitet, cum indefectibilitatem Romanae sedis et Pontificum Romanorum in fide duabus Christi promissionibus innixam tradiderit aliis in epistolis quas ante memoravimus n. 6. et 10. Cavendum itaque, ne aliae similes vel etiam moderatiores aliorum Pontificum de eo privilegio loquentium formulae, quae a modestia proficiscuntur, in argumentum incertitudinis transferantur.

sertam formulae fidei *ubique diffusae, omnibus saeculis propagatae, ab oecumenico concilio consecratae quis respuat Christianus?* Sunt pariter laudati Bossueti verba. Confer, quae in hanc celebrem fidei professionem diximus cap. 13. n. 82.

Sexta quoque generalis synodus Agathonis litteras recepit tamquam a Spiritu sancto dictatas, et S. Petri manu scriptas, in quibus de sede Apostolica traditur: *Nunquam a via veritatis in qualibet erroris parte deflexa est, et a tramite Apostolicae traditionis nunquam errasse probabitur, nec haereticis pravitatibus depravata succubuit; sed ut ab exordio fidei Christianae percepit ab auctoribus suis Apostolorum Christi principibus, illibata fine tenus permanet, idque secundum ipsius Domini Salvatoris divinam pollicitationem, qui fidem Petri non defuturam promisit:* eo nimirum textu *Oravi pro te* etc. quem totidem verbis recitavit. Haec autem verba (lib. 7. al. 12. Defens. c. 24.) *concilii Patres audisse et suscepisse* Bossuetus fatetur.

Post tam illustria et antiqua testimonia, quae vetustam traditionem abunde comprobant, alia atque alia permulta subsequentium saeculorum, quae eamdem traditionem ad nos usque perductam ostendunt, addere superfluum existimo. Haec vero omnia, ex quibus exploratum sit antiquos tradidisse catholicam fidem semper intemeratam fuisse custoditam in sede S. Petri et in Ecclesia Romana, hancque praerogativam retulisse in duo illa Christi promissa, *Et portae inferi non praevalebunt* etc. *Ego autem oravi pro te* etc. nonne satis superque demonstrant, eos credidisse Romanos Pontifices in tradendis fidei dogmatibus esse infallibiles?

§. V.

Effugia Episcopi Meldensis, quibus memoratas Christi promissiones antiquorumque traditionem aliorsum distrahere et interpretari studuit, rejiciuntur.

13. Cum hisce promissis Christi antiquorumque testimoniis, quae ad inerrantiam et infallibilitatem asserendam efficacissima vidimus, premeretur contrariae nobis sententiae vindex praecipuus Jacobus Benignus Bossuetus Episcopus Meldensis; ut ab iisdem se se expediret, aliquot interpretationes attulit, quibus

aliqua testimonia soli S. Petro convenire affirmavit, quaedam Ecclesiae catholicae, quaedam ecclesiae seu cathedrae Romanae, non autem solis Romanis Pontificibus successoribus S. Petri: et siquidem nonnulla de istis loqui negare non potuit; ea non de singulis seorsim sumtis, sed de ipsorum serie ac successione ita esse accipienda ingessit, ut in ea serie semper fides a Petro tradita fuerit custodita, et custodienda semper sit usque ad consummationem saeculi, semperque ab ea confirmandi sint fratres in fide; et hac ratione verum esse contra ipsam non praevaluisse unquam inferi portas, nec posse praevalere, efficacemque fuisse orationem Christi pro fide S. Petri, ne vel in successoribus ejus deficiat: ut ne tamen hinc sequatur, neminem ipsorum seorsim posse aliquando errare in doctrina fidei; hoc enim casu, quo quispiam illorum nutaret, aut deficeret in fide, vel mox correctus per se se rescipisceret, vel error ejus corrigeretur a concilio, aut ab Ecclesia, aut a successore ipsius, sicque in serie Pontificum fides S. Petri numquam deficiens immora stabit, et conservabitur usque in finem. Vide praesertim Bossueti librum 10. al. 15. *Defensionis* c. 5.

14. Hac vero interpretationes, seu potius effugia quam vana et inutilia sint ad rem, de qua agimus, facillime detegetur, ni praejudicia justum rectumque judicium impediant. Promissiones illas divinas Petro factas de indefectibilitate fidei, quas antea explicavimus, ipsius Petri fidem praecipue respicere nemo negaverit. Id tantum dico eas non ad unius Petri, sed ad successorum quoque ejus fidem referri. Cum enim illa testimonia Evangelica, quae laudatas Christi promissiones continent, ex traditione ab adversariis quoque approbata ad constituendum Petri primatum pertineant; id autem, quo primatus S. Petri constitutus fuit, non soli Petro, sed etiam successoribus ejus Romanis Pontificibus ejusdem primatus heredibus competat, ut iidem adversarii fatentur; necessario sequitur, ea testimonia atque promissiones Christi ipsis testimoniis contentas, quo sensu conveniunt fidei S. Petri, fidei etiam successorum ejus pariter convenire; et sicut fidei S. Petri conveniunt ratione primatus ob formandam et conservandam in tota Ecclesia unitatem potissimum fidei; eadem ratione de fide Romanorum Pontificum, quam ob

vindicandam fidei unitatem eodem primatus jure atque officio definiunt, esse accipiendas.

15. Qui porro ea testimonia accommodant fidei Ecclesiae catholicae, si modo non excludant fidem a Petro et successoribus ejus catholicae Ecclesiae propositam, quae ipsius Ecclesiae fidem ex institutione Christi et jure primatus continet in catholica unitate, nemo reprehenderit. Ita enim promissiones Christi ad Petri et successorum ejus fidem pertinentes, ad ipsius Ecclesiae catholicae fidem bonumque revocantar, quatenus Ecclesiae catholicae fides adhaerens fidei Petri et successorum ejus, ex hac adhaesione atque unitate perinde firma et indefectibilis futura sit, ut*) ex laudatis Christi promissis firma et indefectibilis erit Petri et successorum ejus fides. Si autem negent convenire ei fidei, quae est petra et fundamentum Ecclesiae, certumque catholicae unitatis et fidei centrum; repugnent necesse est Chrisi institutioni atque rationi primatus, qui ob unitatem potissimum fidei firmandam et custodiendam institutus, omnium fidelium unitatem cum Petri ac successorum ejus fide necessario requirit, ut ex Scriptura ac traditione probavimus.

16. Cum porro hujus primatus ratio et vis S. Petri et successorum ejus sit personalis, nec ad hujusmodi jus personale exerendum alius cujusquam consortium atque subsidium efflagitet, ut ante observavimus; quidquid ejusmodi primatus causa ob unitatem fidei vindicandam, Romanae sedis, seu Ecclesiae fidei tribuendum negari non potest; ipsorum Romanorum Pontificum personae ac fidei adscribendum est, nec perinde ei sedi, cathedrae, vel Ecclesiae potest attribui; ac si aliquid a persona et fide

---

*) Id sane innuere videntur illa Bossueti, cum in prima pastorali epistola *de Christi promissis factis* Ecclesiae scripsit n. 32. *Si ergo firmiter adhaerebimus huic cathedrae* (de Romana cathedra S. Petri loquitur, idest de ea doctrina fidei, quae e cathedra S. Petri traditur), *tuti erimus de Jesu Christi promissis.* Si adhaerentes cathedrae Romanae, unde eduntur definitiones et decreta fidei, *tutos* affirmat ex promissis Christi, promissionis utique Christi laudatas Romanae cathedrae, seu fidei ex ea cathedrae editae factas agnovit: cumque distinctio inter fidem cathedrae et fidem Romanorum Pontificum ei cathedrae insidentium ex ipso Bossueto repudianda sit, ut ex ejus verbis mox in textu recitandis audiemus; laudatae promissiones, si referantur ad Romanae cathedrae fidem, fidei Romanorum Pontificum ex ipsa cathedra propositae competere dicendae erunt.

Pontificum distinctum intelligendum sit. Confer dicta supra n. 4. Bossuetus itaque cum lib. 10. al. 15. c. 5. expresse fateatur, se *non distinguere a Romanorum Pontificum fide Romanae Ecclesiae fidem;* dum traditione coactus Romanae Ecclesiae fidei inerrantiam et indefectibilitatem asserit; eamdem Romanorum Pontificum fidei debet asserere: cum praesertim Romanae Ecclesiae fidem eam esse affirmet, *quam scilicet non aliter quam a Petro primo atque a Petri successoribus Romani didicerint.*

17. Restat ultimum Bossueti effugium, quo indefectibilitatem in fide sedis Apostolicae et Romanae Ecclesiae a traditione assertam, non singulis Romanis Pontificibus, sed ipsorum seriei ac successioni adscribendam putavit. Vir in antiquorum lectione apprime versatus vidit, ex certa constantique omnium saeculorum traditione Christi promissis innixa, quam §. 4. explicavimus, fateri oportere numquam defecturam Romanae Ecclesiae fidem, ac proinde in fide ejusdem Ecclesiae aliquid immotum et firmum esse admittendum, quod numquam deficiet. Id satis perspicitur ex ipso titulo capitis sexti libri decimi, al. 15. *Defensionis,* ubi haec leguntur: *Traditio Patrum de fide et Ecclesia Romana, deque sede Apostolica numquam defectura;* et apertius in textu ejusdem capitis his verbis: *Sancti Patres ab ipsa Christianitatis origine tum quaerunt illud IMMOTUM in fide, quod Ecclesiae principali, Romanae scilicet, inesse necesse sit:* quibus fidem omnino *immotam*, et consequenter indefectibilem Romanae Ecclesiae Sanctorum Patrum traditione ab ipsa Christianitatis origine tributam, et necessario tribuendam fatetur. Cum porro haec peculiaris praerogativa non alio nomine a Patribus Romanae fidei fuerit attributa, nisi ratione primatus, qui ipsorum Pontificum personalis est; idem vir Clar. necessarium quoque intellexit, hoc *immotum* et indefectibile ex traditione admittendum in Romana fide, non esse a fide ipsorum Pontificum distinguendum, ut in textu quinti capitis sub finem praecedentis numeri recitato expresse declaravit. Ne autem hoc *immotum* et indefectibile Romanae fidei a fide, quam Romani tradunt Pontifices, haudquaquam separandum, assereret cuique Pontifici fidem docenti ac definienti, quod infallibilitatem omnium et singulorum in nostram sententiam adstrueret; illud non singulis

seorsim sumtis, sed toti seriei ac successioni adjudicandum putavit. Ita conciliari posse censuit traditionem Patrum cum sua et adversariorum nostrorum sententia, si vi traditionis veram fidem in ea serie ac successione immotam et numquam defecturam credamus, quae licet vacillare et deficere possit, et de facto nutaverit in nonnullis, mox tamen revictura, et vel ab ipso qui erravit, vel saltem a successoribus vindicanda, in ea serie ac successione nequaquam deficiet. Hoc sensu laudato cap. 5. scripsit: ***Accipiendi ergo Romani Pontifices tamquam una persona Petri, in qua NUMQUAM fides Petri DEFICIAT. Atque ut in aliquibus vacillet, aut concidat, non tamen DEFICIT in totum, quae statim revictura sit .... Nec porro aliter ad consummationem usque saeculi in tota Pontificum successione eventurum esse CERTA FIDE credimus. In tota Pontificum successione,*** inquit, non in singulis Pontificibus: et similiter in Corollario §. 8. de sola successione affirmavit: ***Neque successionem ejus*** (S. Petri) ***umquam a fide abrumpendam;*** idque inter ea refert, quae ***certa traditione constare*** professus fuerat. Haec fusius proponenda, ne quid tanto Scriptori perperam affictum putetur.

18. Num vero de una eademque Romana fide a fide Romanorum Pontificum non distinguenda absque contradictione manifesta affirmari potuerint haec duo, nimirum eam fidem in serie ac successione immotam numquam defecturam, numquamque a vera fide abrumpendam certa traditione constare; et nihilominus eamdem in aliquibus ejus successionis Praesulibus potuisse deficere et defecisse, etsi ***non in totum,*** nec diutius, sed defecerit ***mox revictura,*** et saltem, ut ibidem ait, ***a successoribus statim vindicanda:*** num, inquam, haec duo absque evidenti contradictione potuerint affirmari, nemo, ut arbitror, recte ratiocinans intelliget. Cum enim series, seu successio Romanorum Pontificum non tam omnes, quam singulos, qui post S. Petrum Romanam cathedram obtinuerunt, et obtenturi sunt, complectatur; ut Romana fides a S. Petro Romanis tradita in hac serie ***immota,*** et ***numquam defectura, numquamque abrumpenda sit,*** opus est, ne quispiam ejus successionis in fide deficiat. Si quis enim inter eos deficeret in fide, non tacendo tantum, cum

fidem loqui ac definire deberet (id siquidem esset deesse officio docendi, non autem errare in fide), sed docendo ac definiendo aliquid contrarium fidei; hic error in illa serie licet unius, aut alterius Pontificis, sufficeret, ne Romana fides in ea serie atque successione dici posset intemerata et immota, numquam defecisse, numquam contra eam praevaluisse inferi portas: quae tamen omnia de eadem fide ex Christi promissis traditio docuit. Cum S. Augustinus Donatistis seriem Romanorum Pontificum opposuisset tamquam illam indefectibilem et inconcussam petram (Psal. contr. part. Donat.), *quam non vincunt superbae inferorum portae;* scribens, *In hoc ordine successionis nullus Donatista Episcopus invenitur,* satis profecto futurum existimavit ad eam seriem vitiandam, si vel unus ejus successionis Pontifex in Donatistarum errorem incidisset. Haec de adversarii ceteroquin praestantissimi incohaerentia et contradictione satis: quam quicumque vitandam existimabit, primum illud, quod de Romanae sedis immota et indefectibili fide ex traditione certum posuit, recipiendum agnoscet; quod porro de eadem fide in nonnullis ejusdem seriei Pontificibus nutante ac deficiente ex suo praejudicio, nec cum traditione cohaerens subjecit, rejiciendum.

19. Alia vero non desunt ad hoc effugium refellendum opportuna. Si nimirum aliquis in ea successione errare posset docendo fidem, nullius Pontificis certa esset definitio, antequam (ut adversarii vellent) Ecclesiae consensus accederet; sicque nullius Pontificis definitiones per se cogerent ad assensum, nec in primatu remedium idoneum fuisset a Christo institutum ad sopienda scandala contra fidem, et ad conservandam in Ecclesia fidei unitatem: quod ex constitutis concessisque principiis neque ab adversariis potest admitti. Certe primatus singulis Petri successoribus eadem ratione competit, qua in Petro Christi institutione fuit constitutus. Singulorum itaque doctrina fidei, quam ad continendam fidei unitatem ex officio primatus Ecclesiae proponunt, est illa *petra,* cui tamquam fundamento tota Ecclesia debet adhaerere et incumbere bono unitatis, ut ex traditione probavimus. Nonne semper, ut monuit S. Franciscus Salesius, hoc confirmandi officio Ecclesia indiget, cum semper satan eam unitatem discindere et fratres cribrare nitatur? Si au-

tem Ecclesia semper indiget hoc officio, quicumque sit legitimus Petri successor, qui huic officio satisfacturus, ut unitatem fidei vindicet, fratresque confirmet, aliquod dogma declaret atque definiat, ejus doctrina accipienda erit uti doctrina S. Petri, pro qua Christus oravit, ne deficeret: unde non solum concilia et Patres S. Petrum in successoribus loqui professi sunt, dum fidem docent, sed ipse quoque Bossuetus in celebri sermone ad comitia Cleri Gallicani an. 1681. et in Meditationibus super Evangelium die 72. fateri debuit certissimum, ex Christi mandato Petro intimatum, semper ipsum Petrum in suis successoribus loqui, et loquuturum semper, qui fratres confirmet in fide. Vide ejus verba capite praecedenti num. 18. et 22. Quod si definitiones successorum Petri habendae sunt uti doctrina edita a S. Petro; habendae profecto sunt uti ea doctrina ac fides, pro qua Christus oravit. Neque vero si quis inter hos S. Petri successores in hac doctrina proponenda aliquando erraret, nihil praejudicii rediret in eam successionem, etiamsi vel ipse subinde se corrigeret, vel corrigeretur ab aliis. Semper enim verum esset petram, et fundamentum Ecclesiae in eo Pontifice aliquando defecisse, eamque seriem ac successionem aliquando fuisse contaminatam; ipsaque Ecclesia ei adhaerens (uti ex institutione Christi, ac jure primatus deberet), in fide deficeret; vel renuens illi adhaerere, Christi institutionem desereret, et ineptam declararet.

20. Neque dicas: Hac ratione dicendum videtur, non solum Romanos Pontifices esse indefectibiles in fide, verum etiam esse impeccabiles. Fundamentum enim Ecclesiae a Christo positum non est nisi fides a S. Petri praedicata, et ad successores ejus transmissa, et ab iisdem, quando opus est, definitionibus dogmaticis asserta et vindicata; unde sufficit, si in ejusmodi definitionibus ac doctrina fidei nequaquam deficiant. Si in aliis materiis practice labantur, facta ejusmodi non sunt petra seu fundamentum Ecclesiae, sed sola doctrina, quae etiam in criminoso Pontifice indefectibilis, ad custodiendam fidei unitatem sufficit. Idem est, si quidam Pontifices, non doctrina falsa, sed omissione rectae doctrinae, cum definienda esset, labantur, et peccent: omissiones enim hujus generis non sunt petra Ecclesiae, sed definitiones; satisque est, si non peccent id definiendo quod falsum est, qui

possunt peccare tacendo, cum loqui ac definire necesse esset. Hinc etiam detegenda est alia Bossueti aequivocatio, cum libro 1. *Defensionis* in Appendicem novissimae editionis rejecto cap. 3. pag. 88. suasurus Romanam fidem, quae numquam defectura est, non esse intelligendam fidem singulorum Pontificum scripsit: *Neque vero Romana fides in solo aliquo Pontifice est; alioquin intereunte Pontifice Romana interiret fides. At etiam vacante sede viget, vigeretque profecto, etiamsi Pontifex plusquam mortuus quocumque tandem modo a fide deficeret.* Cum Romanam fidem ex promissis Christi numquam defecturam, eodem Bossueto docente, diximus non distinguendam a fide, quam docent Romani Pontifices; Romanae fidei nomine accipiendas diximus non physicas, ut ita dicam, ipsorum personas, sed fidei definitiones ab ipsis editas in unitatis bonum jure primatus; quae cum non intereant morte Pontificum, his obeuntibus et sede vacante non deficit Romana fides in ipsis definitionibus vigens, nec defectura umquam, quocumque alio personali errore quisquam illorum laberetur, dummodo in definiendo nemo illorum deficiat.

§. VI.

Potissimum adversariorum objectum ex praesumptis Romanorum Pontificum erroribus circa fidem expungitur, eo quod ea, quae obtruduntur facta, non sint errores definitionum fidei. Praemittitur explicatio, quaenam sint proprie dictae definitiones fidei, seu, ut ajunt, ex cathedra editae, quibus ex Christi promissis et Patrum traditione inerrantia, et infallibilitas tribuenda est.

21. At enim, inquiunt, certum est aliquot Pontifices in doctrina fidei defecisse. Hic postremus est adversariorum recessus, atque conatus: et maxima quidem ex factis, seu erroribus hujusmodi oppositio ab ipsis obtruditur, in qua pluribus destinentur. Ad hanc sane objectionem tamquam invictam confugit Episcopus Meldensis, cum sacrae Scripturae, Patrumque testimoniis adstrictus, allatas interpretationes suas, seu potius effugia per se se minus sufficientia deprehendens, scripsit inter cetera lib. 10. al. 15. *Defensionis declarat.* cap. 5. quod si ea, quae ad explicandas Scripturae et Patrum auctoritates Pontificiam inerrantiam adstruentes produxit, nostrae sententiae defensoribus

non sufficiunt, ii, ut se se in minuta atque oppido absurda et falsa conjiciant, non ratiociniis, sed jam experimentis vidimus: idest iis factis, erroribusque quorumdam Pontificum, quos identidem et ibidem, et aliis ejusdem libri capitibus ingessit, aliis autem in libris studuit fusius demonstrare. Haec scilicet errorum facta, ita certa et evidentia credidit, ut testimonia, quae ex Christi promissis ac traditione inerrantiam et infallibilitatem fidei Romanae sedis, et Romanorum Pontificum generatim pronuntiant, aliquam interpretationem requirant. Nolebam in hanc vastissimam silvam ingredi, quae multis facti quaestionibus implicata et involuta, longam molestamque disputationem postularet. At cogitavi posse sufficere, si potiora, et quae evidentiora creduntur, facta ex proposito discutiantur: quibus si perspicue satisfactum erit, de ceteris imbecillioribus, quid sit sentiendum, paucioribus expedietur, cum praesertim quaedam hac in re notiones ac principia sint praemittenda, ex quibus quisque per se se de quamplurimis aliis, qui opponuntur, vel opponi possunt, erroribus facile judicium ferat, ut ne in singulis rejiciendis tempus superflue et inaniter conteramus.

22. Antequam igitur ad objectos errores accedo, ne qua confusio lectores impediat, explicandum est, quaenam sit illa Romanae sedis, seu Romanorum Pontificum fides, quae omnes undique fideles cogit ad unitatem, quaeque ob hanc vim coactivam ex promissis Christi esse debet ab errore immunis. Id autem non obscure intelligetur, si perpendatur, quaenam in institutione primatus fuerit ea S. Petri fides, contra quam ne inferi portae praevalerent, Christus promisit, et pro qua idem oravit, ne deficeret, utrumque, ut vidimus, ob formandam conservandamque in Ecclesia fidei unitatem, cujus gratia Petri et successorum ejus primatus fuit institutus. S. Petri fides, contra quam ne praevalerent inferorum portae, Christus promisit, fuit illa, qua inter diversas opiniones, seu potius errores hominum de Christo, aliis dicentibus ipsum esse Eliam, aliis Hieremiam etc. S. Petrus veram sententiam Deo revelante edoctus, dixit: *Tu es Christus Filius Dei vivi:* quam quidem fidem continentem omnem doctrinam a Christo traditam, idem Petrus in aedificanda Ecclesia, praesertim Romana, erat praedicaturus, cuique tam-

quam petrae inconcussae et fundamento totius aedificii, bono unitatis tota catholica Ecclesia debebat immobiliter adhaerere et incumbere. Cum autem in dubiis circa fidem quaestionibus a diabolo subinde excitandis, ut eam fidei unitatem discinderet, Christus praecepisset Petro, ut fratres confirmaret in fide, et ita unitatem fidei in Ecclesia custodiret; oravit, ne in his confirmandis et vindicanda fidei unitate deficeret ejus fides, quae in Ecclesia praesertim Romana debebat esse tamquam petra stabilis, in qua a cunctis fidelibus fidei unitas servaretur. Cum porro diabolus non solum Apostolorum aetate, verum etiam postea connisurus esset, ut fidei dissensiones inter Christianos commoveret eamdemque fidei unitatem dirimeret, quae semper conservanda erat in Ecclesia Christi; idem officium confirmandi fratres, tuendaeque unitatis, quod Petro commissum fuit, ad Romanos Antistites ejus successores transiisse omnes fatentur; ac propterea cum eadem vis cogens ad conservandam fidei unitatem in iisdem agnoscenda sit ratione primatus; pro ipsorum quoque fide a Petro tradita, et ad eosdem transmissa, qua in memoratis dissensionibus a diabolo excitandis fratres confirmarent, Christus orasse dicendus est. Ea igitur fides, seu doctrina fidei, quae in controversiis fidei ab ipsis Pontificibus ita proponitur, ut fratres et fideles omnes confirment in fide, et unitatem ejusdem fidei exigant, atque conservent in Ecclesia catholica, illa est*), cui

*) Bossuetus quidem lib. 10. *Defensionis* al. 15. c. 1. tom. 2. pag. 186. novae editionis explicans Evangelicam Christi promissionem, *Super hanc petram aedificabo Ecclesiam meam, et portae inferi non praevalebunt adversus eam*, *petrae* nomine habendam non solam illam Petri confessionem, *Tu es Christus Filius Dei vivi*, sed quamcumque etiam successorum ejus dogmaticam, quam ex officio proponunt, doctrinam fidei exerte fatetur. *Quoties successores Petri communem Ecclesiarum fidem ex communi traditione pro officio proponunt; eorum decretum, praedicationem, fidem fore Ecclesiae fundamentum:* cui nimirum fundamento tamquam petrae immobili tota Ecclesia debet adhaerere, et de quo non minus quam de Ecclesia ipsa verificari debet promissio: *Et portae inferi non praevalebunt adversus eam.* Quod ait *communem Ecclesiarum fidem,* et *ex communi traditione* verificatur etiamsi Pontifices definiant potissimum ex traditione, quam in Ecclesia Romana S. Petrus deposuit: haec enim est simul omnium catholicarum Ecclesiarum fides atque traditio, ut probavimus cap. 14. num. 27. Romanos autem Pontifices in suis decretis dogmaticis semper traditionem a S. Petro per successionem praedecessorum ad se usque perductam sequutos, complura ipsorum testimonia con-

inerrantiae privilegium ex promissis Christi est vindicandum. Solas itaque fidei definitiones id respicit a summis Pontificibus Ecclesiae propositas contra insurgentes dissensiones et errores in materia fidei; non autem*) opiniones, quibus etsi aliquid statuant, nihil tamen decernunt credendum ex catholica fide, nihilque damnant tamquam alienum ab eadem (de quo plura dicentur inferius n. 40. et 41.); non simplicia praecepta, quae ad fidei definitionem referri non possint; non judicia**) de personis tantum; non decreta disciplinae, quae ad fidem non pertinent; non tandem omissiones definitionum fidei, quae si omittantur, cum definiendum esset, culpa omissionis non esset error definitionis dogmaticae, nec error in fide.

23. Praeterea fidei definitiones debent esse actus plane liberi et voluntarii: si quae enim verba fidei contraria exteriori vi extorquerentur ab invito, etsi culpam involverent, manifesta tamen exterior vis satis patefaceret, ea verba non exprimere veram sententiam et fidem ejus, qui sic exterius adigitur ad id dicendum, quod ipse interius non credit, nec diceret, si non cogeretur. Hinc actus metu extorti tamquam non omnino liberi ex

---

firmant, quorum aliqua recitat P. Coustantius in praefatione ad Epistolas Romanorum Pontificum. Neque aliter eos, posse circa fidem decernere, indicare videntur illa S. Augustini lib. 1. in Julian. c. 2. quibus scripsit Innocentium in Pelagianorum causa non solum haud aliter respondisse, sed *nec potuisse respondere* conciliis Africae: *Quid enim*, inquit, *POTUIT ille vir sanctus Africanis respondere conciliis, nisi quod antiquitus Apostolica sedes et Romana cum ceteris tenet perseveranter Ecclesia?* Hinc in ipsis decretis fidei semper Petrus loquitur, cum exprimant doctrinam a Petro traditam; eademque decreta sunt ea Petri fides, petra et fundamentum Ecclesiae, quam, eodem Augustino testante in Psal. contra partem Donati, *non vincunt superbae inferorum portae.*

*) P. Angelus de Nuce Abbas Cassinensis in Excursu historico ad Chronicon Cassinense tom. 4. Rerum Italic. pag. 482. scite monuit, distinguenda quae Pontifices tradunt ex opinione ab iis, quae de fide credenda constituunt. *Non enim*, inquit, *quaecumque Pontifex quamquam in conciliari oratione loquitur, dogma fidei constituunt, aut fidei regulam intellectibus praescribunt, sed tunc tantum, cum ex cathedra loquitur, et sufficienter declarat, se id velle definire:* et mox nonnulla exempla subjicit. Vide quae inferius addemus n. 38.

**) De judiciis circa personas agens Innocentius III. in cap. *A nobis.* *de sent. excomm.* ait: *Judicium Dei veritate, quae non fallit, nec fallitur, semper innititur: judicium autem Ecclesiae nonnumquam opinionem sequitur, quam et fallere saepe contigit, et falli.*

ipso civili jure nulli judicantur. Cum ergo Romani Pontifices nulla vi exteriori cogente ob vindicandam catholicae fidei unitatem quibusdam dissensionibus impetitam aliquod dogma circa fidem credendum proponunt, atque constituunt, vel errorem aliquem fidei contrarium iis formulis damnant, quibus non opinionem privatam, sed catholicam doctrinam se exponere, erroremve ei doctrinae contrarium proscribere ita significent, ut quicumque aliter sentiant, a catholica, vel Romana fide abesse, et ab Ecclesiae Romanae communione et unitate separatos declarent, anathemate percellant, aut haereseos, vel aliis aequivalentibus censuris propositiones, quas damnant, inurant; haec erit illa proprie dicta definitio fidei, qua cum ex Christi mandato confirmandi sint fratres in fide, ex ejusdem Christi promissis error ipsi nequit inesse. Hujus generis sunt omnia exempla definitionum antiquarum Innocentii I. contra Pelagianos, Caelestini I. contra Nestorium, Leonis I. contra Eutychem, Agathonis I. contra Monothelitas etc. atque similiter aliae definitiones Apostolicae etiam recentiores, quae omnes infallibiles habendae sunt, et jure habentur. Hae autem sunt illae definitiones, quas editas dicunt *ex cathedra*. Cathedrae enim Romanae vocabulum, etsi latius sumtum, omnem auctoritatem Apostolicam e cathedrae primatu manantem complectitur; proprius tamen et primario fidei doctrinam circa speculativa aut practica dogmata significare ostendimus cap. 13. n. 35. Non omnia igitur, quae eduntur auctoritate Apostolica, vel etiam iis formulis, quae e clavium potestate, vel primatus jure proveniunt, etiamsi nihil statuant credendum, vel damnandum ex catholica fide, ad definitiones fidei *e cathedra* editas referri queunt.

24. Scio quosdam adversarios, qui observantiam suam erga Romanam cathedram praeferentes, ipsius definitiones erroris expertes fatentur, eas tantum e cathedra editas et infallibiles dicere, quas summi Pontifices edunt in unitate fidei totius Ecclesiae catholicae; eas vero nec e cathedra editas, nec infallibiles judicare, nisi postquam constiterit fidem ejusdem Ecclesiae cum ipsis concordare. Id ex eo ipsorum praejudicio dimanat, quo ipsi vim coactivam ad unitatem, et infallibilitatem exinde consequentem Pontificiarum definitionum alligant conditioni expressi,

vel saltem taciti consensus Ecclesiae, quod praejudicium fuse rejecimus capite praecedenti n. 30. et seqq. Cum Christus S. Petri, ac Romanae cathedrae, seu Romanorum Pontificum fidem ratione primatus et ob unitatis bonum constituit petram et fundamentum fidei totius catholicae Ecclesiae, in quo omnium fides consisteret atque confirmaretur; non constituit ex conditione consensus quasi liberi, sed potius eo fine constituit, ut ob illud unitatis bonum consensus omnium fidelium semper accederet, et hac debita unitate omnes confirmarentur in fide. A qua Christi institutione cum Ecclesiam numquam recedet, semper fides catholicae Ecclesiae erit in unitate cum fide Romanorum Pontificum; et semper fides ab his definita ratione primatus, erit fides in unitate fidei Ecclesiae catholicae, ut ne umquam sit ambigendum, num illi, cum ex officio primatus ob vindicandam continendamque unitatem fidei aliquod dogma definiunt, in unitate fidei Ecclesiae definierint, nec ne. Infallibilitas, quae fidei cathedrae Romanae tamquam petrae inconcussae asserenda est, ex promissis Christi antea memoratis traditione explicante deducitur, quae ad Ecclesiam eatenus pertinet, quatenus Ecclesiae fides eidem Romanae fidei superstructa et inhaerens, inhaeret fidei, contra quam portae inferi non praevalebunt, et pro qua oravit Christus, ne confirmandis fratribus et unitati continendae destinata aliquando deficeret. Semper itaque fides in eumdem finem a Petri successoribus definita, habenda erit*) *ex cathedra*, et erroris periculo expers.

---

*) Meldensis Episcopus in *Corollario defensionis* §. 8. t. 2. pag. 309. expendens formulam definitionum, quae vocantur *ex cathedra*, non diffitetur posse concedi summos Pontifices, dum fidem docent *ex cathedra*, esse infallibiles. At cum non semper doceant *ex cathedra*, inter conditiones et signa definitionis *ex cathedra* editae Ecclesiae consensum requirit, additque; *decorum magnificumque Pontifici id esse, cum hac ratione pari fere loco atque concilia generalia habeatur. Certum est apud catholicos concilia generalia infallibilia esse. At cum dubitari possit, conciliumne aliquod generale sit; id ex Ecclesiae consensione repetatur. Ita certum firmumque, si velint, habeatur Pontificem pro cathedra docentem esse infallibilem. At cum dubitari possit, an pro cathedra dixerit adhibitis omnibus conditionibus; ultima nota et tessera sit Pontificis ex cathedra docentis, cum Ecclesiae catholicae consensus accesserit.* Quam multum in rem nostram haec paritas seu comparatio impar, et exorbitans est? Si quo casu dubitetur, num aliquis sit verus et legitimus Pontifex, uti dubitaretur, num aliquod concilium esset generale; aequalis utrobique paritas esset, et

25. Nemo hic mihi eam quaestionem curiosam magis, quam necessariam ingerat, num aliae quaedam conditiones a nonnullis recensitae praerequirantur, ut definitio edita dicatur *ex cathedra*, nimirum oratio, examen scripturarum et traditionis, consultatio etc. Cum enim ex indicatis Christi promissis ac traditione ipsa de indefectibilitate fidei Petri ac successorum ejus, cum qua necesse est totam convenire Ecclesiam ratione primatus ob custodiendam fidei unitatem; cum, inquam, ex his, nec non ex principiis adversariorum quoque assensu praestitutis certum haberi debeat, non errare Pontifices, cum definiunt fidei causas: si liqueat eos proponere aliquid tamquam dogma credendum ex fide, quibuscumque utantur verbis aut formulis, sufficit, ut conditiones ad id rite et recte praestandum requisitas non defuisse credamus. Deus siquidem sapienter suaviterque disponens omnia, dum finem prospicit, media etiam prospicit ad finem necessaria. Si ergo ex constitutis hactenus promissa est summis Pontificibus inerrantia et infallibilitas, quando ex primatus officio aliquam fidei controversiam definiunt ob fidei unitatem servandam; promissum etiam fuisse intelligitur, ne ipsi, cum definiunt, quidquam desit, quod ad definitionem edendam necessariam fuerit. Eadem sane quaestio moveri posset, quoad definitiones editas in generali concilio. Si autem haereticis semel haec licentia permittatur, ut in quaestionem vocent, num Ecclesiae judices eam diligentiam curamque, quae opus erat, adhibuerint; quis non videat, omnia mox non tam Pontificum, quam ipsorum oecumenicorum conciliorum judicia labefactatum iri? Sicuti ergo cum eduntur definitiones concilii generalis, de conditionibus necessariis nemo catholicus dubitat, quo minus veritatem contineant; ita et de summorum Pontificum definitionibus judicandum. Quae humanae rationi et industriae innituntur, etiamsi nihil omissum sit diligentiae, errori subesse queunt; non

---

utrobique decisionem ex Ecclesiae consensione repetendam non repugnarem. At si sermo sit de definitione fidei, sicuti conciliorum certo generalium definitiones ex ipsis verbis et notis definitionem exprimentibus satis dignoscuntur, ita etiam definitiones Pontificum Romanorum ex cathedra editae satis ex eo discernuntur, si iis verbis sint propositae, quibus ex officio et jure primatus fidei unitatem in Ecclesia custodiendam, et ab omnibus catholicis praestandam declarent.

vero, quae incumbunt promissis divinis, Deo satis prospiciente ne quid erroris obrepat, et ne quid omittatur, vel desit, quod ad veritatem cognoscendam ac definiendam requiratur. Hinc etiam metus eorum retunditur, qui dicunt rem plenam periculi infallibilitatem in definiendis controversiis fidei unius Pontificis personae attribuere, quae pro aliquo praejudicio vel affectu posset aliquando opinionem minus veram, quam in animum induxerit, veluti certum dogma definire. Hi profecto, qui id timent considerata unius Pontificis persona, definitiones dogmaticas metiuntur humano more; nec cogitant dogmata fidei esse rem divinam, et infallibilitatem Romanorum Pontificum divinis promissis Petro factis ac traditione confirmante ad successores ejus una cum primatu traductis inniti, divinamque providentiam variis et occultis modis posse efficere, et (ne divinae promissiones sint irritae) certo affecturam, ut si qui Pontifices pro aliqua praeoccupatione, aut affectu vellent aliquid falsum definire, vel mutent consilium contrariumque definiant, vel a definiendo impediantur omnino, vel contineantur inter eorum decretorum limites, quae definitiones non sunt.

§. VII.

Quatenus praesumpti et objecti errores Pontificum non pertineant ad definitiones fidei. Duo vel tria molestiora, quae praecipue tamquam evidentiora opponuntur errorum facta, expresse solvenda. Primum de lapsu S. Petri explosum.

26. His praemissis objectos errores Pontificum disjicere non difficile fuerit. Plures ex illis errores facti praeferunt, vel judicia circa personas tantum, ex quibus, etsi non pauci congrua explicatione ab erroris nota vindicari queant; cum tamen ad definitiones fidei proprie dictas nequaquam spectent, in praesenti controversia nec commemoratione indigent, nec responsione. Soli errores, qui circa fidem opponuntur, in rem, de qua agimus, considerandi sunt; et siquidem illi, qui majori conatu quasi omnium evidentissimi ab adversariis ingeruntur, inepti prorsus et inanes demonstrari queant, haud opus erit in ceteris levioribus et infirmioribus, qui facilius dijudicari poterunt, diutius distineri. Episcopus Meldensis, qui in ejusmodi erroribus colligendis et inculcandis exactius laboravit, scribens *Meditationes*

in Evangelium die 72. fateri debuit, facta errorum potiora, quae in tota serie ac successione summorum Pontificum molestiam et negotium facessere queunt, esse tantum duo, vel tria. Postquam enim Christi promissionibus ex Evangelio perpensis et expositis in eam sententiam, qua illae ad successores quoque S. Petri in unitatis bonum extendendae sunt Romanaeque cathedrae inerrantiam insinuant; postquam, inquam, affirmavit, S. Petri fidem in Romana cathedra et Ecclesia depositam *semper inviolabiliter conservatam fuisse, et fuisse semper fundamentum Ecclesiae catholicae, nec umquam fuisse corruptam;* mox, ne cum his pugnare credantur praesumpti, seu objecti quorundam Pontificum errores, haec verba subjecit: *Quid refert, si in tota hac praeclara successione**) *duo aut tria loca molesta forsitan inveniantur? Fides S. Petri non defecit, etiamsi eclipsim aliquam passa sit iterata negatione .... Idem est de Petro, si in suis successoribus consideretur. Omnes ejus successores sunt unus Petrus. Quicumque defectus in aliquo ipsorum deprehendi credatur, satis est Evangelicam veritatem perstitisse omnino, nec ullum dogma erroneum fixisse radicem, aut obtinuisse in successione et cathedra S. Petri, adeo ut Romana fides, idest illa fides, quam Petrus praedicavit, et Romae constituit, suoque sanguine obsignavit, numquam perierit, nec peritura umquam sit.* His respicit ea, quae in *Defensione declar.* lib. 10. al. 15. fusius explicat, ubi ne repugnet Scripturae ac traditioni indeficientiam tribuentibus fidei, quam S. Petrus in Romana Ecclesia depositam ad successores transmisit, hanc in istorum serie incorruptam contendit, quia etsi quidam ipsorum in fide, ut putat, aliquando defecerint, citius tamen emendato errore integra fides in ea serie perstitit: quam interpretationem Christi promissis ab eodem Bossueto concessis repugnantem superius probavimus num. 18. et seqq. Eodem porro in libro ex-

*) *Unum* tantum, aut *duo* facta molesta idem clarissimus Auctor notavit in sermone habito in comitiis Cleri Gallicani an. 1681. *Contra morem omnium praedecessorum unum aut duos summos Pontifices aut per vim, aut per subreptionem non defendisse constanter, aut non satis aperte explicasse doctrinam fidei,* (quorum alterum ad Liberium, alterum ad Honorium referri videbimus) *hi particulares lapsus in Sancti Petri cathedra nullam* (ut vocavit) *impressionem facere potuerunt.*

plicat, quinam sint illi duo lapsus successorum molesti, lapsus scilicet Liberii, atque Honorii, quos ut magis exploratos atque praecipuos causa exempli expresse nominat tribus in capitibus 2. 5. et 9. aliis aliorum Pontificum indicatis tantum confuse generalibus verbis. Unum textum hic referam ex cap. 5., in quo ille, ne his erroribus objectis quicquam afferre videatur promissis Christi contrarium, exemplum praemittit ex lapsu S. Petri, cui promissio Christi facta fuit. *Accipiendi ergo,* inquit (t. 2. Defens. p. 191. novae edit.) *Romani Pontifices tamquam una persona Petri, in qua numquam fides penitus deficiat. Atque ut in aliquibus vacillet, aut concidat; non tamen deficit in totum, quae statim revictura sit. Nam et Petrus negavit, et incredulus fuit, postquam audivit illud,* Rogavi pro te, ut non deficiat fides tua; *sed statim exsurgit, confirmaturus fratres, atque omnium nomine communem praedicaturus fidem, sicut in Actis legimus. Sit ergo in Leone, sit in Agathone: sit in aliis egregiis Pontificibus Petrus fratres confirmans: sit etiam in Liberio, sit in Honorio Petrus ad horam nutans et negans, sed statim respiciente Domino convalescens, seque ipso validior, ut firmitudini, Domino providente, etiam lapsus ipse serviat; neque supersit ullum errati vestigium.* Et hac ratione eos errores nihil obesse Romanae sedis fidei paulo ante affirmaverat: *Stat enim Romana fides ab eorum antecessoribus stabilita, ab eorum successoribus vindicanda, ut factum in Liberio, Honorio, aliisque vidimus, nullo Romanae fidei, aut Romani primatus detrimento.* Quantum hi, si vere essent errores in definitionibus fidei in bonum unitatis jure primatus editis, promissis Christi opponerentur, et quantum adversarentur institutioni et fini primatus, fuse ostensum est hoc eodem capite n. 18. et seqq. Nunc videndum, num quod de Liberio et Honorio veluti magis exploratum urgetur, ad definitiones fidei proprie dictas pertineat, paucis tamen praemissis de lapsu S. Petri, quem praesenti quaestioni incongruum facile est demonstrare.

27. Hic de definitionibus fidei agimus, quae eduntur a Pontificibus, ut confirmentur fratres in fide. Num S. Petrus, cum in atrio Principis sacerdotum Christum negavit, Ecclesiam docebat

ex officio? Num quidquam credendum decernens fidei dogma edidit, quo fratres suos confirmaret? Praeterea fide definitiones, ut vidimus, liberae omnino ac plane voluntariae esse debent, non metu extortae. Num metus Petro incussus negationis causa non fuit? Quid porro quod promissiones Christi, ex quibus inerrantia fidei S. Petri et successorum ejus ratione primatus colligitur, referuntur ad tempus et officium ejusdem primatus, quo, cum negavit Christum, nondum fruebatur? Primatum scilicet Petro ante Christi mortem promissum quidem, non vero actu traditum satis innuunt verba, quibus prima promissio expressa fuit: *Tu es Petrus, et super hanc petram aedificabo Ecclesiam meam, et portae inferi non praevalebunt adversus eam, et tibi dabo claves* etc. ubi omnia futuri temporis sunt, uti S. Hieronymus animadvertit libro 3. in Matthaeum c. 16. n. 23. Similiter paulo ante passionem praedicens futuros diaboli conatus, ut dissensiones inter fideles spargeret in negotio fidei, prospecturus unitati ejusdem fidei, oravit pro ea Petri fide, qua post negationem conversus, fratres confirmaret, quod post conversionem ex primatus officio praestandum, futurum quoque tempus respicit, quo primatum obtinuisset. Vide Theophylactum et Euthymium in ipsum textum Evangelicum Lucae 22. necnon S. Ambrosium in psalmum 43. n. 40. Ipsum tandem primatum Petro actu collatum, cum Christus post resurrectionem hinc abiturus, eum vicarium suum relinquens, totius Ecclesiae, ovium et agnorum omnium pastorem constituit iis verbis *Pasce agnos meos, pasce oves meas,* Patres et interpretes observarunt. Ineptus ergo in re praesenti est ille S. Petri lapsus, qui non solum non fuit definitio fidei, verum etiam primatus tempus antecessit; ad quod cum Christi promissa Petro facta, et ad successores ejus transmissa pertineant, inerrantia doctrinae fidei pariter referenda est. Certe S. Hieronymus loco laudato considerans primum Christi testimonium de primatu, qui *in futuro* promissus, non in praesenti datus Petro fuit, *Tu es Petrus* etc. *Omnia de futuro*, inquit, *quae si statim dedisset ei, numquam in eo pravae opinionis error invenisset locum:* quibus in eum, qui primatum actu consequutus, effectum pariter divinae promissionis primatui alligatae debuit obtinere, errorem non posse cadere in negotio fidei satis significavit.

§. VIII.

Lapsus item Liberii non fuit lapsus definitionis fidei.

28. Seposito itaque S. Petri lapsu, qui tot nominibus in praesenti quaestione obtrudi non poterat, videamus, num lapsus Liberio et Honorio attributi aptius ingerantur. Si certum non esset ex Scriptura ac traditione necessariam esse omnium fidelium unitatem cum fide, quam Romani Pontifices Petri successores ex officio primatus docent, et docent quidem in dissensionibus fidei, ut ex Christi mandato ejusdem unitatis bono veram doctrinam declarantes, confirment fratres in fide; dubitari posset, num quidam errores aliquibus Pontificibus impacti, essent veri errores fidei, aut definitionum fidei, ob quos unitas his adhiberi nec possit, nec debeat. At cum illa unitatis necessitas ex propositionibus ante constitutis sit omnino certa; manifeste sequitur, doctrinam fidei, quam Romani Pontifices jure primatus definientes tradunt, non posse errori deputari; ac proinde errores ipsis adscriptos non esse errores in fide, vel ei fidei doctrinae non esse accensendos, quae ad fidei definitiones jure et officio primatus in bonum unitatis editas referenda sit, sed ad alia capita pertinere, in quibus sicut non debetur cum ipsis Pontificibus unitas, quemadmodum debetur in doctrina fidei; nec locum habent Christi promissiones, quae fidem respiciunt; ita errorem aliquem posse eisdem aliquando subesse non est impossibile. Hinc post probatam, seu potius demonstratam necessitatem ejus unitatis, ut objecti errores vim haberent idoneam, adversarii certis documentis demonstrare deberent, eos esse certos errores definitionum fidei, de quibus tantummodo in praesentiarum est sermo. Contra certam unitatis necessitatem, quae certam inerrantiam omnino efflagitat, probabiles tantum conjectationes, quae certos definitionum errores non demonstrent, haudquaquam sufficiunt. Semper enim praevalere apud catholicos debet illa unitatis necessitas, cui et Scriptura et traditio apertissimis testimoniis suffragantur, et ex qua Romanae cathedrae infallibilitas Christi promissis ac Patrum traditione innixa ita consequitur, ut per se se errores fidei non omnino certos ac demonstratos a Pontificiis definitionibus prorsus excludat.

29. Ut autem omnino certus ac rei praesenti congruens evinceretur lapsus Liberii, tria ab adversariis probanda essent penitus certa. I. certum esse ejus lapsum, II. certum item esse, ipsum fuisse lapsum in definitione fidei, III. si idem lapsus aliquid praeferre credatur, quod ad fidei definitionem revocari queat, certum praeterea esse nihil intercessisse, quod a vera et legitima definitione ipsum extrahat atque repellat. Num haec tria omnino certa ab adversariis probantur? Lapsum quidem ejus satis certum probari existimant testimoniis Athanasii, Hilarii, Hieronymi, atque Sozomeni. At alii eruditi homines hunc lapsum, uti vulgo narratur, non ita certum putant, ut de eo gravissimis quidem momentis jure dubitare non possit. Ea narratio, qua Bossuetus in eo *Defensionis* exemplo, quod prima editione prodiit, Liberium post exilium redeuntem *a maxima Cleri et populi parte fuisse rejectum*, eoque die, quo ille Romam ingressus est, maximam in Clerum persequutionem exarsisse prodidit; haec, inquam, narratio sumpta fuerat ex (Vide Tillemon. not. 59. in Arian.) spuriis Actis S. Eusebii presbyteri, quae cum subinde ipsi Bossueto in suspicionem venissent, (Lib. 9. al. 14. c. 34.) integrum illud caput, quo haec gesta descripserat, in plerisque mss. Defensionis exemplis *ab ipso Auctore delectum fuit*, quippe qui intellexit, ea acta *illa esse, quae aut nullius, aut infirmae admodum auctoritatis* apud doctos habentur, uti traditur in nova Defensionis editione anni 1745., ubi idcirco idem caput e loco, in quo primum erat, submotum, in Appendicem rejectum fuit. Eadem vero ratione delenda erant in ejusdem libri capite 33. (T. 2. Append. pag. 115.) et alibi etiam quandoque inspersa, quae iisdem actis innituntur. Liberii quidem reditum a cunctis Romanis summo gaudio et plausibus decoratum tradiderunt Marcellinus et Faustinus in precibus ad Imperatorem: *Cui* Liberio *cum gaudio populus Romanus exivit,* adeo ut ejus ingressus veluti victoris triumphus videretur, ut Hieronymus scripsit in Chronico: *Romam quasi victor intravit.* Ex hoc tam festivo ac triumphali Liberii ingressu, quo Clerus populusque Romanus ipsum excepit, Felice Pseudo-pontifice expulso, nonne gravissimum exoritur argumentum dubitandi, num ea, quae de ejus lapsu narrantur, commentitia sint? Romani enim Nicaenae fidei ejusque de-

fensori S. Athanasio maxime addicti, et ab Ariana haeresi summopere aversi, ea potissimum de causa Liberio et restitutioni ejus impense faverunt, quia pro fide Nicaena Athanasiique innocentia strenue pugnaverat; sicuti e contra Felici in Liberii locum instruso fuere infensi, quia cum haereticis communicare non erubuit. Quomodo igitur hic Clerus et populus potuissent tam festive Liberium excipere, si is relicta pristina constantia Nicaeno symbolo Sirmiense praetulisset, et ab Athanasii defensione et communione transiisset ad communionem haereticorum Orientalium, ac praesertim Valentis et Ursacii, Epitecti atque Auxentii, quorum nomina cunctis Occidentalibus erant detestabilia? Si vera esset Liberii epistola e Berea ad Romanum presbyterium missa, qua suae praevaricationis notitiam, seu potius infamiam declarabat; nonne stomachum, indignationem, et horrorem ejus lectio commovisset in Romani catholici Cleri animo, ut ne credibile sit post tam insignem ejus lapsum, quo magna ignominia Romanae sedi creabatur, Romanos potuisse eum, qui tam turpiter victus fuerat, tamquam victorem et gloriosum athletam recipere? Nonne hoc gravissimum argumentum est, ne haec epistola et similiter aliae eodem pertinentes, quae inter *Fragmenta* S. Hilarii insertae sunt, genuinae credantur, et non potius habeantur supposititiae; sicuti certo supposititia est illa, quae Liberii item nomine inscripta ad Orientis Episcopos, apud Hilarium fragmento quarto legitur? Et siquidem hanc Hilarius in Fragmentis incaute retulit, quidni aeque incaute potuit recipere et ceteras ejusdem generis Liberio attributas, tametsi ab Arianis aut Semiarianis similiter confictas et editas, ut Liberium sibi faventem praeferrent? Neque mirum debet accidere, si in ea istorum praepotentia atque violentia epistolae Liberio affictae, et toto in Oriente disseminatae apud Hilarium atque Athanasium longius constitutos, atque ab Arianis vexatos, nihilque doli suspicantes fidem invenerint, et ex his lapsum ejus tum ipsi, tum alii atque alii posteriores crediderint. Illud potius mirum post tantorum ejus aevi testimonia (quae tamen alias exceptiones patiuntur) non omnes lapsui ejus fidem adhibuisse. Theodoretus (Lib. 2. Hist. c. 15. et 17.) enim, qui in sua Arianorum historia Athanasii operibus usus est, cum Liberii restituendi causam

refert in matronarum Romanarum officia, non autem in praesumtum ipsius lapsum; tum vero eumdem Pontificem cum laude semper nominans, nunc vocat *celeberrimum Liberium*, nunc *gloriosum veritatis athletam;* et ne credatur aliqua minus digna actione rediisse in suam sedem, ipso in reditu mirabilem testatur: *Post has Christianae plebis acclamationes* (Liberium ab Imperatore postulantis in Circo) *reversus est admirandus ille Liberius:* quae laus redeunti lapsus turpissimi causa nequaquam convenit. Sulpicius Severus, qui ex Hilarii fragmentis multum decerpsit in texenda Arianorum historia, ne verbum quidem innuit de Liberii lapsu, ejusque restitutionem seditioni ac turbis Romanorum attribuit, de quibus non solum in fragmentis Hilarii nullum indicium est; verum si genuinae essent habendae epistolae, quae in illis inscribuntur Liberio, haec ratio omnino esset rejicienda, cum ex iisdem epistolis colligatur, Constantium in ejus restitutionem fuisse difficilem, eamque tandem concessisse petitionibus Valentis, Ursacii, atque Germinii, Vincentii Capuani, et Fortunatiani Aquilejensis, aliorumque Orientalium. Socrates etiam, qui Liberii restitutionem seditioni populari adscribit, lapsum ejus non solum non memorat, sed videtur potius impugnare, cum Imperatorem seditione Romanorum permotum restitutioni (Socr. l. 2. c. 37.) *assensum praebuisse,* scribit, *licet invitum;* libenter enim perfidus eum restituisset, si constantiam ejus frangens obtinuisset, ut is tam turpi lapsu libertatem sibi compararet. Certum saltem non fuisse ineunte quoque saeculo quinto lapsum ejusdem, exploratum sit ex Rufino, qui libro 2. Hist. Eccl. scripto circa an. 402. c. 27. ait: *Liberius urbis Romanae Episcopus Constantio vivente regressus est. Sed utrum quod acquieverit voluntati suae ad subscribendum, an ad populi Romani gratiam, compertum non habeo.* Ni certiora et Rufino ignota documenta adversarii proferant, quibus idem lapsus certus probetur, nihil conficient. Vide hac de re plura in Historia Eccles. Cardinalis Ursii lib. 14. n. 72. et seqq.

30. Quod si lapsus ejusdem Pontificis certus praesumatur, numquid lapsus dici potest definitionis fidei? Duo capita in hoc lapsu notantur, I. quod S. Athanasii defensionem deserens, eum a sua communione separatum declaraverit, et e contra in com-

munionem receperit Arianorum principes; ac se cum iisdem pacem tenere professus sit: II. quod subscripserit formulae Sirmiensi, quam Arianam perfidiam Hilarius appellavit. Primum ad rem meri facti pertinet; facti enim crimen est diserere innocentem Athanasium, cujus defensio constanter vindicanda erat, et ad haereticorum communionem transire; in neutro autem invenitur erronea fidei definitio. Potuit enim utrumque fieri ab eo, qui humana aliqua ratione ex infirmitate ad utrumque agendum ducatur, quin haereticum dogma crederet, defenderet, vel doceret. Athanasio ab Arianis imputabantur crimina, quae falsa erant, nec pertinebant ad doctrinam fidei; eorumdemque criminum nomine ab illis depositus fuerat. Liberius in praesumptis epistolis se melius edoctum praetulit, cum ipsum deseruit, et ad inimicorum ejus partem transivit. Haec causa aliena per se a dogmate fidei, defectum quidem constantiae in Liberio probat, non vero errorem in fide, multo minus definitionis errorem. Ex hoc quidem facto magnum scandalum oriebatur in ipsam fidem; at error fidei per se, et definitionis error hoc scandali crimen dici non potest. Quoad subscriptionem vero formulae Sirmiensis jam convenit fere inter omnes eruditos etiam adversarios (Vid. Tillemon. n. 55. in Arian.), illam fuisse primam formulam Sirmii editam contra Photinum, quam in libro *De synodis* ipse S. Hilarius uti catholicam excusat: ideo autem *in Fragmentis* vocat *perfidiam,* quia ex ejus sententia *quidquid praeter fidem unam* (Nicaenam) *est, perfidia est,* ut ait in libro contra Constantium num. 24. Quidquid sane exprimebatur in hac formula, verum erat, si catholico sensu acciperetur. Illud tantum Liberio vitio datur (Bossuet. lib. 9. Defens. c. 33.), *subscripsisse ei fidei, qua Christus consubstantialis ejusdemque cum Patre substantiae taceretur:* quod in erroris patrocinium ab haereticis transferri poterat. Tacere autem quod catholicum, et a catholicis profitendum est, crimen est omissionis; et subscriptio, quae ex omissione ejusmodi trahebatur in confirmationem erroris, est peccatum scandali, definitio autem proprie dicta erroris nequit appellari. Liberius itaque subscribens formulae, quae tacebat quod erat confitendum, non esset excusandus; sed formulae id tacenti subscribere, fuis-

set omittere debitam confessionem, non autem *falsa definire:* quod tamen illi (Lib. 9. c. 34.) Bossuetus perperam imputat.

31. Multo autem minus dici potest errasse in definitione fidei, qui ad eam subscriptionem et lapsum non liber omnino, sed per metum externum notoriumque deductus fuit. Neque enim definitio fidei est (Vid. sup. n. 24.), aut dici potest illa, quae non libera planeque voluntaria, sed per vim manifestam metu extorta est. Ubi de solemnibus Pontificum et conciliorum dogmaticis decretis agitur, eorum vis et auctoritas e sensu ac sententia Spiritu sancto inspirante edita proficiscitur: *Visum est Spiritui sancto et nobis* (Act. Apost. c. 15. v. 28.); ac propterea ubi constet decretum vi ac metu externo fuisse expressum, et non ex intima decernentis sententia; idem decretum potiori ac prorsus necessaria et essentiali conditione caret. Aperta in re praesenti et efficax omnino est S. Athanasii ratio, atque judicium in Historia Arianorum ad Monachos num. 42. quod et a P. Coustantio laudatur (In praefat. ad Epist. R. P. pag. XXXV. n. 35.): *Porro Liberius,* inquit S. Doctor, *extorris factus, post biennium denique fractus est, minisque mortis perterritus subscripsit. Verum ea ipsa re comprobatur cum violentia eorum, tum Liberii in haeresim illam odium, ejusque pro Athanasio suffragium, quamdiu scilicet libere arbitrioque suo agere licuit. Nam quae tormentorum vi praeter priorem sententiam eliciuntur, ea non reformidantium, sed vexantium sunt placita.* Ne pluribus in re et ratione manifesta immorer, addam confessionem celeberrimi Bossueti, qui in secunda instructione de promissis Christi factis Ecclesiae contra haereticos agens, non absimiliter Liberii lapsum ab iisdem quoque ingestum ita excusandum putavit, ut Christi promissis nihil praejudicet, cum *certum sit ipso facto,* ait num. 105., *eum non nisi manifestae violentiae cessisse, et mox ex semetipso ad officium rediisse.* Cum autem Minister heterodoxus opposuisset, violentiam ipsi injectam fuisse levem, et exaggerasset tamquam veram causam recuperandi Episcopatus cupidinem; reponit Bossuetus: *At tacenda non erat crudelis Imperatoris saevitia, cujus minae non exilium tantum, sed tormenta etiam atque mortem secum trahebant. Scitur nimirum testimonio constanti S. Athanasii*

omniumque ejus aetatis auctorum Constantium sparsisse multum sanguinem, eisque, qui repugnabant ejus voluntati circa Arianismum, ipsius iram fuisse metuendam. Ego id non dico, ut Liberium excusem, sed ut sciatur, omnem actum, qui vi extorquetur, ex quolibet jure nullum esse. Manifestam autem interfuisse violentiam, ex qua quisque dignoscere poterat, num actibus ejusmodi quolibet jure nullis, utpote non omnino liberis et voluntariis quicquam deferendum esset, etiamsi aliquid praeferrent definitionis erroneae circa fidem (quod tamen non est), idem Bossuetus confirmat num. 110. *Violentia enim manifestatur, cum quis non mutatur nisi per vim, et quando ad pristinum redit sensum, statim ac in libertatem restituitur:* ut in Liberio evenit, qui non solum ante exilium, sed statim etiam post restitutionem contra Arianismum strenue dimicavit. Cur ergo hic auctor Liberii lapsum toties opposuit, qui cum tot ex capitibus nutet, certe autem non fuerit in definitione erronei dogmatis circa fidem, nec in definitione libera; ad praesentem thesim non pertinet, qua infallibilitas Romanis Episcopis asseritur, tantummodo in liberis et proprie dictis fidei definitionibus: ad quae solum referuntur promissiones Christi?

§. IX.

Lapsus, qui Honorio tribuitur, quantum absit a definitione fidei.

32. Videndum nunc de lapsu Honorii. Tota ejus culpa, quaecumque fuisse credatur, in omissione definitionis ex officio edendae collocari ad summum potest, non vero in erronea definitione. Excitatis enim iis turbis circa duas Christi operationes et voluntates, quae omnes Orientales dividebant Ecclesias, et nisi citius sopirentur difinitione catholici dogmatis de duabus operationibus et voluntatibus in Christo haud pugnantibus invicem, pernitiosus error circa fidem late irrepsisset et obtinuisset; re a tribus Patriarchis ad Apostolicam sedem delata, summi Pontificis erat ob unitatem fidei custodiendam, et ad confirmandos fratres in re minime obscura definitionem e Petri cathedra edere. Id autem Honorius haudquaquam praestitit, non quod aliquid catholico dogmati contrarium sentiret (duplicem enim voluntatem et operationem indicavit sufficienter, cum in S. Leonis sententiam

rescripsit, ut mox videbimus); sed quod oeconomiae causa expedire judicavit definitionem suspendere, ne definiendo majores turbae excitarentur, et major scissura fieret. Deceptus fuit hac spe: et interim error ex hac omissione latius propagatus, profundiores radices egit. At cum haec omissio non fuerit fidei definitio; non erravit definiendo, sed tacendo, et omittendo, quod definiendum fuerat.

33. Sed eja expendamus ipsum lapsum, qui Honorio tribuitur ex epistolis, quas de una vel duabus Christi operationibus ac voluntatibus ad Sergium CP. Episcopum scripsit. In his autem nec Monothelitarum errorem docuisse, nec definitionem fidei edidisse demonstrandum aggredior. Quoad dogma catholicum recte quidem sensisse eumdem Pontificem evidens fit ex iis ipsarum litterarum verbis, quibus operationes et voluntates utriusque naturae humanae et divinae proprias satis distinxit. In sexta oecumenica synodo act. 2. recitatur tamquam peremptorium contra Monothelitarum haeresim illud S. Leonis testimonium ex celebri dogmatica ad Flavianum epistola nostrae editionis 28. *Agit enim utraque forma cum alterius communione quod proprium est, Verbo quidem operante quod Verbi est, carne autem exequente quod carnis est.* In quae notarunt Apostolicae sedis legati: *Ecce, benignissime Domine, MANIFESTE duas naturales operationes inconfuse et indivise in Domino nostro Jesu Christo praesens sanctissimus praedicat Pater.* Si ea Leonis verba *manifeste* adstruunt duas operationes et voluntates in Christo; nonne aeque *manifeste*, et forte etiam *manifestius* eas adstruunt haec apertiora Honorii verba in secunda ad Sergium epistola: *Quantum ad dogma ecclesiasticum pertinet, utrasque naturas in uno Christo unitate naturali copulatas cum alterius communione operantes atque operatrices confiteri debemus, et divinam quidem quae Dei sunt operantem, et humanam quae carnis sunt exequentem, non divise, nec confuse, aut inconvertibiliter Dei naturam in hominem, et nec humanam in Deum conversam edocentes.* Et post pauca affirmat, *duas naturas, idest divinitatis et carnis assumptae in una persona unigeniti Dei Patris inconfuse, indivise, et inconvertibiliter PROPRIA operari.* Quid in recitato et laudato S. Leonis testimonio legitur, quod non in Honorii verbis satis

aperte inveniatur expressum? Si primus ait, *Agit utraque forma cum alterius communione;* secundus peraeque scripsit: *Utraque natura cum alterius communione operatur.* Si primus ad distinctionem operationum addidit, *Verbum operari quod Verbi est, carnem exequi quod carnis est;* Honorius ex catholico dogmate confitendum tradidit, *Divinam naturam, quae Dei sunt, operari, et humanam, quae carnis sunt, exequi,* et utramque naturam *propria* operari. Quid, rogo, est dicere *divinam naturam operari quae Dei sunt,* nisi fateri operationem divinam? Quid est pronuntiare naturam *humanam exequi quae carnis sunt,* nisi humanam operationem profiteri? Quid est affirmare *duas naturas divinitatis et carnis* inconfuse et indivise *operantes propria,* nisi operationes uniuscujusque naturae proprias, ac proinde duas operationes agnoscere? Testimonium Leonino tam simile, et aliquatenus manifestius, nonne catholicam Honorii sententiam in tuto ponit: unde ipse Bossuetus (Lib. 7. al. 12. Defens. c. 22.) fateri compulsus est, ea Honorii verba *orthodoxa esse MAXIME videri?* Quod si in prima epistola ad Sergium *unam voluntatem* memorat; ne cum duarum operationum distinctione in aliis ad eumdem litteris tam clare expressa, secumque pugnare credatur, non divinitatis et humanitatis unam voluntatem intelligere potuit; sed unam tantum humanitatis voluntatem intellexit, ut duas humanas voluntates invicem repugnantes excluderet, quas nonnullos admittere Sergius suis in litteris significaverat. Id satis aperte colligitur ex ipso epistolarum contextu, in quibus solam voluntatem carnis spiritui ac divinae repugnantem, et ex Adami vitio in nos traductam, fuisse negat in Christo, hac ratione inter ceteras subjecta, *quia profecto a divinitate assumpta est nostra natura, non culpa, illa profecto quae ante peccatum creata est, non quae post praevaricationem vitiata:* et recitatis aliquot Scripturae testimoniis, quae carnis voluntatem vitiatam atque rationi repugnantem innuunt, hanc tantum se in Christo negare ostendens concludit: *Non est itaque assumpta, sicut praefati sumus, a Salvatore vitiata natura, quae repugnet legi mentis* etc. Ita non violenter, sed proprie locum, qui unam voluntatem memorat, explicarunt Joannes IV. in Apologia ad Imperatorem Constantinum, et

S. Maximus martyr in Dialogo cum Pyrrho, qui postremus testimonium etiam attulit ejus Secretarii, qui eamdem epistolam *ex persona Honorii scripsit, et vivit adhuc. Cum enim,* inquit idem Secretarius, *scripsisset Sergius esse, qui dicerent in Christo duas contrarias voluntates, rescripsimus Christum non habuisse duas contrarias voluntates, carnis, inquam, et spiritus, sed unam tantum, quae naturaliter humanitatem ejus designabat.* Neque moveant illa, quibus Honorius affirmavit, *Dominum Jesum Christum unum operatorem divinae atque humanae naturae:* haec enim referuntur ad personam Verbi, quae una erat in Christo; unde non absimilia leguntur in aliis Patribus, ac praesertim in synodica S. Sophronii Hierosolymitani Episcopi, (Concil. VI. act. 12. inserta) qua Monotheliticum errorem fuse rejecit. Nihil ergo dubium superesse potest de catholica Honorii sententia.

34. Illa tantum notari posse videntur, quibus Honorius in iisdem epistolis unius aut duarum operationum, seu voluntatum voces novitatis, seu novae adinventionis accusâns, utramque a praedicatione fidei ex aequo sustulit: cum tamen duarum operationum et voluntatum professionem catholica fides doceat. Hanc autem vocum unius aut duarum voluntatum ac operationum reticentiam, seu etiam inhibitionem Honorii non fuisse definitionem fidei, sed prudentem, uti videbatur, dispensationis oeconomiam, in qua errare possunt summi Pontifices, ut ne tamen errasse dicantur in doctrina, seu definitione fidei, ex Sergii Constantinopolitani ad Honorium litteris, quae hujus rescriptis causam dederunt, exploratum fiet. Exponit siquidem in ipsis litteris Sergius quaestionem coram Heraclio Imperatore a Severianis seu Acephalis excitatam, num una, an duae operationes et voluntates dicendae essent in Christo, in qua quaestione idem Sergius ab eodem Imperatore interrogatus pro una operatione et voluntate responderat, Heraclio huic responso eo libentius assentiente, quod speraret fore, ut facilius hac via Severiani ad unitatem Ecclesiae adducerentur. Narrat porro Cyrum antea Episcopum Lazorum, mox ad Alexandrinam sedem promotum, eidem unitati procurandae feliciter insudasse, constitutisque septem capitulis, quorum unum erat de una voluntate et operatione in

Christo, obtinuisse, ut omnes populi per Aegyptum, Libyam, finitimasque provincias variis haeresibus impliciti, praesertim Eutychiana, abdicatis erroribus ad catholicam fidem reverterentur. Huic conciliationi unum Sophronium tunc monachum Alexandriae restitisse affirmat, qui cum apud Cyrum nihil profecisset, mox Constantinopolim veniens secum egit, ut memoratum capitulum tollendum curaret. Id durum nimis sibi visum addit, metuenti ne scinderetur iterum unio cum Severianis, aliisque haereticis eo capitulo inducta. Subjungit postea, Sophronium quamvis rogatum nulla prorsus afferre potuisse testimonia Patrum pro gemina in Christo voluntate et operatione. *Ille autem hoc facere penitus non valuit.* E contra vero pro una operatione ac voluntate non pauca collecta praefert in opusculo, quod olim Mennas CP. Vigilio Papae in regia urbe degenti obtulisse dicebatur. Huic porro *verborum*, ut vocat *conflictui* qui in praejudicium compositae unitatis vergebat, ut finem imponeret, se scripsisse ait ad Cyrum Alexandrinum, ut bono pacis de una vel gemina operatione ac voluntate silentium praeciperet, eo praesertim nomine, quod *unius* voluntatis et operationis vocabulum duarum naturarum dogma videri potest impetere, duarum vero voluntatum et operationum mentio contrarias ac repugnantes voluntates in Christo videtur adstruere. Huic expositioni et conciliationi pacis Sophronium ipsum acquievisse significat; at tandem Apostolicum hac in re responsum efflagitat. Cum apud Honorium ne levis quidem suspicio esset de Sergii fide, memoratis vero litteris pacem initam nuntiantibus solius catholicae fidei et unitatis conservandae studium ita praeferretur, ut Sergius a sola vocum quaestione, quae scandalum pareret, et utrinque periculo videbatur exposita, abstinendum contenderet; nihil mirum, si Honorius rescribens, de inita pace gratulatus, utriusque vocis silentium se posse, vel etiam debere praecipere existimavit, dum satis videbatur consultum catholico dogmati, si in Christo profiteretur duas naturas divinam et humanam indivise, inconfuse, et inconvertibiliter junctas, declararetque Jesum Christum operantem *propria* utriusque naturae, adeo ut rem ipsam confiteri noscatur, tametsi novas voces ob vitanda scandala velit reticeri. Iis in initis nova haeresis nascens, parum nota Orientalibus, in Occi-

dente erat omnino ignota. Certum erroris systema nondum prodierat ex ejus auctoribus, qui unius aeque ac duarum operationum ac voluntatum silentium requirebant: neque tunc eo res progressa erat, ut non sine scandalo duarum operationum ac voluntatum voces possent omitti, ut postea accidit. Hinc ex interdicto earumdem vocum usu Honorius erroris, seu haeresis reus in iisdem initiis traductus non fuit, nec ullo modo damnatus: immo et a Joanne IV. et a Maximo martyre vindicatus invenitur luculentissimis apologiis. Cum porro sensim hac Honorii dispensatione seu oeconomia Monothelitae abutentes, suo errori patrocinium exinde deduxissent; detectum fuit, eum a Sergio inani spe et mendaciis fuisse deceptum, et contra pravam illorum interpretationem atque sententiam necessariam esse expressam confessionem duplicis voluntatis, non tamen repugnantis in Christo, ac operationis item duplicis: et tunc Honorius ejusque epistolae ad Sergium male audiri coeperunt; eademque de causa idem Pontifex una cum Sergio, Cyro, aliisque Monothelitis fuit in sexta generali synodo condemnatus, non tamen ob haeresim, sed quia ea oeconomica improvida dispensatione, et nonnullis minus cautis locutionibus, quas illi in suum pravum dogma obtrudebant, eidem haeresi favorem impendisse visus est. Ita Leo II., qui post sextam synodum Agathoni successit, scribens ad Imperatorem pro confirmatione laudatae synodi, cum anathematizavit alios, quos appellavit *novi errores inventores,* tum vero Honorium addidit, quippe *qui,* ait, *hanc Apostolicam Ecclesiam non Apostolicae traditionis doctrina illustravit, sed profana traditione immaculatam maculari permisit;* et in epist. 2. ad Episcopos Hispaniae, *qui flammam haeretici dogmatis, non, ut decuit Apostolicam auctoritatem, incipientem extinxit, sed negligendo confovit.* Similiter in professione Romanorum Pontificum in *Diurnum* inserta post ceteros ejusdem erroris auctores anathema fertur in Honorium, *qui pravis eorum erroribus favorem impendit.* Lapsus ejusmodi in Honorio notatus, est error negligentiae et omissionis, eo quod ad praecavenda scandala catholicam doctrinam non definierit, ut oportebat; quod officio sibi commissio confirmandorum fratrum defuerit; quod haeresi nascenti se se non objecerit, nimiumque credulus Sergiique

litteris circumventus silentium indixerit, et loquutiones quasdam minus cautas usurpaverit, quae in patrocinium haeresis traductae fuerunt. Error hic Honorii fuit error subreptionis et facti, seu oeconomicae dispensationis, quae ad disciplinam refertur; non fuit error dogmaticae definitionis, quae ad fidem e cathedra editam pertineat. Expendantur singula Honorii verba, et cum dogma duarum operationum et voluntatum quoad substantiam satis propositum, tum vero silentium solius oeconomiae causa, non tamen definiendo, sed hortando (*hortantes vos,* inquit Epist. 1. act. 12. syn. VI.) invenietur praescriptum, ad quod revocantur nonnullae minus cautae loquutiones*) meram vocum quaestionem ac novitatem suggillantes, quae ad definitionem dogmaticam trahi nulla ratione queunt: cum praesertim idem Pontifex

*) Cum Honorius in secundis ad Sergium litteris insertis synodo VI. act. 13. scripserit, *Unius autem operationis vel duarum esse vel fuisse mediatorem Dei et hominum Dominum Jesum Christum, sentire et promere satis ineptum est;* non tam voces catholicas duarum operationum *promere*, quam rem ipsam et sensum ac dogma pertinentem *sentire* tamquam *ineptum proscripsisse* Bossueto visus est lib. 7. al. 12. *Defensionis* cap. 23. Haec vero objectio duplici ex capite nutat. Primo fulcitur verbo *sentire*, quod tamen inductum a Latino interprete ex Graeca earum litterarum versione, num legeretur in originali Latino ipsius Honorii, quod desideratur, nemo probaverit. Deinde ei verbo affigitur sensus, qui nec possibilis est, nec cum Honorii litterarum contextu cohaeret. Ea enim in explicatione, quae non meras *unius*, *vel duarum operationum* voces, sed ipsarum etiam sensum proscriberet: nec una, nec duas operationes in Christo *sentire* opus esset, quod est plane impossibile. Porro ex toto ambarum Honorii litterarum contextu liquet, hunc Pontificem, etsi unius vel geminae operationis voces supprimendas contenderit, duas tamen operationes in Christo re ipsa quoad substantiam et sensum, aliis licet verbis, apertissime fuisse confessum, ut notavimus supra num. 34. Alia itaque interpretatione intelligendum est verbum, quod in versione Latina ex versione Graeca redditum est *sentire*, ita scilicet ut non referatur ad proscribendum geminae operationis sensum, quem idem Honorius tam expresse approbavit, sed ad supprimendum tantum earum vocum usum, quem quidem unum pacis conciliandae nomine Sergius sustollendum petierat, et de quo uno tollendo Honorius ab eo deceptus, se sollicitum toto contextu exhibet. Si primigenium ipsarum litterarum Latinum exemplum praesto esset, nihil dubito, quin verbum praeferret, quod merum earum vocum usum in praesumtis circumstantiis paci et unitati, uti ferebatur, infensum, *satis ineptum* traduceret: quam quidem in sententiam idem Pontifex se se scripsisse ait, tum ad Cyrum, qui pro una, tum ad Sophronium, qui pro gemina operatione pugnabat, se, inquam, scripsisse ait ibidem post pauca, *ne novae vocis, idest unius. vel geminae operationis VOCABULO insistere et immorari videantur.* En quid *ineptum* credidit, his *in vocabulis insistere et immorari.*

scribens (epist. 2. ad Sergium act. 13. synod. VI.): *Non nos oportet, unam vel duas operationes DEFINIENTES praedicare* fide definitionem se non edidisse declaret. Quis ipso Pontifice definitionem abs se editam negante, fidei definitionem, erroremque definitionis fidei in ejus litteris contineri audeat affirmare?

35. Nonnulli nec levibus quidem argumentis contendunt, Honorium in iisdem litteris privatam gessisse personam, non publicam; ac proinde eas vel hoc nomine non posse haberi tamquam Apostolicae cathedrae definitionem atque doctrinam, ut videre est inter alios apud Thomassinum dissert. 20. in synodum VI. oecumenicam. Quod si id non arrideat iis, qui in litteris de re gravissima et ad fidem pertinente exaratis, duobus patriarchis Apostolicam sedem consulentibus, Honorium silentium praescribentem praximque dirigentem privatam personam gessisse haudquaquam intelligunt; non idcirco definitionem fidei in iisdem litteris contineri evincere queunt. Sicut enim non omnia, in quibus summi Pontifices Apostolicam auctoritatem interponunt, sunt definitiones dogmaticae, quibus immunitas ab errore tribuenda sit; uti sane fidei definitiones ab omni errore immunes haudquaquam habentur judicia circa personas, statuta disciplinae, et alia ejusmodi a negotio fidei aliena, quae ex Apostolica auctoritate subinde proferuntur; ita fidei definitiones dici nequeunt epistolae Honorii ad Sergium, quae etsi circa negotium fidei versantur, et publicam personam creduntur praeferre; nihil tamen credendum decernunt, nihil damnant uti contrarium fidei, uti definitio proprie dicta exigeret (confer dicenda num 41.); sed oeconomiae causa unius et geminae voluntatis atque operationis silentium ob impedienda scandala praescribentes, definitionem dogmaticam expressis, quae indicavimus, verbis excludunt. Si autem in illis nulla fuit proprie dicta definitio fidei, extra praesens propositum evagantur, qui ipsas maximo nisi opponunt, ac si error quem in illis inesse putant, pertineat ad definitionem fidei, de qua una nunc agimus.

36. Hic autem animadvertere libet, quam facile ex dictis hactenus intelligatur, quomodo hic Honorii lapsus, qui non dogmaticae definitionis lapsus fuit, sed omissionis subreptionis, improvidae credulitatis et oeconomiae, quae in bonum

cessura credebatur, et sola Monothelitarum malitia in scandalum conversa est; quomodo, inquam, hic Honorii lapsus nihil praejudicet ei promissioni Christi, *Oravi pro te* etc., ex qua in Petri persona indefectibilitatem fidei successorum ejus traditione testante deduximus. Distingue in eo textu promissionem Christi, ne deficiat Petri fides ad successores ejus transmissa, a praecepto ejusdem successoribus aeque imposito, *Confirma fratres tuos*; et vide, quid inter promissionem et praeceptum intersit. Illa promissio, *Ne Petri fides deficiat,* ut monuit etiam Bossuetus (Lib. 10. al. 15. Defens. c. 35.), semper implenda est, quia Christi promissiones infallibilem effectum habent. Praeceptum vero confirmandi fratres, non semper implendum, quia hujus praecepti semper implendi nulla fuit Christi promissio. Cum promissum illud, ne deficiat Petri fides factum fuerit a Christo bono unitatis fidei, ut excitatis a satana controversiis ob scindendam hanc unitatem, fratres edita doctrina fidei confirmarentur ab eo, qui vindicandae eidem unitati toti Ecclesiae propositus fuit; semper implebitur, neque defectura erit umquam Petri fides etiam in successoribus ejus, quandocumque in iisdem satanae moliminibus fidei unitatem vindicaturi, ex praecepto Christi ac praecipuo primatus officio dogmaticam definitionem edent, ut fratres confirment, contineantque in verae fidei unitate. Num vero huic praecepto, et officio, de quo nulla promissio suppetit, illi sint semper satisfacturi, necne, aeque certum non est, ac propterea si qui huic muneri desint, etiam cum opus esset confirmare, sive quod negligant, sive quod existiment non expedire, ut in Honorio accidit; deerunt quidem officio, non tamen dici poterunt defecisse in fide, seu in definitione fidei, quod unum ne eveniat, promissum fuit. Honorii itaque lapsus, quem non fuisse lapsum definitionis fidei luculenter, ut arbitror, constituimus, promissionem Christi, quae ad solam fidei definitionem extenditur, intactam relinquit.

§. X.

De lapsibus, qui aliis Pontificibus tribuuntur, et de nonnullis antiquorum testimoniis, quae errores Pontificum indicant, quaedam attinguntur, ex quibus pateat nullos pertinere ad definitiones fidei.

37. Si porro duo illa, vel tria objecta, quae veluti potiora et magis explorata ex S. Petri, ex Liberii et Honorii lapsibus obtruduntur, in rem praesentem nihil probant; quid censendum de ceteris, quae ex aliis Pontificibus ducta, minoris momenti et imbecilliora sunt multo, evidentioribusque responsionibus apud alios inerrantiae Pontificiae eruditos doctosque vindices uberrime diluta inveniuntur? Ne morosius percurramus singula, et ne deseramus plane omnia, animadversionem proferam, ex qua quisque exploratius cognoscet, quatenus aliis atque aliis objectis responderi queat. Illud apud non paucos praejudicium obtinet, quo omnia Pontificum dicta, vel scripta tamquam fidei definitiones existimant; nec cogitant, se hac ratione ipsis Pontificibus, dum favere nimium volunt, obesse plurimum, adversariisque Pontificiae inerrantiae plurium objectorum occasionem praebere. Praejudicium ejusmodi si deponatur, cum obvia erit quamplurium objectorum solutio; tum facilior adversariorum catholicorum conciliatio. Ex quo summi Pontifices ad Petri sedem promoti sunt, sicut non idcirco exuerunt humanam naturam; ita neque humanam agendi et opinandi rationem deposuerunt. Quam multa agunt ex prudentiae regulis, quae ex varietate circumstantiarum judicium mutandum praescribunt, quaeque illud sectari jubent, quod (ut scholae loquuntur) in pluribus accidit, licet in paucioribus possit deficere? Quam multa decernunt ex opinione, quae omnibus expensis longe probabilior, et certior judicatur, unde est illa juris canonici regula in Sexto: *Inspicimus in obscuris, quod est verisimilius.* Ad haec fere revocantur pleraque rescripta Pontificum non tam circa personas et judicia particularia, quam in responsis ad dubia eisdem proposita circa practicos casus, ut ne ullum definitionis dogmaticae judicium prae se ferant. *Respondent enim saepe Pontifices,* inquit (Lib. 6. De locis Theol. c. 8. ad 8.) Melchior Canus, *ad privatas hujus, aut illius Episcopi quaestiones suam opinionem de rebus propositis*

explicando, non sententiam ferendo, qua fideles obligatos esse velint ad credendum. Et similiter (Lib. 4. de Rom. Pontif. c. 14.) Cardinalis Bellarminus notavit *multa esse in epistolis decretalibus, quae non faciunt rem aliquam esse de fide; sed solum opiniones Pontificum ea in re nobis declarant.* His Apostolicis rescriptis summa quidem observantia debetur pro summa rescribentium dignitate atque auctoritate; et si quae forte videantur aliquid difficultatis pati; explicanda, concilianda, et vindicanda sunt, si salva veritate fieri possit: at cum in ejusmodi responsis ad prudentiam? et opinandi regulas pertinentibus nullum fidei dogma (in quo continetur et*) morum naturalis ac divini juris doctrina) definitum dici queat; objectae, sicubi opponantur, difficultates non sunt necessario solvendae ab illis, qui Pontificiam inerrantiam solis fidei definitionibus promissam vindicandam sumserunt. Quid quod multae etiam sententiae, quae in Pontificum sive epistolis, sive concionibus, sive aliis quibuslibet eorum operibus inspersae, etiamsi veritatem, aut**) aliquod dogma contineant, et verissimae sint; non tamen fidei definitiones dici queunt; sicuti similes sententiae in aliis Patribus inventae, opinionis, vel dogmatis, uti materies fert, testimonia sunt, definitiones autem fidei non item. Fidei enim definitiones proprie dictae, quibus per se debetur unitas fidei, illa tantum, ut antea explicavimus, Apostolica decreta sunt habenda, in quibus ob excitatas controversias vel dogma aliquod de fide credendum decernitur, vel error alicui dogmati contrarius damnatur, ut ex primatus officio unitas fidei servetur, fratresque confirmentur in fide: quibus tamen ipsis siqua obiter inserantur, vel ut objectioni respondeatur, vel explicandi gratia praeter praecipuam propositionem (lib. 5. de Locis c. 5.), ea non pertinere ad definitionem fidei Melchior Canus animadvertit.

---

*) Hinc Clerus Gallicanus *Censuram* et *declarationem* scriptam in conventu anni 1700. his verbis exorditur. *Religionem Christianam fide et moribus constare; dogmatum autem tum fidei tum morum eumdem esse fontem, et bene vivendi regulam ad ipsum fidei caput pertinere Ecclesia catholica semper intellexit.*

**) Sententiae ejusmodi aliquod dogma exprimentes ex Pontificum operibus sumtae, ad probandam quidem Romanae ecclesiae traditionem, non vero ad probandam proprie dictam definitionem fidei referendae sunt.

38. Hisce observationibus, si penitus intelligantur, quam inania detegentur plura objecta ex aliquot rescriptis aliisque Pontificum documentis, quae ex prudentiae regulis, vel ex opinione scripta, ad fidei definitiones non sunt revocanda? Ita ex. gr. perperam opponitur factum Vigilii, qui in Constituto diei 14. Maii anni 553. defendit tria Capitula, et postea damnavit; cum certum sit ex S. Gregorio Magno (lib. 2. epist. 10. ad Savinum), in ea quaestione *de quibusdam solummodo personis fuisse ventilatum,* et *nihil aliud quam de personis* fuisse disceptatum, uti affirmavit Pelagius II. (ad Episc. Istr.), ac proinde quaestionem fuisse *extra fidem,* ut Pelagius I. scripsit ad Childebertum Regem Francorum. Egit autem in hac de personis controversia Vigilius ex prudentiae regulis, quae pro temporis et circumstantiarum ratione consilium esse sumendum tradunt. Tunc enim tria Capitula fortiter defendenda, seu non damnanda credidit, cum censuit ea non posse damnari absque injuria et periculo concilii Calchedonensis. Cum vero post multam discussionem exploratum ipsi fuit, Nestorianos iisdem Capitulis perperam abuti cum evidenti periculo, ne damnatus eorum error vehementius repullularet; eadem actutum damnavit inflicto in eos anathemate, qui secus opinarentur, quod anathema in Constituto pro ipsorum defensione non tulerat. Vide hac de oeconomia peculiarem dissertationem Petri de Marca de decreto Vigilii, et Cardinalem Ursium in Hist eccles. lib. 41. n. 84., ubi is etiam ostendit, post hoc postremum peremptoriumque Vigilii decretum quintam synodum inter oecumenicas haberi coepisse, quae prius Apostolicae confirmationis defectu ea auctoritate caruerat.

39. Cum Joannes XXII. aliqua dixit pro ea sententia, qua animabus justis visio beatifica differenda tradebatur post extremi judicii diem; id dixit opinando, vel potius, ut (vid. Tournel. de Deo) declararunt Theologi Parisienses, referendo, et (si malis) favendo sententiae nondum finali judicio proscriptae, non vero definiendo. Immo in diplomatibus canonizationis SS. Thomae Aquinatis, Ludovici Tolosani Episcopi, et Thomae Herfordiensis Antistitis ab eadem sententia decedens, Sanctorum animas in caelum receptas, ac beata visione donatas professus est. Vide de hoc plura apud Odoricum Raynaldum ad annos 1333. et 1334.

Ad opininionem quoque referenda sunt alia multa cum in sermonibus, tum in rescriptis asserta, quando non expresse definiunt, nec docent aliquid credendum, vel damnandum ex fide. Nonne Clemens V. in ipso Viennensi Concilio agens de quodam effectu baptismi inter auctores diversis opinionibus controverso alteram *opinionem tamquam probabiliorem* amplectens, a definitione abstinuit? Hinc scite profecto Melchior Canus, postquam de decretalibus scripsit (lib. 5. de Locis c. 5. sub finem): *Quarum nonnullas constat a posterioribus meliori consilio refutatas,* hanc rationem subjecit: *Quoniam non ex firmo decreto, sed ex Pontificum opinione prodierunt.* Cum Gregorius XI. in testamento declaravit (apud Dacher. in Spicil.): *Volumus, dicimus, et protestamur ex nostra certa scientia, quod si in Consistorio, aut in concilio, vel in sermonibus, vel in collationibus publicis, vel privatis, vel lapsu linguae, aut alias ex aliqua turbatione, vel etiam laetitia inordinata, aut praesentia Magnatum ad eorum forsitan complacentiam, seu ex aliqua distemperantia, vel inadvertentia, aut superfluitate, aliqua dixerimus erronea contra fidem catholicam, quam coram Deo et hominibus, ut tenemur prae ceteris, profitemur, colimus, et colere cupimus, seu forsitan adhaerendo opinionibus contrariis fidei catholicae scienter (quod non credimus), vel etiam ignoranter aut dando favorem aliquibus contra catholicam religionem obloquentibus; illa expresse et specialiter revocamus, detestamur, et haberi volumus pro non dictis:* cum haec, inquam, declaravit, nonne manifestum fecit, se loqui de dictis ex opinione, vel subreptione, vel infirmitate aliqua humana, quibus error subesse potest; quaeque proinde cum non sint habenda definitiones fidei, si quem errorem involverent, jure (apud Raynald. ad an. 1334. n. 17. Vid. epist. 1. ejusdem Papae in Concil. collect.) revocavit? Uti fecit etiam Joannes XXII. qui propterea omnia ejusdem generis judicio Ecclesiae ac suorum successorum subjecit. Haec profecto testimonia perperam obtruderentur ad statuendum, eos credidisse errori obnoxias definitiones fidei, cum solum probent, non omnia, quae a Pontificibus aguntur, dicuntur, vel scribuntur, ad fidei decreta debere, aut posse referri. Hinc superfluum agnoscitur, alia multa objecta ex

responsis, scriptis, aut dictis Pontificum expendere, quae aliquibus ex memoratis exceptionibus ad fidei definitiones non pertinent. Ubi quidem agebatur de definitionibus dogmaticis, eas semper a Romanis Pontificibus irretractabiles atque infallibiles habitas invenimus, ut patet ex dictis ex gr. de definitione Caelestini contra Nestorium, Leonis I. contra Eutychem etc. nec unus Pontifex Romanus afferri poterit, qui aliquam ejusmodi definitionem revocaverit, aut novo judicio Ecclesiastico veluti dubiam submiserit, ut in aliis rescriptis, aut documentis Pontificiis, quae a definitionum natura absunt, reperire licebit.

40. Sed quid pluribus opus est distineri in re, quam idem Bossuetus satis confessus est? Libro enim tertio *Defensionis* al. 7. cap. 1. quaedam testimonia decretorum sibi molesta rejecturus in ea materia, de qua nobiscum non est quaestio, nonne ea decreta Pontificia ad fidei definitiones non pertinere contendit; allatisque Theologorum infallibilitatis Pontificiae defensorum auctoritatibus, ad fidei definitionem duo requiri statuit (Bossuet. t. 1. Defens. Vide Odoric. Raynald. loc. cit. n. 32.): *alterum ut res sit ad fidei et morum essentialia pertinens, idque per se, et proxime, non accidentario et remote; alterum ut expressum sit id de fide credendum.* Cum Romani Pontifices ad Petri cathedram evecti, non idcirco opinandi facultatem amiserint, saepe autem ex opinione ac prudentiae regulis respondeant, ut monuimus num. 38. et omnes etiam Pontificiae auctoritatis defensores fatentur; non omnia eorum responsa atque decreta definitiones fidei haberi debent, nisi in eo, quod respondent decernuntve, satis exprimatur aliquid credendum aut reprobandum ex catholica fide. Id praesertim locum habet in quaestionibus et*) casibus practicis, qui variis hinc inde difficultatibus sunt impliciti, et a

*) In his quidem practicis casibus a principiis juris naturalis ac divini valde remotis, cum nec habeatur, nec haberi soleat omnimoda certitudo, nec certitudo fidei ad licite agendum sit necessaria, sufficiat autem illa certitudo moralis, quae ex opinione moraliter certa proveniens in rebus moralibus sufficit; responsa summorum Pontificum vel probabiliora morali certitudine praedita continere solent, vel, ubi haec certitudo desit, ad tutiora remittunt, ut ex aliquot decretalibus liquet: nec fidei dogma constituere credenda sunt, nisi cum aliquid ex fide credendum vel damnandum satis declarant.

certis divini ac naturalis juris principiis remoti, in quibus nisi de dogmate expresse agatur et statuatur, ex opinione responderi solet: ac propterea jure Bossuetus eam defensorum Pontificiae infallibilitatis regulam laudavit, qua ad fidei definitionem discernendam requirunt, ut res, de qua Pontifices decernunt, non solum ad fidei et morum essentialia pertineat, idque *per se et proxime, non accidentario et remote,* verum etiam *ut expressum sit id de fide credendum.* Quid ergo tam multa ex aliquot Pontificiis responsis, seu decretis congessit objecitque, quibus satisfit hac una interrogatione*): *Num quod ibidem respondetur, aut decernitur, expressum sit id de fide credendum?* Tria ab adversariis praestanda sunt, ut erratum probent in definitione fidei. Primo decretum, quod opponunt certum esse debet, non suppositititium, aut dubium; quo nomine nihil certi probant quaedam responsa Stephani II. seu potius III. quae non solum**) a P. Harduino, verum etiam ab uno ex ipsis adversariis***) P. Natali Alexandro non satis certa, vel etiam supposititia judicantur. Secundo error, qui objicitur, debet esse error non facti, sed fidei, et hic quidem ita evidens, ut verba nequeant aequa interpretatione explicari: nimis enim iniquum esset in pravum et erroneum sensum accipienda contendere, quae sine errore explicari queunt: quo ex capite nihil obest error Zosimi, qui a Caelestio per subreptionem deceptus, mero errore facti laboravit; nihilque pariter obsunt aliquae decretales, quarum verba aequum sensum ab errore fidei remotum commode ferunt, uti sane laudatus†) Natalis Alexander explicat Gregorii II. responsum ad S. Bonifacium de infirmitate et impotentia antecedente matrimonium, at post matrimonium detecta, quae matrimonium antea contractum irritum reddiderat. Ubi vero fidei error inveniretur in certo Pontificio documento, et ita apertus,

*) Id valet vel maxime in objectis Honorii litteris, in quibus error, qui ipsis perperam appingitur, nullibi de fide credendus traditur.

**) Dissert. de baptismo in vino.

***) Theol. dogm. moral. lib. 1. *De materia baptismi* regul. 2. ubi responsum de baptismo in vino corruptum et facili correctione emendandum ostendit.

†) Hist. eccl. saec. VII. artic. 3.

ut nulla ratione posset congrue explicari, restaret adhuc tertium, num ex documenti verbis pareat hujusmodi erratum proponi et decerni tamquam credendum ex fide, ut in definitione fidei erratum fuisse probetur. Quo vel maxime nomine idem Bossuetus (Defens. lib. 3. al. 7. c. 7.) loco laudato a definitionibus dogmaticis aliena quoque cum Bellarmino agnoscit decreta in Formosum, nec non cum Odorico Raynaldo celebrem decretalem *Exiit* a Nicolao III. editam, quam tamen multo cum nisu (lib. 9. al. 14. Defens. c. 41. et seq.) alibi fusius obtrudit. In praevia autem dissertatione, quae posterius ab eodem Bossueto scripta, novissimae editioni Defensionis praefixa fuit, §. 46. ubi Nicolai ejusdem decretum ex decretis Joannis XXII. erroris notavit, objectum ejusmodi valde ambiguum saltem declaravit scribens: *Ceterum neque hic sollicite quaerimus, qua de re praecise ageretur, et an revera Nicolaus pro cathedrae auctoritate ista decreverit, nec magis curamus hic, rectene, an secus ipse ac Joannes egerint, et an summa consentiant, verbis litigent*: quae sane non solum defensores Pontificiae auctoritatis fuse agitarunt, sed inter celebriores adversarios agitavit etiam P. Natalis Alexander diss. XI. in saeculum XIII. et XIV. art. 1. ubi Nicolai decretum decretis Joannis XXII. quoad substantiam non contraïre constituit. Certe vero in decretali *Exiit* Nicolai mentem non fuisse proferre definitionem fidei late demonstravit Cardinalis Ursius tom. 2. de Romani Pontificis auctoriıate lib. 3. cap. 42. pag. 268. In his et similibus decretis (quod [supra hoc cap. n. 36.] antea monui) potissimum cavendum, ne idem esse credatur, aliquid pertinere ad materiam fidei, et decreta, quae a Pontificibus eduntur, ut respondeant interpellantibus Apostolicam sententiam et auctoritatem, si quo hujus auctoritatis charactere muniantur, semper esse definitionem fidei. In re enim, quae referri queat ad jus naturale, vel divinum, respondere possunt quod ex opinione probabilius judicant, vel tutius, nisi exprimant aliquid credendum, aut damnandum ex catholica fidei, idque possunt, etiamsi ad compescendas acriores contentiones sub excommunicationis poena vetent constitutis glossas addere, et aliter interpretari, ut Nicolaus vetuit. Potest enim excom-

municatio ferri ob praesumptionem et inobedientiam, quae pacem turbet, et scandala foveat; tametsi circa articulum nondum definitum ex catholica fide nullum laesae fidei periculum sit. Hoc uno principio quam multae Pontificum constitutiones aliquem characterem auctoritatis Apostolicae praeferentes, a proprie dictae definitionis fidei catalogo excluduntur, ex quibus objectae difficultates, si quo casu maxime probarent, non probarent errores in definitione fidei.

41. Ex hactenus dictis inepta ad propositum detegentur etiam pauca quaedam objecta ex nonnullis antiquis Patribus, qui dum aliquorum Pontificum sententias, aut epistolas vellicant, dogmaticas definitiones non respiciunt, sed facta, et scripta in causis a definitione fidei alienissimis, uti ex. gr. duo illa, quae Bossuetus ingerit, testimonia*) S. Basilii pertinent ad causam inter Paulinum, et Meletium de Episcopatu Antiocheno contendentes, in qua tota quaestio erat personalis, et facti. Nec minus inepta est objectio ex textibus quorumdam mediae aetatis Scriptorum, in quibus (vid. supr. c. 13.) obedientiam Pontificibus debitam ea conditione coercent, nisi quid praeciperent contrarium Evangelio, aut divinis mandatis, vel contra fidem. Primo enim ad errorem probandum non sufficiunt propositiones vagae, et conditionatae; sicuti illa verba Apostoli Pauli ad Galatas c. 1. v. 8. ***Licet nos, aut angelus de caelo evangelizet vobis, praeterquam quod evangelizavimus vobis*** etc., quae hypotheticae propositioni aequivalent, non probant, ipsum Paulum aut bonos angelos de caelo quidpiam tale Apostolicae doctrinae contrarium evangelizasse aut posse evangelizare. Dein illi textus agunt de praeceptis particularibus, in quibus sicut Papae non ita certo sunt infallibiles, ut in definitionibus dogmaticis; ita si quid forsitan praeciperent contra fidem, aut Evangelium, errarent quidem,

---

*) Ex Basilii epist. 314. ad Terentium Comitem, et epist. 239. ad Eusebium Samosatenum testimonia Bossuetus profert, in quibus rerum Orientalium, seu gestorum et sensuum ignorantia tamquam dissidii causa notatur. Nec mirum si Basilius, qui cum Orientalibus Meletio favebat, acrius aliquanto contra Romanos scripserit, qui cum Occidentalibus et Alexandrinis Paulino patrocinabantur.

nec per devia sequendi essent, ut dixit Auxilius (lib. 2. cap. 18.); sed error definitionis fidei dici non posset.

42. Pauca nunc cursim indicanda de iis, quae quosdam movent, dum ea Pontificia decreta, quae aliquot propositiones *in globo* variis censuris respective damnant, erroris accusant, si inter propositiones ejusmodi aliquae verae, et a piis, sanctisque viris usurpatae videantur. Id autem quam sit inane, facile quivis agnoscet, si animadvertat peculiarem horum decretorum, et harum condemnationum naturam. Cum enim censurae plures sunt et propositiones item plures damnantur *in globo* et *respective,* nulla censura cuivis propositioni singillatim affiicta; ut justitia et veritas proscriptionis constet, haud necesse est omnes censuras et notas singulis propositionibus convenire; sed sufficit, si*) aliqua saltem censura huic, vel illi conveniat, ut ex duabus Clementis XI. constitutionibus colligere licet. Porro inter censuras diversas, non omnes falsitatem aut haeresim notare solent, sed temeritatem, piarum aurium offensionem, aequivocationem, scandalum, vel captiosum sensum etc., quae notae cadere possunt etiam in propositiones aliquo sensu veras per se, sed quae ob temeritatem, offensionem piarum aurium, scandalum, ac praesertim ob aequivocationem, ac falsum sensum, in quem trahi possunt, ac tractae fuerunt a quibusdam, jure ab Ecclesia damnantur, ut ne idcirco verus sensus, quem sana interpretatione habere queunt, et in quo a viris piis sanctisque fuerint acceptae, damnatus credatur. Hac in re, quae laudata Pontificia proscriptionum decreta ab errore satis superque vindicat, si quis plura desideret, adeat Melchiorem Canum *de Locis Theolog.* lib. 12. c. 10. Confer etiam Cardinalis Norisii dissertationem

---

*) Clemens XI. in Brevi diei 20. Novembris 1716. ait: *Censuris variis, quas* respective, *ut ajunt, hoc est, singuli* (articuli) *eorum SALTEM ALIQUAM merebantur, injustos usitato more proscripsimus.* Et in Constitutione *Pastoralis officii* clarius explicans scribit: *Constitutionem promulgavimus, in qua plures noxios articulos ex eodem libro excerptos censuris variis, quas* respective, *ut ajunt, hoc est, singuli ALIQUAM SALTEM earum notatos promiscue pro hujusce sanctae sedis more proscripsimus.*

II. apologeticam *) Monachorum Scythiae cap. 1. ubi quasdam propositiones, immo et verba aequivoca in diverso sensu Ecclesiam modo approbasse, modo reprobasse ostendit, ut ne infallibilitati ejus praejudicium creetur.

43. Quid morer in respondendo objectis S. Columbani verbis ex epistola ad Bonifacium IV. ubi scripsit: *Multi dubitant de fidei vestrae puritate;* rogatque, *ut caligo suspicionis tollatur de cathedra S. Petri;* et addit: *Jam vestra culpa est, si vos deviastis de vera fiducia, et primam fidem irritam fecistis. Merito vestri juniores* (idest *inferiores*) *vobis resistunt, et merito vobiscum non communicant.* Ita sanctus vir, novus homo ex Hibernia vel Scotia in Italiam vix adductus, ignarus rerum gestarum circa quaestionem de tribus Capitulis, deceptusque a schismaticis istarum partium; ita, inquam, laesae fidei a Romanae sedis Pontificibus, qui eadem Capitula jam inde a Vigilio damnaverant, dubium et suspicionem inspersit, ex schismaticorum utique sensu, a quibus ipsorum Capitulorum condemnatione, impetita venditabatur Calchedonensis concilii fides. Quid autem nobis obesse possunt verba ex schismaticorum sensu a S. viro per subreptionem scripta in causa, cujus definitio jam ab annis circiter sexaginta a generali Concilio V. edita, et approbata, atque confirmata non solum a Vigilio, sed a pluribus etiam continuatae successionis Romanis Antistitibus, nec non a tota Ecclesia catholica eisdem consentiente recepta, ex ipsis adversariorum principiis in dubium revocari non poterat? Qua cohaerentia objectum hoc ab illis ingeritur? Erravit profecto S. Columbanus criminationes schismaticorum incaute suscipiens, cum praesertim indicarit dubium de Pontificum fide in quaestione, quae proprie non versabatur circa fidei materiam, sed circa personas, ut notavimus supra num. 39. Qui porro ingerunt verba ejus per subreptionem ex schismaticorum erroneo sensu improvide suscepta, velim potius animadverterent illa ex suo sensu ab eodem Columbano in eamdem epistolam inserta: *Ego enim credo semper co-*

*) Horum Monachorum propositionem *de uno ex Trinitate* etc. ab Hormisda Papa haudquaquam damnatam, et quid in ipsis reprehensum, idem Norisius fuse explicat dissert. I.

lumnam Ecclesiae (idest fidem) *firmam esse in Roma;* sicut et ista: *Nos enim* (idest Scoti et Hiberni nationales sui) *devincti sumus cathedrae S. Petri:* Quae communem suae nationis, immo traditionis catholicae sententiam, debitamque cum Romana cathedra unitatem, fideique ejusdem cathedrae firmitatem declarant.

44. Ad hoc idem trium Capitulorum negotium pertinet non absimilis objectio (l. 9. Defens. al. 14. c. 24.) Bossueti ex epistolis Pelagii I. de cujus fide cum dubitassent nonnulli ob eorumdem trium Capitulorum condemnationem, uti S. Columbanus dubitationem ingessit de fide Bonifacii IV. rationem suae fidei reddidit idem Pelagius, numquam allegato privilegio infallibilitatis. Huic autem objecto facilis responsio est. Qui enim de fide alicujus dubitant, de ipsius infallibilitate saltem dubitent oportet. Ad ejus vero fidem purgandam nihil apud dubitantes prodesset infallibilitatis privilegium proferre, quod iisdem certum non est. Rationes propriae fidei, quae in dubium vocatur, ab eo sunt afferendae, omisso infallibilitatis argumento, quod in ejusmodi circumstantiis esset inefficax et ineptum. Dubium porro in re praesenti versabatur, non circa aliquam definitionem fidei a Pelagio I. editam (quod tamen propositum nostrum exigeret), sed circa decreta Pontificia, quae in quaestione de quibusdam solummodo personis, et, notante eodem Pelagio I. *extra fidem* posita, tria Capitula condemnaverant, perinde ac si dubium esset, num haec Capitula condemnantes, fidem a S. Leone et a Calchedonensi concilio definitam tenerent. Id ut revinceretur, professio fidei, quae cum S. Leonis, et Calchedonensis synodi definitione conveniret, necessaria fuit; nec infallibilitatis privilegium solas proprie dictas definitiones respiciens fuisset opportunum. Neque reponas, apud eos saltem ex antiquis, qui de ipsis proprie dictis definitionibus Pontificum aliquando dubitarunt, istorum infallibilitatem certam non fuisse. Numquid enim quia nonnulli antiqui dubitarunt de quibusdam dogmatibus definitis in generali concilio, hae definitiones re ipsa non erant infallibiles? Erant utique, quia eorumdem generalium conciliorum infallibilitas, apud illos licet incerta, ex certis principiis certa est. Num vero Romanorum quoque Pontificum infallibilitas in proprie dictis definitionibus

fidei sit pariter certa, ex principiis hac in dissertatione constitutis Lector judicet: et siquidem ex iisdem principiis totoque systemate probe demonstrata ac per se certa judicetur; dubitationes nonnullorum etiam veterum nihil praejudicii afferre poterunt. Et sicut qui dubitarunt, vel etiam olim contradixerunt definitionibus conciliorum generalium, errasse probantur; ita etiam errasse dicendi sunt, qui dubitarunt, vel se se opposuerunt proprie dictis definitionibus Pontificiis (ut illis accidit, qui in Calchedonensi difficultates moverunt contra dogmaticam S. Leonis epistolam; unde (vid. sup. c. 13. n. 68. et seqq.) corrigendi fuere; et ad debitam unitatem adducendi): nec errantium quamtumvis antiquorum auctoritas adversariis Pontificiam infallibilitatem negantibus prodesse potest.

§. XI.

Conclusio Operis.

45. Interim ut concludamus, cum nulla Pontificum facta, nulli, qui objiciuntur, ipsorum errores, qui soli contra Pontificiam inerrantiam efficaces videri poterant, sint errores definitionum fidei; stare igitur debet eorumdem Pontificum infallibilitas in definiendis controversiis fidei, quam tum ex promissis Christi, tum ex Patrum traditione asserendam vidimus Apostolicae cathedrae Romanisque Antistitibus, cum ex primatus officio aliquid decernunt ob vindicandam fidei unitatem, et ob confirmandos fratres in fide: nihilque excusationis superest errorum praetextu, quominus definitionibus ejusmodi, cum e S. Petri cathedra eduntur, ea fidei unitas adhibeatur, quam jure primatus eisdem praestandam toto hoc opere demonstravimus.

46. Nolim hic quempiam adversariorum offensionis et querelarum occasionem capere ex verbo *demonstravimus*, aliisque similibus, quae Pontificiae infallibilitatis thesim omnino certam ac evidenter demonstratam praeferunt. Is autem, quicumque sit, animadvertat, quaeso, me hujus demontrationis naturam ex duobus deduxisse; primo ex principiis de vi ac ratione primatus, quae ab ipsis adversariis concessa, demonstrationi gignendae

aptissima sunt: dein ex promissis Christi, quae Petri fidei facta, fidei quoque successorum ejus aequa ratione conveniunt. Quoad primum nonne ipsis adversariis concedentibus primatus, qui est praerogativa personalis solius Petri et successorum ejus, jurisdictionem personalem iisdem attribuit primario directam ad vindicandam, et perpetuo conservandam in Ecclesia fidei unitatem? Nonne haec jurisdictio ut ad eum finem ex Christi institutione consequendum apta sit, ut esse debet, vim coactivam involvit, sine qua unitas fidei vindicari, et custodiri non posset? Haec vis coactiva, ratione primatus competens, quae non uni Petro, sed et successoribus ejus eodem primatu praeditis tribuenda est, nonne affert necessitatem, seu obligationem conveniendi cum ipsis in fide? Hanc necessitatem nonne aperte declaravit S. Irenaeus, et similiter aliorum quoque Patrum traditio, quorum textus si non omnes singillatim ipsam necessitatem exprimunt, uti S. Irenaeus aliique expresserunt; ita tamen inculcant atque commendant unitatem ejusdem fidei Romanae, ut aequivalenter necessitatem declarent, cum praesertim ex claris expressisque testimoniis minus clara in eamdem sententiam interpretanda sint, ut omnia cum principiis praestitutis atque concessis vim coactivam exigentibus probe concordent? Nonne haec vis coactiva ratione primatus fidei Romanae sedis, cathedrae, atque Ecclesiae attributa, cum ita sit personalis Romanorum Pontificum, uti personalis est ipse primatus, de ea fide Romanae sedis, cathedrae, et Ecclesiae intelligenda est, quam ipsi Romani Pontifices ex primatus fine et officio docent ob continendam vindicandamque fidei unitatem, ut idem Bossuetus interpretari coactus fuit? Vide supra hoc ipso capite num. 17. Mirum, si quis hanc coactivam vim, eam conveniendi necessitatem afferens, quae ex primatu fluit, *propter potentiorem*, ut ait Irenaeus, *principalitatem*, quispiam abjudicet iis, in quibus tantum est vis ac ratio personalis primatus, ut attribuat aliis, qui primatu carent! Ex hac tandem necessitate conveniendi cum fide, quam summi Pontifices jure primatus docent atque definiunt, nonne eorum infallibilitas in fidei definitionibus necessario sequitur? Vide supra hoc eodem capite num. 3. Haec ex principiis expositi systematis de vi ac

ratione primatus. Promissa vero Christi, quae explicavimus, facta S. Petro, et successoribus ejus aptata traditione Patrum, qui idcirco Romanam fidem immotam et indefectibilem adstruunt, nonne multo evidentius hanc infallibilitatis praerogativam Pontificiis definitionibus vindicant? Quid ad Theologicam demonstrationem constituendam desiderari amplius potest?

47. Quod si adhuc adversarii antiquitatem laudantes, quaestionem de infallibilitate Pontificum, quae apud antiquos ex proposito agitata non legitur, nolunt discutere; praetereant per me licet, dum in praxi eos imitentur. Quoties enim aliqua definitio dogmatica e Romana sede emanavit, illam statim semper ab Ecclesia et ab Ecclesiae filiis obsequentissime susceptam legimus, neque potuisse quemquam de ea ambigere, aut ipsam quasi dubiam examini subjicere, nisi forte ad monendos, et convincendos dubitantes, ut ad unitatem ejusdem fidei catholicis omnibus necessariam revocarentur, antiquorum exemplis fusius propositis vidimus. Haec itaque illustria et notissima antiquorum exempla imitantes nostri catholici doctique adversarii, qui eamdem fidei unitatem cum Romanae sedis fide penitus necessariam coguntur fateri, iis, quae edentur, Pontificiis decretis circa fidei doctrinam prompte obsequentes, dicant cum Patribus Calchedonensibus (vid. cap. 13. n. 67.): *Anathema ei, qui non ita credit. Petrus per N. summum Pontificem loquutus est.* Dicant cum S. Petro Chrysologo (Epist. ad Eutych. Vid. sup. cap. 13. n. 72.): *His, quae a beatissimo Papa Romanae civitatis scripta sunt, obedienter attendas; quoniam B. Petrus, qui in propria sede et vivit et praesidet, praestat quaerentibus fidei veritatem.* Quod si quidam ex pertinacia tumultus excitent, dicant cum Augustino: *Inde rescripta venerunt; causa finita est: utinam error aliquando finiatur!* Et rationem, si velint, sumant ex illa ejusdem Augustini sententia, qua de ejusdem sedis indefectibili doctrina haud ambigendum ostendens, dixit (Ps. contra partem Donati): *Ipsa est petra, quam non vincunt superbae inferorum portae:* vel ex illis concinentibus S. Hieronymi (Epist. ad Damasum): *Super hanc petram aedificatam Ecclesiam scio.* Ex quo repeti poterunt etiam illa de quovis Pontifice, quae de

Innocentio I. idem Hieronymus Demetriadi praescripsit: *Ut S. Innocentii, qui Apostolicae cathedrae successor est, teneas fidem, nec peregrinam, quamvis tibi prudens callidaque videaris, doctrinam recipias.* Quicumque aliis utatur verbis atque sententiis, quae de doctrina fidei Apostolicorum Romanae sedis Pontificum dubitantem, aut renitentem praeferant, nullo catholicorum veterum sanctorum Patrum legitimo exemplo purgabitur; et siquidem debitam obedientiam pertinaciter recuset, unitatem fidei deseret non solum Romanae, quacum omnes undique fideles convenire necesse est, ut ex S. Irenaei vetustissimo Gallicanae Ecclesiae Episcopo audivimus, verum etiam totius Ecclesiae catholicae, quae cum Romana semper adhaesit, et adhaerebit semper in fide. Caveant autem omnes quam maxime, ne cum quibusdam*) protestentur, se toto corde adhaerere Romanae cathedrae tamquam centro catholicae unitatis, communionemque non solum velle, sed etiam tenere cum sede Apostolica, Romanoque Pontifice successore S. Petri, dum definitionem dogmaticam ab isto editam rejiciunt, vel ab ea appellationem interponunt. Frustra enim communionis unitatem jactant, quae nequit subsistere sine unitate doctrinae, seu fidei: unde valet hic illud Flaviani ad Paulinum (Theodoret. Hist. lib. 5. c. 3.): *Si Damasi communionem amplecteris, o amice; doctrinae nobis manifestam similitudinem* (idest *unitatem*) *ostende.* Separatio, seu praecisio a communione sedis Apostolicae summopere timenda est praesertim ab eo, qui fidei unitatem tenere nolit; unde scribebat S. Cyrillus Alexandrinus ad Joannem Antiochenum: *Nos enim sequemur, quae illi* (vid. supr. c. 13. n. 57.) (Occidentales scilicet, et praecipue Romanus Pontifex) *judicaverunt; veremur nempe, ne a tantorum communione excidamus.* Cuique vero catholico servanda sunt illa Hieronymi ad Damasum: *Ego nullum primum nisi Christum sequens, Beatitudini tuae,*

---

*) De hac protestatione notanda sunt, quae Honoratus Tournely scripsit in relatione actorum sacrae Facultatis Parisiensis eruta ex actis ejusdem Facultatis, et Parisiis impressa an. 1730. *Verbis quidem in speciem catholicis protestantur illi se Apostolicae sedi tamquam unitatis centro adhaerere, sed mera verba sunt (pace eorum dictum sit) illusione ad fucum populis faciendum plena.*

idest cathedrae Petri communione consocior. Quicumque extra hanc domum agnum comederit, profanus est. Si quis in arca Noe non fuerit, peribit . . . . . Quicumque tecum non colligit, spargit; hoc est, qui Christi non est, Antichristi est. Haec antiquorum doctrina, haec antiquorum exempla sunt. Haec sequantur, qui antiquos laudant, et se sequi gloriantur; nec ad inania quaedam commenta antiquis prorsus ignota confugiant, quae qui sectantur, et ingerunt, ut practice se subtrahant ab obedientia dogmaticis praecipue definitionibus sedis Apostolicae debita, eam unitatem fidei convincuntur deserere, quam ex primatus praecipuo jure cuique Christiano necessariam me plane demonstrasse crediderim.

APPENDIX I.

Ad §. I. Capitis XI.

De Sanctis viris, qui floruerunt in schismatibus Meletii Antiocheni, et Acacii Constantinopolitani. Num et quatenus caruerint communione sedis Apostolicae.

1. Probata capite undecimo libri praecedentis necessitate communionis omnium catholicorum cum Romanae sedis Pontificibus, uti ex catholico dogmate confitendum est, et adversarii quoque catholici adversus schismaticos et haereticos fatentur, memini me spopondisse Appendiculam, in qua declararem latius, num et quatenus in duobus schismatibus Meletii Antiocheni, et Acacii Constantinopolitani quidam fuerint Apostolicae communionis expertes, et nihilominus inter sanctos etiam a Romanis habiti sint, et adhuc habeantur. Meletius nimirum Antiochenus Episcopus a Romana quoque ecclesia sanctorum fastis adscribitur, licet Romanus ejus temporis Antistes non cum ipso, sed cum Paulino eidem ecclesiae praefecto communicaret; unde Antiochenum schisma, quod multos in partes distraxit, conflatum est, aliis Meletium, aliis Paulinum Antiochenae sedis Episcopum agnoscentibus. In Acaciano porro schismate, quod Orientis ecclesias a Romana communione sejunxit in annos circiter triginta quinque, inter Orientales sanctos extiterunt S. Macedonius Episcopus Constantinopolis, S. Daniel Stilita, S. Sabas, S. Theodosius Coenobiarcha, S. Elias Episcopus Hierosolymorum, S. Flavianus Antiochenus, et S. Joannes Silentiarius.

2. Verum quoad S. Meletium Antiochenum, qui absens ad eam sedem promotus fuit, quaecumque fuerint circumstantiae electionis ejusmodi, coeuntibus in hanc non solum catholicorum, sed Arianorum etiam suffragiis, e quibus postremis timendum erat, ne si ipse huic electioni non acquiesceret, aliquis Arianus ad eam sedem eveheretur, cum maximo periculo catholicae fidei; certum est eum statim, ut catholicae doctrinae prospiceret, publice professum Nicaenam fidem, eamdemque ita forti animo propugnasse contra Arianam perfidiam, ut hac de causa in Arianorum odium incurrerit, ac tria exilia subierit. Exilii autem tempore habita fuit synodus Alexandrina, in qua editum celebre decretum, ut illi quoque in communionem reciperentur, qui Arianorum communione fuerant polluti, dum Nicaenam fidem profiterentur. Hinc S. Meletius, qui tam apertam Nicaenae fidei professionem etiam exilio confirmatam ediderat, ab omnibus catholicis in communionem et uti Antiochenus Episcopus fuisset receptus cum suis, qui se se jam ab Arianorum communione separaverant, nisi Lucifer Calaritanus ante ejus decreti notitiam nimium praeceps, Antiochenae sedi praefecisset Paulinum, ex qua ordinatione Orientalis ecclesia in partes abiit, paucis Paulino, aliis autem pluribus Meletio adhaerentibus. Quod si Romanus Pontifex cum Occidentalibus et Aegyptiis Paulinum recepit; non tamen pollutae communionis, nec ab Ecclesia praecisus ab iisdem est habitus S. Meletius, quocum omnes fere Orientis Episcopi communicabant, et in his S. Basilius, S. Gregorius Nazianzenus, S. Gregorius Nyssenus, et alii, qui profecto Romanae sedis communione gaudebant: neque idcirco hi a Romanis Pontificibus Apostolica communione privati, aut reprehensi, perinde ac si Meletii communione contaminati fuissent. Qui autem cum illis communicat, qui immediate communicant cum sede Apostolica, satis per hos cum eadem sede communicat, ut perspicue colligitur ex illis Optati, quibus Donatistis ajebat: *Si inde habetis aliquem unum* (qui communicet cum Ecclesiis Apostolicis); *per unum communicatis et ceteris Angelis* (Angelorum nomine Episcopos ex Apocalypsi intelligit) *et per angelos supra memoratis Ecclesiis, et per ipsas Ecclesias nobis* (Lib. 2.

c. 6.). Neque absimiliter S. Hieronymus epist. 82. ad Theophilum scripsit n. 11. se satis communicare cum Ecclesia Hierosolymitana, a cujus actuali communione erat disjunctus, quia communione actuali jungebatur Romanae Ecclesiae, ipsique Theophilo, nec non et presbyteris degentibus in viculo Bethleem, qui cum Joanne Hierosolymorum Episcopo immediate communicabant. *Quod scribit nos per te et Romanam Ecclesiam communicare ei, a qua videmur communione separati, non est necesse ire tam longe. Et hic in Palaestina eodem modo ei jungimur . . . . . In viculo Bethleem presbyteris ejus, quantum in nobis est, communione sociamur.* Non ergo defuit S. Meletio omnis cum Romano Pontifice unitas atque communio, quae saltem mediata negari non potest.

3. Solum defuit, seu potius suspensa fuit communio immediata, sive quod communionis litterae immediate a sede Apostolica tradi non possent ad ipsum tamquam Antiochenum Episcopum, cum datae fuissent Paulino, nec duobus concedendae essent, ne contra Nicaenum canonem duo ejusdem urbis Episcopi probarentur; sive quod in turbulentissimis ejus temporis circumstantiis, Romanis tanto intervallo discretis, haud satis perspecta esset Meletii fides, quae falsis suspicionibus a nonnullis impetebatur; unde ob Orientalium rerum apud Occidentales ignorationem, hos Paulino datis litteris communionis, attribuisse Episcopatum Antiochenum frustratos autem *virum Dei admirabilem Meletium* scripsit S. Basilius epistola 349. nunc 214. ad Terentium Comitem: quae omnia cum immediatae communionis impedimentum culpa ejus vacuum praeferunt, tum vero nec ipsi mediata saltem communione fruenti, nec sanctitati ipsius pluribus documentis comprobatae quicquam praejudicii exinde inferri posse patefaciunt.

4. Ceterum immediatam quoque Romanae sedis communionem eidem aliquando concessam dubitandum non est, siquidem cum Paulino, qui ea immediate fruebatur, pacem ab se sedulo quaesitam et aequis conditionibus oblatam conciliavit, ut Socrates et Sozomenus testantur. Hac sane conciliatione in Occidentem allata, acceptisque utriusque partis, Meletii scilicet et Pau-

lim, litteris Occidentales Episcopi congregati in Aquilejensi concilio an. 381. S. Ambrosio praeside, Theodosium Imperatorem pro utraque parte rogarunt, perinde ac si utraque in communione catholica existeret. Certe vero Meletium Romanae sedis communione haudquaquam privatum non solum illud adstruit, quod cum in disputatione quadam communio cum Romano Pontifice probanda esset, Damaso se adhaerere Meletius professus est, ut liquet ex Hieronymi epistola 16. ad eumdem Damasum; idque ita probavit, ut Sapores ab Imperatore missus, controversas Ecclesias eidem adjudicaverit Theodoreto teste; verum etiam, immo multo apertius adstruit illud (ut Tillemontius fatetur) quod plures Meletii litterae in Occidentem missae, rejectae ab Occidentalibus non fuere, uti rejecissent proculdubio ex veteri constantique eorum temporum disciplina, si eum a catholica et Romana communione avulsum judicassent. Quod siqua difficultas circa Meletii fidem falsis rumoribus disseminata immediatam communionem aliquamdiu suspendit; ea satis disjecta atque sublata fuit ex gestis in Antiochena synodo anni 379. ubi Meletius primus omnium recepit subsignavitque litteras synodi Romanae antea allatas in Orientem a Sabino Mediolanensis Ecclesiae diacono, et recentiora decreta Damasi missa per Dorotheum presbyterum, quae errores ejus temporis expresse proscribunt. Haec quidem Antiochenae synodi gesta exhiberi in documento edito e codice, quem vidit Holstenius, et recuso in editione Veneta Conciliorum P. Labbei tom. 2. col. 1043. ubi primum illa epistola, tum ista decreta, seu decretorum fragmenta, ac tandem Meletii et aliorum Episcoporum Orientalium subscriptiones afferuntur cum hac clausula: *Explicit synodus Romana et Antiochensis*, satis probasse nobis videmur in (Vid. operum S. Leonis) *Tractatu de antiquis collectionibus canonum* part. 2. c. 9. in quo manuscriptam collectionem Veronensem eadem gesta continentem, et cum Holsteniano codice concinentem descripsimus. Haec porro gesta et subscriptiones, quae *tomi* nomine laudantur a Patribus Constantinopolitanae synodi anni 382. can. 5. et in eorundem Patrum epistola ad Damasum (ut ibidem animadvertimus), ad ipsum Pontificem a Meletio et ceteris Antiocheni concilii Patri-

bus missa, omnem circa fidem ejus suspicionem detersernnt, ac propterea adeo fuerunt suscepta, ut in scriniis Romanae Ecclesiae authenticum eorum exemplum repositum et custoditum fuerit, quod immediatae communionis argumentum est. Nihil ergo obest, quin tantum episcopum de catholica fide, pro qua ter in exilium missus fuit, optime meritum, et ob eximias virtutes a sanctissimis viris Basilio, utroque Gregorio Nazianzeno et Nysseno, Joanne Chrysostomo, aliisque maximis laudibus celebratum inter Sanctos Confessores non solum Graeca, sed Latina etiam recensuerit Ecclesia.

5. Difficultas autem in Acaciano schismate major videtur quoad eos sanctos, qui ejus schismatis tempore in Oriente floruerunt. Quam ut facilius disjiciamus, quaedam principia praestituenda videntur. Schisma proprie dictum, uti monuimus c. 11. n. 3. illud est, quo quis ab unitate Ecclesiae catholicae, ejusque centro Romano Pontifice sponte sua se separat, ut perspicue docuit S. Thomas 22. q. 39. a. 1. *Proprie schismatici dicuntur, qui propria sponte et intentione se ab unitate Ecclesiae separant . . . . Ecclesiae autem unitas in duobus attenditur, scilicet in connexione membrorum ad invicem, seu communicatione, et iterum in ordine omnium membrorum ad unum caput . . . . Hoc autem caput est ipse Christus, cujus vicem in Ecclesia gerit summus Pontifex; et ideo schismatici dicuntur, qui subesse renuunt summo Pontifici, et qui membris Ecclesiae ei subjectis communicare recusant.* Quod siquis non se separavit ab unitate Ecclesiae, nec a communione summi Pontificis membrorumque Ecclesiae summo Pontifici adhaerentium, sed vel praecisus fuit ab unitate Ecclesiae et communione capitis ac membrorum ejusdem Ecclesiae per excommunicationis sententiam, vel iis in locis et circumstantiis est, in quibus summus Pontifex communionem aliqua de causa ipsi denegat, tunc distinguendum est. Vel enim sic praecisus ab unitate et communione nihil curat, ut in unitatem et communionem recipiatur: et ita separationem ex propria contumacia approbans, schisma implicite vult, et veluti schismaticus jure habendus erit, uti aperte inter ceteros fatetur Nicolius lib. 2. *de Unitate* c. 10. his verbis:

Car le desir de l'union actuelle avec tout le corps est essentiel et indispensable, de sorte qu'un fidele, quelque injustement excommunié qu'il eut été, deviendroit schismatique dès lors qu'il ne prendroit, et ne rechercheroit pas toutes les voyes possibles et justes de se reunir avec l'Eglise. Idest Latine: *Desiderium unionis actualis cum toto corpore essentiale et necessarium est, adeo ut Christifidelis, quantumvis esset injuste excommunicatus, schismaticus fieret ex eo, quod non adhiberet, nec quaereret omnia media possibilia ac justa, quibus in unitatem Ecclesiae rediret.* Vel unitatem et communionem quibuscumque rebus quaerit, nec obtinere potest, eo quod aliquod impedimentum obsistat: et tunc iterum est distinguendum. Vel enim impedimentum, quod interponitur, ne ad communionem et unitatem, quam expetit, recipiatur, ob culpam ejus non tollitur; et tunc non excusatur, voluntatique et contumaciae ejus, qua impedimentum tollere abnuit, tribuenda erit separatio, quae idcirco schismatis malitiam involvet. Secus autem dicendum si interjectum impedimentum ipsius culpa careat, nec ejus culpa fiat, quo minus tollatur. Praeclarum hac in re illud Augustini in libro *De vera religione* n. 11. *Saepe etiam sinit divina providentia per nonnullas nimium turbulentas carnalium hominum seditiones expelli de congregatione Christiana etiam bonos viros. Quam contumeliam vel injuriam suam cum patientissime pro Ecclesiae pace tulerint, neque ullas novitates vel schismatis vel haeresis moliti fuerint; docebunt homines, quam vero affectu, et quanta sinceritate caritatis Deo serviendum sit. Talium ergo virorum propositum est, aut sedatis remeare turbinibus: aut si id non sinantur, vel eadem tempestate perseverante, vel ne suo reditu talis, aut saevior oriatur, tenent voluntatem consulendi etiam eis ipsis, quorum motibus perturbationibusque cesserunt, sine ulla conventiculorum segregatione usque ad mortem defendentes, et testimonio juvantes eam fidem quam in Ecclesia catholica praedicari sciunt. Hos coronat in occulto Pater, in occulto videns. Rarum hoc videtur genus; sed tamen exempla non desunt; immo plura sunt quam credi potest.* Justi ergo et sancti esse possunt,

ita ut a Deo coronentur, qui sine proprio reatu a communione et unitate Ecclesiae praecisi, recipi expetunt, atque contendunt, sed aliunde impediuntur. Hic vel maxime locum habet illa ejusdem Augustini ratio epist. 78. n. 4. *Quid enim obest homini, quod ex illa tabula* (nimirum e sacris diptychis, e quibus delebantur excommunicatorum nomina) *non vult eum recitare humana ignorantia, si de libro viventium non eum delet iniqua conscientia?*

6. Neque vero ex his colligas, actualem communionem et unitatem externam cum Ecclesiae corpore ejusque visibili capite Romano Pontifice ad salutem non esse penitus necessariam. Est enim actu necessaria Ecclesiae visibili, ut inter varias societates Ecclesiae nomen praeferentes discernatur, quaenam sit vera Christi Ecclesia; uti statuimus n. 1. et. 2. Quod autem Ecclesiae visibili necessarium est actu, singulis quoque ejus membris, quoad fieri potest, actu est ad salutem necessarium, adeo ut cuique nitendum sit, ut eam communionem actu teneat. At si quis iis in circumstantiis versetur, in quibus, etsi maxime velit, ab ea communione actuali non sua culpa, sed aliunde impediatur; ipsi, quoad duret ejusmodi impedimentum, ad salutem actu necessaria non est. Idem scilicet dicendum de communionis actualis necessitate ac de baptismo actuali. Hoc omnes catholici actu necessarium fatentur, ut quis sit in corpore Ecclesiae. At impeditis ab eo percipiendo, actu non est ad salutem necessarium, *cum ministerium baptismi non contemtus religionis, sed articulus necessitatis excludit,* ut Augustinus tradidit lib. 4. de Bapt. c. 22. cui concinit S. Bernardus in tractatu de Baptismo ad Hugonem de S. Victore c. 2. Hinc catechumenus, seu quicumque alius, qui baptizari desideret, sed impotentia, vel impossibilitate prohibeatur, cetera autem ad salutem necessaria non desinit, eo in voto decedens salutem consequetur. Idem accidet etiam praecisis ab unitate et communione Ecclesiae, si ad eam omnibus modis contendant, et in ceteris recte se se gerentes aliunde impediantur. Utrique nimirum unitatem et communionem Ecclesiae, qua actu carent, affectu tenent; et quamvis non sint in visibili unitate et corpore Ecclesiae, unitate tamen

spiritus sunt intus in ipsa Ecclesia, cui voto et caritate adhaerent; unde Augustinus de probis viris atque spiritualibus absque ipsorum vitio ab Ecclesia praecisis scripsit (Lib. 1. de Bapt. c. 17.): *Spirituales autem, sive ad hoc ipsum pio studio proficiscentes, non sunt foras; quia et cum aliqua vel perversitate, vel necessitate hominum videntur expelli: ibi magis probantur, quam si intus permaneant, cum adversus Ecclesiam nullatenus eriguntur, sed in solida unitatis petra fortissimo caritatis robore radicantur.* Qui hanc unitatem spiritus habet, unitatem quoque actualem cum Ecclesiae corpore et capite quaerere omni nisu debet, ut Nicolius loco laudato tradidit. *Nam essentiale est spiritui unitatis catholicae ad actualem unitatem et communionem, quae est naturalis status corporis Ecclesiae, tendere,* ita scilicet ut per hominem non stet, ne actu fiat. Sola impossibilitas, seu impedimentum, quod absque hominis culpa aliunde obsistat, eum poterit excusare, et saluti ejus, dum ádsint cetera, nihil praejudicii afferre.

7. Videant ergo, quam perperam se se nonnulli purgare eo nomine existiment, quod a communione sedis Apostolicae non se separarint, sed ab ipsa sede separati fuerint, dum haec separatio ex eorum culpa originem duxit, et pertinacia ipsorum in causa est, ne in communionem recipiantur. Hac eadem ratione se a schismate defendere conati sunt plures recentiores haeretici, sicut olim eadem de causa se se studuerunt purgare inter ceteros antiquos haereticos Montanistae, cum se non exisse de Ecclesia, sed ab eo invitos fuisse exclusos atque communione privatos, et exinde satis tutos praeferebant, ut probat Cardinalis Ursius in dissertatione Apologetica pro SS. Perpetua et Felicitate c. 2. §. 7. Quae excusatio si non probatur ab adversariis catholicis, dum pro vindicanda illorum separatione ab Ecclesia affertur; quomodo eamdem probare poterunt, dum adducitur ob excusandam separationem a sede Apostolica per excommunicationis sententiam, quae dum sejungit ab unitate et communione ejus sedis, quae catholicae Ecclesiae est fundamentum, ab unitate et communione ipsius Ecclesiae ei fundamento incumbenti uno eodemque ictu praecidit? Confer quae in hanc rem luculenter protulit

Illustrissimus Fenelonus Archiepiscopus Cameracensis in Instructione pastorali diei 25. Junii Anni 1714.

8. His praemissis ad schisma Acacii Episcopi Constantinopolitani accedamus. In eum, qui ob communionem cum Petro Mongo haereseos notato, nec satis purgato in ejusdem haereseos suspicionem venerat, anathema a Romana synodo publice latum fuerat; ipse vero hoc facto indignatus, Romanum Pontificem e diptychis expungens, se se quoque ab ejus communione sejunxerat, et apertum schisma confecerat. Quaestio autem praesens non circa personam Acacii versatur, sed circa quosdam eo in schismate implicitos, ac primo circa Euphemium, et S. Macedonium, qui Acacio in eadem sede successere. Hi porro non foverunt ipsum schisma, sed potius omni nisu conati sunt, ut Apostolicae sedis communionem jamdiu vivente Acacio interceptam revocarent. Annuissent votis Romanae sedis Antistites: at quominus id facerent, in causa fuit nomen Acacii, quod e sacris diptychis expungendum judicabant. Ne autem illi ipsum expungerent, non ea ratio fuit, quod nutarent in fide, pro qua ambo ita dimicarunt egregie, ut hostibus ejus se se objecerint aperte, et in exilium pro eadem pulsi, praeclare ibidem obierint: sed aliae fuerunt causae, quae pro ejus temporis et loci circumstantiis satis aeque iisdem videbantur. Inter multiplicia fidei dissidia, quae totum Orientem discindebant, atque turbabant, delere e diptychis Constantinopolitanae ecclesiae nomen Acacii videbatur dissidium non leve dissidiis addere non sine gravi periculo fidei. Populus enim Acacii nomen audire solitus, si deleretur, offensus, graves tumultus, et scandala excitaturus credebatur: quae scandala subindicat Imperator Anastasius in litteris ad Hormisdam Pontificem (t. 5. Concil. Ven. edit. col. 573. 6. Confer col. 311. c.) eisdemque scandalis ipse Imperator Acacii amantissimus favorem praestiturus fuisse videtur. Notae sunt turbae pares in Asia aliisque provinciis excitatae, cum aliquot annos post de expungendis aliis Episcopis Acacii quondam communicatoribus ageretur, *Apud quos*, inquit Epiphanius ad eumdem Hormisdam (ibi col. 669. c.), *nomina quondam sacerdotum suorum tacere difficile et impossibile esse videtur, tantaque eorum obstina-*

tio est, ut omne periculum pro tali facto parati sint sustinere (ib. col. 672. c.). Idipsum testatur etiam Justinus Imperator earundem provinciarum memorans *clericos et populos omnibus pertentatos minis et persuasionibus, qui tamen nequaquam flexi sunt, ut tollant Antistitum et repellant nomina, quorum apud eos opinio floruit; sed morte vitam duriorem aestiment, si mortuos condemnaverint, quorum gloriabantur vita superstitum.* Idem Constantinopoli quoque timendum erat, ut ipse Justinus suggerit; multo autem magis initio erat timendum, cum Anastasius Imperator Acacii memoriae patrocinaretur. Has porro turbas ab haereticarum partium Episcopis atque patronis in fidei detrimentum conversum iri catholici praesentiebant. Tantum autem malum ut isti impedirent, dissimulandum interim censuerunt nomen Acacii, et commodius tempus expectandum, nec Romanae sedis praeceptum hisce in angustiis et cum tanto fidei praesertim atque animarum periculo cogere judicarunt. Id consilii eruitur ex Orientalium Episcoporum epistola ad Symmachum, ubi communionis restitutionem implorantes, eam dissimulandi nominis Acacii causam afferunt, ne, si contra nitantur Episcopi catholici, ejiciantur, vel cogantur creditas sibi Ecclesias deserere (Tom. 5. Conc. col. 435. c.), sicque *in loca . . . haeretici ingredientes, lupi discerpant oves . . . Putas isti amore vitae hoc faciant, an amore animarum?*

9. Haec quidem ratio haud satis probata Romanae sedi, quae sub hoc velamine simulationem et haeresim latere suspicabatur, ut apparet ex Hormisdae epistola 32. (col. 615. 6.). At cum haec simulationis et haereseos suspicio reipsa a veritate abhorreret, propterea quod Euphemius et Macedonius non simulate, sed ex animo profitebantur fidem catholicam, pro cujus confessione ac defensione exilium etiam subierunt; Acacii autem nomen in diptychis dissimulandum crederent fidei et caritatis causa, quam explicavimus; quis non videat, eos in hisce circumstantiis potuisse credere se coram Deo excusatos a delendo nomine Acacii? Id sane ipsi etiam Romano Pontifici Anastasio fuisse perspectum videri potest, si modo vera sunt, quae de eodem tradit Bibliothecarius. In eo enim ipsum fuisse tradit, ut,

retento licet Acacii nomine, communicatorias litteras ad CP. Episcopum mitteret. Istud autem ne fieret, Romani Cleri dissensio effecit, quam idem Bibliothecarius indicat. Romanis scilicet animo insederat, reum fuisse Acacium, ac propterea indignum, qui in diptychis legeretur; eos vero, qui ipsius nomen retinendum contenderent, dubiam fidem praeferre, vel saltem magnum inferre praejudicium fidei, quae ex Acacii nomine non leve ab Eutychianis detrimentum captura credebatur. Hae autem causae etsi satis justae pro Romana sede habendae sunt, nequis ejus oeconomiam atque constantiam, quae cursu temporis expungendum obtinuit nomen Acacii, nimiae severitatis, aut vitii coarguat; non tamen impediunt, quominus Acacii successores, qui rectam fidem tenebant, et propugnabant etiam acerrime, praesentius ac majus fidei et animarum periculum in delendo, quam in dissimulando ejus nomine ex circumstantiis sibi cognitis timere, ac proinde se fortiori praecepto adstrictos judicare potuerint, ut ne Apostolicae sedis praecepto aliis praesumtionibus nixo obligarentur.

10. Hac vero in hypothesi quis interjectum restituendae communionis impedimentum in Euphemii et Macedonii culpam*) rejiciat, vel saltem in talem culpam, quae nec exilio, quod pro fide catholica ad mortem usque fortiter perpessi sunt, purgari potuerit? Siqua nimirum culpa in ipsis admittenda sit (quaecumque illa fuisse credatur) eo quod dissimulaverint in diptychis nomen Acacii, dum Constantinopolitanae sedi praefuerunt; nulla certe nova culpa ex eo nomine ipsis tribui potest, cum ab ea sede

*) Euphemius et Macedonius, quibus nulla propria culpa praecisis ab unitate, suspensa fuit communio Apostolica ob nomen Acacii, non multum distare videntur ab iis, quibus sine propria culpa existentibus in loco interdicto vetitum est sacra ibidem facere et ministrare, vel etiam ab iis, quibus per se haud excommunicatis interdicta est cum excommunicatis communio. Nihilo tamen minus si spiritualis, vel etiam corporalis justa necessitas, jure quoque canonum approbante, a culpa eximere aliquando potest celebrantes vel in loco interdicto, vel praesente, et non expulso excommunicato alias vitando, dum id non vergat in grave scandalum, aut in ecclesiasticae auctoritatis, seu religionis contemtum; nonne illae causae scandalorum et periculi animarum ac fidei, ob quas Euphemius et Macedonius dissimulandum crediderunt in diptychis nomen Acacii, excusare ipsos poterant, dum vacarent Episcopalibus officiis?

pulsi, expungere ipsum amplius non poterant. In exilio autem, quod pro Calchedonensi concilio subierunt, cum liberi ab Episcopalibus curis atque periculis, in sanctis operibus vitam transigentes anterioribus maculis abstergendis operam dederint; quis non videat, ipsos deleta ea, siqua fuerint, vel quaecumque fuisse credatur culpa, sanctitatem potuisse colere, et ad aeternam gloriam pervenire? Hac sane ratione S. Hormisda summus Pontifex disparem multo cognovit ab Acacii causa successorum ejus causam, quippe quod (Ib. col. 613. c.) *propter confessionem Calchedonensis synodi aliqui eorum* (nempe Euphemius et Macedonius) *fuerint exilio deportati.*

11. Hac quoque de causa inter sanctos relati sunt etiam Flavianus II. Episcopus Antiochenus, et Elias Hierosolymorum Episcopus, licet non solum communicaverint cum Euphemio et Macedonio Romana communione carentibus ob nomen Acacii, verum etiam aliis quibusdam maculis tradantur aspersi gravioribus proculdubio, quam dissimulatio nominis Acacii, cum iidem ferantur se aliquando non ita fortes praestitisse in vindicanda synodo Calchedonensi, reprimendisque inimicorum ejus conatibus, uti se se constantes exhibuerunt Euphemius et Macedonius. Etsi vero has graviores maculas praesertim quoad S. Eliam imposturae tribuendas non immerito existimem; communionis vero litterae Euphemio ac Macedonio ab iisdem traditae fuerint, propterea quod eos in vindicanda fide synodi Calchedonensis fortes deprehenderint, timendumque esset, ne, si eas non darent, inimici laudatae synodi a catholicis Orientalibus haberentur, ut de S. Elia colligitur ex S. Sabae vita; certum tamen creditur hos ob communionem (quaecumque fuerit) cum Euphemio et Macedonio, Romanae sedis communione caruisse. Quidquid autem fuit, aut fuisse praesumatur in ipsis maculae, delevit saltem exilium, quod fidei causa pertulerunt, cujus quidem gratia eorum memoria commendatur in Romano Martyrologio his verbis die quarta Julii: *Natalis Sanctorum Flaviani secundi Episcopi Antiocheni, et Eliae Episcopi Hierosolymorum, qui pro synodo Calchedonensi ab Anastasio Imperatore in exilium acti, victores migrarunt ad Dominum.* Licet vero obie-

rint eo tempore, quo Romanae sedis communione Orientalibus nondum restituta, expertes creduntur actuali ejusdem sedis communione, a qua consequenda non proprio vitio, sed aliunde fuerunt prohibiti; communionem tamen et unitatem spiritus constanter retinuerunt, et ornarunt sanctitate vitae, quam cum Deus miraculis notam fecerit, in Sanctorum album ab Occidentali et Romana etiam Ecclesia relati fuerunt. Haec ad vindicandos Euphemium et S. Macedonium Constantinopolitanos, S. Eliam Hierosolymitanum, et S. Flavianum secundum Antiochenum sufficiunt.

12. Faciliores sunt ceterorum Sanctorum vindiciae, nimirum S. Danielis Stilitae, S. Sabae, S. Theodosii Coenobiarchae, et S. Joannis Silentiarii. S. Daniel, qui supra columnam sanctissime vitam exegit, et pro catholica fide plura certamina subiit, communicaverit necne aliquando cum Constantinopolitanis Episcopis post invectum schisma, ex vita ejus aliisque documentis non liquet, uti Tillemontius fateri coactus fuit in S. Daniele pag. 449. Conjectura autem ex eo ducta, quod Euphemius, cum de supremo ejus agone audivit, ad ipsum cum aliis accessit, ut interesset ejus morti, nihil evincit. Is enim eo pervenisse videtur, postquam idem Sanctus spiritum Deo reddiderat. Quod si ipsum accessisse credas ante ejus mortem; num cum eodem communicasse dici potest S. Daniel, qui supremum spiritum agens illum praesentem habuit, non abs se accitum, sed sua sponte ac fama ejus sanctitatis impulsum? Quoad funus ac sepulturam idem Sanctus caverat, ne Imperatoris aut alius cujusquam munera reciperentur eo forte consilio, ut contaminatae communionis oblationes excluderet; sed omnia Rais insignis pietatis feminae dispositioni curaeque commisit. Num vero siquid egit Euphemius, cum funus prosequutus, sacrum corpus suis manibus deposuit, Daniele consentiente factum dici potest?

13. Porro Sancti Sabas, Theodosius Coenobiarcha, et Joannes Silentiarius, in quorum potestate non erat delere e diptychis nomen Acacii, non communicarunt cum Episcopis Constantinopolitanis schismatis tempore, sed cum Elia Hierosolymitano, qui ad Euphemium et Macedonium communicatorias lit-

teras dederat ob eam fidei causam, quam ex S. Sabae vita indicavimus; cum Elia, inquam, sui coenobii Episcopo communicarunt ob causas fidei utiles, vel necessarias, quae sanctitati nihil officiunt. Cum porro iidem omnes post conciliatam cum Romana sede communionem diutius sanctissime vixerint, supremumque diem clauserint, haec exempla nihil conferunt, ut probetur, etiam extra communionem Romanae sedis, Romanorumque Pontificum posse quempiam Sanctorum albo adscribi, ac proinde illam non esse necessariam ad consequendam salutem. Illud autem ex dictis hactenus patere existimo, hanc actualem communionem per se necessariam esse rarissimis casibus tantum exceptis, in quibus aliquis eamdem omnibus studiis quaesitam, si absque sua culpa ab ea actu obtinenda aliunde impediatur, spiritu teneat, ut de excommunicatis ex falsi criminis praesumptione, vel etiam de catechumenis a baptismo percipiendo impeditis traditur: qui rarissimi casus ad eos frequentiores traduci non debent, ubi non exterior causa, sed propria voluntas, et refractaria inobedientia, vel alia culpa impedimentum apponat. Ceterum sicut rarissimorum casuum exceptio, in quibus aliqui sine proprio vitio impediantur a percipiendo baptismate, non destruit generale principium de necessitate baptismatis; ita exceptio pariter rarissimorum casuum, in quibus nonnulli citra proprium crimen fuerunt aliunde impediti ab obtinenda actuali communione Romanorum Pontificum sedisque Apostolicae, generale principium de ejusdem communionis necessitate etiam ab adversariis asserta haudquaquam evertit, immo potius aliqua ratione confirmat, juxta illud vulgatum, *Exceptio firmat regulam in contrarium.*

14. Antequam huic sectioni finem impono, haud praetermittendam arbitror Nicolii sententiam, qua Acacianos eo nomine excusare nititur, quod excommunicatio Papae in Acacium et communicatores ejus lata (De unitate Eccl. l. 2. c. 10.) ab Ecclesiae corpore probata non fuerit. Justam quidem Romanae sedi fuisse causam fatetur excommunicandi Acacium: at cum tam multi Orientales, qui se se ab ejus communione non separarunt, magna fuerint Orientalis Ecclesiae pars; hos, quibus haud probatam fuisse putat Pontificiam sententiam, Ecclesiae nomine

videtur intellexisse, ita ut iidem communicantes invicem, nihilum obstante eadem sententia, in Ecclesiae corpore et unitate persti-terint. Nihil excogitari absurdius potuit. Hac enim in sententia vel excommunicatio Pontificis in Acacium ejusque participes lata, eo quod ab Ecclesiae corpore probata non fuisse credatur, irrita ab initio praesumenda est, antequam constaret de Ecclesiae approbatione atque consensu, vel non. Qui primum velit, is fateri debet, omnem excommunicationem etiam justam manere suspensam, atque tamdiu vim non habere, quamdiu ab Ecclesiae corpore recepta et probata non sit: si enim ante probationem Ecclesiae valeat, et excommunicatum ab Ecclesiae corpore actu praecidat; nihil est, cur ad vim ejus Ecclesiae approbatio requiratur. Ita quidem aliquatenus sentire videtur idem Nicolius, cum haudquaquam dubitandum esse ait de excommunicationibus sive a Romano Pontifice, sive a particulari synodo, sive ab Episcopo latis, *Quando haec judicia . . . . . deinceps a tota Ecclesia probata et recepta fuerunt,* hac ratione subjecta: *Nam hoc in casu non solus Papa, nec solum concilium, aut Episcopus particularis ille est, qui separat ab Ecclesia, quos excommunicat; sed integrum corpus Ecclesiae separat, et excommunicatio ejusmodi totius corporis auctoritate nititur.* Aliter vero sentiendum esse ait de excommunicationibus, quando alii Episcopi aliaeque Ecclesiae iis non consentiunt; has enim si non omnino irritas affirmat, certe in dubium vocat: *Ces excommunications n'ont point été regardées comme certaines et indubitables. Hae excommunicationes haud habitae sunt tamquam certae et indubitabiles.* Id autem praeter quam quod ad eludendas excommunicationes etiam justissimas ipsis quoque haereticis facilem aditum aperit; ab Ecclesiae mente et praxi quam sit alienum, perfacile agnoscitur; excommunicationes enim statim ac latae sunt, ab Ecclesiae corpore excommunicatum separare, semper judicatum fuit a catholicis, ut ne Ecclesiae consensus sit expectandus. Solum cum ab inferiori judice feruntur, si judici superiori non probentur, rescindi possunt; non autem latae ab initio suspenduntur, quoad Ecclesiae consensus accedat. Immo nec per subsequentem appellationem suspenduntur, si vel in-

justae sint; sed superiori judici per causae cognitionem rescindendae reservantur. Enimvero duplici tantum ex capite dubitari potest de excommunicationum valore, scilicet ex potestatis, seu jurisdictionis, vel ex materiei, seu causae defectu. Non valet excommunicatio, si potestas non sit legitima, aut jurisdictio aliqua ex parte (ex. gr. per reservationem) sit impedita. At si potestas legitima sit, et jurisdictio non sit impedita; nullus dubitat de excommunicationis valore, etiamsi fortassis in causa vel materia defectus aliquis subsit: unde ratae habentur excommunicationes ab inferiori quoque judice per errorem latae injusta de causa, nisi error intollerabilis sit (hoc enim casu ejus potestas, seu jurisdictio ipso jure disponente impeditur) uti palam praesumitur in can. *Per tuas*, *de sent. excom.* Sic ex. gr. vere ab Ecclesiae corpore abscisi traduntur can. *Inquisitione, eodem tit.* qui idcirco excommunicantur, quod debitum noluerunt reddere ob impedimentum dirimens sibi exploratum, quod tamen in foro externo probare non potuerunt; et similiter S. Augustinus in libro *De vera religione* c. 6. injuste quidem per seditionem atque calumniam, at valide expulsos notavit *de congregatione Christiana* etiam bonos viros, quos proinde ipse Nicolius ab Ecclesiae corpore actu separatos concordi (Loc. cit.) *totius mundi* sententia fatetur. Ad dignoscendum itaque excommunicationum valorem, quas legitimae potestates non impeditae ferunt, Ecclesiae approbatio non est expectanda, nemoque ex probatis auctoribus invenietur, qui id uspiam docuerit. Novum hoc inventum est, quo eluderetur summorum Pontificum auctoritas, quae per omnes est legitima, et cum sit divini juris, impedita a quopiam dici nequit, nisi primatus ipse divini juris impediri posse dicatur.

15. Quod si rata ab initio fuit Apostolicae sedis sententia in Acacium et participes seu communicatores ejus; num siquae Ecclesiae ipsam postea non approbassent, ex rata irritam reddidissent? Fieri quidem potest, ut aliquae Ecclesiae excommunicatos a sede Apostolica in communionem recipiant; quod tamen antiquissimis etiam canonibus adversatur, quibus cautum erat, ne quis ab uno excommunicatus, ab aliis in communionem reci-

peretur. Vide inter ceteros canonem quintum Nicaenum. At ex concessa ab aliis communione excommunicatis a sede Apostolica, non idcirco hujus sedis sententia fuisset sublata, nec ipsius communio invito Pontifice illis fuisset restituta. Orientales quidem ipsi orthodoxi, qui non expunxerunt nomen Acacii, licet aliarum Ecclesiarum Orientis communione fruentur, sententiam tamen Romani Pontificis latam in Acacium et communicatores ejus, qua se quoque noverunt comprehensos ob Acacii nomen e diptychis non expunctum, ita habuerunt validam, ut se ab Apostolicae sedis communione separatos agnoscentes, (Vid. epist. Orientalium ad Symmachum post hujus epist. 8.) in eamdem communionem restitui multis precibus contenderint; quod profecto non fecissent, si eam ob defectum approbationis Ecclesiarum Orientalium irritam et effectu vacuam judicassent. Idipsum quoque satis fateri videtur laudatus Nicolius, cum separationem Romanae Ecclesiae ab Ecclesiis Orientis omnimodam, et ejusmodi fuisse loco allegato affirmet, ut ne unam quidem inter has invenire liceat, quae cum utraque parte communicaret; ac praeterea in iis, quos vindicare studuit, sincerum agnoscat communionis recuperandae desiderium, quod satis per se eam actu jam ademtam confirmat. Neque vero ii, qui a Romana sede actu separati, cum tam multis Episcopis et Ecclesiis totius Orientis communicabant, communicasse dici possunt cum Ecclesia catholica, et in ejusdem Ecclesiae unitate perstitisse, nisi Ecclesiae catholicae nomen tribuatur iis, qui a Romanae sedis communione erant sejuncti; cum Ecclesia catholica ex Christi institutione alia non sit, nisi quae cum Papa communicat, qui catholicae communionis radix et centrum ab ipsis adversariis agnoscitur. Adde etiam quod, cum non negetur, nec negari ab iisdem adversariis possit Ecclesiae catholicae nomen illis competere, qui cum Romanae Apostolicae sedis summo Pontifice communicant; statueretur hac ratione duplex Ecclesiae corpus, aliud quod cum Papa communicabat, aliud quod a Papae communione erat segregatum; et ita statueretur duplex Christi Ecclesia, quo absurdius dici nihil potest adversus certissimam Ecclesiae traditionem, quae Ecclesiae nomine non nisi unicam unius communionis so-

cietatem semper accepit, ut ipse Nicolius statuit lib. 1. *De unit. Eccles.* c. 5. et sequentibus. Haec itaque opinatio veram Christi Ecclesiam statuens extra petram a Christo positam, et extra communionem non solum immediatam, verum etiam mediatam, cum Romana sede Romanove Pontifice totius unitatis catholicae centro collocans, nulli catholicorum probari poterit; verendumque est maxime, ne hac eadem ratione haeretici atque schismatici similiter abutantur, ut suos quoque coetus a nobis separatos per anathemata, quae ab ipsis non approbantur, veram Christi Ecclesiam esse, et in ipsis adhuc non minus, quam in nobis Romana communione fruentibus, veram catholicam communionem reperiri contendant. Hac igitur sententia eliminata, quorundam Sanctorum, qui tempore Acaciani schismatis floruerunt in Oriente, vindiciae alia prorsus via ineundae sunt, quam satis probabiliter indicatam hac in Appendicula existimo, ut ne tamen negem aliam forte probabiliorem et veriorem quoad nonnullos Sanctos afferri potuisse, si omnes nunc obscurae facti circumstantiae paterent.

APPENDIX II.

DE INFALLIBILITATE PONTIFICIA

IN DEFINITIONIBUS DOGMATICIS.

Qua brevius explicatur atque statuitur, quaenam et qualis auctoritas summis Pontificibus tribuenda sit, quando ex fine et officio primatus ob conservandam in tota Ecclesia fidei unitatem definiunt controversias dogmaticas.

Haec additio maxime utilis, vel etiam necessaria quodammodo judicabitur, ut brevius proponantur praecipua capita atque principia, quae circa auctoritatem infallibilitatemque Pontificiam in definiendis fidei quaestionibus fusius protuli in libro De vi et ratione primatus, *sicque istud sit veluti compendium, quo totum systema ibidem propositum, ac totius systematis vis facilius percipi ac retineri possit. Hanc additionem subjicio* Vindiciis, *in quibus capite primo de auctoritate et infallibilitate Romanorum Pontificum circa fidei materias contra Febronium disserui; et juxta propositam mihi methodum totam ratiocinationem contexam ex principiis, in quibus idem Febronius et ceteri adversarii catholici mecum conveniunt.*

Jam apud istos ex Patrum traditione et catholicae Ecclesiae doctrina certum est Pontificum Romanorum primatum a Christo fuisse institutum ob custodiendam in tota Ecclesia unitatem. Cum porro unitas Ecclesiae potior, quae maxime conservanda est, sit unitas fidei; certum pariter esse debet, ipsum primatum fuisse institutum ob conservandam potissimum in tota Ecclesia unitatem fidei. Dissensiones circa fidem, quae dum in partes dividunt, praejudicant unitati, compescendae sunt, ut unitas custodiatur et conservetur in Ecclesia. Hae autem ut compescantur, et provideatur unitati fidei; definitionibus dogmaticis legitima auctoritate editis efficiendum est. Non aliud medium Concilia, non aliud summi Pontifices aut Episcopi praesto habent. Hanc auctoritatem Romanis Pontificibus competere non negant adversarii, immo praecipuas partes iisdem tribuendas jure primatus ultro fatentur. Quaenam vero et qualis auctoritas ipsis tradita fuerit a Christo in decidendis controversiis fidei, cum primatum instituit ob custodiendam et vindicandam in tota Ecclesia unitatem (Bossueti verba sunt ex lib. 10. *al.* 15. *Defens. c.* 1.) maxime in fide, *nunc explicandum et constituendum est.*

§. I.

PRIMA PROPOSITIO.

Pontificia auctoritas, instituta ob finem conservandae unitatis maxime in fide, esse debet per se sufficiens ad hunc finem obtinendum.

Nemo id negare potest aut in dubium revocare. Communis enim et apud omnes certa doctrina est, Deum, cum aliquem eligit ad dignitatem vel officium aliquod in aliquem finem, praestare etiam eidem media, quae ad ipsum finem consequendum per se sint apta et sufficientia. Qui nimirum serio vult finem, nisi impotens aut improvidus sit (quorum neutrum convenire potest Deo), vult simul media sufficientia ad finem. Non discordat Febronius: immo id necessario sequitur ex illo ejusdem principio, quod omnino indubitatum ponit cap. 2. §. 4. *Cum genuinum*

fundamentum primatus in bono unitatis invenerimus; hinc pro principio statuemus, omnia illa et sola esse primogenea et essentialia jura primatus, sine quibus unitas non potest servari. Sine auctoritate vero per se sufficienti ad unitatem obtinendam ipsa unitas servari non potest. Auctoritas igitur *per se sufficiens* ad custodiendam unitatem fidei, ob quam praecipue primatus fuit institutus, *primogeneo et essentiali* primatus juri nequit denegari. Vide hac de re librum *De vi primatus* c. 9. in quo aliquot adversariorum testimonia attuli, et praesertim illud Nicolii in nonum articulum Symboli c. 2. *Oportet igitur hocce caput* (idest Papam) *auctoritate frui quae ipsi necessaria est, ut unitatem conservet:* hujusque auctoritatis vim non solum sufficientem utcumque esse debere existimat, sed talem, quae per se satis sit *ad unitatem efficaciter conservandam*: subjicit enim, *juris esse divini et ex institutione Christi, ut* (Papa) *omni potestate et praerogativis ad unitatem EFFICACITER conservandam necessariis praeditus sit.* Concinit etiam recentior Anonymus auctor *Dissertationis Isagogicae* Italica lingua editae scribens cap. 2. *E' indubitato che l'essenza del Primato consiste in una preeminenza fornita di tanta potestà, quanta bisognar può per la conservazione dell' unità.* Tota ergo difficultas sita est in explicando et constituendo, quaenam sit illa Romanorum Pontificum auctoritas *per se sufficiens* ad conservandam in tota Ecclesia unitatem praesertim in fide; de qua tantum hic disputandum est, cum in hoc tantum sit et esse possit cum adversariis catholicis quaestio.

§. II.

SECUNDA PROPOSITIO.

Ut auctoritas summorum Pontificum sit per se sufficiens ad conservandam in tota Ecclesia unitatem fidei, debet esse non meri ordinis et honoris praerogativa, sed jurisdictionem aliquam peculiarem sibi competentem requirit, quae per se exigat et obliget ad fidei unitatem.

Meri ordinis et honoris praerogativa ii tantum contenti esse queunt, (Vid. lib. De vi primat. c. 2.) qui cum sectariis merum

ordinis et honoris, non autem peculiaris jurisdictionis primatum agnoscunt. Qui autem cum catholica Ecclesia, adversariis quoque assentientibus, fatentur verae jurisdictionis primatum a Christo fuisse institutum; hi jurisdictionem eidem primatui adnexam debent concedere, eamque aptam ac per se sufficientem in finem conservandae unitatis, quae sine jurisdictione seu vi coactiva servari non potest. Febronius etsi vim *directorii* summis Pontificibus competentem fere solam inculcet et efferat; vidit tamen *aliquid amplius* (c. 2. §. 4.), idest aliquod jus coactivum requiri in finem et conservationem unitatis, quod ad jurisdictionem referendum sit, ne merum primatum ordinis et honoris videretur adstruere. Jurisdictio sine vi coactiva, quae scilicet obliget, ex eodem Febronio intelligi nequit. S. Irenaeus (l. 3. c. 3.) jurisdictionem primatus aptissime expressit duobus verbis *potentiorem principalitatem*, ubi *principalitas* primatum, *potentior* vero jurisdictionem praestantiorem praecipuamque significat. Vim autem coactivam ad fidei unitatem expressit manifestius, cum necessitatem conveniendi cum Romana fide jure primatus impositam tradidit, de quo inferius plura.

§. III.

TERTIA PROPOSITIO.

Auctoritas, quae in definiendis fidei controversiis sit per se sufficiens ad exigendam et conservandam fidei unitatem, ita per se sola debet obligare atque sufficere, ut alius auctoritatis praesidio non egeat: ac propterea Pontificia auctoritas, quae per se sufficiens est, ac dici debet ad conservandam et exigendam fidei unitatem, ad hunc finem obtinendum nequit egere consensu Ecclesiae.

Haec propositio, quae evertit conditionem consensus Ecclesiae, quam adversarii requirunt, ut definitiones Pontificiae absolute obligent ad unitatem, maximi momenti est et idcirco exactius probanda. Auctoritatem, quae alieno praesidio indiget, ut unitatem exigat, atque sua vi consequatur, ad hunc finem obtinendum per se non sufficere certissimum est. Hinc si ex praecedenti propositione auctoritas Apostolica in definiendis fidei

quaestionibus per se sufficiens dicenda est ad custodiendam unitatem fidei, ob quam a Christo instituta, et idonea ac sufficienti vi praedita fuit; consensu Ecclesiae non debet indigere. Dicere cum adversariis auctoritatem primatus per se sufficientem, si Ecclesiae accedat assensus, idem est ac negare eam per se aptam ac sufficientem in finem, propter quem talis auctoritas a Christo instituta ab ipsis adversariis conceditur. Vel ergo negandum est primatum institutum fuisse ob conservandam in Ecclesia unitatem potissimum fidei: vel, si hoc negare vetat Patrum traditio et Ecclesiae doctrina, quam et adversarii amplectuntur; fatendum profecto est eumdem primatum fuisse instructum auctoritate*) per se sufficienti et idonea ad exigendam et conservandam fidei unitatem, ut ne egeat praesidio, seu accessione consensus Ecclesiae.

Haec quidem conditio ab adversariis requisita novum inventum est, quod ignoravit antiquitas (ep. 26. inter Leon.). S. Flavianus Episcopus CP. ita per se sufficientem habuit definitionem S. Leonis, quam petebat contra errores Eutychis, ut non crederet opus concilii generalis praesidio. Idem censuit etiam S. Leo, cum convocationi generalis concilii se se opposuit. Quodsi huic congregando postea assensit, non idcirco assensit, quasi putaret vim per se sufficientem ad obligandum deesse suae definitioni (Leo ep. 82. c. 1.), de qua in concilio quaestionem ac dubium moveri noluit, sed ne obviaret Marciani Imperatoris consilio, qui medium hoc utile ac pene necessarium putabat ad conciliandam unitatem et pacem. Summi Pontifices cum suam potestatem ad unitatis finem institutam scirent; omnia media sibi tentanda duxerunt, nullum negligendum, ut dubitantes vel repugnantes ad unitatem adducendos curarent; neque ob id suam

---

*) Qantum vel olim habita sit *per se sufficiens* Apostolica auctoritas, declararunt, antiquisque exemplis confirmarunt Eutherius Thyanensis Episcopus, et Helladius Tharsensis in epist. ad Xystum III. (apud Coustant. epist. 4. n. 2. col. 1246.) *Olim siquidem saepius jam ex Alexandria hujusmodi haereticis zizaniis insurgentibus SUFFECIT vestra Apostolica sedes per universum tempus illud ad mendacium convincendum impietatemque reprimendam etc.*

auctoritatem per se insufficientem censuerunt ad obligandum, neque obligandi vim pendere existimarunt a cujusquam consensu. Vae auctoritati superiorum, etiam Principum, si vim obligandi non haberent eorum praecepta aut leges, nisi subditorum consensus accederet. Vis obligandi ab ipsa potestate a Deo instituta proficiscitur, ac proinde a Deo, qui cum ipsam instituit, vim eidem indidit obligandi: unde eos, qui potestati resistunt, Dei ordinationi resistere Paulus docuit.

Pontificiam potestatem, quam Christus instituit, cum Petro claves Ecclesiae, et potestatem ligandi atque solvendi tradidit, adeo per se sufficientem ad obligandum crediderunt semper antiqui Pontifices ut consensum definitionibus Apostolicis debitum subscriptionibus praestandum exegerint vi ipsius auctoritatis per se, etiamsi nondum adesset ille consensus, qui ad vim omnino coactivam ab adversariis requiritur. Exempla definitionum Innocentii, Zosimi, Coelestini, Leonis, aliorumque subsequentium Pontificum, qui ad subscriptiones coegerunt, notissima sunt. Cogere enim ad subscriptiones, est cogere ad consensum: haec vero coactio ante Ecclesiae consensum fuisset injusta, si Apostolica auctoritas, ut legitimam vim obligandi haberet, indigeret praesidio seu conditione consensus.

Hanc quidem conditionem non minus evidenter respuit S. Irenaeus eo testimonio, quo necessitatem conveniendi, seu consentiendi cum Romanae Ecclesiae fide omnibus undique fidelibus, omnibusque Ecclesiis impositam, non in consensum aliarum Ecclesiarum retulit sed *in potentiorem principalitatem*, idest in potentiorem auctoritatem propriam primatus, quae ipsam consensus necessitatem seu obligationem affert. Vide ipsa ejus verba et explicationem in libro *De vi primat.* c. 13. §. 1. Primatus, qui vi sua hanc obligationem imponit, vi sua exigit ipsum consensum; neque haec vis exigendi consensus deduci potest ab ipso consensu, quem cum exigit producit, ne hic consensus sui ipsius causa simul sit et effectus. Adeo vero hanc primatus auctoritatem vim habere per se sufficientem credidit Irenaeus, nulloque aliarum Ecclesiarum consensu indigere, quo ad unitatem obligaret omnes, ut aliarum consensum inquirere et cognoscere necessarium non duxerit (cum omnium fidem ac traditionem inquirere

atque cognoscere nimis esset longum et fere impossibile); sed satis esse crediderit unam Romanae Ecclesiae fidem cognoscere, quae cum sola per se tanta vi praedita sit propter *potentiorem principalitatem,* idest ratione primatus ut omnibus Ecclesiis necessitatem unitatis et consensus imponat; hac una fide cognita, aliarum omnium consentiens traditio et fides simul cognoscitur. Non ergo vim cogendi omnes ad unitatem Irenaeus deduxit ex istarum consensu, quem nec inquirere nec cognoscere opus esse putavit; sed hunc consensum ex vi coactiva Romanae fidei atque primatus deducens, vim per se sufficientem ad obligandum omnes ipsi Romanae fidei et primatui attribuit. Hinc frustra hunc Irenaei locum nobis extorquere nituntur, qui dicunt eumdem loqui de Romana Ecclesia, seu de Romanae Ecclesiae traditione ac fide, non de fide Romanorum Pontificum, nec de definitionibus istorum in materia fidei. Quidquid enim auctoritatis in unitatis bonum Romanae Ecclesiae vel fidei tribuitur propter *potentiorem principalitatem,* seu propter primatum, qui in bonum unitatis fuit institutus a Christo, pertinet ad Romanos Pontifices, in quibus tantum residet primatus vis et auctoritas; et idcirco Romanae Ecclesiae fides, cum qua ex Irenaei doctrina omnes convenire et concordare necesse est propter primatum, alia non potest intelligi, nisi fides, quam Pontifices jure primatus in unitatis bonum definiunt, ut fidei unitatem in tota Ecclesia custodiant.

Neque vero ob adstruendam ex ipso S. Irenaeo conditionem consensus ingeras illa, quae idem Sanctus post assertam necessitatem unitatis cum Romana Ecclesia statim subjicit: *In qua semper ab his, qui sunt undique, conservata est ea, quae est ab Apostolis, traditio;* perinde ac si his verbis significetur Romanam fidem ideo exigere unitatem ab omnibus, quia omnes *undique* confluentes Romam, omnium Ecclesiarum consensum ad eam attulerunt. Quis autem hanc interpretationem ab obvio verborum sensu et a contextu alienam poterit approbare? Verba, quae unice tradunt fidem Apostolicam conservatam ab omnibus undique fidelibus in Romanae Apostolicae Ecclesiae fide, omnium quidem Ecclesiarum consensionem et unitatem cum fide Romana certam

praesumunt, ad non idcirco causam et obligationem consentiendi, seu vim coactivam ad hanc consensionem et unitatem in ipsum omnium consensum referunt. De hac necessitate seu vi coactiva iisdem verbis non agit Irenaeus, sed praecedentibus, quibus eam vim atque necessitatem, uti notavimus, non consensui, sed primatus auctoritati asseruit, *propter potentiorem principalitatem.* Cum porro ob potentiorem vim primatus *necesse sit omnem Ecclesiam, hoc est omnes qui sunt undique fideles convenire,* seu unitatem tenere cum Romanae Ecclesiae traditione ac fide, quae ab Apostolis Petro et Paulo originem ducit; certum efficitur eos omnes, qui hanc debitam unitatem custodiunt, custodire eam quae est ab Apostolis, fidem: et e contra eos, qui hanc unitatem deserunt, aut deseruerunt haeretici, a vera Apostolica fide defecisse convincuntur. Ita porro in unitate Romanae fidei ab omnibus qui sunt undique fidelibus custodita est vera fides Apostolica, ut ipsae Ecclesiae Apostolicae, quae fidem acceperunt ab Apostolis, conservarint veram fidem, quamdiu Romanae fidei adhaeserunt; ex quo autem hanc unitatem deseruerunt, a vera Apostolica fide defecerint.

Obtrudat nunc quispiam et ingerat alium ejusdem Irenaei locum, ubi alias quoque Ecclesias Apostolicas laudans, harum traditionem consulendam significat (lib. 3. de haeres. c. 4.). Id sane tunc poterat jure fieri, cum illae tenebant necessariam cum Romana fide unitatem. Nunc vero postquam ab hac unitate desciverunt; et sola Romana veram Apostolicam fidem una cum ceteris catholicis Ecclesiis tenet, semperque tenebit immotam et integram; quis catholicus ad eas consulendas haereticos provocet? Hinc certe Irenaeus etsi suo aevo laudarit aliarum Apostolicarum Ecclesiarum traditionem; non tamen de illis, sed de sola Romana affirmavit necesse esse cum fide ipsius unitatem tenere, et affirmavit quidem propter potentiorem primatum, qui soli Romanae Ecclesiae, seu solis ejus Pontificibus competit. In refellenda conditione consensus Ecclesiae, quam multis rejeci lib. *De vi primatus* c. 14. num. 27. et in celebri Irenaei testimonio quod eodem in libro fuse exposui, iterum hic diutius aliquando immorandum fuit, ne forte aliquod subterfugium subinde detectum, si non dilueretur, quempiam impediret: sicque certa remanet tertia

propositio, quae Apostolicam auctoritatem ita per se sufficientem esse debere statuit ad unitatis finem exigendum, ut alius cujusquam auctoritatis praesidio aut conditione consensus non egeat.

§. IV.

QUARTA PROPOSITIO.

Auctoritas, quae sit per se sufficiens ad exigendam et conservandam fidei unitatem in tota Ecclesia, ea vi praedita esse debet, qua ad unitatem obliget non aliquos tantum, sed omnes Christianos, non tam distributive quam collective sumptos, ex quibus sumptis collective constat ipsa catholica Ecclesia.

Si quos enim non posset ad fidei unitatem vi idonea obligare, non esset auctoritas per se sufficiens ad custodiendam in tota Ecclesia unitatem fidei, quae non ex aliquorum tantum, sed ex omnium Christianorum fide coalescit*). Specialem difficultatem nonnulli adversarii cum Febronio movere solent quoad Episcopos, qui cum jure divino sint judices praesertim in materia fidei; judicis naturam non pati existimant, ut ad assentiendum definitionibus Pontificiis obligentur, ita ut ab ipsis dissentire non possint. Hanc vero difficultatem penitus sublatam reor ex iis, quae disserui in lib. *De potest. Eccl.* cap. 2. n. 3. pag. 28. Cum Christus ob conservandam in Ecclesia fidei unitatem Petro in mandatis dedit, ut in fidei dissensionibus a daemone excitandis confirmaret, hoc est, in vera fide, seu in unitate ejusdem fidei contineret *fratres;* fratrum profecto nomine Apostolos et Apostolorum successores Episcopos indicasse, et in id exequendum ex fine et officio primatus auctoritatem per se sufficientem, sine

*) Ut in tota Ecclesia una sit omnium Christianorum fides, et haec fidei unitas conservetur ab omnibus, definitiones fidei, quas ob conservandam in tota Ecclesia hanc fidei unitatem edunt Pontifices jure primatus, ea vi praeditae esse debent, et ita obligare omnes, ut in tota collectione Ecclesiae nullus sit, qui post definitionem licite possit dissentire a dogmate definito, uti ante definitionem poterat. Id est, quod dici solet obligare omnes non *distributive* tantum, sed *collective:* nec aliter ipsae definitiones conciliorum generalium, quae sane totam collectionem adstringunt, obligant omnes *collective.* Hanc Pontificiam auctoritatem in omnes *collective* ex proposito constitui in opere *de potest. Eccles.* cap. 4. §. 3.

qua unitas non potuisset conservari, Petro ejusque successoribus traditam ab eo fuisse dubitare non licet. Necessitas conveniendi cum Romanae Ecclesiae fide, quam vi potentioris primatus omnibus undique fidelibus impositam affirmavit S. Irenaeus laudatus paragrapho praecedenti, Episcopos non excipit. Immo hos potissimum obligari fatendum est. Cum enim ipsi sint praecipua Ecclesiae membra, at subordinata supremo capiti in idem unitatis bonum, ut in custodiam unitatis potissimum fidei cooperentur, atque cum ipso in unum conspirent; cavere vel maxime debent, ne a debita cum eo unitate umquam declinantes, scissuras foveant praesertim in fide. Subscriptiones definitionum fidei, quas ab Episcopis praecipue exigere antiquissimus mos fuit, jus in hoc Pontificium obligandi ipsos Episcopos aperte testantur.

§. V.

QUINTA PROPOSITIO.

Auctoritas, quae in conservationem unitatis fidei definitiones dogmaticas edit, his definitionibus dogmaticis, ut in conservandam fidei unitatem sufficiant, obligare debet omnes, non ad meram exteriorem observantiam, sed ad assensum et obsequium mentis: quod cum fidei necessarium sit, sine eo fidei unitas servari non posset.

Hoc mentis obsequium, quod ipsae definitiones Apostolicae exigunt, ut Apostolica auctoritas sit per se sufficiens ad conservandam unitatem fidei, omnino necessarium comprobat debitum obedientiae, quam eidem auctoritati definienti aliquod dogma deferendam interno *mentis obsequio* seu assensu vel adversarii Galli fatentur. Vide lib. *De vi primat.* c. 23. n. 74. et seqq. ubi inter alia attulimus trium et triginta Episcoporum Galliae testimonium in litteris ad Innocentium X. scriptis an. 1653. die 15. Julii: eamdemque obedientiam deferendam ex *subordinatione hierarchica* ipsi Episcopi testati sunt in aliis ejusdem temporis litteris ad Episcopos regni, de quibus vide *lib. de potest. Eccl.* c. 2. n. 4. Idipsum quoque confirmarunt Gallicani occasione celebris *casus*, ut vocabant, *conscientiae*, qui cum externum, non autem internum obsequium definitionibus Romanorum Pontificum exhibendum praeferret, iisdem Gallicanis postulanti·

bus Pontificia auctoritate damnatus, et damnatio ab illis non solum recepta, sed laudata etiam fuit, ut explicavi in lib. *De vi primat.* loc. cit. Nemo ab hoc debito mentis obsequio subtrahendos putet Episcopos, qui *hierarchica subordinatione* eidem obedientiae praestandae, quam jurejurando spoponderunt, non minus quam laici, sed multo magis obligantur.

Qui ex doctrina Synodi Constantiensis ipsas*) particulares Ecclesias ac Synodos particulares Apostolicae auctoritati subjectas agnoscunt, dubitare nequeunt quin omnes saltem particulares (quantumvis Episcopi) definitionibus Apostolicis obligentur. Ii tantum, qui cum (Cap. 2. §. 4. n. 4. pag. 51. t. 1.) Febronio et Gersone existiment eas definitiones obligare**) *saltem ad non*

*) Si nemini particulari liceat dogmatizare contra definitiones Apostolicas, quamdiu Ecclesia non reclamat, adeo ut (quod dicit Febronius) *provisorie illis obsequendum sit;* quomodo fieri possit ut aliquando reclamet Ecclesia, quis congrue explicet? Numquam profecto id eveniet, nisi quidam in particulari ante contradictionem Ecclesiae incipiant se se opponere, et contra editam definitionem aliquid declarare contra superioris sententiam, quod particularibus saltem illicitum esse adversarii negare non possunt. Nec vero ex illicita aliquorum particularium contradictione expectari potest juridica contradictio Ecclesiae, quae semper adhaesit, et adhaesura est centro unitatis fidei, quocum omnes undique fideles, ipsamque Ecclesiam convenire necesse est *propter potentiorem principalitatem.* Ii soli se se opponere audebunt, qui nec potestatem primatus potentiorem ac per se sufficientem agnoscunt, nec se quamvis particulares eidem potestati subjectos, nec debitae unitati atque obedientiae mentis quoque obsequium exigenti obnoxios arbitrentur.

**) Haec thesis, qua cum Gersone asserit Febronius, definitionibus judiciisque dogmaticis Summorum Pontificum esse obsequendum *provisorie* saltem *non dogmatizando contrarium, quamdiu non reclamat Ecclesia,* a nemine conciliari poterit cum illis ejusdem Febronii verbis cap. 2. §. 8. t. 1. pag. 62. *Si ex insperato Pontifex extra concilium ita ediceret, ut in ejus eloquio Ecclesiae suam traditionem non recognoscerent: his competit jus contradicendi.* De particularibus Ecclesiis seu Episcopis Febronium hic loqui indicant sequentia, quibus *justam* hoc casu *Ecclesiarum particularium contradictionem* appellat. Voces autem praemissae *ex insperato ediceret*: definitionem vix editam innuunt, antequam posset innotescere dissensus, seu contradictio catholicae Ecclesiae. Si particularibus saltem Ecclesiis non licet *dogmatizare contrarium*, antequam reclamet Ecclesia; quomodo licere eisdem potest contradicere, si ante detectam contradictionem Ecclesiae suam traditionem in definitione vix edita non recognoscant? In eo, qui falsam sententiam propugnat, quam facile est contradictionem aliquam invenire! Neque Febronium juvat conditio, si in Pontificia definitione particulares illae Ecclesiae suam traditionem non recognoscerent. Nonne ex S. Irenaeo didicimus certam regulam verae fidei

dogmatizandum contrarium, quamdiu Ecclesia non reclamet; contenti esse videntur obsequio illo externo, quod contradictionem exteriorem impediat. At in exteriori hujusmodi obsequio, cui non respondeat obsequium et assensus mentis, nonne simulationis et mendacii vitium includitur? Quaenam esset isthaec obedientia, atque subordinatio hierarchica, quae simulando et mentiendo obsequeretur? Certe unitas fidei, qua ex Apostolo (2. Cor. 10, 5.) *captivatur omnis intellectus in obsequium Christi*, praeter externum obsequium, assensum interiorem efflagitat, ut omnes in materia fidei *idipsum invicem sentiamus* (Rom. c. 12. v. 16. 1. Cor. 1. v. 10.), *et idipsum dicamus omnes*. Huic ergo unitati in tota Ecclesia servandae si vis per se sufficiens Apostolicae auctoritati attributa dicenda est; negari non potest definitiones Apostolicas obligare ad assensum etiam internum, sine quo unitas fidei servari non posset.

§. VI.

PROPOSITIO SEXTA.

Pontificia auctoritas, quae ab omnibus Christianis etiam Episcopis exigit obsequium et assensum internum proprium fidei erga definitiones a Summis Pontificibus editas, omnem dubitationem debet excludere, ita ut dubitare non liceat, num illi cum fidei controversias definiunt, in ipsa definitione errent.

Assensus internus proprius fidei, quo captivandus est intellectus in fidei obsequium, cum dubitatione conjungi nequit; ac propterea simplex dubium circa aliquod dogma sufficit ad violandam fidem. Auctoritas autem, quae omnem dubitationem debet excludere, omnimodam certitudinem afferat necesse est: alias esset insufficiens per se ad conservandam in Ecclesia fidei unitatem. Porro definitiones Apostolicas circa fidem per se omne du-

---

discernendae ab errore esse Romanae Sedis traditionem, cum qua ob primatus vim potentiorem omnes undique fideles, et Ecclesias omnes convenire necesse est, et in qua semper ab his qui sunt undique conservata est ea quae est ab Apostolis traditio? Nonne ex hac regula ad eamdem traditionem Romanam exigenda est particularium Ecclesiarum traditio, ita ut siqua cum ea non concordet, tamquam error repudianda sit? Quis defendere juste potest contradictionem iis definitionibus, quibus debetur unitas et obedientia fidei?

bium excludere, et omnimodam certitudinem pàrere et antiquis exemplis et Patrum testimoniis liquet. Sic S. Augustinus definitione Apostolica contra Pelagianos *causam finitam, totamque dubitationem sublatam* prodidit. Vide lib. *De vi primat.* cap. 13. n. 50. et 51. Similiter S. Caelestinus, et S. Leo, cum definitiones ediderunt, unus contra errorem Nestorii, alter contra illum Eutychis, eas ita certum assensum exigere crediderunt, ut noluerint in ipsis generalibus Conciliis Ephesino atque Calchedonensi de Apostolicis Judiciis quaestionem moveri et judicari. Vide ibidem n. 59. et 66. Idem est de aliis aliorum Pontificum definitionibus dogmaticis, quas si quandoque novo examini in oecumenicis synodis aliquatenus subjici passi sunt; non ea de causa id permisere, quasi licere crederent de iisdem ambigere, sed ut nova discussione dubitantes aut repugnantes convicti, ad unitatem adducerentur; aut eorum pervicacia atque perversitas evidentius patefieret, ne ignaris aut minus cautis fucum facerent. Unitatis bonum, ob quod vindicandum Pontificia auctoritas fuit instituta, Romani praesules ita praestare censuerunt, ut (quod §. 3. monuimus) media omnia sibi tentanda duxerint, ex quibus unitas sperari posset, etiamsi aliquod forte suae auctoritatis dispendium, seu offensio aliqua exinde timenda videretur apud eos, qui fortassis ex novae hujus discussionis indulgentia Apostolicas definitiones non omnino certas deducerent. Has autem ita certas per se se habuerunt Episcopi Gallicani, ut suam fidem in Eutychis causa certam omnino et catholicam agnoverint, ex quo ipsam cum fide a Leone definita concordem deprehenderunt; non autem e contra fidem a Leone definitam certam habuerint ex eo, quod cum suarum Ecclesiarum fide conveniret. Vide ibidem n. 76. et 77.*) Id ex principio antiquissimi Gallicani Episcopi S. Irenaei didicerunt, qui veritatem ab errore discernendam docuit ex concordia cum Romana fide, ita ut certa regula dignoscendae verae fidei sit Romanae Ecclesiae fides. Cum enim ex ejusdem Irenaei doctrina necesse omnino sit omnes undique fideles, et Ecclesias omnes concordare cum Romana fide; aliarum utique omnium

*) Hinc Romanae fidei nimium non tribuit Gerson in sermone, quem habuit coram Alexandro V., cum ab ea certitudinem fidei petendam pronuntiavit. *A qua fidei certitudo petenda est.* Tom. 2. edit. Dupin. p. 136

catholicarum Ecclesiarum fides eadem esse debet ac fides Romana: quod idem est ac dicere Romanam fidem eamdem esse ac fidem omnium catholicarum Ecclesiarum, idest ipsius Ecclesiae catholicae. Fidem autem catholicae Ecclesiae cum veram fidem esse certissimum sit: certissimum quoque erit veram fidem esse Romanam, cum qua omnium aliarum catholicarum fides debet concordare; ac propterea ad veram catholicam fidem certo dignoscendam non sit opus inquirere, quaenam sit aliarum Ecclesiarum fides, sed Romanae fidei inquisitio et cognitio sufficiat.

Traditionis testimonia fuse descripta in alio opere *De vi primat.* c. 13. dum probant necessitatem unitatis fidei cum Romana fide, quam in controversiis definiunt Summi Pontifices, probant simul certum assensum fidei definitionibus Apostolicis praestandum, et omnis dubitationis expertem.

§. VII.

PROPOSITIO SEPTIMA.

Auctoritas Pontificia, cujus definitiones dogmaticae in conservationem unitatis fidei editae obligant totam Ecclesiam ad assensum fidei ipsis definitionibus praestandum, omni dubitatione exclusa, in definiendo infallibilis dicenda est, ut ipsa Ecclesia ex promissis Christi est infallibilis.

In hac propositione infallibilitatem definitionum, quas edunt Summi Pontifices, ex infallibilitate totius Ecclesiae, quam omnes catholici ex certis promissis ipsi Ecclesiae factis indubie fatentur, deducimus. Si enim ex constitutis hactenus vis et ratio primatus, instituti ob conservandam unitatem potissimum fidei in tota Ecclesia, vim per se sufficientem requirit ad exigendam hanc unitatem et fidei assensum a tota Ecclesia praestandum definitionibus Apostolicis; tota vero Ecclesia ex Christi promissis infallibilis in errorem fidei nequeat deduci; infallibilis profecto dicenda erit in his definitionibus Apostolica auctoritas, ne si in istas posset fidei error irrepere, Ecclesia catholica, quae ad assensum obligatur, in errorem inducatur. Haec praerogativa peculiaris auctoritatis Pontificiae per se, quippe quae per se, obligat totam Ecclesiam, non est communis aliis Episcopis, aut conciliis particularibus, quae non obligant nisi suos subditos atque

Ecclesias particulares. Hae nimirum Ecclesiae cum non ita sint infallibiles ut universalis Ecclesia infallibilis est; illorum auctoritatem infallibilitatis privilegio gaudere opus non est: ac proinde errare possunt Episcopi et concilia particularia, uti sane multi subinde errarunt Apostolicarum etiam Ecclesiarum Episcopi cum suis particularibus Ecclesiis: immo jam hoc tempore omnes aut fere omnes a vera fide aberrare dolemus, et ab Ecclesia catholica defecisse. Si autem quaeras, cur defecerint et aberraverint; invenies hanc veram causam fuisse, quia cum Romana Ecclesia catholicae fidei centro non custodierunt fidei unitatem, quam cuique servandam ex praerogativa primatus non solum Irenaeus, sed universalis etiam traditio docuit.

Hinc patet distinctio inter definitiones editas a Romano Pontifice et illas ab aliis particularibus Episcopis aut synodis; et cur ex Pontificii primatus auctoritate, non vero ex auctoritate Episcoporum aut synodorum particularium definitionum infallibilitas consequatur; quia videlicet Romani Pontificis auctoritas obligat ad unitatem et assensum universam Ecclesiam, auctoritas vero aliorum Episcoporum aut synodorum particularium per se non obligat omnes, nec totam Ecclesiam, sed suos subditos et suas Ecclesias particulares, quae non sunt infallibiles, uti est infallibilis Ecclesia catholica.

Fateor antiquos, cum vim obligandi tribuerunt Episcopis etiam particularibus, haud existimasse necessarium affirmare ipsos, ut ad unitatem suos subditos obligarent, esse infallibiles; sed credidisse sufficere in id eorum potestatem a Deo institutam, cui inferiores debent obedientiam, et in materiis fidei legitimum etiam mentis obsequium praestare ex illis Evangelii: *Qui vos audit, me audit* etc. ut cum Petro Aurelio (Luc. 11. 16.* cap. 4. §. 2. n. 13.) Febronius notavit. Cum vero particulares Episcopi per se non obligent ad unitatem totam Ecclesiam, neque idcirco ita infallibiles dicendi sint, ut tota Ecclesia est infallibilis; sed eorum auctoritas non extendatur per se extra suos subditos et Ecclesias particulares: sicut non repugnat hos et has errare circa fidem; ita in his infallibilitas certa non est nisi ea conditione, si concordent cum fide Ecclesiae catholicae, seu cum Romana, quacum totam Ecclesiam catholicam convenire necesse

est, adeo ut ex concordia cum hac discernendum sit, quaenam Ecclesiae particulares teneant veram fidem, et e contra eae cognoscantur a vera fide descivisse, quae cum Romana non conveniunt. Hinc unitas cum Romana fide absolute necessaria est: ac proinde infallibilitatis praerogativa absoluta illi est tribuenda, et vis coactiva ad fidei unitatem pariter*) absolúta; sicuti absoluta est item infallibilitas et vis coactiva ipsius Ecclesiae catholicae, quae Romanae fidei adhaereat oportet, ut ex Irenaeo accepimus.

§. VIII.

PROPOSITIO OCTAVA.

Eadem Pontificum infallibilitas evincitur vel maxime ex promissis Christi factis S. Petro, ac ex traditione Patrum.

Romanorum Pontificum infallibilitas in definitionibus fidei ex Ecclesiae catholicae infallibilitate ac ex promissis Christi factis Ecclesiae hactenus deducta, innititur etiam duabus illis ejusdem Christi promissionibus S. Petro factis, *et portae inferi non*

---

*) Alia ratione hanc infallibilitatem fidei a Romanis Pontificibus definitae ex eo deducere libet, quia Romana fides ab illis definita eadem est ac fides totius Ecclesiae catholicae. Duo in hanc rem concinentia S. Irenaei et S. Augustini testimonia expendenda sunt. Cum S. Irenaeus loco saepius laudato docuit, necesse esse omnes qui sunt undique fideles, omnesque proinde Ecclesias convenire cum Romanae Ecclesiae fide; proculdubio significavit omnium catholicarum Ecclesiarum fidem eamdem esse cum Romana, ideoque hanc praecipue commendavit, inquit Bossuetus lib. 10. al. 15. Defens. c. 14., *cum profecto certum esset non potuisse fieri, ut a reliquis Ecclesiis discreparet* (Romana traditio) *in qua omnes unitatem servare debeant.* Quod de fide ac traditione Romana scripsit S. Irenaeus, S. Augustinus expresse prodidit de fide, quam Romani Pontifices definiunt. Etenim lib. 1. in Julianum cap. 2. loquens de definitione Innocentii ad Africanos missa contra haeresim Pelagianam ait: *Quid enim potuit ille vir Sanctus Africanis respondere conciliis, nisi quod antiquitus Apostolica Sedes et Romana cum ceteris tenet perseveranter Ecclesia?* Quam belle concinit Augustinus cum Irenaeo? Ex textu Irenaei omnium catholicarum Ecclesiarum fides, convenire debet cum Romana; et ex Augustino Romana fides ab Innocentio definitio, non potuit non convenire cum fide ceterarum Ecclesiarum, quam Romana *CUM CETERIS tenet perseveranter Ecclesia.* Romana ergo fides, quam Pontifices definiunt, eadem est ac fides aliarum catholicarum Ecclesiarum, ac proinde est eadem ac fides totius Ecclesiae catholicae. Infallibilis igitur sit oportet, uti Ecclesiae catholicae fides infallibilis est.

praevalebunt adversus eam; et oravi pro te, ut non deficiat fides tua. Non inficiantur adversarii haec Evangelica testimonia pertinere ad primatum, quem horum verborum contextu Christus instituit in Petro, ac proinde jure a catholicis ea afferri ad probandum ipsum primatum. Hae itaque promissiones Christi ad primatum referendae sunt: ac proinde non ad unum S. Petrum sunt restringendae, sed peraeque spectant ad omnes Romanos Pontifices, qui eodem primatu fruuntur. Enimvero cum ejusmodi promissiones factae fuerint Petro in bonum unitatis fidei ab eodem custodiendae in Ecclesia catholica jure primatus; proculdubio pertinent etiam ad ejus successores, qui ex officio et fine primatus unitatem fidei in tota Ecclesia debent custodire. Neque enim dubitare licet, quin Christus, qui primatum instituit ob conservandam in tota Ecclesia unitatem *maxime in fide,* promissiones in eumdem finem Petro factas ad omnes ipsius successores extenderit: cum praesertim auctoritas omnino tuta in Petri successoribus eo magis esset necessaria quam in aliis Episcopis successoribus Apostolorum, *quo minus horum fides erat confirmata, quam fides Apostolorum,* ut Bossuetus notavit. Hinc sane eas promissiones Petro factas successoribus ejus aptavit traditio, quam explicavi in libro *De vi primatus* c. 15. §. 2. et 3. (c. 14. n. 22.). Immo etiam Gallicani Episcopi eas ab ipso Christo praesumpserunt, et indicarunt aptatas, cum in litteris ad Innocentium X. scriptis die 10. Julii an. 1653 affirmarunt, judicia Sedis Apostolicae in negotio fidei a Pontificibus Romanis edita, non solum (lib. de vi primat. c. 14.) *summa et divina auctoritate,* sed etiam *CHRISTI POLLICITATIONE NIXA*, ita ut his de causis ipsum mentis obsequium requirant. Idipsum comprobat ea Patrum traditio, quae Bossueto cum ceteris adversariis assentiente Romanam fidem a S. Petro in Apostolica Sede depositam *immotam* et *indefectibilem* esse et semper futuram pronuntiat; idque Christi promissis attribuendum agnoscens in libro *De promissis Christi factis Ecclesiae,* ubi agit adversus haereticos, qui Ecclesiam visibilem in fide posse deficere autumant, indefectibilitatem fidei ejusdem Ecclesiae, quae cum Romana fide unitatem custodit, ex promissis Christi deducens scripsit: *Si ergo firme adhaerebimus huic cathedrae* (idest doctri-

nae ex hac cathedra editae) *tuti erimus ex Jesu Christi promissis.* Apertius vero lib. 12. al. 15. Defensionis c. 7. ex veteri formula fidei, quam omnes Ecclesiae subsignarunt, et *tota Ecclesiae approbavit,* minime dubium esse pronuntiat, *Sedis Apostolicae st Ecclesiae Romanae fidem integra et perfecta soliditate constare, ac NE UMQUAM DEFICIAT, CERTA DOMINI POLLICITATIONE FIRMATAM.* Fidei, quae *certa Domini pollicitatione firmata est, ne unquam deficiat,* nonne certa infallibilitas est asserenda? Neque reponas, his testimoniis sermonem esse de fide sedis, seu Ecclesiae Romanae, non de Pontificum fide, seu definitione ab ipsis edita. Quidquid enim ad sedem, cathedram, Ecclesiamque Romanam pertinet vi et ratione primatus, Romanis Pontificibus (ut saepe diximus) tribuendum est: vi autem ac rationi primatus tribuitur, quidquid pertinet ad custodiendam unitatem maxime in fide. Quis igitur Pontificiam infallibilitatem tam certis promissis, ac traditione, ipsiusque Bossueti non obscura confessione probatam repudiet*).

---

*) Scio eumdem Bossuetum lib. 10. *Defensionis* c. 15. tom. 2. pag. 208. non modicum niti, ut traditionem Patrum, qui promissiones Christi Petro factas Summis Pontificibus aptant, ea interpretatione distorqueat, qua eae formulae apud ipsos Patres non certam fidem, aut omnimodam certitudinem alibi significant, sed piam fiduciam tantum, et meram praesumptionem, qua scilicet pie creditur numquam futurum, ut judicia ipsorum etiam circa fidei controversias a veritate deficiant, ut ne exinde infallibilitas proprie dicta deduci queat. Duo in id affert, I. non absimiles fere formulas a quibusdam antiquis applicari particularibus Episcopis, quos tamen nemo infallibiles somniavit: II. quandoque etiam legi de Summis Pontificibus in aliis materiis, in quibus eos posse errare omnes nobiscum fatentur. Qui vero his moventur, non advertunt magnum quod interest, discrimen inter alios Episcopos atque Romanos Pontifices; et inter definitiones proprie dictas, quae ab istis eduntur in negotio fidei, ac inter opiniones seu alia documenta ab iisdem scripta in aliis materiis.

Qui prima animadversione moventur, considerent dicta §. 7. pag. 266. ubi explicavi discrimen et rationem discriminis inter Papam et alios Episcopos, dum ferunt sententiam in materia fidei; et intelligent cur Papae, non vero aliis particularibus Episcopis judicantibus aliquod fidei dogma, infallibilitas tribuenda sit jure primatus, et ex promissionibus Christi, quas et Gallicanos Apostolicis de fide judiciis asseruisse, et Bossuetum quoque eisdem satis aptasse hac paragrapho indicavimus: quae non piam fiduciam, aut probabilem tantum praesumptionem, sed certam fidem, et fidei certum assensum requirunt. Qui autem altera animadversione impediuntur, si considerent Christi promissiones ac traditionem Patrum respicere solas definitiones fidei editas ex fine et officio primatus, quae unitatem exigunt fidei, non vero opiniones, aliave documenta Pontificia a definitione fidei diversa,

§. IX.

Effugium Bossueti distinguentis inter seriem et personas Pontificum quam inane et repugnans.

Scio movere errores quibusdam Pontificibus attributos, quibus Bossuetum adeo permotum fuisse (De vi primatus c. 15. n. 18.) vidimus, ut ne secum, et cum traditione ac promissis Christi a se quoque agnitis videretur repugnare, distinctionem plane novam invexerit, qua Romanorum Pontificum fidem immotam et indefectibilem dicendam esse affirmavit in eorum serie ac successione, non vero in singulis Pontificibus, cum quosdam ex ipsis in fide defecisse ex aliquot gestis negari non posse arbitretur. Haec vero distinctio, quae ex ipsa novitate suspecta esse debet, eo solum consilio potissimum invecta, ut Patrum traditionem, quae Romanae fidei indefectibilitatem apertissime testatur, cum praesumptis quorumdam Pontificum erroribus aliquatenus conciliaret, penitus rejicienda cognoscitur, quum ipsi traditioni opponatur manifestissime. Ex traditione enim concedendum creditur, Romanam fidem immotam et indefectibilem esse. Cum porro eodem Bossueto auctore (l. 10. al. 15. Defens. c. 5.) concedatur, Romanam fidem non esse distinguendam a fide, quam Summi Pontifices docent; istorum fidem in docendo esse immotum et indefectibilem est pariter concedendum. Quomodo autem eadem fides immota et indefectibilis concipi potest in serie Pontificum, si aliquis ipsorum Ecclesiam docens deficere posset, et pro fidei dogmate errorem doceret ac definiret? Nonne quicumque inter illos deficeret, ad ipsam seriem pertineret? Nonne Christus ob conservandam unitatem fidei instituens auctoritatem primatus, hac auctoritate, quae (De vi primat. c. 15. n. 28.) in aliquibus deficeret, minus congrue eidem unitati providisset? Neque dicas hoc casu Romanam fidem immotam adhuc et indefectibilem fore, unitatique satis provisum, quia Pontifex, qui erravit, vel per se errorem corriget vel a successoribus error corrigetur: sicque indefectibilis semper erit vera fides in ipsa serie, si non physice, certe moraliter; quae moralis

---

quibus non ita debetur unitas uti definitionibus fidei; omnis difficultas protinus evanescet.

indefectibilitas ad traditionem Patrum, et promissiones Christi explicandas sufficit. Haec vero alia distinctio cum opponatur fini primatus, quem declaravit traditio, commentitia et rejicienda cognoscitur. Quomodo enim primatus auctoritas, quae in aliquo Pontifice fidem docente deficeret, et errorem fidei contrarium proponens, unitatem non posset exigere, ad fidei unitatem servandam esset per se idonea atque sufficiens? Hoc certe Pontifice auctoritas, quae ex Christi institutione esse deberet potestas in conservationem unitatis, nonne esset medium in ipsius destructionem et scandalum? Si hac in circumstantia remedium expectandum esset a correctione, quam vel idem Pontifex, vel aliquis ejus successor, aut alius quicumque postea faceret; nonne antequam haec correctio fieret, vera fides in serie Pontificum defecisset, et auctoritas, quae per se habet vim obligandi, ad errorem deberet interim obligare?

§. X.

Errores Pontificum, qui ab adversariis opponuntur, ut in rem praesentem probarent aliquid, duo probanda essent: I. errorem, qui opponitur, ita esse certum errorem fidei ut nulla possit apta interpretatione purgari: II. esse praeterea errorem definitionis dogmaticae. Unus ejusmodi error congrue probatus, ad evertendam propositam thesim sufficeret. Nullus vero adversariis prodest, cum ex omnibus, qui objiciuntur, erroribus nullus sit error fidei certus, vel non sit error definitionis dogmaticae.

Systema de infallibilitate Pontificia in definiendis controversiis fidei, ex vi et ratione primatus deductum, et promissis Christi ac traditioni innixum, de quo in praecedenti libro *De vi et ratione primatus*, et hac in Appendice egimus, nonne demonstratum dici potuit? Quid demonstrationem ex certissimis principiis legitime constitutam posset infringere? Soli errores id possent: iique soli adversarios moverunt. Omnes siquidem conditiones et distinctiones, quibus vel principia ipsis opposita restringere, vel consequentiam ex principiis deductam studuerunt enervare, ad errores revocantur. Ideo enim debitum unitatis et obedientiae definitionibus Apostolicis alligarunt conditioni consensus Ecclesiae, quia Ecclesia errare non potest; Pontifices autem in fide posse errare ex praesumptis erroribus certissimum judicant. Haec quoque errorum certa praesumptio

causam dedit distinctionibus inter Sedem Apostolicam et Praesidentem, inter infallibilitatem seriei seu successionis, ac illam singulorum Pontificum. Ut autem praesumpti errores vim demonstrationis constitutae eliderent, et contra ipsam evincerent aliquid, duo essent praestanda.

I. Errores, qui opponendi credantur, deberent probari errores fidei ita certi, ut nulla congrua interpretatione possent explicari atque defendi. Si qua enim congrua ratione explicari et intelligi queat, quod errori tribuitur, cur pro certo errore traducatur; cum ex certa regula in dubio pro superiore semper sit praesumendum, nec in deteriorem partem sit accipiendum, quod in saniorem sensum explicari possit? Id autem tanto magis dicendum, ubi de thesi agitur, quae ex certis principiis, nec non ex Christi promissis ac traditione Patrum demonstrata videtur: siquidem contra demonstrationem nulla objectio per se insolubilis potest inveniri, adeo ut si praesto non occurrat vera solutio, non idcirco reipsa deesse dicenda sit, nec de eo, quod demonstratum est, sit dubitandum.

II. Quod si certus esset et evidens error in materia fidei, nihil tamen nostrae thesi ac demonstrationi obesset, si nequeat simul probari esse errorem in definitione fidei. Cum enim auctoritas Romanis Pontificibus tributa sit ad custodiendam in dissidiis unitatem fidei, unitas vero fidei in dissidiis seu controversiis circa fidem ab Ecclesiae Praepositis non alia ratione vindicetur nisi expresse definiendo, quid vel credendum vel damnandum sit ex catholico dogmate; idque ita expresse atque praecise, ut obligatio assentiendi, unitatisque praestandae ex ipsis verborum formulis innotescat; quidquid extra hujusmodi definitionum terminos est, nec satis exprimit debitum unitatis, sicut non refertur ad finem primatus, ita nec ex ea auctoritate primatus editum dici potest, cui infallibilitatis praerogativa tribuenda sit. Qui hanc restrictionem infallibilitatis ad solas definitiones fidei veluti novam atque violentam male audiunt, velim considerent duo. Primo animadvertant in utroque Evangelico textu, qui duplicem Christi promissionem ante memoratam continet, sermonem esse de varietate opinionum in materia fidei, quae unitatem discinderet; et in utroque item promissiones Christi respicere fidem

Petri, cui tamquam fundamento et centro unitatis omnes adhaereant, et quae omnes ex praecipuo fine primatus in ejusdem fidei unitate confirmet, quod definitionibus efficitur. Adeo solas ejusmodi definitiones promissiones Christi respiciunt, et in his solis infallibilitas Pontificum requirenda. Secundo cogitent communem esse Theologorum doctrinam, in ipsis generalium conciliorum actis solas definitiones fidei vim infallibilem habere, et ad assensum cogere, nec obesse, si vel ratio definiendi, vel alia quaedam actis obiter inserta difficultatem facessant, aut a veritate abesse videantur. Vide, quae in hanc rem Bossuetus cum Cano monuit lib. 3. Defensionis c. 1. (tom. 1.) et quae eodem libro addit c. 24. ubi de quadam Bonifacii VIII. constitutione sermonem faciens, distinguenda esse ait, quae Pontifex exponit in exordio, ab iis quae definit: *Haec enim non ejusdem virtutis esse et saepe diximus, et OMNES confitentur.* Confer conditiones, quas ad proprie dictam definitionem fidei idem Bossuetus requirit, et ego quoque cum ipso requisivi in lib. *De vi primatus* cap. 13. pag. 315. ut error probetur in definitione fidei. Confer potissimum ibidem notata num. 36. pag. 377. ubi quamplurima Pontificia documenta a definitionibus segreganda ostendi. Ex his autem principiis contra infallibilitatem nihil probare potest error, qui vel certus omnino non sit in negotio fidei, vel ad proprie dictam definitionem nequaquam pertineat. Si non sufficit error, qui alterutra ex parte deficiat: multo minus sufficiet error, qui deficiat ex utraque.

Eja nunc percurre singulos, qui opponuntur, errores; et invenies ne unum quidem reperiri, qui non ex uno, vel utroque etiam ex capite claudicet. Ne repetam, quae dixi in libro *De vi primatus* c. 15. §. 7. et seqq. ubi praecipua errorum objecta expendi, hic tantum pauca adjiciam de lapsu, qui Honorio oppositus, etsi potissimam et efficaciorem objectionem continere videtur, non una tantum, sed utraque ex parte laborat. Nimis profecto iniquum censorem ille se praeferret, qui voces *unius voluntatis* in litteris ad Sergium ab Honorio usurpatas contenderet, ut Monothelitico sensu excluderet a Christo voluntatem humanam; cum ex contextu manifestum sit ipsum eam solam voluntatem humanam expunxisse, quae ex originali culpa ac

vitio divinae voluntati repugnat: aut ex alia parte vellet definitionem ab eodem propositam pro asserenda Monothelitico sensu voluntate una, et operatione una; cum constet eum, qui nec unius, nec duplicis operationis aut voluntatis voces adhiberi volebat, nihil quoad hoc definisse, sed harum vocum usum spectasse, quas non ideo *ineptas*, et supprimendas censuit, perinde ac si nec unam, nec duas operationes ac voluntates in Christo extitisse crederet, qui duas naturas cum proprietatibus ejusque propriis confessus est; sed quia in illis circumstantiis, quae spem afferebant pacis conciliandae, minus aptus videbatur earundem vocum usus, qui unitati impedimento esset, nec dogmati quoad substantiam aliis verbis satis explicato necessarius putaretur. Haec interpretatio, litterarum Honorii contextui congruens, ita Monotheliticum errorem saltem quoad substantiam abstergit, ut nonnisi iniquiori explicatione certus error praetendi possit. Cum autem quoad voces, tum unius, tum duarum operationum ac voluntatum appellationem Honorius removerit; palam fit eum nihil de hac ipsa verborum quaestione*) definire voluisse, ex quo error quicumque aliquot aequivocis verbis inesse cuipiam videatur, non definitionis error sit, sed omissionis vel etiam subreptionis, et facti, seu oeconomicae dispensationis, quae ad fidem non pertinent, ut pluribus explicavi loco laudato c. 15. n. 35. Neque insistas verbis Honorii in epistola ad Sergium, quibus dum affirmavit, *Haec nobiscum vestra fraternitas praedicet, sicut et nos ea vobiscum unanimiter praedicamus;* eamdem sibi et Monothelitis sententiam videtur asserere. Ex contextu enim liquet *unanimitatem* his verbis indicatam referri tantummodo ad suppressionem vocum *unius aut geminae voluntatis ac operationis,* quam Sergius petierat, nec non ad earundem rationum vel momentorum usum, quae ad ipsam suppressionem inducendam conferrent. Erravit quidem Honorius, dum suppressionem praescripsit earum vocum, de quibus erat quaestio. At cum ex ipsa suppressione cognoscatur eum nihil utrinque definisse, immo a definiendo oeconomiae causa censuisse abstinendum; quis errorem,

*) Hinc in secunda ad Sergium Epistola bis protestatur, *non debemus definire, non oportet definire.*

quicumque ei adscribendus credatur, errori definitionis potius, quam omissionis adjudicare potest? In quaestionibus quandoque excitatis circa voces aliquas aut sententias, quae nunc in bonum, nunc in pravum sensum accipi queunt, error ex prava interpretantium mente dependet. Cum itaque ex earum vocum suppressione, aliisve Honorii vocibus minus caute usurpatis, ne quoad ipsam quaestionem non malo consilio quicquam definiret, Monothelitae suo errori patrocinium quaesierint; totus error contrarius catholico dogmati prave interpretantium error fuit, non autem Honorii, neque definitionis, a qua apertissime et consulto abstinuit. Quid dicendum de ejus condemnatione facta in Concilio VI. oecumenico, explicavimus satis in praemisso opere *De potest. Eccl.* c. 5. not. 2. Sed de Honorio nimis multa.

Similia de aliis Pontificibus, quibus errores opponuntur, afferri possent, et vel ab aliis infallibilitatis Pontificiae vindicibus, vel etiam a me loco indicato allata fuerunt:*) contra quae si quis contentiosius insistat, nullo certo errore circa fidem probato, nulla producta definitione certa, in qua certus error insit, in cassum laborabit. Quod si adhuc non acquiescat ex quamplurium errorum praesumptione; indicet, quaeso, unum suo judicio evidentem, qui sit ita certus, ut nulla possit interpretatione congrue purgari, sitque error certae definitionis dogmaticae; et nihil dubito quin aptae probationes vel alterutra, vel utraque etiam in

*) Quicumque ex. gr. absque praejudicio expenderit Nicolai III. decretalem *Exiit, qua* S. Francisci regulam explicat, eamque contulerit cum decretalibus Joan. XXIII. *Cum inter nonnullos*, et *Quia quorundam* tit. *De verborum significatione*, inveniet illum non accepisse voces *simplicis facti usum* pro usu rei alienae invito Domino, qui sane usus fuisset injustus et illicitus, neque hunc usum tam injustum tribuisse Christo vel Apostolis, aut Franciscanis Apostolicam perfectissimam paupertatem professis, quod apertam haeresim contineret, ut Joannes XXIII. definivit sed e contra illis vocibus accepisse licitum et moderatum rerum usum eisdem Franciscanis concessum *durante*, ut idem Nicolaus declarat, *concedentis licentia*, quae significatio nihil injustum, vel illicitum, nihilque haereticum praefert. Ita inter Joan. XXIII. et Nicolaum III. quoad substantiam nihil dissidii, etsi quaedam verba separatim considerata aliquo modo dissidere videantur: nihilque superest, ex quo Nicolaus in haeresis suspicionem a Joanne adductus credatur. Haec addenda fuere, ut paucis et clarius expungantur quae cum aliis adversariis ingessit Bossuetus in *dissert. praevia* §. 46. et in lib. 9. *Defensionis* c. 41. et seqq. tametsi in eadem dissertatione dubium notaverit, an duo illi Pontifices ea in quaestione *summa consentiant*, *verbis litigent*.

parte deficient. Si autem ne uno saltem in errore id ex aequo praestare se posse deprehendat; infallibilitati Pontificiae nec resistat diutius, nec sententiam nostram, qua illam vindicare studui, veluti exilem aut desperatam traducat. Non ignoro quosdam, contrariae opinionis praejudiciis occupatos, de memoratis conditionibus et restrictionibus, quae errores, qui objici solent, a quaestione praesenti alienos declarant, fuisse conquestos, eo quod hac methodo paucae, immo nullae sint verae et proprie dictae definitiones, quae aliquem certum fidei errorem contineant, unde absoluta illis infallibilitas tribui non possit. Non abnuo. Immo ita his solis definitionibus infallibilitatem asserendam affirmo, ut si velint*), in ceteris quae non sunt proprie dictae definitiones fidei, nec omnino exigunt unitatem et assensum fidei praestandum ex fine et officio primatus, Pontifices errare posse non negem, uti neque alii Pontificiae infallibilitatis propugnatores inficiantur: et siquidem hac ratione cum adversariis conveniamus, nulla in hoc erit amplius nobiscum quaestio. Satis ni-

*) In Pontificiis decretis, quae verae certaeque definitiones fidei sunt, non minus quam in veris certisque definitionibus conciliorum generalium, quibus infallibilitatem omnes catholici adversarii asserunt, nullus fidei error invenietur. Quae vero Pontificia decreta, ab iisdem opposita, aliquod erroris dubium inspergunt, non ad certas et proprie dictas definitiones pertinent, sed fere ad opiniones, quae contineri solent in Pontificiis rescriptis atque responsis, praesertim circa casus practicos, in quibus Romanos Pontifices consulere antiquus mos fuit. Cum enim illi ad Petri Sedem provecti nec humanam conditionem deposuerint, nec facultatem opinandi; in casibus autem practicis, in quibus tuta sententia quaeritur, ad licite ac tute agendum non sit necessaria certitudo fidei, nec metaphysica, immo nec physica, sed moralis sufficiat, ut multis probavi in libro *Moralium actionum regula in opinabilibus* c. 2. Romani Pontifices in rescriptis ejusmodi respondere consueverunt, quod opinando ex prudentiae regulis pro circumstantiarum varietate moraliter certum, seu probabilius crediderunt, vel tutius; idque fecerunt pariter in aliquot speculativis quaestionibus circa materiam fidei, in quibus certum dogma declarare et constituere ob vindicandam fidei unitatem necessarium non judicabant. Hinc illae solae definitiones fidei sunt, in quibus doctrinam fidei se declarare et decernere certis vocum aut formularum caracteribus significant, ut ex officio ac fine primatus fidei unitatem custodiant et vindicent. Cum id in rarissimis casibus praestiterint; nil mirum, si verae et certae definitiones Pontificiae, quibus absoluta infallibilitas competit, rarissimae sint; cumque in rescriptis ac decretis, quae objici solent, omne dubium non circa definitiones, sed circa opiniones versari praemissa verarum definitionum notio patefaciat; haec (etiamsi errorem aliquem continerent) extra propositum opponi manifestum est.

mirum mihi ceterisque ejusdem infallibilitatis propugnatoribus est, si hoc privilegium iis decretis Apostolicis asseratur, ad quae promissiones Christi, et finis ac officium primatus refertur; promissiones autem Christi et primatus officium ac finis ea solum Pontificia decreta respiciunt, quibus in controversiis et dissidiis circa fidem Pontifices fidei unitatem vindicare et custodire student: quod solis definitionibus proprie dictis assensum fidei exigentibus fit, cum ob dirimenda dissidia quid credendum aut condemnandam est, expresse declarant atque decernunt. Adversarii, qui vellent definitionis nomen indicatis conditionibus haudquaquam restringi, idcirco vellent, ut error aliquis in fide facilius inveniretur, quo infallibilitas Romanorum Praesulum manifeste revinceretur. Sed non excurrendum extra praemissos verarum definitionum limites; nec ad probandum contra propositam thesim idonei erunt errores, qui certi non sint in materia fidei, nec sint definitionum errores. Si autem nulli ejusmodi errores opponi queunt; nihil superest, ex quo Pontificia infallibilitas in definiendis controversiis fidei in dubium revocetur.

Si ita est (inquiet fortasse quispiam), eritne infallibilitas Pontificum in definitionibus omnino certa, et credendumne assensu fidei, quidquid Pontifices circa fidem definiunt? Non dico credendum ex catholica fide, Papam in decidendis controversiis fidei esse infallibilem: fidei quippe (Vid. de potest. Eccl. c. 5. n. 2.) dogma non est, quod inter catholicos controvertitur, et ab Ecclesia nondum est expresse definitum: unde haeretici non habentur adversarii ceteroquin catholici, qui sententiam infallibilitati Pontificiae contrariam propugnant. Dico tamen obediendum esse Papae, cum ex fine et officio primatus definit aliquid credendum vel damnandum ex catholica fide; et obediendum quidem his apostolicis judiciis etiam assensu fidei et obsequio interno, ut vel Gallicani Episcopi confessi sunt; et ita praestandam ipsis eam fidei unitatem, quam cum centro catholicae unitatis necessariam traditio docet. Infallibilitatem Papae in ejusmodi definitionibus atque judiciis hinc sequi atque deduci legitima et evidenti ratiocinatione demonstratam existimo. Si vero hujus corollarii atque demonstrationis evidentiam, quam ipsis etiam Christi promissis et oratione confirmavimus, adversarii praejudiciis impediti non

percipiunt; non multum fortassis refert ad praxim, dum fidei unitatem, quae *propter potentiorem principalitatem*, ut Irenaeus loquitur, est penitus necessaria, et obedientiam cum assensu cordis dogmaticis Apostolicae sedis judiciis debitam praestent. Illud porro serio animadvertant, non peccari tantum, quando quis contra propositiones certa fide propositas aut definitas agit aut sentit, sed etiam quando se se opponit propositionibus, quae ex certis Theologicis principiis legitime deductae et evidenter sunt demonstratae. Quae culpa in re praesenti eo magis evidens agnoscetur, si adversarii iis principiis, quae non inanibus ratiociniis, sed certissimis auctoritatibus ac documentis nixa, ab ipsis adversariis concedenda fuere, se se opponant, idque non methodica ipsorum principiorum discussione, ad quam provocavimus, sed aliquot tantum praesumptis erroribus, ad quos totam revocarunt quaestionem, qui tamen non sunt certi errores fidei, nec ad fidei definitiones pertinent, de quibus solis est disputatio. Illud tandem oppositores si qui erunt, moneo, etiam atque etiam videant, qua se possint aequa ratione ab omni culpa purgare coram Deo, dum infallibilitatem Pontificiam eo nomine impugnaturi, quia dogma catholicum non est, non paucos hoc tempore erga Pontificiam auctoritatem non bene animatos excitabunt ad eam contemnendam atque carpendam in ipsis definitionibus fidei, sicque a debita fidei unitate atque obedientia plurimos retrahent. Si de solius disciplinae materiis, in quibus unitas cum Romana sede omnibus Ecclesiis jure divino necessaria non est, tota esset concertatio (salva tamen semper Apostolica potestate, et debita moderatione adhibita); non esset magnopere laborandum. At certamen in materia fidei, in qua unitas cum Romana fide catholicae unitatis centro est maxime necessaria, certamen, inquam, eorum, qui huic unitati impedimentum afferunt, quis excusare et defendere potest? Nonne id est apertissime se se opponere institutioni et consilio Christi Domini, qui Pontificio primatu unitati potissimum fidei prospicere voluit; ut omnes cum ea potestate conspirantes, eidem unitati custodiendae cooperentur, nulli autem resistentes et oppugnantes in ipsa fidei unitate scissuras et dissensiones pariant aut foveant?

§. XI.

Num sententia, quae infallibilitatem Pontificiis definitionibus in materia fidei tribuit, antiquis fuerit ignota.

Ab hac Appendice calamum nequeo subducere, nisi prius a sententia, quae infallibilitatem Romanis Pontificibus in fidei definitionibus asserit, novitatis notam abstergam; ejusque antiquitatem aliqua non obscura ratione constituam. Ut autem hujus sententiae probetur antiquitas, haud opus est eam expresse infallibilitatis vocabulo inveniri apud antiquos, sed sufficit, si aequivalentibus verbis atque sententiis satis declarata vetustis testimoniis monstretur, nihilque solidum ex antiquis Scriptoribus contra opponi queat. Antiquitatem sane ejus sententiae nonne aequivalentibus verbis atque sententiis satis declarant antiqui illi Patres, qui Romanam fidem immotam (de primat. c. 15. §. 4.), indefectibilem, perpetuo conservatam, petramque solidissimam testantur, contra quam non praevalebunt unquam portae inferi, et pro qua Christus rogavit, ne deficeret; nec non ii (ib. c. 2. et 3.), qui has Christi promissiones aptarunt fidei, quam Pontifices Romani Petri successores docent atque definiunt, ut unitatem ejusdem fidei ex fine et officio primatus custodiant; et ita aptarunt, ut affirmarint (de primat. c. 13. §. 14.) S. Petrum in ipsis fidem definientibus loqui et docere fidei veritatem? Adversarii qui tot antiquorum testimonia a me allata in libro *De vi et ratione primatus* eludere nisi sunt eo nomine, quod loquantur de fide sedis seu Ecclesiae Romanae, non de ipsis definitionibus Pontificiis; perinde ac si praerogativae competentes sedi aut Ecclesiae Romanae ratione primatus, non sint alligatae personae ipsorum Pontificum, vel fides sedis aut Ecclesiae Romanae alia sit a Pontificum fide, ipso Bossueto hanc distinctionem reprobante (ib. c. 15. n. 17.), rejiciendi sunt: sicuti non minus ineptam ac repugnantem ostendi aliam ejusdem Bossueti distinctionem, qua fidem seriei ac successionis summorum Pontificum infallibilem et indefectibilem (ib. n. 18.) agnoscendam concedens, distinguendam credidit a fide singulorum Pontificum, quorum aliquos in fide errasse ac defecisse existimat. Hae nimirum distinctiones aliaque ejusdem generis effugia ab adversariis excogitata, ut antiquae

traditionis testimonia de indefectibilitate fidei Romanae cum sua sententia aliqua ratione conciliarent, cum per se se sint inania et imbecillima, nulloque idoneo antiquo teste fulciantur, ipsam nostrae sententiae antiquitatem non destruunt, sed potius confirmant.

Sola facta errorum probarent aliquid contra infallibilitatem, tot licet antiquis Patrum sententiis ac testimoniis fultam, si vel unus saltem esset error certus in aliqua certa definitione fidei: cujusmodi nullum ab adversariis oppositum hactenus vidimus. Testimonia vero antiqua, quae contra nos valerent non modicum, nulla pariter sunt, cum nulli antiqui errores definitionum accusaverint, atque impetiverint pertinaciter, nisi haeretici, cum se damnatos viderunt: quorum auctoritatem allegare omnes catholicos pudebit. Immo si qui etiam ex catholicis aliqua particulari opinione, antequam definiretur, occupati, certae definitioni subinde editae restitisse invenirentur, minus apti testes essent, sicut nec idonei judices habentur, qui praejudicio antecedenti occupantur.

Cum itaque neque facta errorum, neque idonei testes antiqui ullum certum definitionis errorem evincant, nullaque proinde fuerit unquam quaestio, qua fides ab Apostolica sede definita, et Pontificia infallibilitas traditione ac promissis Christi munita vocaretur in dubium; nonne haec sententia ab antiquitate tuta, novitatis nota perstringi nequit; sed hoc nomine potius rejicienda adversariorum sententia, quae antiquae traditioni, et Christi promissis opposita, veterum suffragiis caret, et posterioribus temporibus inducta probari potest.

§. XII.

Quam sera contrariae sententiae initia, et quatenus inter catholicos recipi atque in scholas induci et propagari coeperit, veteri sententia ac traditione non omnino exclusa.

Cum infallibilitas Pontificia, quam propugnavi, solas proprie dictas fidei definitiones a summis Pontificibus editas respiciat; ex iis tantum, qui in aliqua proprie dicta definitione eosdem Pontifices errasse aut errori obnoxios praetulerunt contrariae nobis sententiae origo deduci potest. Ab iis porro, qui vel

olim alicui definitiones Pontificiae se se opposuere, quando suos errores ab aliquo Pontifice damnatos viderunt, originem ducere opus non est; cum apud catholicos nullius auctoritatis fuerint, nec eorum sententia infallibilitati dogmaticarum definitionum contraria inter catholicos fuerit recepta aut propugnata. De illis tantum videndum, qui inter catholicos recensiti, eam sententiam ita in scholas catholicas invexerunt, ut sensim aliquot peculiaris famae Theologos non tam partiarios, quam vindices et propugnatores obtinuerit. Dimissis autem Okamo aliisque Fraticellis schismaticis, qui a Joanne XXII. condemnati, plures errores summis Pontificibus ipsique potissimum Joanni objicere ausi, contrariae nobis sententiae auctores a nonnullis traduntur; dubitari non posse videtur, quin eadem sententia inter catholicos Theologos irrepserit, ac invalescere coeperit eodem fere tempore, occasione eadem, iisdemque auctoribus, quibus sub Pisanam synodum et Constantiensem inducta fuit opinio de conciliorum generalium auctoritate supra ipsum Romanum Pontificem. Petrus enim de Alliaco, et Joannes Gerson, aliique earumdem partium, qui ob inveniendum diuturno et perniciosissimo schismati efficax remedium, contendentes de Papatu subjiciendos crediderunt in casu schismatis auctoritati concilii oecumenici, eosdem quoque huic auctoritati subjici putarunt in casu haeresis, quae a schismate pertinaci vix separari potest, ac propterea eos in errorem fidei posse cadere praesumpserunt: qua in hypothesi summos Pontifices errantes circa fidem a generali saltem synodo posse judicari, et, si pertinaces invenirentur, posse etiam deponi existimarunt. Quo vero sensu haec conciliorum generalium auctoritas in casu haeresis possit in ipsum summum Pontificem a fide devium exeri, explicavimus in dissertatione (vid. c. 9. §. 2.) *De potest. Eccles.*, ubi etiam ostendimus eos non posse circa fidem errare, cum aliquid circa fidem definiunt: quidquid sit, num errare possint opinando, seu extra materiem ac terminos definitionum fidei.

Cum porro praesens quaestio non in eo versetur, utrum Papa opinando, aut extra terminos definitionis, sed utrum definiendo errare queat, aut erraverit aliquando, idque ex Christi promissis ac traditione probarimus impossibile; non omnino esse

certum affirmare me posse reor, Petrum de Alliaco, ac Joannem Gersonem, qui inter Theologos magni nominis primi infallibilitatem Pontificiam expresso impetiverunt, judicasse Romanos Pontifices errori obnoxios etiam, cum proprie dictas definitiones ex primatus fine atque officio promulgant. Certe Petrus de Alliaco Gersonis Magister, antiquorum traditionem de indefectibilitate Romanae fidei, Christi pollicitationibus fultam, suo quoque aevo obtinentem deserere non ausus, in legatione, quam adversus Montesonum Universitatis Parisiensis nomine Avenione gessit ad Clementem VII. eamdem traditionem sequutus, Christique promissis innixus affirmavit: *De qua sede* (Romana) *in persona Petri in ea sedentis dictum est: Petre rogavi pro te, ut non deficiat fides tua.* Et similiter in tractatu, quem in eadem legatione ad Papam et Cardinales edidit, eadem Christi promissione laudata approbat quod in cap. *Haec est fides* de Romanae sedis fide traditur: *Ipsa semper immaculata permansit, et in futuro permanebit*; infertque statim, *Ex quibus omnibus satis patet, quod ejus numquam deficit fides,* uti Christus promiserat. Non absimiliter Joannes Gerson in sermone coram Alexandro V. die Ascensionis Domini habito, rationem redditurus, cur Graeca Ecclesia erroribus fidei vitiata fuerit, non autem Latina; Romanae fidei indefectibilitatem exinde deducit, quia *Latinitas ipsa purior ei immaculata sedem habet Petri, pro cujus fide ne deficeret, specialiter oravit ille, qui in omnibus exauditus est pro sua reverentia.*

Quomodo haec conciliari queant cum sententia, qua hi auctores aliis in operibus Romanos Pontifices in fide posse errare propugnant, explicari solet*) distinctione solemni inter fidem se-

*) Hac distinctione inter sedem et Praesidentem ex S. Leone sumpta adversarii nimium abutuntur, cum definitionum Pontificiarum errores, quos possibiles praesumunt, non sedi Apostolicae, sed ipsis Pontificibus attribuunt. S. Leo eam distinctionem inter sedem et Praesidentem perinde accepit, ut distinguendum indicarit inter legitima jura sedium, et inter vitia seu demerita Praesidum, quae legitimis sedium juribus nihil praejudicant. Vide lib. *De vi primatus* c. 14. n. 24. Id generatim convenit omnibus Ecclesiae Praesidibus in iis actibus, in quibus proprio vitio vel defectu aliquo potestate abuterentur, aut errarent. Ab hoc numero non sunt excipiendi summi Pontifices quoad eos actus, in quibus sive ex obreptione, sive ex subreptione sive opinionum praejudicio, aut vitio aliquo

dis seu cathedrae Romanae, et fidem Pontificum. Quam conciliationem afferunt vel illi acerbiores Pontificiae infallibilitatis impugnatores (Vid. Launoj. part. 5. epist. 2. ad Anton. Varill. Dupin. de antiq. Eccl. discipl. dissert. 5. ad object. Nicolai I. pag. 374. et ad object. S. Bernardi pag. 371.) Launojus, atque Dupinius, cum explicaturi quorundam Patrum testimonia, quibus oratio Christi pro fide Petri numquam defectura ingeritur, haec accipienda affirmant de sede Petri, non de successoribus ejus, quos in fide posse deficere, et aliquando defecisse non dubitant. Ita omnes ex traditione Patrum atque oratione Christi immotam et infallibilem praesumunt Romanae sedis, non autem Pontificum fidem. Eamdem conciliationem ingerit etiam Bossuetus, dum loquitur de textu Petri Cardinalis de Alliaco, qui memorata distinctione inter sedem et sedentem utens, huic conciliationi primus aditum aperuit: unde in ejus verba Bossuetus notavit (lib. 10. Defens. c. 12. p. 203.): *Cum ergo ex Petro Alliacensi* aliud sit sedes, aliud sedens; *non mirum est aliud convenire* sedi, *quod* sedenti *non conveniat, nempe ut* sedes *deficere non possit, cum* sedens *sit* deviabilis *etiam in judicio de fide.* Mirum autem vel maxime esse debet, eumdem Bossuetum hanc conciliationem ducere ex ea distinctione inter fidem *sedis* Apostolicae seu Romanae, fidemque in ea sedentium Romanorum Pontificum, quam idem aperte destruit lib. 10. Defensionis cap. 5. illis verbis: *Neque vero distinguimus a Romanorum Pontificum fide Romanae Ecclesiae fidem, quam scilicet non aliter, quam a Petro primo atque a Petri successoribus Romani didicerint,* traditam scilicet ex sede Petri, quam a persona Pontificum haud distinguendam ibidem praemiserat scribens: *Neque propterea dicimus ipsam sedem aliquid exercere posse potestatis aut jurisdictionis aliter quam per ipsum Praesidentem.* Hac itaque conciliatione repudiata, sicut et illa est repudianda,

---

in Apostolicae auctoritatis usu errarent, uti multis in capitibus eos posse errare negari non potest. Cum vero errare nequeant in proprie dictis, quas explicavimus, definitionibus fidei, de quibus vis et ratio primatus, nec non promissiones Christi, atque traditio cavent; in his ea distinctio, qua definitionum errores praesumuntur, tametsi ne unum probare licuerit, locum non habet, nec habere potest; ac propterea in rem, de qua nunc agimus, est prorsus inepta,

quam idem Bossuetus induxit, allata alia distinctione inter fidem serici et successionis Pontificum, ac fidem singulorum, perinde ac si illa immota et indefectibilis sit, et dici possit, etiamsi aliqui separatim aliquando deficiant (quod non minus ineptum atque repugnans supra §. 9. ostendimus): ut constet certa traditio de immota et indefectibili Romanae sedis seu Ecclesiae fide, quam hi ipsi adversarii praesumunt certissimam, et constent certae Christi promissiones, quibus eadem traditio innititur; constent, inquam, componanturque aliquo modo cum illorum sententia, qua Pontifices definiendo fidei dogmata errare posse et aliquando errasse arbitrantur, alia aptiori si fieri potest, nec repugnante conciliatione utendum est.

Non alia autem praesto esse videtur nisi distinctio inter definitiones, quas Pontifices edunt, ut fidei unitati ex officio primatus custodiendae prospiciant, et inter cetera documenta, quae vel ad fidem non pertinent, vel nihil certi dogmatis in conservationem unitatis constituunt. Hanc distinctionem ex primatus natura ac fine, nec non ex circumstantiis ipsarum promissionum Christi erutam nemo jure rejiciet; et hoc quidem sensu quicumque eos Theologos explicandos, contrariasque eorum, uti videntur, sententias conciliandas putet, inveniet quomodo ipsi veterum traditionem reipsa non deseruerint, sed continuarint, ita ut contentio tota et contradictio in verborum tantum significatione et interpretatione diversa posita sit. Quodsi haec conciliatio abhorrere prorsus credatur ab eorundem auctorum sensu, qui infallibilitatem Pontificiam in ipsis proprie dictis definitionibus reipsa videantur impetere; id ipsorum inadvertentiae tribuendum, qui pro aptà et congrua distinctione atque conciliatione certis principiis repugnantem attulerunt.

Id autem quodcumque sit, eorundem sententiae nihilum proderit. Semper enim haec contrariae nobis sententiae origo inductam ab ipsis novitatem antiquorum traditioni oppositam, et promissis Christi contrariam satis reprobabit, et circumstantiae difficillimi schismatis, quae ejusmodi novitati occasionem seu causam dederunt, quibusque vetus traditio deserenda visa est, excusare quidem eos aliquatenus potuerunt, non autem novitatem in tuto ponere. Neque invictam auctoritatem ipsis praestare

credendum est Concilium Constantiense, uti a nonnullis perperam praesumitur. Nam etsi sessionibus quarta et quinta statuatur decretis generalium conciliorum circa fidem ipsos Pontifices obligari (quae propositio per se verissima est, ut explicavi c. 8. n. 9.); non tamen hinc sequitur eosdem in definiendis fidei dogmatibus posse errare; neque hac in re quicquam ibidem aut alibi uspiam decretum invenietur, quod oecumenicae synodi, aut dogmaticae definitionis vim habeat, uti colligere est ex dictis in opere *De potestate Eccles.* c. 7. et 8. Hinc quidem statim etiam post eam quoque synodum licuit semper veterem traditionem atque sententiam sequi quam plerique amplexi fuerunt etiam in Gallia, adeo ut inter ipsos Gallos omnes fere Scriptores sive Theologi sive Canonistae Pontificum infallibilitatem defenderint usque ad an. 1682. Claudio Florio teste dissert. 9. in Historiam Ecclesiasticam: *In Gallia vix reperietur Regularis, cui certa non sit Romanorum Pontificum infallibilitas. Non Regulares tantum, sed presbyterorum etiam* (saecularium) *qui privilegiis carent, et Episcopis subsunt coetus, in hanc sententiam tamquam pietati magis conformem inclinant.* Ita multo magis in aliis universae Ecclesiae regionibus potestati Apostolicae magis addictis, veteri traditione retenta, omnes ferme in infallibilitate Romanae fidei defendenda perstiterunt. Post declarationem vero Cleri Gallicani anni 1682. nihil mirum si non pauci ex Gallis contrariam sententiam coeperunt fortius ingerere et vindicare, cum auctoritas ejusmodi Comitiorum (licet certam fidei doctrinam [Vid. Bossueti dissert. Defens. novae edit. praemissam §. 6.] non condidissent) apud eosdem Gallos praevaleret, et quodammodo cogeret. Cum autem postea ejusdem declarationis *Defensio* olim a Bossueto luculentissime scripta, et subinde auctior edita duobus magnis voluminibus prodierit, et toto Orbe fuerit vulgata; summa tanti viri auctoritas, et multo magis modus tractandi hanc materiem effecit, ut eadem sententia extra ipsam Galliam facilius persuaderetur, et persuaderetur non paucis, qui antea nostram veterumque sententiam propugnabant. Licet Magnus Bossuetus de Ecclesia catholica, ac de fidei dogmatibus, pro quibus contra Novatorum errores invicte dimicavit benemeritus, auctoritate plurimum valeat; non tamen in hac causa tanti

est, ut ejus gratia antiquorum sententia de Romanae fidei firmitate atque infallibilitate in definiendis catholicis dogmatibus, quae promissis Christi, antiquorum traditione, ac principiis nostri systematis adversariorum consensu demonstratis legitimeque deductis fulcitur, deserenda sit.

Qui Bossueto ipsi plurimum deferunt, ponant tria illa principia, quae de Romana fide idem Auctor certissima statuit (Vid. textus de vi primatus c. 14. §. 4.): I. Certum esse S. Petrum semper in successoribus vivere, atque in ipsis loqui, et loquuturum semper eam fidem, quam Christus bono unitatis fidei in Petro ac successoribus ejus ratione primatus totius Ecclesiae fundamentum instituit. II. Certum quoque esse eamdem fidem in cathedra Petri depositam, et ad eosdem successores transmissam esse petram illam firmam, stabilem, et immotam, supra quam Christi pollicitationibus et oratione munitam atque firmatam ita Ecclesia aedificata est, ut contra ipsam portae inferi praevalere non possint, nec umquam sit defectura. III. Certum tandem esse hanc fidem perinde firmatam et indefectibilem non esse distinguendam a fide, quam e Petri Sede successores ejus Romani Pontifices docent, et ex fine primatus definiunt, ut in dissensionibus et controversiis fidei fratres in unitate fidei contineant atque confirment. Haec tria si certissima ipsius Bossueti auctoritate concedenda sint, nonne definitionum Apostolicarum infallibilitas, quae exinde necessario sequitur, certissima pariter dicenda erit? Nonne sperandum est fore ut illi, qui eidem Bossueto maxime deferentes, ejus potissimum auctoritate ab antiquorum sententia ac traditione recesserunt, mero praejudicio ac studio partium se permotos agnoscentes, in veterem sententiam cum primatus ratione ac promissis Christi cohaerentem, sibi redeundum intelligant?

Concludam hanc Appendicem testimonio Romani Sacramentarii omnium antiquissimi, quod S. Leoni attributum tomo secundo operum ejusdem Pontificis recudimus. In praefatione Missae 14., die natali SS. Petri et Pauli haec leguntur (t. 2. Leon. edit. Ven. col. 40.): *Qui secundum promissionis tuae inviolabile constitutum Apostolicae confessioni superna dispensatione largiris, ut in veritatis tuae fundamine solidata,*

nulla mortiferae falsitatis jura praevaleant; et quantalibet existat errantium multitudo, illi sint redemptionis tuae filii, et illis Ecclesia tota numeretur, qui ab electorum tuorum PRINCIPALI traditione non dissonant: ipsaque sit sacri corporis ubique vera compago, quae te dispensante devota obsequitur, quidquid sedes illa censuerit, quam tenere voluisti totius Ecclesiae PRINCIPATUM. Haec quae S. Leonis stilum exhibent, cum vetustissimum Romanae Ecclesiae sensum, ac *Principalem,* seu principalis Sedis *traditionem* praeferunt; tum infallibilitatis Pontificiae fundamenta, quae praemisimus, satis indigitant. Verba: *qui secundum promissionis tuae inviolabile constitutum,* infallibilitatis fundamentum Christi promissioni innixum declarant. Hujus promissionis effectum et efficaciam indicant sequentia, quibus *Apostolica confessio,* seu fides ex promissione inviolabili in Romana Ecclesia ac principali ejusdem Ecclesiae traditione ita *solidata* dicitur, ut nulla falsitatis jura praevaleant nec contra ipsam, nec contra illos, qui ab eadem fide ac *principali traditione non dissonant:* quae verba unitatem cum fide ac traditione Ecclesiae principalis necessariam adstruunt. Ut autem inter errantium ac dissidentium multitudinem discernatur, *quaenam sit sacri corporis ubique vera compago,* hoc est vera Ecclesia Christi *ubique* diffusa, contra quam in fidei dissidiis falsitas non praevalebit; ea esse subjicitur, *quae te dispensante, devota obsequitur, quidquid sedes illa censuerit, quam tenere voluisti totius Ecclesiae principatum.* Nonne haec unitatem fidei cum *obsequio* mentis debitam significant decretis dogmaticis, quae e sede Apostolica summi Pontifices edunt, ac debitam quidem ratione *principatus* seu primatus, quem ob unitatem potissimum fidei in tota Ecclesia conservanda ipsorum personae adnexum, idonea auctoritate praeditum, et promissis ac oratione Christi munitum vidimus? Quam belle hoc unum Romanae veteris traditionis testimonium totam Appendicem confirmat!

Ad Majorem Dei Gloriam Deiparaeque Honorem.

INDEX
RERUM MEMORABILIUM.

Impressit F. A. Brockhaus.

ERRATA.

Pag. 20 lin. 21 lege sententiam
- 22 - 23 et porro lege Constantius
- 36 · 2 lege in eumdem finem
- 38 - 6 - Hookerus
- 54 - 28 - esset
- 72 - 29 - fundamentum
- 76 - 23 - dictata ·
- 83 - 4 - necessariam
- 107 - 32 - ecclesiarum traditionem . .
- 109 - 32 - fidei
- 117 - 1 - at
- 151 - 34 - potissimum
- 157 - 32 - nostis
- 163 - 17 - Mercator
- 184 - 37 - mea
- - - - - solidaris
- 198 - 18 - 60
- 321 - 26 - 35 et porro in citatis cap. XIII. num. a 33. usque ad 102. et cap. XV. a 11. usque ad 48. sumatur semper num. proxime sequens.
- 222 - 29 - Num
- 223 - 27 - Vis
- 224 - 31 - promamus
- 241 - 33 - unitas
- 266 - 3 - quorum
- 272 - 22 - vocem non esse.
- 280 - 16 - anathematizanda
- 283 - 17 - immota
- 296 - 15 - effecturum
- 301 - 21 - deletum
- 313 - 31 - nisu
- 321 - 33 - fide

---

spricht, abgesehen davon, daß die ganze Gesellschaft Jesu alle ihre Wirksamkeit, nächst der Gnade Gottes, demüthig dieser heiligen Palästra zuschreibt, und bekennt, daß dadurch der Geist des h. Stifters in ihr erhalten und fortgeerbt werde: durch öffentliche Documente des h. apostolischen Stuhles steht darüber ein feierliches Zeugniß, für die katholische Welt abgelegt, und zwar durch Paulus III., Julius III., Paulus V.e Alexander VII., Benedict XIV. Diesem schließt sich das Zeugniß der Heiligen und unzähliger an Stand, Würde und Gelehrsamkeit sich auszeichnender Männer und die weltkundige Erfahrung im christlichen Volke an. — Es genügen hier die Heiligen Franz von Sales und Karl Borromäus; ersterer nennt sie in Tract. de amore dei lib. 12. c. 8.: „Sanctum methodum corrigendi mores, quam magnus Dei servus Ignatius de Loyola in usum reduxit." Dem h. Karl Borrom. waren sie: „Bibliotheca perampla in libelli unius epitomen coacta, ex quo plura ipse intelligeret, quam ex caeteris omnibus discere posset." Bartol. lib. 1. Num. 18. Vitae S. Ignatii. — Und was die Erfahrung im christlichen Volke betrifft, ungewöhnliche Gnadenanregungen der Geister, wunderbare Besserungen der Sitten, außerordentliche Zunahme der Tugend und Frömmigkeit, dieses sind die Früchte, welche aus dieser h. Einsamkeit mit vollen Händen gesammelt und zurückgetragen werden: „Plurimi hac Ascesi rite exculti relicto mundo religiosos ordines ingressi sunt, multi ingressi egregie reformati sunt, nec singuli tantum, sed saepe integra caenobia. Complures etiam in ipso saeculo, cum ita vitiis addicti essent, ut nullo modo neque cohortationibus, neque concionibus avelli possent, hoc uno se converterunt, et ad meliorem vitam constantes ducendam revocarunt." Director. in prooem. Nro. 7.

Mit dem Ignatianischen Text waren allerdings die Elemente dieses erhabenen Systems gegeben, und das Ganze bezeichnet; jedoch die fernere Entwickelung und Ausbildung war das fortgesetzte Bestreben der Gesellschaft Jesu. — Es erschienen daher seit des h. Ignatius Zeiten verschiedene Expositionen und Explanationen. Selbst die Gesellschaft entwarf in gemeinsamer Berathung zu diesen Uebungen ein sogenanntes Directorium, welches als eine authentische Leitung für die Praxis anzusehen ist. — Unter den verschiedenen Expositionen hat die Medulla asceseos vom **P. Aloysius Bellecius S. J.**, worin die Uebungen auf 8 Tage angeordnet sind, das Verdienst, daß sie sich dem Sinne des h. Verfassers am meisten anschließt, das entwickelte Gepräge der Authentie darzustellen sich bemühet, nichts in sich aufnehmend, was nicht dem Original oder dem Directorium, und der lebendigen reinen Interpretation der Gesellschaft Jesu entspreche. — Die Leistungen des P. A. Bellecius sind durch den Erfolg bewährt. Denn eben diese Explanation hat in der Gesellschaft Jesu sowohl als außerhalb derselben praktische Aufnahme und Anwendung nicht allein durch Europa, sondern auch in andern Welttheilen gefunden, durch Klarheit, Ordnung und Gediegenheit sich auszeichnend, und eine Originalität, die wenigen wissenschaftlichen Werken dieser Art zu Theil ist. — Noch in neuerer Zeit wurde eine französische Uebersetzung gedruckt à Poitiers chez Fr. A. Barbier. 1837.

Diese neue Ausgabe ist nur wenig verändert, **aber mit vielen Zusätzen und Anmerkungen begleitet,** zu welchen der Herausgeber um so mehr befähiget war, als er bei seinem vieljährigen Aufenthalte in Rom Gelegenheit hatte, die geistlichen Uebungen des h. Ignatius theoretisch und praktisch kennen zu lernen.

Das angefügte, mit großem Fleiße bearbeitete Examen conscientiae dürfte dem hochwürdigen Clerus eine willkommene Zugabe sein. Papier und Druck sind schön.

Dem vorstehenden Werke schließt sich enge an:

R. P. Nicolai Avancini S. J.

VITA ET DOCTRINA JESU CHRISTI

ex

quatuor Evangelistis collecta

et in meditationum materiam ad singulos totius anni dies distributa.

Textum recognovit et aptis auxit additamentis

nec non

Appendicem

subnexuit

E. W. WESTHOFF,

Par. Diest. SS. Theol. Doctor.

8. 480 Fol. Geh. 1 Rthlr.

Zu den heilsamen Früchten, die aus den Ignatianischen Uebungen gewonnen werden, soll vorzugsweise diejenige gehören, daß die in den geistlichen Uebungen erlernte Betrachtungsweise nachher fortgesetzt und ununterbrochen täglich angewendet werde. — Das Directorium empfiehlt ausdrücklich demjenigen, welcher die geistlichen Uebungen gehalten hat: „Ut conservet usum meditandi quotidie per dimidiatam horam, aut etiam integram, si fieri poterit." (Direct. Cap. 40. Nro. 4.) — Eine Regel, die der sterbende Tobias seinem Sohne gab: „Omnibus autem diebus vitae tuae in mente habeto Deum, et cave, ne aliquando peccato consentias, et praetermittas praecepta Domini Dei nostri" (Tob. 4, 6.); und welche als Maxime der Heiligen feststeht; wovon der Geistliche sich nicht lossagen kann, ohne zugleich auf den Geist der Frömmigkeit und seines heiligen Standes zu verzichten. „Beatus vir, betheuert uns der Psalmist, qui . . . . in lege Domini meditabitur die ac nocte . . . Omnia, quaecunque faciet, prosperabuntur." (Psal. 1, 1—3.) — Es ist hier nicht der Ort, den vielfältigen Nutzen des täglichen Betrachtens aufzuzählen, worüber St. Augustinus bemerkt: „Intellectus cogitabundus est principium omnis boni"; und die Nachtheile, welche aus dessen Versäumung entspringen, nachzuweisen, auf die der Prophet hindeutet: „Desolatione desolata est terra, quia nullus est, qui recogitet corde" (Jerem. 12, 11.); so viel ist gewiß, daß eine tägliche Betrachtung dem Geistlichen, dessen Mund die Weisheit bewahren soll, höchst nothwendig sei und demselben nicht genug empfohlen werden könne.

Unverkennbar gibt sich seit einiger Zeit überall eine kräftig von Oben angeregte religiöse Rührung kund; um so nothwendiger wird es aber, dieselbe durch eine solide, stichhaltige Ascese zu leiten und zu befestigen. Denn der Abwege gibt es viele, und überall ist versteckten Klippen aus-

zuweichen. Ascese, die blos auf Gefühlen beruhet, ist eine unsichere und gefährliche; der durch den wahren Glauben erleuchtete Verstand und gekräftigte Wille muß den ersten und meisten Antheil an der Ascese haben.

In jetziger Zeit, wo des Sentimentalen und der Verschrobenheit kein Maß ist, sind füglich jene Werke der Vorzeit, die von Männern des Gebetes mit besonderer Gediegenheit verfaßt, und durch langen Gebrauch bewährt sind, aus dem Staube und der Vergessenheit wieder hervorzulangen. Ein Werk dieser Art, längst in- und außerhalb der Gesellschaft Jesu erprobt und anerkannt, und besonders in Italien im fortwährenden Gebrauche, das für jeden Tag des Jahres in Kürze, und mit besonderer Auswahl und Gediegenheit Materie zur täglichen Meditation liefert, ist das „Leben und die Lehre Jesu Christi des ehrwürdigen Priesters **Nicolaus Avancinus** aus der Gesellschaft Jesu." — Die Ascetik wird darin auf sichern, unwandelbaren, ewigen Prinzipien der Wahrheit, dem Worte Gottes, gegründet. Sprache und Gedanken sind der Kirche, der heiligen Schrift und den Vätern entnommen. Klarheit, Gründlichkeit und praktische Anwendung für das tägliche Leben sind Prädikate, die diesem Werke mit entschiedenem Rechte gebühren.

Der Geistliche wird durch den Gebrauch desselben nicht allein in der Ascetik sicher geleitet, sondern auch in den theologischen Disciplinen ferner gebildet, und erhält in den täglichen kurzen Betrachtungspunkten die Woche hindurch reichhaltigen Stoff und vielseitige Anleitung und Vorbereitung für seine sonn- und festtäglichen Kanzelvorträge.

Diese neue Ausgabe erscheint demnach durch sich selbst gerechtfertigt. Der angefügte Appendix enthält: Meditationes, orationes etc. ante et post missam; preces jaculatoriae etc. etc.

Sr. Eminenz

des

Cardinal Litta Briefe

über die

sogenannten vier Artikel

des Clerus von Frankreich.

Nebst einer Einleitung von **Robiano von Borsbeck** und einem Anhange, verschiedene Documente und die Consistorial-Acten der Retractation des Febronius enthaltend.

Aus dem Französischen übersetzt.

Gr. 8. geh. 5/6 Rthlr.

Dieses Werk, welches der erlauchte Verfasser im Jahre 1813 während seines Exils in Frankreich schrieb, und zwar in Folge näherer Bekanntschaft mit theol. Ansichten, die er dort vorfand, wurde mit dem größten Beifalle aufgenommen, wiederholt gedruckt, und verbreitete sich bald weit über Frankreichs Grenzen hinaus. In Rom erschienen diese Briefe 1816, und wiederum 1818 übersetzt ins Italienische durch P. Ant. Franc. Orioli, jetzt Cardinal der h. römisch. Kirche.

Wahl des Thema, Ausführung und Begründung, und besonders die angenehme, unterhaltende, ruhige und klare Besprechung der Gegenstände, alles dieses bezeugt des Verfassers tiefe und gediegene theol. Bildung in der Dogmatik und Kirchengeschichte und reihet diese Briefe unter die interessantesten und lehrreichsten Werke der theologischen Lectüre. — Der gelehrte Dogmatiker unserer Zeit P. Joan Perrone S. J. verweiset in seinen Praelectionibus oft auf dieses Werk; z. B. Vol. VIII. §. 632. Not. 1. §. 648 ib. Not. 1, 2, 3. §. 733. ib. Not. 1.

Richtige Ansichten über das System der Kirche, über den Primat des Papstes und seine Stellung zu den Bischöfen, die in zahllosen Folgerungen auf das kirchliche Leben einwirken, und worüber es, wie bei Napoleons Zeiten, der die sogenannten gallikanischen Artikel wieder aufzuwärmen suchte, auch jetzt noch bei Vielen Noth thut, werden durch diese Briefe begründet und verbreitet. Der vorliegenden Uebersetzung, welcher eine Abhandlung aus Bourdaloue's Pensées Tom. III. über die Demuth des Glaubens statt einer Vorrede vorgedruckt ist, sind die einschlägigen Documente beigefügt, und eingeleitet durch eine besondere Abhandlung, welche nicht nur über das System der Kirche Licht verbreitet, sondern auch das Historische der gallikanischen Artikel mit besonderer Rücksicht auf die wichtigsten kirchlichen Lebensfragen unserer Zeit kurz berührt.

Möchte nun dieses schöne Werk, welches jeder Geistliche mit Nutzen und Genuß zur Hand nehmen wird, auch in Deutschland recht Vielen bekannt werden und die Verbreitung und den Beifall finden, welchen es in der Hauptstadt der Christenheit, Italien, Frankreich, Spanien und vielen andern Ländern der katholischen Erde überall genießt. Dieser Wunsch erscheint um so mehr gerechtfertigt, als die gallikanischen Artikel, welche von der Geistlichkeit Frankreichs längst desavouirt sind, gerade in Deutschland Wurzel gefaßt haben und die Fundgrube bilden, woraus fast alle Plackereien gegen die Kirche genommen werden, wogegen sie fortwährend zu kämpfen hat. — Uebersetzung und äußere Ausstattung des Werkes werden eben so als der Inhalt befriedigen.

Welt und Glaube.

8. 28 Bogen. Elegant gedruckt und geheftet. Preis 1¼ Rthlr.

Der Verfasser sucht in vorliegendem Werke die wichtigsten Fragen der Zeit in moralischer, politischer, vor allem aber in relig. philosophischer Beziehung in den wahren Gesichtspunkt zu stellen, und in einem höhern Lichte sich und den Leser darüber zu orientiren, wobei er vorzüglich auf die philosophische und ästhetische Literatur seine Blicke wirft. — Selbst lebhaft bewegt und theilweise erschüttert von den Interessen und Bewegungen der Zeit, hat er die eindringlichere und zwar poetische Form gewählt und die ihm einleuchtende Wahrheit nicht nur dem Geiste, sondern auch dem Gemüthe des Lesers möglichst nahe zu bringen gesucht. — Vorzüglich bezeichnet er die Verirrungen, die Verkehrtheit, Frivolität oder Halbheit in dem philosophischen, kritischen und ästhetischen Gebiete mit rücksichtsloser Schärfe.

Das Buch zerfällt in drei Abtheilungen. — In der I., Zorn und Zuflucht, herrscht der natürliche Standpunkt des unbefangenen vernünftigen Urtheils und unverderbten Gefühles vor, welches in philosophischer Betrachtung seine Ansicht und vorwaltend Entrüstung über das Zeitalter ausspricht, jedoch zugleich Hindeutungen auf die innere höhere sittliche Welt des Gemüthes und auf die Grundsätze der wahren und bessern Philosophie, zum Theil auch schon auf die Offenbarung enthält.

Der II. Theil, Offenbarung und Kirche, eröffnet den Uebergang zum positiven Standpunkte und namentlich der Würdigung unserer heil. Schriften, bei deren Vindicirung der Verf. die Ueberzeugung ausspricht, das unermeßliche Heil, welches in ihnen der Menschheit gespendet, müsse ohne die Ueberlieferung, Schrift und Ueberlieferung aber ohne eine göttlich gegründete Kirche wo nicht verkümmern, doch wesentlich geschmälert werden. — Zu dieser lebendig ausgesprochenen Ansicht gesellen sich Blicke auf die Politik und auf moderne Verirrungen in ihrem Gebiete, welche vom christlich-religiösen Standpunkte aus geziemend zurückgewiesen werden.

Die III. Abth., Glaube und Gnade, tritt mit Verzichtung auf bloße Philosophie und kirchlich-religiöse Fragen und dahin einschlagende Polemik auf den Standpunkt des den religiösen Mittelpunkt und das feste kirchliche Fundament gefunden habenden Gemüthes und Geistes, und spricht seine Ansichten und Gefühle mehr in der Weise der durch das Christenthum angeregten und geläuterten Subjectivität über Gott, Welt, Menschheit und Zukunft, und den eigenen engern Lebensbezirk aus, sodaß in diesem Theile die religiöse Lyrik vorherrschend ist.

Franz von Fürstenberg.

Dessen Leben und Wirken, nebst seinen Schriften über Erziehung und Unterricht.

Von

Dr. Wilh. Esser,

Professor der Philosophie in Münster.

Mit dem gelungenen Portrait des Hochseligen.

Gr. 8. Geh. 1½ Rthlr.

Franz von Fürstenberg ist einer der großen Männer, deren jedes Jahrhundert nur sehr wenige zählt; groß als Gelehrter, als Staatsmann, groß als Mensch und als Christ. Seine einflußreichen Berührungen mit den ausgezeichnetsten Personen, seine Verdienste als Minister des Münsterlandes, seine gekrönten Bemühungen um die Verbesserung des Erziehungswesens und der Lehranstalten, deren wohlthätiger Einfluß sich über ganz Deutschland und noch weiter verbreitet hat, werden sein Andenken niemals untergehen lassen. Männer wie Gatterer, Dohm rc. gedenken seiner mit höchster Anerkennung; Göthe ergießt sich in Lobsprüchen über ihn. — Der interessanten Biographie (in welcher auch des hochverdienten B. Overberg, der Fürstin von Gallitzin u. A. ausführlich Erwähnung geschieht) schließen sich die Schriften des sel. Ver-

storbenen an, welche dem größten Theil nach bis jetzt unbekannt geblieben sind und das ganze Erziehungswesen umfassen, wobei eine ausführliche Abhandlung über den Gesammtzweck und den innern Zusammenhang aller Bildungsanstalten rc. den Schluß bildet.

Der Herr Verfasser hat bei der Ausarbeitung nicht Gelehrte vom Fach, sondern die Gebildeten jedes Standes im Auge gehabt, wie denn auch der Verewigte für alle Stände gewirkt hat. — Möge denn diese Schrift dazu beitragen, ihm ein dauerndes Denkmal in den Herzen Aller zu gründen.

Dante

und

die katholische Philosophie

des dreizehnten Jahrhunderts.

von

A. F. Ozanam,

Dr. der Rechte und der Philosophie.

Aus dem Französischen.

Gr. 8. 400 Seiten. Geh. $1\frac{1}{2}$ Rthlr.

Dante, der größte Dichter, den das Christenthum hervorgebracht, — wie ihn mit Recht Fr. v. Schlegel nennt — hat bekanntlich erst in den letzten Decennien eine gerechtere Würdigung und zwar in der ganzen gebildeten Welt, namentlich in Deutschland, gefunden. — Seine göttliche Komödie läßt sich nicht wie andere Dichtungen bloß zu geistreicher Unterhaltung lesen; sie richtig zu verstehen, all' ihre Schönheiten zu empfinden, muß man sie zum Gegenstande ernster Studien machen. — Nach Allem, was in Deutschland (durch Schelling, die Gebrüder Schlegel, Barthold, Blank, Kannegießer, Streckfuß, Philalethes...) zur richtigen Würdigung und Erklärung des Dichters geschehen ist, muß besonders auf vorgenanntes Werk eines jungen französischen Gelehrten aufmerksam gemacht werden. Wenn schon die große Anerkennung, welche der Verf. in Italien, besonders aber in Frankreich gefunden, ein günstiges Vorurtheil für ihn erweckt, so wird dieses durch das Werk selbst bestätigt werden. Auch der deutsche Leser wird sich an der lebendigen, geistvollen Auffassung erfreuen und erkennen, wie sich hier überall eine innere Verwandtschaft des Verfassers mit dem Dichter ausspricht. In Italien erschienen schon drei Uebersetzungen: in Mailand, Pistoja und Neapel. — Möge auch die vorliegende deutsche Uebersetzung freundlich aufgenommen und die schwere Arbeit des Uebersetzers dadurch belohnt werden.

Wissen und Glauben.

Von

M. Guillemon.

Aus dem Französischen.

Gr. 8. Geh. 1⅓ Rthlr.

Dieses Werk wurde in Frankreich als eine der wichtigsten Erscheinungen der neueren Zeit mit dem lebhaftesten Interesse aufgenommen. Was die deutsche Bearbeitung betrifft, so wird es dem Leser gleich klar werden, daß nur Liebe zur Sache und ausgezeichnete Befähigung eine solche schaffen konnte, welche durchaus als selbständiges Werk erscheint. Viele Beurtheilungen in betr. Blättern haben sich schon darüber ausgesprochen.